13. gada gājums. Maksā 50 sant.

AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935 - № 5

SATURS

Žurnāls „AIZSARGS" iznāk ik mēneša 15. dienā

Abonēšanas maksa gadā ar piesūtīšanu: iekšzemē — Ls 4,—; uz ārzemēm — Ls 8,—
Naudas pārvedumi adresējami: Rīgā, Aizsargu štābs, „Žurnāls Aizsargs", pasta tekošs rēķins Nr. 10435. Redakcija un izdevniecība atrodas: Rīgā, Bruņinieku ielā Nr. 29/31, Aizsargu namā, ist. 10. Tālrunis 9-3-1-1-9. Darba laiks: darbdienās no pulkst. 9—15
Atbildīgais redaktors runājams redakcijā trešdienās no pl. 17—18. Dzīv. tālr. 95315

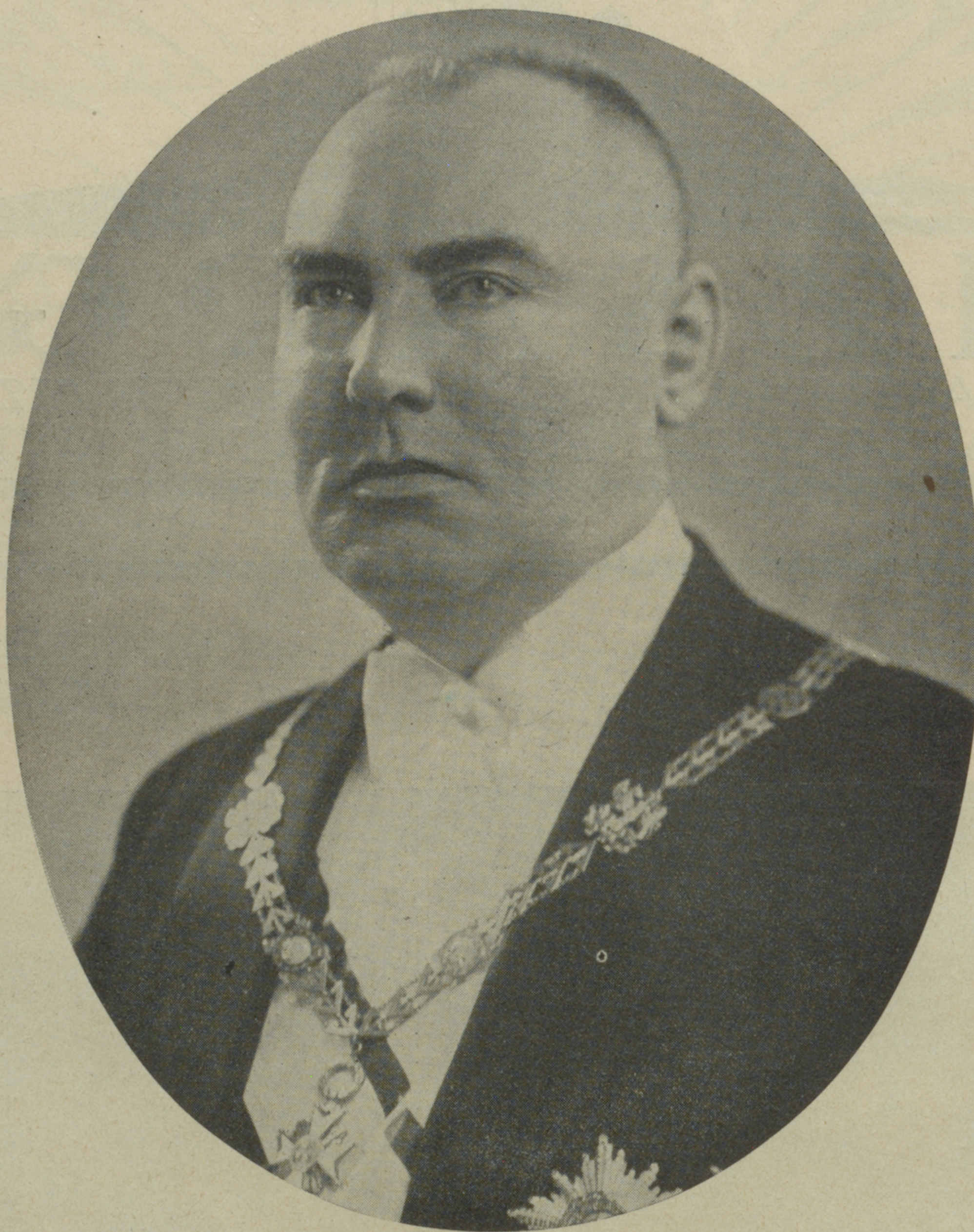
AIZSARGS

MĒNEŠRAKSTS VALSTS AIZSARDZĪBAI UN AIZSARGU DOMAI, LATVISKAI RAKSTNIECĪBAI UN KULTŪRAI

1935. gads **15. maijs** **№ 5/143**

Tautas dēli uzminēja
Sen aizmirstu svētumu —
Gaismu sauca, gaisma ausa,
Augšām cēlās Gaismas Pils

Auseklis

Aizsargi, kas spēkā un garā paši izauguši no tautas vidus, sevišķi no zemniecības kā viņas spēcīgākās daļas, var apzinīgi sevī nest tautas nākotnes mērķus. Tas ir ļoti svarīgs uzdevums, ko uzliek valstiskā apziņa. Bet jo lielāks un cēlāks uzdevums, jo gaišākas arī vajadzīgas tam personības. Novēlu mūsu aizsargiem vienmēr būt modriem šim uzdevumam, sagaidot šos un katrus turpmākos maija svētkus tagad atjaunotā, vienotā valstī ar tādu pat skaidru skatu nākotnē, kāds ar jūsu līdzdalību pavērās pagājušā gada 15./16. maija rītā.

A. KVIESIS,
Valsts Prezidents.

Būsim dedzīgi, cītīgi un uzticami, tāpat pastāvīgi un negrozīgi sargātāji un glabātāji, vairotāji un veicinātāji 15. maija ieguvumiem, jo viss, kas ir labs un dārgs, prasa sargāšanu un arī vairošanu. Lai to mēs darām ar visu dedzību, ar sajūsmu un aizrautību.

K. ULMANIS,
Ministru Prezidents.

Valdības manifests

Pilsoņi!

Apzinādamās savu atbildību tautas un vēstures priekšā, valdība atzinusi par nepieciešamu izsludināt izņēmuma stāvokli visā valstī un spert ārkārtējus soļus valsts iekšējās kārtības sargāšanai. Ar bažām visa tauta vēro jau ilgāku laiku iekšpolītiskā stāvokļa pieaugošo sasprindzinājumu, kas uztrauc mierīgos iedzīvotājus, radīdams nedrošības sajūtu un draudēdams izvērsties nejaušās avantūrās un bruņotās sadursmēs, tā saukto leģionāru un citu neatbildīgu grupu vadībā. Pat no saeimas katedra deputāti ir runājuši par bruņotu spēku sūtīšanu uz ielas. Tāds noskaņojums draudēja ar nepārredzamām jukām un postu.

Polītisko partiju nemitīgās ķildas un visāda veida patvaļības laupīja tautai ne tikai uzticību pret saviem vēlētiem pārstāvjiem, bet pat ticību grūtību pārvarēšanai. Plašos slāņos iestājās bīstama vienaldzība pret valsts likteņiem, radās nedrošības sajūta par nākotni un pagurums darba priekā un darba gribā. Plašās aprindās un it sevišķi jaunatnē auga īgnums un sašutums pret tautas vēlēto saeimu, pret polītiskām partijām. Radās jau šaubas par valsts drošību un pastāvēšanu.

Pārspīlētie valsts un pašvaldību budžeti, izsīkušie valsts līdzekļi, sabrukušais eksports un niecīgās valūtas rezerves, katastrofāls sabrukums saimnieciskos apgrozījumos — visas šīs parādības ir labojamas tikai ar stipru, vienotu gribu un savstarpēju uzticību darbā.

Bet tai vietā mēs esam liecinieki līdz šim nepiedzīvotai garīgai un polītiskai nevienprātībai.

Jaunas cerības uzliesmoja sakarā ar priekšlikumu par satversmes grozīšanu, bet šai jautājumā tautas vēlēto pārstāvju lielākā daļa no jauna pierādīja, ka viņi nevēlas saprast visas tautas gribu — radīt jaunu pamatu valsts likumdošanai un pārvaldīšanai. Satversmes grozījumu projekts, kas bija ieturēts dēmokratijas garā un saturēja tikai nepieciešamos nosacījumus valdības un likumdevējas iestādes sekmīgai darbībai, tādā mērā sakropļots, ka tautai no tā jānovēršas ar smagu vilšanās sajūtu.

Tas vēl vairāk palielināja nemieru un radīja auglīgu zemi visādiem tumšiem nolūkiem.

Tādos apstākļos valdība, kas apzinās savu atbildību tautas priekšā, nevar vienaldzīgi noskatīties iekšpolītisko notikumu tālākā norisē līdzšinējā virzienā. Valdība uzskata par savu pienākumu spert nepieciešamos drošības soļus, pirms iekšējais saspīlējums ir izlauzies uz āru un pārvērties pilsoņu savstarpējās cīņās.

Valdību pamudināja uz viņas tagadējo rīcību arī apsvērumi, kas dibinās uz tagadējā starptautiskā stāvokla novērtējumu.

Jau vairāk kā gadu visa Eiropa atrodas polītisko pārgrozību virpulī un nav ne mazāko šaubu par to, ka uztraukums un nedrošības sajūta tautās turpina augt.

Paceļoties jautājumam par Austrumeiropas miera nodrošināšanu uz stiprākiem, ilgstošiem pamatiem, mums šai uzdevumā jādarbojas līdz ar vislielāko aukstasinību, un valdībai jāsajūt aiz sevis patriotismā un karstā ticībā vienota tauta, lai notikumi neizrādītos par liktenīgiem mūsu valsts neatkarībai.

Pirms 16 gadiem mēs iekarojām Latvijas valsti gandrīz tukšām rokām, iedami cīņās ar degošu ticību un nesalaužamu paļāvību: mēs bijām vienoti Tīreļpurvā, pie Ventas krastiem, Cēsu kaujās. Ar liesmojošu sirdi un sarkanbaltsarkanu karogu rokās. Tagad mums uzlikts vēl lielāks uzdevums — sargāt toreiz iegūto brīvību un neatkarību un pierādīt visai pasaulei, ka tas mums pieder ar pilnām tiesībām kā vienotai, dzīves spējīgai, brīvības cienīgai tautai. Mēs nedrīkstam turpināt savas valsts veidošanu, ļaujot partiju ķildām vēl vairāk sašķelt un vājināt tautu, mums jābūt stipriem, — mums jābūt vienotiem.

Šī pārliecība ir mūs vadījusi, kad mēs šai brīdī uzņemamies atbildību, kuras smagumu mēs pilnīgi apzināmies, bet arī stiprinājusi mūsu cerību, ka šo soli sapratīs un atzīs visi, kam dārga Latvija un viņas liktenis.

Mūsu rīcība nav vērsta pret Latvijas dēmokratiju, viņa grib panākt, lai partiju cīņas nenomāktu tautas veselīgo garu un tautas gribu. Valdība vienīgi vēlas iespējami drīz radīt apstākļus, kuros šis gars un šī griba var brīvi izpausties un ļaut atdzimt vienprātībai un nacionālai apziņai, kas bez klūdīšanās mūs atkal atgriezīs uz pareiza ceļa un atkal dos mums vienotu, stipru un laimīgu Latviju; dos mums Latvijas sauli, kas neatkarības cīņās un uzvarās mirdzēja mūsu dēlu un brāļu pierēs, kas dedza viņu sirdīs; Latviju, kur pacelsies vispārēja labklājība un uzziedēs mūsu nacionālā, patstāvīgā, latviskā kultūra; Latviju, kur uzgavilēs latviskais un zudīs būs svešais.

Dos mums Latviju, kurā nebūs vietas ne šķiru, ne naida polītikai, kur vienādi būs visi Latvijas darbīgie tautas dēli — zemnieks un pilsētnieks, strādnieks un ierēdnis; kur nebūs plaisu starp pašu tautu un viņas izaudzēto intelliģenci, zemnieku un strādnieku dēliem; Latviju, kur beidzot būs radīti droši pamati īstai tautvaldībai; Latviju, kur kopšanu un aizsardzību baudīs visas dzīves spējīgās saimnieciskās nozares, bet kur peļņas kāri nogrupējumi nevarēs nepielaižamā kārtā izmantot savu saimniecisko varu uz iedzīvotāju plašo slāņu rēķina; Latviju, kurā apvienosies krietnam un godīgam darbam visi tautas slāņi un visi zemes novadi stingras, bezpartejiskas valdības vadībā.

Dos mums Latviju, kuru katrs viņas pilsonis varēs cienīt un mīlēt, jo beidzot reiz piepildīsies tautas prasība pēc Latvijas — stipras un latviskas.

Mums priekšā grūts darbs, un pielikt savu palīdzīgu roku ir aicināti visi, kam Latvija patiesi dārga, bet sevišķi mūsu nākotnes nesēja — jaunatne.

Lai stipra paliek tautas griba, tautas ticība un paļāvība Latvijas nākotnei!

Ministru prezidents K. Ulmanis.
Kaŗa ministrs ģen. J. Balodis.

Rīgā, 1934. g. 16. maijā.

Ir pagājis gads kopš vēsturiskajām 15.-16. maija lielo pārvērtību dienām. Šai notecējušā laika sprīdī skaisti vārdi un solījumi ir izskanējuši līdzās diženiem darbiem. Atsijāsim nost visu to, kas runāts, bet nav rādīts darbā. Paliks tikai darba rezultāti. Cik lieli tie būs, tik katrs darba darītājs var būt lepns uz sevi un 15.-16. maiju. Novēlu, lai ikviena aizsarga pūrā darbos rādītais izrādītos pārsvarā.

Ģenerālis J. BALODIS,
Kaŗa ministrs.

Līdzīgi 11. un 18. novembrim, arī 15. maijs mūsu tautas vēsturē vienmēr piederēs pie svarīgākām atceres dienām. Ar 15. maiju izbeidzies pseido - dēmokratijā izvirtušais ekstrēmā dēmokratisma laikmets, kas noteikti pieder pagātnei un neatgriezīsies. Pie pēdējā gada svarīgākiem ieguvumiem pieder tas, ka šinī samērā īsajā laikā latviešu tautas spēka un cieņas stiprināšanai ir darīts nesalīdzināmi vairāk, nekā pagājušos 15 gados kopā ņemtos. Latvijas valsti radīja latvieši. Jo latviskāka Latvija būs, jo stiprāka tā būs. 15. maijs Latviju padarījis latviskāku, nekā tā bija jebkad bijusi.

M. Skujenieks,
Ministru prezidenta biedrs.

Latvijas valsts iekšējais miers, kārtība un drošība ir katra īsta patriota sirds lieta. Aizsargi to pilnā mērā ir izpratuši un 15. maija notikumi pierādīja, ka aizsargu saime ir gatava cīnīties par vienotu valsti, par vienotas tautas nākotni. Gada laikā ir pilnīgi noskaidrojies, ka 15. maijā uzsāktais ceļš ved pretim uzplaukumam un labklājībai. Apzinīgs darbs ir stājies gļēvuma un nenoteiktības vietā. Pēc veiktā darba nav lielākas atziņas un atalgojuma, kā apziņa, ka pienākums pret dzimto zemi ir tiešām pēc labākās gribas un spējām veikts.

Es ceru un ticu, ka aizsargi paliks savu pienākumu augstumos un veidos savus nākotnes ceļus un darbu tādā gaitā, ka visa tauta ar lepnumu un cieņu vienmēr varēs raudzīties uz aizsargu tērpu nesējiem.

V. Gulbis,
Iekšlietu ministrs.

Novēlu mūsu aizsargiem tautas vienības svētkos un atceroties pag. gada 15. maija lielos notikumus, tāpat kā līdz šim droši stāvēt savās sargu vietās kopā ar mūsu varonīgo armiju par brīvo, latvisko Latviju.

15. maija un brīvības cīņu laika varoņu gars lai mūžam dzīvo mūsu tautā.

L. Ēķis,
Finanču ministrs.

Tauta, tāpat kā katrs cits dzīvs organisms, var attīstīties un pastāvēt tikai tad, ja atsevišķi tautas locekļi iekļaujas kā darbīgas daļiņas visā kopībā, pilda katrs savu īpatnējo uzdevumu un padodas vienotai gribai. Bet tauta nav akls mēchanisms: tās locekļi ir cilvēki, kuŗu priekšrocība ir attiekties apzinīgi pret sevi un savu darbu, kā arī savu apkārtni. Tāpēc katram latvietim būtu jāzin, ko tautas intereses prasa no viņa, un jābūt gatavam ziedot personīgas iegribas un vajadzības viskopas lietai, bet jādara viss ar labu gribu un skaidru apziņu, sekojot vadošai gribai.

L. Adamovičs,
Izglītības ministrs.

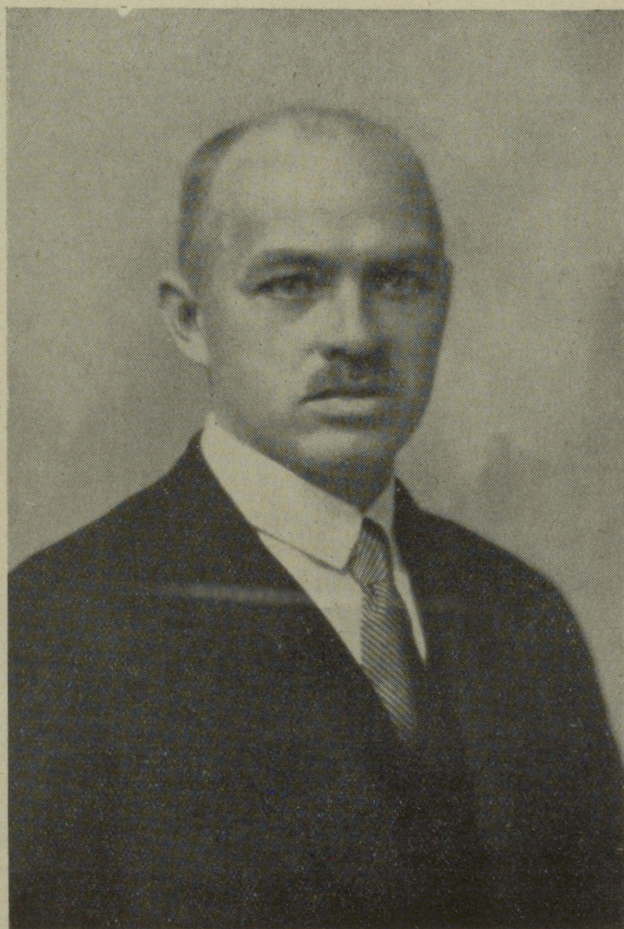
Mašīna tikai tad pilda savu uzdevumu, ja ik loceklis ir paredzētā vietā. Tiklīdz kāds vai vairāki detāļi nedarbojas, apstājas viss mēchanisms.

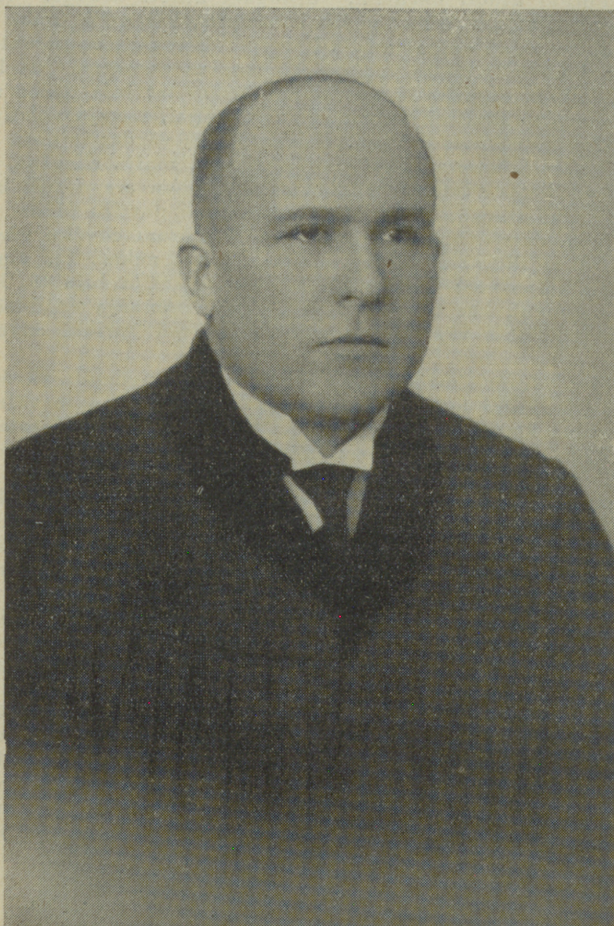
Bet ja cilvēka prāts pratis izveidot lieliski strādājošas mašīnas, tad vēl vieglāk un nepieciešamāk rast precizitāti tanī mēchanismā, ko par valsti saucam. Bojājies mašīnas zobrats nespēj pats atjaunoties, turpretim cilvēkam ir dota iespēja labot nodarītās kļūdas. Vēsturiskā 15. un 16. maija nakts pārkonstruēja mēchanismu, kas bija nolietojies, kas bija ar pretējos spēka virzienos ritošiem zobratiem. Būt katram savā vietā, precizi pildīt arī sīkos uzdevumus, neatkārtot reiz pielaistās kļūdas un visu darbību, visu rīcību pakļaut tautas vadoņa gribai — tādi ir gadu atpakaļ, ik latvieša, ik atjaunotās Latvijas pilsoņa sirdī uzņemtie pienākumi, kuŗus pildot patiesi drīz panāksim, ka mūsu zeme skaista un viņā varena latviešu tauta kļūs.

B. Einbergs,
Satiksmes ministrs.

Pēc Latgales atbrīvošanas Latvijas valsts sāka organizēt valsts un iedzīvotāju drošības nostiprināšanai aizsargu nodaļas pagastos. Tanī laikā pastāvēja vienīgi Ministru prezidenta K. Ulmaņa un Iekšlietu ministra Dr. Valtera Liepājā 1919. g. 20. martā izdotie noteikumi par aizsargu nodaļām pagastos. Uz šo noteikumu pamata pagastu valdes izsniedza uzticīgākiem pilsoņiem apliecības ar pagastu aizsargu nodaļas priekšnieka, pagasta vecākā un darbveža parakstiem latviešu (latgaliešu izloksnē) un krievu valodās. Aizsargu organizācija pirmos gados nesekmējās, jo tai pretī strādāja kreisākās partijas. Nekādu budžeta līdzekļu un tuvāku noteikumu par aizsargu organizāciju nebija. Pakāpeniski iedzīvotāji tomēr pārliecinājās, cik lielu atbalstu sniedz viņiem aizsargi noziedzību apkaŗošanā un drošības nostiprināšanā. 1921.—1922. gadā no manis, kā toreizējā Latgales lietu vadītāja — iekšlietu viceministra — tika piegriezta sevišķa vērība aizsargu noorganizēšanai. Izcilus darbīgi aizsargu darbā bija toreizējie Daug. apr. pr-ks Kadašs un Rēzeknes apr. pr-ks Prauliņš. Rēzeknes apr. valdīja sevišķa nedrošība. Apriņķi terorizēja tā sauktā „japončiku" banda. Pilsētas iedzīvotāji vakaros vēlākā laikā baidījās parādīties uz ielas. Aizsargiem piekrita izcilus loma šīs bandas likvidācijā. Pēdējos gados aizsargu organizācija ir sevišķi nostiprinājusēs. Latgales aizsargi bija vieni no pirmiem, kas uz Vadoņa aicinājumu gādāja par Latvijas atjaunošanu naktī no 15. uz 16. maiju. Latgales iedzīvotāji var mierīgi paļauties uz savu aizsargu modrību par Latvijas valsts un visu Latvijas iedzīvotāju mieru un drošību.

V. Rubulis,
Tautas labklājības ministrs.

Kāds seno romiešu jurists, izskaidrodams tiesību jēdzienu, teica: „Jus est ars boni et aequi" — tiesības māca mūs atzīt, kas labs un kas taisnīgs. Tiesības ir māksla, kas saistās ar visu labo un taisno. Šādu ideālu pirms viena gada uzstādījusi arī jaunā Latvija un tam neatlaidīgi seko.

Nekas nav ļaunāks un arī bīstamāks pašai valstij, kā apvainot pilsoņa taisnības sajūtu: nekas arī nav cēlāks ļaužu sadzīvē, kā censties pēc visa labā, pēc vispārējā labuma, un katram nodrošināt viņa tiesu.

Laikmeta liecinieki un dokumenti tiesību laukā ir likumi un rīkojumi. Viņi atspoguļo valsts varas tiesisko pārliecību un tiesisko garu. Viens, kaut arī neliels, laika sprīdis — pagājušais gads — jau pieder vēsturei. Un ja objektīvs pētnieks svērs un pētīs šī laikmeta darbus un dokumentus, viņam būs jāatzīst, ka valsts varas tiesiskie uzskati, tiesību gars šai laikā ir bijuši latviski, vērsti uz vienotās latvju tautas labklājību; neatlaidīgi un plānveidīgi ir ieturēts virziens uz taisnību un vispārēju labumu. Pa šo ceļu esam gājuši, pa viņu jāiet arī turpmāk, lai katrs ar pilnu pārliecību varētu atzīt un teikt: „Jus est ars boni et aequi".

H. Apsīts,
Tieslietu ministrs.

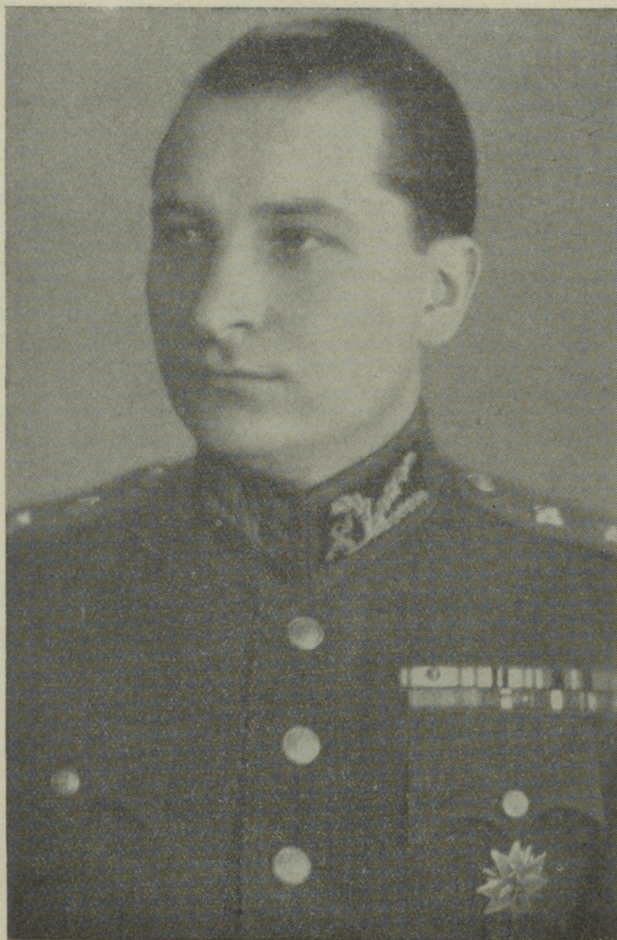
Zeme, mūsu lielās cīņās atbrīvotā zeme audzējusi latviešus gadu simteņiem. Latviešiem ir dārgas un mīļas zaļās druvas. Tās dārgas un mīļas ikvienam patiesam latvietim, jo visi mēs esam nākuši no šīm druvām. Druvu plašumā no laiku laikiem ir degusi tā uguns, kuŗa beidzot izveidoja patiesi brīvu Latviju. Mūs visus vieno šīs druvas — mūsu tautas šūpulis.

Tagad aizgājis gads no dienas, kad Latvija galīgi nokratīja svešas varas paliekas. Zemnieks jau otru pavasari drošu sirdi sēj, pārliecībā, ka rudenī pats būt novācējs un par novākto saņems pienācīgo atlīdzību.

Un šī atlīdzība zemes arājam būs vienmēr, jo valdība un Zemkopības ministrija rūpēsies, lai visas valsts saimnieciskais pamats — lauksaimniecība vienmēr būtu stiprs un viņu pūles pienācīgi atlīdzinātas.

Sākot otru atdzimušās valsts gadu, mans novēlējums turpmākā darbā ir — vairāk ticības un paļāvības pašiem sev, vairāk ticības valdības rīkojumiem un norādījumiem, jo tikai ar krietnu darbu saulē celsim savu zemi, padarīsim dižu un daiļu.

J. Kauliņš,
Zemkopības ministrs.

Vecāki atdoti bērniem, draugam atdots draugs. Nav vairs partiju, nav šķiru, ir tikai latvietis, kas dziļā ticībā uz vadoni un valsti veido jaunās Latvijas dzīves pašus pamatus. Veido jaunās Latvijas valsts dzīves pašus pamatus, uz kuŗiem, laikam uz priekšu ejot, jāpaceļas ar latvieša darbā rūdīto enerģiju skaistai, apbrīnošanas cienīgai, Latvju valstij.

Draugs atguvis draugu. Liekas, šinīs vārdos ir dota atbilde visam laikmetam, kas palicis aiz 15. maija sliegšņa, jo pirms šīs lielās vēsturiskās dienas mēs bijām aizmirsuši būt draugi savā starpā; mēs vairs bijām tikai partiju biedri un partiju piederība noteica līdz zināmam mēram cilvēku vērtību. Nekas siltāks cilvēkus nesaistīja kopā, nekas, kas viņus vienotu kalpošanai lielākiem ideāliem. Partija bija tā, kas ārdīja ģimeni, kas sagŗāva skolu, kas iznīcināja draudzību un šo iznīcināto vērtību vietā nedeva nekā priekš cilvēka paša.

Mēs varam simtām reižu atkārtot šos nedaudz vārdus, kuŗus tik zīmīgi ir teicis mūsu tautas vadonis, un jo vairāk mēs viņos klausāmies, un jo vairāk mēs viņus atkārtojam, jo mīļāki, tuvāki un saprotamāki mums tie kļūst. Mīļāki, tuvāki un saprotamāki savas dziļās sirsnības un lielās neatdarināmās vienkāršības dēļ. Bet šie vārdi nav pasacīti tikai tādēļ, lai viņos klausoties, prieks ienāktu mūsu sirdī, viņi ir pasacīti, lai tiem sekotu un lai patiesi mūsu jaunatnes audzinātāji saprastu savu lielo, atbildīgo un svarīgo audzināšanas uzdevumu; lai vecāki saprastu savu bērnu vajadzības un lai bērni prastu cienīt savu vecāku gādīgo rūpību. Šie vārdi ir skaidrs apliecinājums tam, ka pēc 15. maija nav privilīģēto un nav atstumto, nav šķiras un grupas, bet gan vienota tauta, kuŗa, atradusi atkal sevi, iet pretim labākām dienām.

Bagāta ir 15. maija ieguvumu krātuve, bagāta garīgi, bagāta saimnieciski un nacionāli skaidra. Tur nu liksim visi rokas klāt, lai mūsu vienotās tautas vienā gadā uzkrātās bagātības neietu zudumā, bet lai, paši kļūdami bagātāki, darām bagātu savu tautu un valsti, dziļā cienībā klausot tam, kuŗš 15. maija naktī ir atkal Latvijas valsti uzvedis uz pareizā ceļa.

A. Bērziņš,
Iekšlietu viceministrs.

„Ko ir devis 15. maijs? — Vai tas nav devis un atdevis mūsu skolai viņas skolotāju, bērniem audzinātāju un ceļa rādītāju, uzticamu draugu? Vēl vairāk: tas ir atdevis tautai skolotāju, bērnu vecākiem, vecākus bērniem, jaunatni tautai, brāli brālim! To 15. maijs mums ir nesis un devis!" Kārlis Ulmanis.

Kādi brīnišķīgi vārdi! Cik dziļa doma! Dziļa doma, kuŗa sevī ietveŗ ne tikai šīs dienas cilvēku ilgas un meklējumus, bet arī tālu, vēl tikko nojaušamu nākotnes valodu.

Cilvēku dzīvē nekas nestāv uz vietas, bet mainās, pārveidojas, lai ietu savu dabīgo evolūcijas gaitu. Arī katrs cilvēks dzīvo lielā mērā no cerībām par jaunu labāku nākotni un šīs cerības tam liek iegūt jaunus apstākļus, liek censties. Cenšanās audzina gribu, griba veido stingru raksturu, kas spējīgs pāri visiem šķēršļiem sasniegt labāku dzīvi.

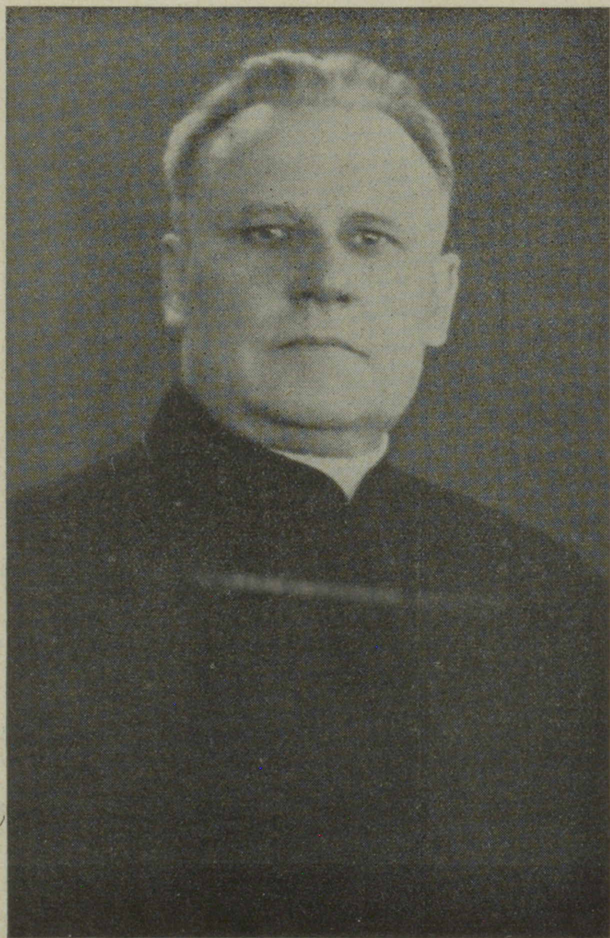
Tas pats notiek arī valsts dzīvē. Tikai šeit jaunu laikmetu var nest tādi cilvēki, kas deg karstā mīlestībā uz savu dzimteni un tautu.

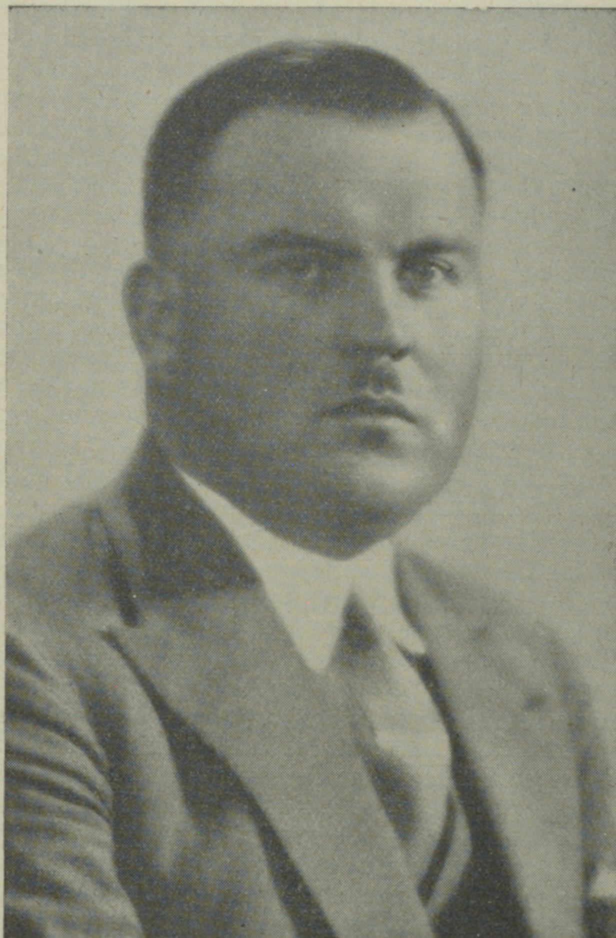
Agrākā mūsu valsts dzīvē visiem bij tā sajūta, ka vajaga radīt ko jaunu, cēlāku, kas varētu atnest lielāku svētību visai latvju tautai. Bet kā to izvest dzīvē, neviens nezināja. Tomēr nāca viens moments, sita liktenīgā stunda — atradās idejiski cilvēki arī mūsu tautas dēlu vidū, kuŗi, ņemot vērā ne savu personīgo, bet visas latvju tautas un valsts labumu, ķērās pie jaunu dzīves apstākļu radīšanas.

Un nu kopš viena gada mēs jau dzīvojam jaunos, labākos, izcilākos dzīves apstākļos. Šīs pārmaiņas notika pateicoties atsevišķām, drošsirdīgām cilvēku grupām.

Tāpēc lai dziļā godbijībā savās sirdīs sakām: „Gods un slava mūsu jaunās dzīves iniciātoram — mūsu tautas vadonim, mūsu armijai un mūsu aizsargiem! Lai aizsargi arī turpmāk paliek par mūsu dzimtenes drošsirdīgiem sargiem!

J. Čamans,
Izglītības viceministrs.

Lielas idejas rada un lielus notikumus veido lielas personības. Vadonis nogāž veco, nederīgo, liekot tā vietā jaunas atziņas. Viņš ievada laikmetu, rada darba prieku un ticību nākotnei.

Šodien ir atceres diena tiem notikumiem, kuŗi gadu atpakaļ arī latviešiem deva Vadoni. Šodien varam atskatīties uz gadu darba atdzimušā valstī.

Šajā atceres dienā neteiksim, ka viss jau sasniegts. Pārdomāsim tikai padarīto un lai ikviena atziņa ir: esmu strādājis vislabākā apziņā un ticībā.

Mans novēlējums tāds sevišķi aizsargiem, kuŗi vairums ir zemnieki, kuŗi kopā ar zemniekiem — mūsu valsts visstingrākiem balstiem baltās un nebaltās dienās, kopā ar radiem un draugiem pilsētās, kopā ar armiju — Latvijas brīvības saules nesēju — ir vienoti lielā laika ideju sargi un veidotāji.

Mūsu darbs ir tautai un viņas Vadonim — ministru prezidentam, mūsu darbs lai stiprina tautas vienības sajūtu, mūsu darbs lai veido Latviju daiļu un spēcīgu, mūsu darbu lai vērtē tauta un Vadonis.

J. Birznieks,
Zemkopības viceministrs.

Latvju tauta tagad ir atguvusi vienības apziņu. Bet tas mums visiem arī uzliek lielus uzdevumus un nopietnus pienākumus — tāļāk kopt un veidot to garu, kas tik spēji uz āriεni izpaudās 15./16. maija vēsturiskās dienās armijā, aizsargos, policijā un visplašākās iedzīvotāju masās. Mēs nedrīkstam palikt remdeni, pašpieticīgi, mūs visus aktīvā, vienotā un apzinīgā darbā sauc mūžīgā Latvijas balss. Un sevišķi varenai aizsargu saimei, kuŗā apvienoti latvju tautas labākie dēli, stāv priekšā plašs darba lauks jaunās Latvijas, mūsu Latvijas tāļākā nostiprināšanā un izveidošanā.

Tāpēc apzināsimies ne tikai savas tiesības, bet jo vairāk pienākumus, celsim darba tikumu, darbos rādīsim ticību atjaunotai Latvijai! Un ja mēs visi, sekodami ikvienam Vadoņa aicinājumam un dāvādami viņam neierobežotu uzticību, savā darbā visus spēkus ziedosim tautai un valstij, tad mūžam spožs būs Latvijas gods un mūs nespēs apdraudēt nekādas svešas un naidīgas varas.

Sekosim Vadonim, zinādami ka visas viņa domas un darbi pieder tikai — Latvijai.

J. Kaminskis,
Valsts kontrolieris.

VISPĀRĒJĀ DAĻA

Ed. Virza.

Saimnieka atgriešanās

Nemiers zemē auga augumā, visas attiecības ir tik ļoti sarežģījušās, ka to izšķiršana nav paredzama, un kā rodas sektes kādai reliģijai bojā ejot, tā aug slepenas politiskas apvienības, dēmokratiskam režīmam grūstot. Ikviens, kam nav slinkums, izlieto šīs kārtības absolūtās domu brīvības dogmu, lai grieztos pret Latvijas pamatiem. Latvija saplaisā tik daudz gabalos, cik viņā ir patmīlīgu demagogu. Tās politika nonāk atkarībā no nespējīgākiem saeimas deputātiem, kas burbuļodami paceļas augšup. Valdības galva savos braucienos pa Latviju dod pabalstus uz visām pusēm, kabineta rīcībā esošās summas. Visi politiskie un morāliskie jēdzieni ir apgriezušies otrādi, un valsts ratu vilcēji viens pēc otra izjūdzas no ilksīm, līdz tie paliek ceļa vidū stāvam. Pie tiem redz tikai Ulmani un viņa zemnieku savienību.

Viņa satversmes grozījumu projekts ieiet saeimas maltuvē, bet ārā nāk tikai smalki milti. Saeima redz visus draudus, kas šajā projektā slēpjas. Tas var nopietni apdraudēt simts vīru valdību. Katra frakcija atrauj no projekta to, kas tai liekas neērts un nesavienojams ar tās interesēm. Tās tagad paceļas augšup un valda kaili un atklāti. Ulmanis ārēji samierinās ar to, bet attīsta darbību pavisam citā virzienā. Viņu tagad redz darbīgāku kā jebkad. Neapnicis viņš biedina partiju liderus no briesmām, kas var rasties. Ulmanis stāv lielu lēmumu priekšvakarā. Bet pirms tam, pēc veca un mūžīga latviešu paraduma, viņš grib izjautāt savas tautas garīgo zemi un uzklausīt tās padomus. Viņš sasauc savas partijas deviņpadsmito kongresu, kur būs visu pagastu priekšstāvji. Zaļie karogi vēl nebijušā skaitā paceļas un nāk uz Rīgu.

Šis kongress ir pavisam ārkārtīgs. Visi praktiskie lauksaimnieku jautājumi tajā nav galvenais, bet tautas likteņi tur krustojas. Visi zin un jūt, ka centrālās valdes priekšsēdētājs ir jau salauzis aiz sevis tiltus, ka viņš neatkāpsies, ies uz priekšu, un Latvija viņam sekos. Nekad nevienā kongresā viņš tā nav ticis suminâts un nekad to tādas ovācijas nav sagaidījušas. Un kad viņš saka: «Nāk jauni laiki, mūžīgā Latvija ieies jaunā laikmetā», visi pietrūkstas kājās, un zāle top pilna acu dzirkstēšanas. Partijas prezidents ir izteicis vārdu, ko visi sen jau gaidīja. Delegāti šķiras lielā iekšējā satricinājumā, nemaz nenojauzdami, ka nepaies pilni trīs mēneši un viņi atkal dosies uz Rīgu, klausīdami augstākai pavēlei, atstādami arklus un laukus, sievas nu bērnus.

Pieskāries savai zemei, Ulmanis jūtas divkārt drošāks un pašpaļāvīgāks, un visi notikumi nāk viņam palīgā. Valdība tā ir sapinusies pati savās darīšanās, un tās prestīžs ir noslīdējis tik zemu, ka tā krīt — apkaunojošāki par visām iepriekšējām latviešu valdībām. Par uzticību tai balso tikai daži nejauši deputāti. Šādos apstākļos, vēl nekad nepiedzīvotā valsts autoritātes sagrūšanas laikā, šajā brīdī, kur lats grib zaudēt savu vērtību un saimnieciskā un garīgā dzīve visus pamatus, Ulmanis noliecas, lai saņemtu savās rokās uz ielas nomesto varu. Neviens tai vairs negrib pieskārties, jo vajadzīga ārkārtīga prašana un uzupurēšanās, lai visām valsts lietām piešķirtu pareizu ritēšanu. Un saeima prāto: «Nav no svara, kas valda. Valdības kurss ir atkarīgs no mums, un valdības galva stūrēs, kur mēs vēlēsimies. Tautas pacietība mums nekrīt svarā, jo tai ir visas stiepjamās gumijas īpašības. Ulmanis kritīs, kad viņš būs izdarījis to, kas vajadzīgs».

Bet Ulmanis savukārt domā: «Nu beidzot ir pienācis laiks, kur pa gaisu un visām lejām un palejām izklīdusē latviešu brīvība ir jāsaķer, par jaunu jāorganizē un jāapzīmogo ar valsts lielo zīmogu. Nekas nedrīkst paiet garām manam aprēķinam. Galvenais tajā ir tas, ka man jāsaņem tagad valdība, lai viss ietu pareizu gaitu. Nedzirdamiem pūces spārniem Latvija caur nakti ņem savu skrējienu uz rīta ausmu».

Pie valdības sastādīšanas Ulmanis uzņēmās vedēja lomu. Viņš jūt, ka viņam izauguši jauni spārni, un saņemdams visus spēkus, viņš savas dzīves riteni atgriež par sešpadsmit gadiem atpakaļ, un ir at-

Dr. K. Ulmaņa māte Lizete Ulmane.

kaĭ tāds pat, kā tajos laikos, kad viņš sastādīja pašu pirmo Latvijas kabinetu. Ulmanis izlieto savu pierunāšanas un pārliecināšanas mākslu, lai sadabūtu kopā deputātus, kam jāatbalsta valdība. Viņš saka saeimas kuluāros žurnālistiem, kas interesējas par valdības sastādīšanas gaitu: «Lūdziet Dievu, vēl vajadzīga tikai viena balss!»

Beidzot valdībai ir nepieciešamais atbalsts, bet saeima, dodama vienu, atņem otru — savās apspriedēs tā galīgi izposta prezidenta satversmes grozījumu projektu. Tā saplēš simts gabalos papīri, ko bija aprakstījis un tai iesniedzis valsts saprāts. Līdz ar to prezidents bija izgājis visus ceļus, un tagad atlikās tikai viens — rīkot saeimu tās pašas bēru gājienam.

Prezidents ārēji paliekas vislabākās attiecībās ar to, kas savā bezrūpībā bija padarījusi latviešu tautas likteni par savu spēļu lietiņu. Dziļš nemiers draudoši sāk staigāt pa mājām, un cilvēki, bez vakardienas un rītdienas grib to izlietot, lai paceltos. Prezidents tagad redz, ka ir pienācis laiks darboties: dzelmē, kuŗai dibinu nevarēja atrast visgaŗākais dziļuma mērs, viņš bija apglabājis visas dēmokratiskās illūzijas. Viņš neies cīņā pret cilvēkiem un interesēm — viņš darīs galu pašam ārdīšanas principam, kas bija pacelts uzbūvējoša principa godā.

Viņš pats un viņa uzticības ļaudis tagad neredzami sāk ielenkt saeimu, šo savā iedomībā un pašpaļāvībā aizmigušo dēmokratijas galveno nometni. Sociāldēmokrati, tās lielākie sardzenieki, neko nenojauž, jo viņi ir pārliecināti, ka nevienam nebūs dūšas pret viņiem sacelties, jo zem viņu tirānijas sešpadsmit gadus ir atradušās visas iestādes valstī. Bez tam prezidents viņus ir iemidzinājis, jo zemnieku savienības runātāji saeimas pēdējās sēdēs ir sirdīgi aizstāvējuši dēmokratiskos principus. Prezidents arī viņiem norāda uz pērkoņkrustiešu un viņiem radniecīgu organizāciju varbūtēju sacelšanos. Valdības uzstāšanās pret tām vēl pavairo saeimas acīs prezidenta lojālitāti. Parlamentārieši pat atklāti zobojas par viņa bailību. Prezidentam ir prieks par visu to, jo tas liecina, ka viņi neko nemana.

Prezidents un viņa uzticības vīri tagad sāk runāt ar plašāku aprindu vadoņiem. Visi tie ir viņa vecie cīņu biedri. Citi līdz ar viņu kādreiz ir atkāpušies no Rīgas līdz Liepājai un atkal nākuši pāri Daugavai, citi ir cīnījušies Ziemeļvidzemē un pret Bermontu. Visi viņi ir bijuši ar prezidentu vislielākos briesmu brīžos un klausījušies viņa vārdos frontēs un aizmugurē. Viņos visos ir kaut kas no prezidenta lepnā gara. Šos vīrus, Latvijas cīnītājus un atsvabinātājus, visniecīgākais saeimas deputāts uzskatīja kā savus apakšniekus un pateica bieži vien viņiem taisni acīs, ka viņi ir deputāta priekšā vienīgi spēļu lietiņas.

Prezidenta nodomu zin tikai nedaudzie cilvēki, bet līdz ko tas viņiem nāk zināms, viņi saprot, ka šis plāns ir daudz bīstamāks un slepenāks par kaujas plānu. Viņu padevība prezidentam un tāpat viņu klusēšana ir absolūta. Visi vadoņi vienojas, ka tām kaŗaspēka daļām, kas stāsies pie darba, nevajaga būt lielām.

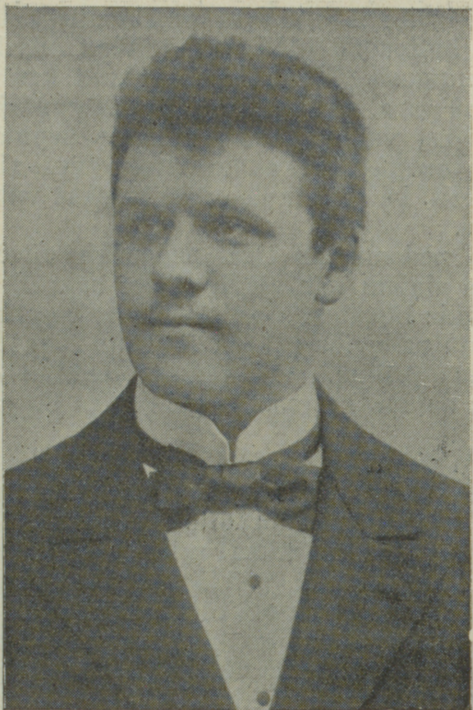
Nozīmētām aizsargu daļām jāierodas Rīgā naktī no 15. uz 16. maiju. Aizsargi apmainīs kaŗaspēku, līdz ko tas būs ieņēmis norādītos punktus.

Tikpat kustīgs, bet arī tikpat mierīgs kā arvien, prezidents ieŗodas saeimā piecos pēc pusdienas. Viņš ir še tikai neilgu laiku un, aizbildinādamies ar svarīgām darīšanām, dodas uz savu mitekli ārlietu ministrijas namā. Prezidents vēl paskatās uz deputātu pilnajiem kuluāriem. Cits žāvājas, cits dzeŗ tēju, cits sarunājas ar saviem klientiem. Rīt ap šo laiku šajās telpās būs sēras un vientulība, un tie paši putekļi, no kuŗiem deputāti ir taisīti, nogulsies uz viņu sēdekļiem. «Cik brīnišķīgs ir Dieva prāts, ko Viņš parādījis, ierīkodams, ka cilvēki nevar zināt viens otra domas! Tas ir ļoti bīstams, bet arī gudrs iestādījums, un ja tas piepēši būtu citādi, ļaudis paliktu ārprātīgi, un sadzīves kārtība sabruktu vienā acumirklī.» Prezidentam aizveŗot kuluāru durvis, kāds sociālistu deputāts smiedamies saka otram: «Ulmani baida pērkoņkrustiešu apvērsums».

Pārgājis mājā, viņš tūlīt sēžas pie rakstāmā galda, lai sacerētu nākamā dienā tautai pasludināmu manifestu. Rindas viena pēc otras gulstas uz papīra, un tur pazib svēti vārdi — tēvija, tauta, kārtība, valsts, vārdi, kas līdz šim bija nozākāti un nodiluši, bet kas tagad, zem rakstītāja spalvas, sāk mirdzināt dievišķīgu mirdzumu. Viņš raksta un jūt, ka ar katru spalvas vilcienu pagriež atslēgu smagām, sarūsējušām durvīm, aiz kuŗām bija ieslēgti senie latvietības gari. Tie tagad nāk ārā bargā drūzmā,

Bērzmuižas pagasta Pikšu mājas, kur dzimis Dr. Kārlis Ulmanis.

Kārlis Ulmanis jaunībā.

un visa istaba top pilna viņu čukstēšanas. Neredzami tie runā viņam pie ausīm un liek viņam domāt vīrišķīgas un nepiekāpīgas domas. Viņš nevar atvairīties no tām, un tās viņu apputina, kā apputina sniegs ceļa gājēju. Prezidents nejūt nekādu smagumu, spārnoti latviešu ģēniji viņu paceļ. Viņš atrauj acis no galda un it kā kādu parādību redz aiz sevis caur atvērto logu istabā skrejam nepārredzamu gaŗu pulku, pazīstamas un nepazīstamas sejas, nākušas no aizsaules, no zināmiem un nezināmiem latviešu kapiem. Visi tie ielenc viņu un uzmudina viņu. «Kāds neaptveŗams palīgu pulks!» čukst pie sevis prezidents. «Šodien atveŗas latviešu garu bezdibens un sākas gara valdīšana».

Prezidents nemaz nemana, ka ir tumšs palicies, viņam nobeidzot pēdējo teikumu. Viens pēc otra ierodas tie, kam šajā naktī vajaga būt pie viņa. Logi tiek rūpīgi aizsegti, lai neredzētu istabās ļaudis kustamies. Prezidents ir pilns miera un kustības, ar lielu uzmanību uzklausīdams ik vienu, kas stāsta savus novērojumus. Nav nekā ko pavēlēt — ir jāgaida tikai stunda, minūte un sekunde, kad sāks darboties šī ar ārkārtīgu pareizību uzstādītā mašīna.

Pulksten desmitos notiek aizsargu trauksme, bet pulksten vienpadsmitos garnizona daļas saņem pavēli doties «nakts apmācībās». Smagiem soļiem tās kustas pa nakšņainajām ielām un apstājas pie centrālā tirgus, kur kareivjiem izdala pēdējās pavēles. Noliktā stundā un minūtē tiek ieņemtas visas iestādes, un telefoni beidz darboties taisni tajā laikā, kad tas bija nolikts. Ieņemts ir arī sociālistu tautas nams. Sarkanais karogs nolaižas uz visiem laikiem, un sarkan-balt-sarkanais paceļas pret debesīm, kas rītos jau sāk viegli sārtoties.

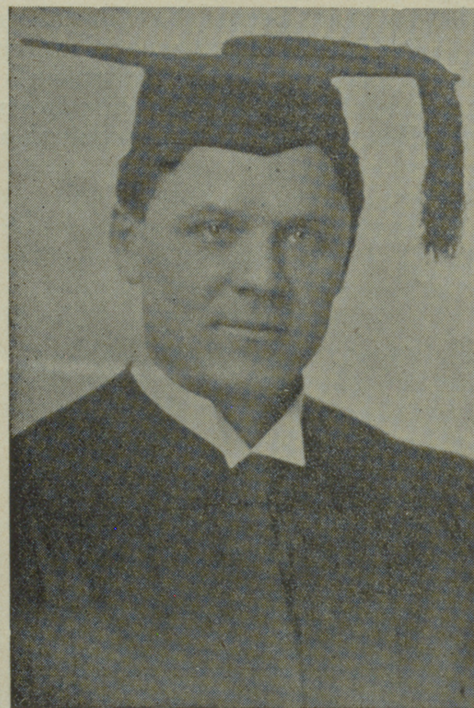
Rīgas policija mierīgi, bet noteikti stājas pie viņai nozīmētā darba izvešanas, dodoties uz apcietināšanai apzīmēto dzīvokļiem.

Nākot tuvāki stundai, kuŗā visai darbībai vajadzēja sākties, prezidentu pārņem viegls uztraukums, bet viņš to nevienam neizrāda. Istaba ir tumša, viņš pieiet pie loga, atveŗ to un neredzams paliek pie tā stāvot un klausās. Maija nakts ir bezgala klusa pāri Rīgai un viņš skaidri dzird, ka kaut kur Pārdaugavā nodzied pirmie gaiļi. Tad klusumā viņš dzird smagus soļus — iet liels pulks. Viņš zin, kas tie ir. Viņš dzird arī smagās baterijas dārdēšanu uz tautas nama pusi. Viņa uzmanība top smalkāka par maija nakts gaisu. Katru brīdi viņš gaida šāvienus, bet nakts paliek arvienu mierīgāka. Tad viņš sadzird motociklu ierūkšanos dažādās vietās. Tie steidzas uz ārlietu ministrijas namu, uz operātīvo štābu. Visi nes labas ziņas. Gluži aizelsies no zibeņveidīga skrējiena, pēdējais ziņotājs ierodas no Meža parka, no saeimas priekšsēdētāja dzīvokļa, kur atrasts liels daudzums ieroču. Bruno Kalniņš pie apcietināšanas izšāvis ar revolveri griestos, lai gan no atnācējiem nebija atskanējis neviens šāviens.

Šis šāviens gaisā bija vienīgais, ko deva vecais režīms, sevi aizstāvēdams. Saule uzlēca, spilgti iedzirkstīdamās Rīgas torņu gaiļu greznajās sekstēs. Tā bija jaunās kārtības saule.

Uzvara bija ātra un apžilbinoša, un prezidents ir pilns gaismas, un viņa galva strādā aši un noteikti. Viņš skaidri aptveŗ visu, ko ir izdarījis. Viņš bija apturējis tautu, kas vairāk nekā trīsdesmit gadus bija gājusi nepareizu uzskatu ceļu. Tagad jāsākas tās lielajam atpakaļgājienam uz svētajiem avotiem, lai tā šķīstītos un iesāktu jaunu gaitu.

Uzvaras vēsts jau ir aplidojusi visu Latviju. Aizsargus tā ir pārsteigusi citus miegā guļot, citus ar zirgiem un arkliem izejot caur vārtiem miglainajos laukos. Pavēli sadzirdējuši, viņi ir gatavi piecās minūtēs un vai nu jāšus, vai skriešus dodas uz sapulcēšanās vietām, kur mašīnas viņus aizvizinās taisni uz Rīgu. Viņi ir bāli no uztraukuma un sajūsmas,

Kārlis Ulmanis kā Nebraskas lauksaimniec. institūta mācības spēks Amerikā.

ka ir līdzdalībnieki šķīstīšanas gājienā, ka viņi beidzot varēs starptautiskās dvesmas pilnajās Rīgas ielās ieiet ar lauku kārtību.

Prezidents jau redz pirmos pulkus ejam pa bulvāŗiem, stingrās rindās, šautenēm plecos. Tā ir lauku Latvija, kas tur iet brūnu seju, stipri bruņojušies, pirmo reiz pēc tik daudz mūžiem valdniece šinī pilsētā. Kāds aizsargu pulks aiziet pa ielu dziedādams un pazūd saules miglā, kas nāk tam taisni pretim. Prezidents skatās viņam pakaļ, un viņa krūtis vareni cilājas: cauri plaši vērtiem vārtiem latvieši aiziet uz savas tautas zemi un savas tautas debesīm.

A. Grīns.

Varoņu vadonis Tēvzemes brīvošanas gaitās

Ģenerāļa Jāņa Baloža dzimtene ir ziemeļu Vidzeme jeb Tālava. Senu un jaunu kaŗotāju zeme, kur Trikātas pagastā pie Abulas upes atrodas Vēžnieku mājas. Te 1881. g. 21. februārī piedzima jaunās Latvijas kauju uzvaru lielākais veicējs un patriota pienākumu varonis. Viņa radu ģints šais mājās mitusi jau zviedru laikos un viņas tīrumus vēl tagad aŗ arāji, kuŗiem ar bijušo Latvijas armijas virspavēlnieku vienas un tās pašas asinis.

Šai jaukajā lauku sētā kā toreiz, tā arī tagad, valda miers un cieša draudzība, kas izaugusi no radu saitēm un latviskā sirds gaišuma. Šī gaišuma apstarota ir arī paša ģenerāļa seja. Seja, pēc kuŗas mūsdienu skulptors tik labi varētu veidot granitā vai bronzā senlatvju ķēniņu.

Pēc mājas mācības pabeigšanas, kur nākamā kauju vadoņa pirmā vadītāja ir māte, viņa gaitas aizlokas uz Trikātas draudzes skolu. Tās dvēsele ir skolotājs Mūrnieks, liels nācionālists, Auseklā un Kronvalda ideju cienītājs un jaunatnes audzinātājs pēc labākās sirdsapziņas. Šī goda vīra sētā patriotisma sēkla dziļi krīt zēna dvēselē un nes krāšņus augļus: Latvijas brīvošanas cīņu laukos un 1934. g. 15. maijā, kad ģenerālis Balodis palīdz vērt vārtus vienotai latviskai Latvijai. Trikātas draudzes skolā dabūtās nācionālā gara ietekmes pavada Balodi visa viņa mūža turpmākos ceļos. Arī svešumā esot, svešos kaŗa pulkos, tās liek viņam vienmēr atcerēties savu tautu un viņas dzimteni. —

Ģenerāļa Baloža tēvs nav dzimtas māju īpašnieks, bet viņu saimnieka jaunākais brālis, un viņa dēlam tāpēc, skolas gadiem ejot uz beigām, jāsāk domāt, kā viņš tiks uz priekšu šajā pasaulē.

Ģimnazijai un studijām pēc tam trūkst līdzekļu, un skolotājs Mūrnieks ieteic Balodim palikt par kaŗavīru. Šo padomu Mūrnieks savā laikā devis arī daudziem citiem saviem audzēkņiem un no viņu vidus iznākuši arī vēl citi, kas vēlāk izkaŗojuši Latvijas labā dažu labu uzvaru.

Balodis kļūst par savvaļnieku Kauņā novietotā krievu pulkā, jo latviešu savvaļniekus krievu valdība viņu dzimetnē novietotos garnizonos neuzņēma, bet Balodis vēlas katrā ziņā būt tuvāk dzimtenei.

Tā līdzīgi Napoleona slavenajiem maršaliem, Balodis ir sācis savu kaŗavīra karjēru nevis tūliņ tieši kā virsnieks, bet ar šauteni uz pleca, un pats personīgi izbaudīja visas kareivja dienesta puses. Tas ir liels pluss, jo ģenerālis, labi pazīdams vienkāršo rindinieku priekus un bēdas, var viņas vislabāk zināt, arī būdams armijas virspavēlnieks; kareivji instinktīvi izjūt, ka ģenerālis ir cēlies no viņu vidus, un ka tiem ir veltītas viņa sirdsdomas, ka var uzticēties viņa vadībai. Pēc maršala Petēna apgalvojuma, šai kareivju apziņai, ka pavēlniekam ir priekš tiem gādīga un taisnīga sirds, tā esot viena no galvenajām kaŗavadoņa īpašībām, bez kuŗas viņam neiegūt uzvaras dieves simpātiju. Mums ir visi iemesli ticēt vecā varoņa vārdiem, jo viņš nevien no-

Ģenerāļa J. Baloža tēvs un māte.

sargājis Francijai Verdenu, bet arī glābis franču armiju no sabrukuma viņas cīņu grūtakajās dienās, un pazīst kareivju psīcholoģiju kā reti kāds cits.

Pēc savvaļnieka gadiem nāk mācības gadi Viļņas kaŗaskolā. Tur ir diezgan daudz latvju kadetu, no Viļņas nav tālu arī līdz Latvijai, un kādā dienā braucot atvaļinājumā uz dzimtas mājām, kadetam Balodim nācās sastapties Daugavpils stacijā ar dzejnieku Pumpuru. Vecais atmodas dzejnieks un Lāčplēša ēpa autors, kā paredzēdams laikus, kas vēl nava nākuši, svētī šo laiku atvedēju un saka:

«Dēls, lai būtu kur būdams, un lai tev klātos kā klādamies, nekad neaizmirsti, ka esi latvietis.»

Pēc kaŗaskolas pabeigšanas Balodim izdodas dabūt vietu pulkā, kas stāv Daugavpilī. No šīs pilsētas viņš dodas uz Tālajiem austrumiem, jo ir sācies krievu-japāņu kaŗš.

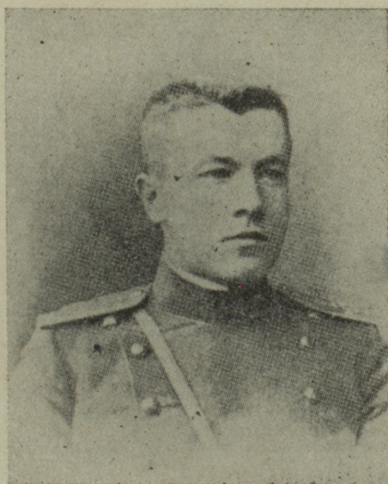
Šai kaŗā Balodis dabūn kaujas kristības. — Atkaŗojot japāņiem kādu ciemu, izcēlās durkļu cīņa, un Balodi smagi ievaino rokā japāņu mestās rokas granātas šķembele. Pēc slimnīcas viņam piešķiŗ atvaļinājumu, kuŗu tas pavada Rīgā. 1905. gada notikumu priekšvakarā, kad jaunas vēsmas skrien cauri Latvijai un viņas jaunekļu un vīru sirdīm, mudinādamas celties pret vācu muižnieku privilēģijām un cara birokratijas varu. Šīs vēsmas liek viļņoties arī jaunā virsleitnanta dvēselei.

Pēc atvaļinājuma beigām Balodis atgriežas Viļņā, un turienes garnizonā pavada vairākus gadus. Viņš te paplašina savas militārās zināšanas, daudz lasa un domā par Latvijas augšamcelšanos. Domā Auseklā un Kronvalda domas, vērpdams tālāk šo tautas modinātāju ideju pavedienus.

Tad nāk 1914. gads un kaujas Austrumprūsijā un leišu un poļu silos. 1915. gada februāŗa cīņās Augustovas mežos vāci ielenc krievu armiju un saņem viņas atliekas gūstā līdz ar ievainotiem. Šo ievainoto starpā ir arī kapteinis Balodis, kam vācu lode caururbusi kāju.

Trīs grūti gūstniecības gadi, un tad ir lielajam tautu kaŗam beigas. Beigas arī krievu cara un vācu ķeizara troņiem, un beidzot gūst iespēju lauzties uz āru latvju tautas spēks.

Latvijas valsts piedzimšanas rudens. Īsi pirms 18. novembŗa Balodis gūst iespēju atgriezties Latvijā un redz, ka piepildījusies viņa jaunības sapņojumi, ka latvjiem tagad ir pašiem republika. Viņš tūliņ

Ģenerālis J. Balodis kā jauns virsnieks (1904. g.).

Ģenerālis J. Balodis kā virspavēlnieks.

stājas pagaidu valdības rīcībā un ieteic dibināt kadrus nākamām latvju kaŗa vienībām. Tā nodibinās instruktoru rezerves rota, un kapteinis Balodis ir viņas komandieris.

Šīs rotas priekšgalā kapteinis Balodis iziet 3. janvāŗa liktenīgā rītā no Rīgas. Pēc nepilniem pieciem mēnešiem viņš atgriežas šai pilsētā kā triumfātors, un rotas vietā aiz viņa nāk brigāde, par kādu izaudzis Kurzemes cīņu laukos šis pirmais Latvijai uzticīgo kaŗaspēks.

Baloža vadītā instruktoru rota godam cīnās pie Skrundas, izpelnīdamās Neatkarības rotas nosaukumu. Tad nāk 6. marts, traģiskā diena, un pulkvedis Kalpaks, mirdams kaujas laukā atdod Latvijas republikas kaŗaspēka tālākvadību pulkvedim - leitnantam Balodim. Kalpaka sāktā uzdevuma mantinieks ved viņa bataljonu tālāk uz Saldu, Jaunpili un Lielupi. Ceļā uz Kalnciemu, Baloža brigāde, kas izvērtusies no Kalpaka bataljona, 22. martā izcīna sīvu sastapšanās kauju ar lieliniekiem pie Bateru mājām, pie kam vairākās mežainā apvidus vietās norisinās durkļu cīņas. Sarkanie nekārtībā atkāpjas un brigāde straujā gaitā atbrīvo Ķemerus, Sloku, Kalnciemu, Klīvesmuižu. Ceļš uz Rīgu sāk vērties vaļā, bet vācieši, no kuŗiem tad ir apgādes un arī operāciju ziņā atkarīga latvju brigāde, apstādina šo uzvargājienu un Rīgas atbrīvošanas stunda nokavējas par veseliem diviem mēnešiem.

Vāciem ir prātā nodevība, bruņots apvērsums, kas vērsīsies pret pagaidu valdību. Vāciešiem šai darbā kļūst par palīgu Andrievs Niedra, mācītājs, rakstnieks un viņiem padevīgās pseido valdības nākamais prezidents.

Tā pienāk 16. aprīlis, un pāri jau atbrīvotai Latvijas daļai satumst jauna vācu varas nakts. Viss liekas zaudēts, visur tumsa, bet viņas melnumā redz

mirdzam te patriotisma un cerības zvaigzni pie vācu un krievu māktās Latvijas debesīm.

Šī cerības zvaigzne ir pulkvedis Balodis un viņa brigāde, kuras vadonis skarbi noraida visus vāciešu mēģinājumus to dabūt savā pusē. Uz aicinājumu iestāties kara direktorijā, viņš paziņo pagaidu valdībai, kas patvērusies angļu pārstāvniecībā un uz «Sarātova» kuģa, ka atzīst vienīgi K. Ulmaņa valdību un nosoda 16. aprīļa dumpiniekus.

Redzot latvju karaspēka pavēlnieka nesatricināmo uzticību, no jauna sāk atdzīvoties arī tautas cerības. Šī pulkveža Baloža noteiktā nostāšanās pagaidu valdības pusē sniedza pēdējai lielu morālisku atbalstu, un izjauca vācu plānus par Latvijas pārvēršanu Vācijas vasaļvalstī.

Šai brīdī, kad izšķīrās jaunās valsts liktenis, sevišķi gaiši parādās Baloža — patriota sirdsskaidrība, viņa lielā uzticība savai tautai, viņa ticība Latvijas nākotnei. Šai momentā viņš ir — Kronvalda vārdiem runājot, — cilvēks, kam Tēvija un tauta augstākie likumi virs zemes.

Maija beigās sākās cīņas par Rīgas atbrīvošanu, kurās Baloža brigādei jāiztur grūtāko kauju smagums, kaut gan uzvaras laurus pirmā brīdī cenšas piesavināties vāci, cīņas sākumā steigdamies ar joni uz Rīgu un atstādami vēl neuzvarētā pretinieka pieveikšanu pulkvedim Balodim. Un tā Baloža karaspēks var ienākt savas valsts galvas pilsētā tikai otrā dienā pēc lielinieku izdzīšanas un seko viņu pēdās, dzīdams ārā no Dienvidvidzemes. Vasaras otrā pusē pulkvedis ar savu brigādi, kas pārveidojusies jau par Kurzemes divīziju, ir nostājies jau Latgales robežās, ar fronti pret austrumiem, un ar nodomu — sākt Latvijas daudzinātās trešās zvaigznes atbrīvošanu.

Tak vācieši gatavo jaunu triecienu Latvijas valstij. Sākas Bermonta uzbrukums, oktobra pirmo dienu drāmatiskās cīņas. Pulkvedis Balodis 16. oktobrī kļūst Latvijas armijas virspavēlnieks. Un tūliņ sāk gatavot pretsitienu ienaidniekam, gatavo liela stila uzbrukumu, kurām sākoties, pret vienu Latvijas kareivi Rīgas frontē gan stāv trīs vāci vai krievi, un pret vienu mūsējo patšauteni — četri viņu ložmetēji.

Par spīti šim lielajam ienaidnieku pārsvaram, Balodis sāk uzbrukumu, paļaudamies uz savu kareivju morālisko pārsvaru. Izšķirošā kaujā kā pirmā ieiet Latgales trieciendivīzija, tagadējā armijas komandiera Berķa vadīta un angļu flotes lielgabalu atbalstīta. Pakāpeniski ieplūst cīņās visi citi Daugavas frontē koncentrētie latvju spēki. Izšķirošā nakts ir starp 10. un 11. novembri, kad niknās ielu cīņās kļūst brīva Pārdaugava, un 11. novembra rītā var sākt zvanīt visi Rīgas baznīcu zvani, vēstīdami rīdziniekiem Latvijas atsvabināšanas kara lielāko uzvaru.

Tad atbrīvota arī Jelgava, drīz pēc tam visa Zemgale, Kurzeme. Mazliet ļāvis atpūsties Latvijas karavīriem un viņu ieročiem, Balodis ved savus karapulkus uz rītiem. 1920. gada 3. janvārī te sākās kopīgi ar poļu spēkiem vests plašs uzbrukums. Līdz februārim jau ir atbrīvoti visi trīs galvenie Latgales centri, — Daugavpils, Rēzekne, Ludza, aizsniegta Zilupe.

Pateicīgā valsts paaugstina Balodi ģenerāļa pakāpē. Tā pati valsts par viņa nopelniem tēvzemes atbrīvošanā tam piešķīrusi visas Lāčplēša ordeņa šķiru nozīmes.

Lai glābtu valsti un tautu no posta, kurā to draud ievest partiju neatbildīgā rīcība un politikāņu kurinātais šķiru naids, ģenerālis Balodis kopā ar tautas vadoni K. Ulmani speŗ nepieciešamo soli nacionālās vienības atjaunošanas labā, un 15. maijā ievada tautas atdzimšanas pavasari, šai dienā, tāpat kā pirms daudziem gadiem 16. aprīlī, atkal parādīdams, ka Tēvija un tauta viņam ir visaugstākie tikumi virs zemes.

Tāds, īsumā ņemts, ir šī lielā patriota un karavadoņa mūža gaitu līdzšinējais gājums, un viņa vārdu ar godbijību pieminēs nākamās latvju tautas audzes. Pieminēs šo latvju lielāko varoni ar viņa kristallskaidro sirdi, un spožāko zobenu, kāds jebkad ir pacelts pret latvju zemes debesīm.

Ģenerālis J. Balodis (toreiz pulkvedis) kā Kurzemes divīzijas komandieris, ar štābu.

Mūsu kaujas ģenerālis

Pēc armijas virspavēlnieka atbrīvošanas karā ģenerāļa Baloža, visplašāki, kā aizsargos, tā visos citos Latvijas iedzīvotājos un ārzemēs, pazīstams daudzu kauju uzvarētājs, Lāčplēša kaŗa ordeņa visu šķiru kavalieris ģenerālis Krišjānis Berķis.

Kad pāri Latvijai savilkušies drūmi negaisa mākoņi, kuŗi draud pazudināt spožo cerības staru — Latvijas patstāvību savos tumsas apkampienos, Latvijai no svara katrs cīnītājs, bet tādu vēl ir maz. Kā viens no pirmajiem, savai tēvijai palīgā steidz ģenerālis Berķis un ar 1919. gada pirmām dienām sākas viņa slavenās kaŗavīra gaitas Latvijas armijā.

Kad 1919. gada 6. jūnijā ģenerālim Berķim jāizšķiŗas, vai pieņemt kauju ar pārspēkā esošo ienaidnieku un aizstāvēt Cēsis, ģenerālis drošu roku, izšķīries par kauju, vada savu Cēsu pulku kaujā un notur Raunas krastos ienaidnieku līdz pienāk igauņu palīdzība. Plecu pie pleca ar mūsu sabiedroto igauņu varonīgiem pulkiem, Cēsu kaujās 1919. g. jūnijā, cīnās ģenerāļa Berķa Cēsu kājnieku pulks, un 22. jūnijā ar izšķirīgu triecienu tiek veikts kopīgs ienaidnieks. Tikai 3 mēneši pagājuši no Cēsu kaujām, un atkal ģenerālis Berķis vada kā Latgales divīzijas komandieris savus pulkus kaujās pret bermontiešiem.

Ģenerāļa Berķa Latgales divīzija dod bermontiešiem strauju triecienu 15. oktobrī un pāri uzbrūkošo kaŗavīru galvām šalko angļu un franču kaujas kuģu vareno lielgabalu dārdoņa. Nemitīgās kaujās, kuŗas ilgst līdz 10. novembrim, tiek salauzta sīkstā bermontiešu pretestība un 11. novembrī Rīgas zvani apsveic mūsu varoņus. Vēl kaujas nav galā, un Latgales divīzijas pulki izcīna daudz niknu cīņu, līdz ir atbrīvota Jelgava un Zemgale.

Tad ģenerālis Berķis, pēc armijas virspavēlnieka ģenerāļa Baloža pavēles, virza savu divīziju uz Ziemeļlatgali un visu 1920. gada janvāri tur sniega virpuļos, aukstumā un putenī tiek sakauts un izvajāts lielinieku kaŗaspēks. Te ģenerāļa Berķa padotībā ir arī citi mūsu armijas pulki, kuŗi godam pilda savus kaujas uzdevumus.

Cīņas ir galā, un ģenerālis Berķis audzina savā Latgales divīzijā jaunos kaŗotājus, un mošs un dziļi valstisks ir divīzijas kaŗotāju gars kaujās nosirmojušā ģenerāļa vadībā. 1931. gadā divīzijas kaŗavīri un plaša sabiedrība sumina ģenerāli Berķi, kā pavadījušu virsnieka gaitās 25 gadus. 1933. gadā ģenerāli Berķi pārvieto no Latgales divīzijas, kuŗu viņš saformējis, vadījis kaujās no uzvaras uz uzvaru un komandējis 14 gadus, uz Armijas štābu un 1934. gadā viņš stājas pie Vidzemes divīzijas komandēšanas.

Vēsturiskā 15. maijā ģenerālis Berķis uzņemas lielo atbildību par mieru un kārtību un viņam tiek pakļauti visi valsts garnizoni. Ik kaŗavīrs, aizsargs un pilsonis jūt, ka par mieru un kārtību gādā stingra un noteikta kaŗavīra roka. 1934. gada novembrī ģenerālis Berķis stājas augstā un atbildīgā armijas komandieŗa amatā.

Pirms divām nedēļām — 26. aprīlī — nopelnu bagātajam ģenerālim palika 51 mūža gads. No sirds novēlam dižam kaujas ģenerālim, armijas komandierim, ģenerālim Krišjānim Berķim labākos panākumus turpmākā darbā un dzīvē.

Kas labs — to aizstāvēt, kas ļauns, to uzvārēt, tāds ir augstākais cilvēces likums.

Kārlis Ulmanis.

Profesors J. Auškaps,
L. Ū. rektors.

Tradicijas

Dzīvais un organiskais atšķiras no nedzīvā ar to, ka tas ietver sevī laiku kā nepārtrauktu notikumu virkni. Bez šiem notikumiem organiskais nebūtu tas, kas viņš tagad ir. Nedzīvais nav tā no savas pagātnes atkarīgs. Ūdens molekula var rasties ūdeņradim savienojoties ar skābekli, var rasties sadegot organiskai vielai, var būt gatava sniegā, lietū, gaisā, pie kam viena alga, vai tā pacēlusies gaisā no jūras, ezera, upes vai no rīta rasas. Viena molekula otrai vienmēr līdzīga. Dzīvais individs vienmēr īpatnējs. Mēs tos vienmēr varam atšķirt vienu no otra, pie tam jo viegli, ja sastopam augstākās dzīvās būtnes, varbūt grūtāk, ja šīs būtnes sīkas un maz attīstītas, bet tikai tāpēc, ka mūsu līdzekļi nepietiekoši, lai tajās dziļāki ieskatītos.

Ar pagātni saaugusi ne tikai atsevišķā dzīvā būtne, bet arī to kopība, sabiedrība, tauta. Pagātnes ietekme tajās lasāma vēl skaidrāk, kā atsevišķā individa sejā. Tā nomanāma ne tikai kopības iekšējā būtībā, bet izpaužas arī kopības ārienē un iegūst jo lielu nozīmi, tapdāma par saistošo materiālu kopības uzbūvē.

Viena kopība atšķiras no otras kā ar savu locekļu sastāvu, tā ar to, kādi notikumi rakstīti tās vēsturē. Zināma kopība, piem., ir pasažieri, kas brauc vienā vilcienā. Bet vilciens nonāk gala stacijā, pasažieri izklīst un kopība beidz pastāvēt. Cita kopība ir kādas teātra izrādes apmeklētāji. Viņi arī pēc izrādes izklīst, bet aiznes līdz iespaidus, kas tos zināmā mērā saista, pie kuriem tie satikdamies atgriežas atmiņās un sarunās, un ja gūtie iespaidi bijuši spilgti un dziļi, kopējais viņos var pastāvēt ilgi. Bet ja kāda sabiedrība pārdzīvo lielus vēsturiskus notikumus, ja tā tos nedalīta pieredz ilgāku laiku, tad viņas dalībnieku starpā var rasties saites, kas tos apvieno uz visu mūžu, var apvienot pat pēcnācējus. Dalībniekiem rodas vēlēšanās no jauna pārdzīvot šos notikumus ideālizētā veidā, lai būtu izcelts notikuma idejiskais saturs, tā pozitīvais radošais moments.

Jo lielāks radošā spēka izpaudums notikuma brīdī, jo dziļākas tā sekas, jo ilgāk tas paliek dalībnieku un to pēcnācēju atmiņā, jo vairāk neatvairāma paliek vēlēšanās to atgādāties. Tā tautas dzīves lielu vēsturisku notikumu atceres dienas paliek par svināmām dienām. Tādas svināmās dienas ir arī ģimenes, biedrības, organizācijas dzīvē.

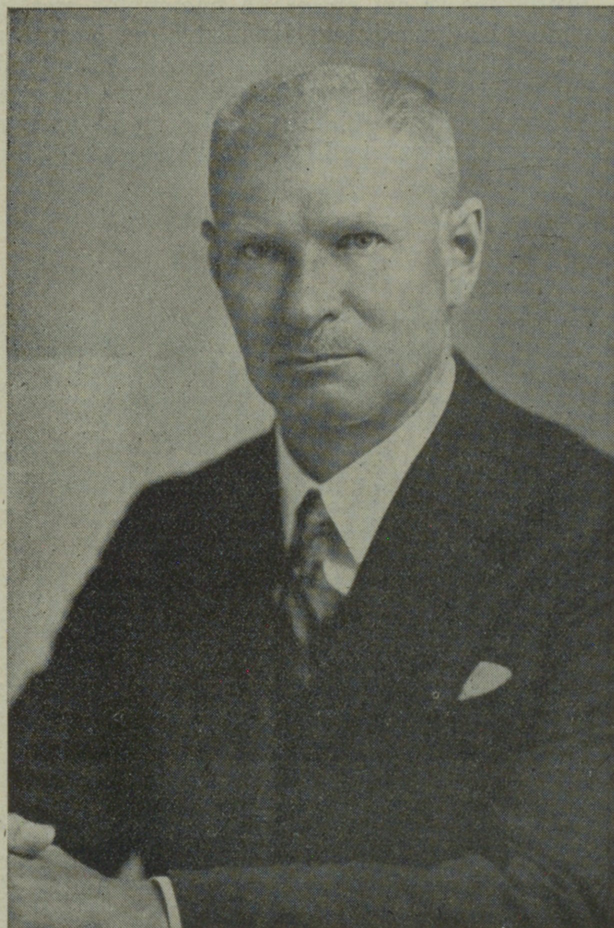
Ar lieliem notikumiem, kas bieži ļoti maz izpaužas uz ārieni, bet var būt lieli ar to, ka tos radījusi kāda doma vai ideja, kuras nozīme tikai vēlāk pilnīgi novērtējama, dažreiz saistās akti, kas vēlāk iegūst gluži simbolisku nozīmi. Par tādiem simboliem var tapt arī nedzīvie priekšmeti, lielu notikumu liecinieki, piem., karogi, ieroči, dažādās ārējās nozīmes un tērpi.

Šāda simboliska nozīme ir arī ritiem un aktiem, kam kādreiz bijusi reāla loma sabiedrības vai tautas dzīvē, bet kas to ar laiku zaudējuši. Šī it kā ārējā čaula tomēr var būt svarīga pagātnes liecība. To vērojam daudzu kultūras tautu dažādos tradicionālos aktos un svinībās. Svešiniekam, kam nav pazīstama šo aktu un ārējā ietērpa, jeb arī dažādu simbolu izcelšanās, tie, šķiet, nesaprotami, kādreiz pat komiski un lieki.

Bet tradicijas izaug ne tikai no lieliem atsevišķiem notikumiem, ne tikai no periodiski atkārtotiem aktiem, bet ir arī dažādo ētisko, aistētisko vērtību, parašu, novērojumu, zināmas kārtības un dzīves gudrības nesējas, kas uzkrājušās un veidojušās paaudžu paaudzēm un kuras viena paaudze nodod otrai. Kopējs viņām tas, ka tās tapušas laikā, ka tās izaugušas no tautas pagātnes, ka tās ir tautas nerakstītā vēsture, vairāk simbolos, tēlos un aktos ietverta, nekā vārdos izteikta.

Salīdzinādami dažādas tautas, redzam, ka tām, kas gadusimtus noturējušās uz vēstures skatuves, kuru loma liela cilvēces attīstības gaitā, kas bagātas lieliem notikumiem, daudz tradiciju. Šīs tautas tās rūpīgi glabā, tāpat ar tām saistītos simbolus. Citām, vēsturiski jaunām, šādu tradiciju maz. Tām piegriež arī maz vērības. Dažas tautas, nokļuvušas uz laiku nelabvēlīgos apstākļos, piem., ilgstošu svešu iespaidu sfairā, var savas tradicijas pazaudēt.

Redzam arī dažreiz cīņu ar tradicijām. Tā sevišķi asi izpaužas mainoties religijām, arī valsts vai sociālai iekārtai. Jo nikni tradiciju apkarotāji ir internācionālisma sludinātāji. Šis asais naids it se-

Prof. J. Auškaps.

višķi izceļ tradiciju lielo nozīmi, skaidri rādīdams, cik liels tajās slēpjas spēks.

Rodas jautājums, kas tad ir šo tradiciju vara, pat tad, ja tās izvēršas aktos, kas tikai atspoguļo agrākā reālā satura simbolisko čaulu. Cik liela šī vara, rāda kaut tas, ka Britu imperija turas nevis uz rakstītiem likumiem, bet galvenokārt uz tradicijām.

Tradiciju spēks meklējams tajā apstāklī, ka tajās kondensējas, it kā sablīvējas tautas pagātne, tagadne un nākotne. Vienā tagadnes brīdī ar tradicijām uz mums runā tautas pagātnē atraisītie un lielos notikumos ieliktie spēki vai gadsimtos gūtās atziņas un gudrība, kas saplūst kopā ar tautas patreizējo dzīvības spēku un tās potenciālo enerģiju, kas veiks savus uzdevumus nākotnē. Tradicijās jo spilgti izpaužas dzīvotspējīgas kopības — ģimenes, organizācijas, tautas organisma daba. Tāpēc nav tradiciju gadījuma rakstura kopībām. Organiskais ir mūžīgs un tradicijas šīs mūžības izteiksme. Nav tradiciju tam, kas pārejošs, kas pastāv tikai momentam. Organiskais ir īpatnējs un tradicijas īpatnības liecības un zīmes. Jo vecākas un nemainīgākas tradicijas, jo spilgtāku īpatnību tās izteic. Pie tām tāpēc tik cieši turas stipra rakstura ģimenes, kuŗu daudzas paaudzes pauž savas cilts īpatnību un dzīvības spēku.

Nekur arī neizpaužas tik spilgti tautas rakstura īpatnības, kā tautas tradicijās, kas ir nācionālo ideālu stiprākais sargs. Tāpēc tik liels internācionālistu naids pret tradicijām.

Tradicijas ir arī spilgtākā nacionālās aistētikas izpausme. Kad svešinieks iepazīstas ar jaunu tautu, viņa uzmanību it sevišķi saista tās dažādās tradicijas, kurās izpaužas tautas daiļuma sajūta un gaume, aistētiskas attīstības līmenis. Lai dotu kādas tautas, cilts, etnografiskas vienības, īpatnējas organizācijas spilgto raksturojumu, rakstnieki labprāt apraksta to tradicijas, kā koncentrētāko īpatnību attēlu.

Tradicijām arī liels vienotājs un saistītājs spēks. Tas var izpausties pat tad, ja kopības atsevišķie locekļi šķirti un tālu viens no otra. Tradicijas tad paliek par vienīgo kopības sargātāju, bez kuŗām tās locekļi zaudētu savu īpatnību un sakustu ar savu pašreizējo apkārtni.

Tradicijās var slēpties arī potencionālais spēks. Tās ne vienreiz vien tautu vēsturē spēlējušas izšķiŗošo lomu. Spēku paguruma brīžos tās rāda, kādi enerģijas avoti slēpjas tautas dziļumos, jo tie parādījušies lielos darbos pagātnē. Tās attura no izmisuma gŗūtos vēsturiskos brīžos. Tās spēj iedvesmot uz varoņdarbiem, runādamas uz tagadni pagātnes varoņu mutēm.

Ja tradicijas ir ētisko un aistētisko vērtību vai mūžos gūto dzīves gudrību nesējas, tad to lielo vērtību izceļ ilgais laiks, kuŗam cauri tās pastāvējušas, kuŗā tās kā dārgu akmeni slīpētas un ieguvušas savu brīnišķīgo mirdzumu. To mūža gaŗums rāda, cik liels un vērtīgs viņu saturs, jo laiks un vēsture nav varējuši tās sadrupināt.

Tāpēc ne ar nevērību, ne ar naidu jāskatās uz tradicijām, bet ar cieņu un godbijību. Tās sargājamas, glabājamas un jaunas veidojamas ar mīlestību un apziņu, ka tās nesīs līdz nākamām paaudzēm to, ko mēs saņēmuši no mūsu tēviem, ko paliekamu mēs paši darinājuši un kas būs pamats tam, ko radīs nākotne.

Tradicijas ir pērļu virknes, kas organiski saista tautu tagadnē, jo nekas tik lielā mērā nerada vienības sajūtu tautā, kā kopējas tradicijas, un nekas neliecina tik pārliecinoši par tautas organisko un mūžīgo saistību ar savu pagātni un nākotni, kā cieņā turētas tradicijas.

Turēsim svētas un veidosim skaistas mūsu tradicijas!

Edg. Alberings,
Aizs. aviācijas nod. pr-ks.

Laiki mainās — personība paliek

(Latvijas atdzimšanas gada dienā.)

Lielā darba viens laika posms ir noslēdzies. Darbs, kuŗām nav un nebūs precedenta Latvijas vēsturē, nes tagad bagātīgus augļus un līdz ar visas latvju tautas pateicības un gaviļu jūtām, pilda arī plašās aizsargu saimes sirdis, jo arī mums bij lemts par daļu, būt šī lielā darba līdzdarītājiem un līdzgaitniekiem.

Laiks, visu lietu un notikumu nemaldīgākā mēraukla, aiznesdams nodzīvotos gadus, paveŗ jaunus apvārkšņus un jaunas iespējamības cilvēces skatam un garam. Ar vai pret mūsu gribu, laika rats maļ neapstādāmies un nepagurdams, tikpat straujš vai kūtrs savā būtībā, kāds viņš ir bijis mūžības laikus atpakaļ, tāds viņš paliks arī mūžības laikos uz priekšu, lai gan cilvēki ar savu dzīvi un domām bieži atstāj laiku aiz sevis, sevišķi mūsu dienās.

Daudz kas ir pārdzīvots, pieredzēts. Ir tautas, valstis, lieli kultūras un mākslas darbi par kuŗiem mēs vairs neko nezinam, daudz kas tiek aizmirsts, izdzēsts, bieži pat vēsture klusē, bet lielas personības un viņu darbus pat laika sega nespēj apsegt un vēsture no sen seniem laikiem atdzīvina mūsu gara acu priekšā šīs lielās personības un viņu darbus.

Vislabāki mēs varam spriest tikai par lietām kas ir pagājušas un arī tad ne katru reizi pilnīgi objektīvi un aukstasinīgi. Ir vajadzīgs auksts un kritisks saprāts, lai mierīgi aplūkotu pagājušo un apsvērtu nākamo. Būsim vaļsirdīgi un godīgi un runājot par sevi teiksim — paveiktajos darbos ir pielaistas arī daudzas kļūdas, daudzas lietas varējām labāki un godīgāki darīt, varējām likt savām sirdīm degt gaišākās liesmās par savas tautas un valsts labākām dienām, bet ne katru reizi to esam godam un ar upurgribu darījuši. 15. maijā paiet gads, kuŗš mums atkal pilnā mērā ir atdevis šo netraucētu un neaprobežotu iespēju — būt godīgiem savas tautas

un valsts pilsoņiem. Godīgi un atklāti strādāt savu, bet visiem kopēju valsts jaunuzbūves un jaunu vērtību radīšanas darbu. Kā katram vienam no mums ir arī savas kļūdas, tāpat arī šo darbu darot vienu otru reizi varam arī kļūdīties un pavisam maldīgi būtu domāt, ka no savām kļūdām mēs pārāk daudz ko mācīsimies. Velti! Tādā vai citādā veidā, bet no viņām mēs nekur tālu neaizbēgsim, jo mēs esam un paliksim tikai — cilvēki. Bet vienu gan mēs varam — apņemties godīgi un atklāti savus ceļus iet, savus darbus darīt. Ar atklātu un drošu skatu raudzīties savos līdzcilvēkos, mācīties vienreiz par visām reizēm uzņemties un arī nest pilnu atbildību par saviem vārdiem un darbiem, nemeklēt un neslēpties aiz citu mugurām un citu atbildības. To, lūk mēs varam un to tad arī darīsim un būsim cienīgi tā jaunā laika, kas jau ir iezvanīts ar pagājušā gada maiju un kas nes mūsu tautu un valsti pretim gaišākai, saulainākai nākotnei. Un latviešu tauta to ir izpelnījusi, lai taču reizi arī viņa piedzīvotu saulainas dienas. Vai tad par maz vēl būtu upurēts...

Ja metam skatu atpakaļ vēsturiskā pagājībā, redzam, ka reiz jau mēs bijām saules bērni. Tas bija tad, kad brīvās latvju ciltis Dzintarjūŗas apskalotos krastos dziedāja savas brīvās dziesmas un upurēja dieviem. Kad Imantas gars iemājoja visu sirdīs. Bet nāca svešās varas un visādām patiesībām un nepatiesībām padarīja mūs par dzimtsļaudīm. Kādēļ nelīdzēja mūsu izmisuma pilnās cīņas? Vai vainīgs tur bija nodevējs Kaupo? Vai tiešām daudz bija šādi Kaupo? Viņu nebija daudz un to pašu Imanta uzvarēja, kaut gan tā bija dārgiem upuŗiem gūta uzvara un tomēr tie savā ziņā bija velti upuri un ilgus gadu simtus mūsu tautai bija jāiet cauri drūmam, tumšam laikmetam. Kādēļ? Tādēļ, ka brīvās latviešu ciltis bija gan katra par sevi spēcīga un kareiviska cilts, bet nebija vienotas un viņām nebija arī vadonis, kas spētu iemiesot sevī visu šo cilšu ilgas un centienus. Viņas uzņēmās cīņu patstāvīgi, katra par sevi un katra par sevi arī zaudēja savu brīvību.

Pasaules kaŗš. Izmisuma un posta pilnās bēgļu gaitas. Daudziem latviešu tautas locekļiem bija lemta atdusa tālā Sibirijā, krievu zemes ziemeļos un dienvidos un citās svešās malās. Cik daudzi vairs neatgriezās no šī sāpju un ciešanu ceļa, daudzām ābeļziedu baltiem matiem klātām galvām nebija vairs ļauts klausīties Zemgales kviešu druvu žūžošanā un dzimtenes bērzu šalkoņā...

Leģendārie strēlnieki, viņu asinīm slacītie purvi un meži, traģiskā likteņa spēle — redzot veltus savus upurus un negūstot savu cerību piepildījumu, latviešu tautas dzīvā spēka lielākā daļa nokļūst svešas, mums naidīgas varas kalpībā!...

Beidzot Latvijas brīvvalsts dzimšana. Nekas vairāk, kā tikai ticība! Vīrs, kas uz saviem pleciem, kuŗi viņam pašas dabas doti visas savas tautas smaguma nešanai, bija uzņēmies šo nastu un arī ticēja nešaubīgi, ka Latvijas brīvvalstij būs būt un pastāvēt un ka ir pienācis laiks, kad jātop reiz labotai tai pārestībai, kuŗu gadu simtus ir nesusi latviešu tauta. Tauta viņam ticēja un sekoja viņa aicinājumam. Ventas un Daugavas krastos, Cēsu laukos un Latgales purvos un mežos mūsu tēvi un brāļi ar savām pašu asinīm rakstīja svēto testamentu un novēlējumu mums dzīvajiem un arī nākamām latviešu tautas audzēm: „Tev būs šo asinīm slacīto zemi svētu turēt, mīlēt un visu tai upurēt!"

Izkaŗoti visi kaŗu kaŗi, sen ilgotais un gaidītais miers beidzot klāt. Zobenus un šķēpus pārkalām par lemešiem un izkaptīm, stājamies pie iegūtā nostiprināšanas radošā darbā. Savā sajūsmā un pārliecīgā cilvēkmīlestībā, devām savai zemei satversmi, kas atļāva visplašākās brīvības un iespējamības, kuŗas gan domājām izlietot skaistiem cilvēcīgiem mērķiem, bet — draudēja atkal atkārtoties vēsture, atkal bija brīvvalsts ar daudzām „ciltīm" — partijām, kuŗas atzina tikai sevi un savu labumu. Vienas patiesības — Latvijas — vietā, bija desmitām patiesību. Nekas vairs nebija svēts. Izlietās asinis velti brēca pēc taisnības un mūsu kritušajiem varoņiem

Aizsargi sveic tautas vadoni Valmierā.

Tautas un atbrīvošanas cīņu vadoņus visur sagaida ar ziediem.

vairs nebija miera savās atdusas vietās. Viņi klīda kā nepieņemti veļi pār kaisles un materiālisma kāres pārņemto zemi, meklējot un klaudzinot pie godīgāko savas tautas dēlu sirdīm. Mūs visus smacēja lietuvēnam līdzīgs, kaut kas baigs un nelabs, bet nebija mums spēka šo lietuvēnu nokratīt no savām krūtīm. Un atkal bija jānāk tam pašam vīram, kas jau viņās cīņu dienās bija ticējis darbam, kuŗam viņš ziedojis pats sevi — Latvijai, lai darītu galu šim nekrietnumam, kas draudēja mūs atkal nomaitāt.

Un raugi — cik brīnišķu jūtu pārņemti mēs bijām, cik spara un ticības pilni mēs atkal kļuvām. Un skaidrs tad mums tapa — mēs bijām noklīduši no sava vadoņa, mēs bijām to it kā pazaudējuši savā varas un ieraušanas kārē, tumšus un negodīgus darbus darot. Un kad paši jau bijām bezdibena malā, tad tā pati vadoņa roka mūs vēl pēdējā mirklī paglāba no bojā ejas. Par to lai slava un pateicība Vadonim!

Tāda personība nevar rasties nejauši, kaut kāda dzīves viļņa uzskalota augstāk pār ikdienu. Tāpat viņa nevar izskoloties pat visaugstākās skolās, bet viņai jau tādai jābūt piedzimušai un tikai tas būs savas tautas vadonis, kas sevī grib un var apvienot visas savas tautas ilgas un centienus. Tautas labākā un lielākā daļa dzīvo ilgās pēc gaišākas un saulainākas nākotnes. Viņa nedzīvo tikai ikdienai un nedzīvo arī tikai tādēļ vien, lai būtu šodien paēdusi un iztikusi. Viņas ilgas un centieni sniedzas daudz tālāk — garīgās vērtības ir tās, kas sastāda šo mantu, pēc kuŗas tiecas šīs ilgas. Un lūk, personība, kas spēj un var iemiesot sevī šīs ilgas un rādīt savai tautai īsto ceļu, kuŗš ejams lai šīs ilgas piepildītu, tas ir savas tautas īstais un patiesais Vadonis. Un, lai slavēts Dievs, tāds Vadonis mums ir! Viņa darbi un dzīve, upuŗu un atteikšanās pilns mūžs, lai ir mums labākā liecība un labākais padoms katra viena mūsu gaitā turpmākos laikos. —

Laiki var mainīties, bet personībai pieder mūžība!

Man patīk tas vīrs, kuŗš, sasniedzis trepju augšējo kāpsli, uzsauc apakšā stāvētājiem, lai dod vēl otras trepes augšā.

Kārlis Ulmanis (1918. gadā)

T. Veicherts.

Mierlīguma likteņi

Kā presē tā arī sabiedrībā pēdējā laikā dzīvi pārrunā un apspriež jautājumu par Versālas mierlīgumu, visbieži sajaucot šo līgumu ar to sistēmu, kas likta pamatos pašreizējam Eiropas teritoriālam un politiskam statūtam. Sakarā ar vācu valdības š. g. 16. marta dekrētu par vispārējās, obligātoriskās kaŗa klausības ievešanu Vācijā, mēdz ar sevišķu sparu un skaļumu runāt par pēckaŗa mierlīguma bankrotu, sabrukumu un sairumu, un šais spriedumos arvienu min valdzinošo vārdu — Versaļa. Bet nav jāpiemirst, ka Versāļas līgums ir tikai viens no vairākiem tai mierlīgumu saistību ķēdē un sistēmā, kas likusi pamatus pēckaŗa Eiropas valšķu sadzīves un attiecību statūtam, un ka ar Versāļas līguma viena vai otra punkta iedragāšanu vēl nebūt nav apdraudēta visa minētā sistēma.

Jāsaka, ka 1919. gadā jauna pasaule dzimusi un izaugusi uz Parīzes miera konferences izstrādāto saistību un līgumu pamata. Un šie galvenie mierlīgumi būtu sekoši: 1. V e r s a ļ a s līgums, kas parakstīts 1919. g. 28. jūnijā starp sabiedrotiem un Vāciju, 2. S a n - Ž e r m ē n a s līgums — parakstīts 1919. g. 10. septembrī starp sabiedrotiem un Austriju, 3. N e i j i līgums — noslēgts starp sabiedrotiem un Bulgāriju 1919. g. 27. novembrī, 4. T r i a n o n a s līgums — parakstīts 1920. g. 2. jūnijā no sabiedrotiem un Ungārijas, un 5. S ē v r a s līgums, kuŗu slēguši 1920. g. 10. augustā sabiedrotie un Turcija. Bez šiem galveniem un kardināliem līgumiem ir vēl tādi, kuŗus slēgušas atsevišķi — Ziemeļamerikas Savienotās Valstis un Ķīna ar Vāciju, Austriju un Ungāriju. Jo minētās divas sabiedroto valstis vēlāk nepiekrita Parīzes konferences izstrādātiem noteikumiem un slēdza ar uzvarētām Viduseiropas valstīm savrūpējus līgumus.

Tad nu apskatīsim īsos, vispārējos vilcienos minēto līgumu saturu, raugoties no teritoriālo, drošības, atbruņošanās un kaŗa zaudējumu noteikumu un saistību viedokļa.

Pirmskaŗa Eiropas valšķu robežas 1919. g. tika krasi un radikāli pārkārtotas un pārveidotas: dažas valstis pavisam nozuda no ģeografiskās kartes un daudzas tur parādījās gluži jaunas, vienas zaudēja plašas un ievērojamas zemes platības, citas atkal ieguva territorijas un lielas iedzīvotāju masas. Francija atguva 1871. g. zaudētās Alzāsas un Lorēnas provinces, kā arī saņēma pilnīgā īpašumā Saaras apgabala ogļraktuves kā atlīdzību par vācu kaŗaspēka sagŗauto un izpostīto ogļrūpniecību Francijas ziemeļdepartamentos. Pats Saaras apgabals tika nodots Tautu savienības ieceltās kommisijas pārvaldīšanai uz 15 gadiem, pēc kuŗu izbeigšanās apgabala iedzīvotājiem jāizsakās plebescīta ceļā par palikšanu vai nu pie Francijas vai atkal pie Vācijas. Francija bez tam vēl saņēma daļu no vācu kolonijām Afrikā. Anglijai atkal krita pārējā daļa no šīm aizjūŗas zemēm. Beļģijai piešķīra Eipenas un Malmēdī apgabalus ar noteikumu, ka viņu iedzīvotājiem jāizsakās par to plebescīta un nobalsošanas ceļā. Arī Dānija, kas gan nebija kaŗotāja valsts, saņēma uz plebescīta pamatiem Ziemeļšlēzvigu, kuŗu tai Prūsija bija atņēmusi 1864. g. kaŗā. Polija, kas 18. g. s. beigās tika sadalīta starp Prūsiju, Austriju un Krieviju, atguva savu neatkarību un territoriju uz minēto valšķu rēķina. Bet lai dotu poļiem pieeju jūŗai, tad viņiem piešķīra territoriālu koridoru kādu 100 klm. gaŗumā cauri Pomerānijai līdz Dancīgas ostai. Šī garā zemes strēmele atšķeļ no pārējās Vācijas visu Ritprūsiju, un jaunais režīms pārvērš Dancīgu par brīvpilsētu zem Tautu savienības kontroles un pārraudzības. Italijai krita no Austro - Ungārijas itāļu apdzīvotie Triestas, Dalmācijas un Fiumes apgabali. Uz Donavas ķeizarvalsts drupām atdzima Čekoslovākija, bet Serbija ieguva no Habsburgu monarķijas — Slovēniju, Kroātiju un Bosniju - Hercegovinu, bet no Bulgārijas - Slavoniju un no Ungārijas - Temesvāru. Bez tam serbu valstij pievienojās Melnkalnes kņaziste, tā kā viss šis slāvu tautību un apgabalu kompleks ar laiku saņēma jaunu valsts un politisko nosaukumu — Dienvidslāvija. Rumānijai pievienoja austriešu Transilvāniju un Bukovīnu, krievu Besarābiju un daļu no ungāru Temesvāra. Grieķija saņēma Austrumtrāķiju līdz ar Adrianopoli, un viņas jaunās robežas atradās lielgabala šāviena atstatuma no pašas Konstantinopoles. Bez tam grieķi okupēja turku Mazāzijas piekrasti, t. sauc. Smirnas apgabalu. Bet atdzimusē Turcija ar savu vadoni Kemal-pašu priekšgalā drīz vien izdzina grieķus no Mazāzijas, izstūma tos no Galepoles, kā arī no dažiem Trāķijas apgabaliem un 1923. g. Lozanā likvidēja Sēvras mierlīgumu.

Vārdu sakot, izzūd Austro - Ungārijas ķeizarvalsts, saskaldīdamās divās republikās — Austrijā un Ungārijā, kas territoriālā un demografiskā ziņā cieš lielus, sāpīgus zaudējumus ar to apgabalu atkrišanu, kuŗu iedzīvotāju vairākums nebija vācu vai madjāru tautības. Arī Vācijai bija jāšķirās no apm. 84 tūkst. kvadr. klmtr. zemes platības un 7 milj. iedzīvotāju Eiropā, un — no visām kolonijām Afrikā un Āzijas austrumos. Pie zaudētājām valstīm pieskaitāma arī Bulgārija, Turcija un Krievija, no kuras atkrīt Polija, Baltijas valstis un Besarābija.

Iepriekš aizrādījām, ka mierlīgumi bija atstājuši vairākus apgabalus zem plebescītu jautājuma. Izdarot šīs tautu nobalsošanas attiecīgos apgabalos, viņu iedzīvotāji izteikušies par pievienošanos vienai vai otrai valstij. Tā Ziemeļšlēzvīga galīgi pārgāja dāņu, Klagenfürt'a — austriešu, Augšsilēzija — poļu, Sopocna — ungāru, Eipena un Malmedī — beļģu un Saaras apgabals — vācu rokās. Arī citi territoriālie strīdi, par kuŗiem mierlīgumi nevarēja dot tūlītēju un izšķirošu lēmumu tika nokārtoti vēlākās konferencēs par labu vienai vai otrai valstij, raugoties no iedzīvotāju vairākuma etniskiem, saimnieciskiem u. c. apsvērumiem. Nav šaubu, ka līdzīga jautājumu izšķiršana modināja daudzas neapmierinātības un radīja dažādus robežu, sadzīves un satiksmes incidentus, kas nereti tika arī paasināti tīšā, apzinātā kārtā no sarūgtināto un aizkārto valšķu un tautu puses.

Protama lieta, ka daudzas valstis izrādīja lielu neapmierinātību un pat sašutumu ar mierlīgumu territoriāliem noteikumiem. Nevien tās, kuŗas bija uzvārētas, kā Vācija, Austrija, Ungārija, Bulgārija un Turcija, bet arī tās, kuŗas bija guvušas uzvaru

un triumfu kaujas laukos. Vispilnāk apmierināta jutās Anglija, kuŗa bija iznīcinājusi savu tirdzniecisko un koloniālo sāncensi — Vāciju. Arī Italija varēja samierināties ar gūto stāvokli, jo viņa saņēma visas itaļu un arī citu tautību provinces no agrākās Austro - Ungārijas. Bez visa tā viņa jutās aizkārta savās pretenzijās un vēlējās gūt stāvokli, kas tai atļautu spēlēt pirmo vijoli Balkānos. Bet ar rūgtumu sirdī viņa redzēja šo lomu pārejam Dienvidslāvijas rokās. Itaļiem nepatika arī tas, ka no vācu koloniālā mantojuma viņiem neatkrita ne nieka. Tā lūk izskaidrojams itaļu daudzu gadu nemiers ar pēckaŗa Eiropas mierlīgumu noteikto statūtu, un viņu skaļās prasības par šo līgumu revīzijām un pārkārtošanām. Ne visai apmierināta bija arī Francija, kas nesaņēma visu Alzasas un Lorēnas apgabalu, kāds tai piederēja 18. gadsimta beigās.

Lai nu kā, bet tā mierlīgumu sistēma, kas izstrādāta Parīzē ir vissarežģītākais politiskais akts, ko veicis un devis cilvēka prāts. Runājot par Versaļas mierlīgumu jāsaka, ka viņš gatavots un rūpīgi apspriests sešus mēnešus no vietas vairāk kā 50 techniskās komisijās, kur katra valsts bija sūtījusi savus labākos un vērtīgākos lietpratējus, kas noturējuši kādas 1656 sēdes. Galvenā Eiropas likteņu lēmēja bija tā sauc. „desmitvīru padome“, kuŗā iegāja piecu lielvalšķu — Francijas, Lielbritānijas, Ziemeļamerikas savienoto valšķu, Italijas un Japānas valdības galvas un ārlietu ministri, noturot savas sēdes divreiz dienā. Tomēr ar laiku šī skaitliski lielā padome tika samazināta un ierobežota uz četriem locekļiem. „Četru vīru“ padomē iegāja Vilsons, Klemanso, Loid Džordžs un Orlando un kā palīgu tai pielika „piecu vīru padomi“, sastāvošu no attiecīgo lielvalšķu ārlietu ministriem. „Padomju“ darbs izbeidzās 1919. g. 7. maijā, kad Versaļas mierlīgumu nodeva parakstam vācu delegācijai.

Kā ikviens cilvēka roku un gara darbs, tā arī minētie mierlīgumi, protams, ir nepilnīgi un kritizējami. Un šinī sakarībā pat Mussolini, kas visvairāk pēlis un strostojis Versaļas līgumu, džentelmeniski atzinies un izteicies: „Ar niknumu ļoti daudzi tagad vēršas pret 1919. g. mierlīgumu autoriem, bet tas ir netaisni un nepareizi, ja ieskatam un vērā ņemam kādā sarežģītā samezglojumā un mudžeklī tautas un rāsas viena pie otras un cita starp citām apdzīvo mūsu Eiropas kontinentu, sakarā ar ko miera slēdzējiem nācās ārkārtīgi grūti saskaldīt viņu vēl loģiskākos nogrupējumus kā tais, par kuŗu nepilnību mēs tagad tik gauži sūdzamies. Ja kādā veidā un kārtā jūs nemēģiniet skaldīt un dalīt Eiropu, jūs nekad neizbēgsiet no minoritātēm, kuŗas vienmēr atradīs iemeslus sūdzēties un gausties par savu jauno likteni rast motīvus savai revanšai“...

Tad, mierlīgumi atbruņoja visas ģermāņu koālīcijas valstis, atstājot viņu rīcībā tikai tādus bruņotos spēkus, kas spēj nodrošināt sociālu un politisku mieru šinīs zemēs. Kaŗa aviācija, smagā artilerija, flote, ģenerālštābi, kaŗa rūpniecība u. t. t. netika atļauta un pielaista. Visi cietokšņi tika noārdīti, sevišķi kas attiecās uz Reinas labā krasta apgabalu un joslu. Versaļas mierlīgums noteica, ka vācu armijā nedrīkst būt vairāk par 100 tūkst. kaŗavīru. Te atzīmējams, ka šī armijas kontingenta jautājumā pie pašiem sabiedrotiem pastāvēja lielas domstarpības. Maršals Fošs bija ar mieru atstāt vāciem 200 tūkst. vīru, bet Vilsons panāca šī skaitļa samazināšanu līdz 100 tūkst. Bez tam vācu delegātiem izdevās izkaulēt no sabiedrotiem lielāku ložmetēju u. c. vieglo ieroču skaitu un daudzumu nekā sākumā tiem bija paredzēts atstāt. Vācu delegāti iebiedēja sabiedrotos ar lielniecisma briesmām un revolūcionāro kustību Berlīnē, Minchenē u. c. pilsētās.

Lai pārraudzītu atbruņošanās gaitas un viņas pareizo izpildīšanu, tad katrā no uzvarētām valstīm darbojās īpaša sabiedroto kantrolkommisija. Attiecībā uz šādas kommisijas darbību Vācijā, jāsaka, ka sākumā viņa attīstīja visai lielu rosību. Ar laiku šķita, ka pēc mierlīguma parakstīšanas Vācija nopietni atbruņojās. Kommisijas atsauksmes bija visai optimistiskas un maršals Fošs jau svinīgi paziņoja: „Esmu pārliecināts, ka 1927. g. 31. janvārī Vācijas atbruņošanās būs pilnīgi un galīgi nobeigta!“ Uz šo kompetento un autoritātīvo apgalvojumu pamata, kontrolkommisijas pārraudzība kļuva arvienu vaļīgāka, atvieglinādama ar to jau labu laiku uzsākto Vācijas slepeno apbruņošanos. Vācijas bruņošanās, domājams, būtu ierobežota un apturēta, ja vien valdītu vienprātība un stingri saskaņota rīcība pie pašiem sabiedrotiem. Anglija, kuras tradicionālā politika ir nepieļaut kontinentā nobriest kādai militāri spēcīgai valsts vienībai, arvienu vairāk attālinājās no Francijas un tuvinājās Vācijai, nolūkā vājināt franču pieaugošo politisko un militāro spēku Eiropā. Angļi atbalstīja vācus saimnieciski un financiāli un neliedza vēlākās starptautiskās sanāksmēs savas simpātijas Berlīnes centieniem un prasībām. Beidzot, kad pie varas nāca nacionālsociālisti, vācu slepenā bruņošanās pieņēma tik plašu un strauju gaitu, ka nebija vairs apslēpjama, un galu galā iedrošināja vācus uz izaicinošo žestu, par kādu nosaucams viņu š. g. 16. marta dekrēts par vispārējās ob-

---

Būsim jauni savās domās, cerībās, uzņēmības drosmē un spara dedzībā, bet dzīves norūdīti savos spriedumos un darba mīlestībā.

Kārlis Ulmanis

---

ligātoriskās kaŗa klausības ievešanu Vācijā. Lūk, Versaļas mierlīguma īstais laušanas un pārkāpšanas brīdinošais piemērs!

Versaļas mierlīgums, bez visa minētā noteica, ka līguma izpildīšanas nodrošināšanai un garantēšanai sabiedrotie okupē 15 gadu laikā Reinas kreiso krastu, tad Koblencu, Ķelni un Maincu, kas atrodas šīs upes labajā pusē. Okupācijas apgabali tika sadalīti trijās zonās, kas evakuējamas pakāpeniski, bet pēdējā, kā teikts, pēc 15 gadiem. Sabiedroto kaŗaspēka stāvoklis bija visai grūts un bīstams naidīgo vācu iedzīvotāju apgabalos, jo notikās daudzas sadursmes un vairāki asiņaini incidenti, sevišķi ar frančiem. Lielas diplomāta, administrātora un nomierinātāja spējas izrādīja slavenais franču ģenerālis Manžēns, kas politısku intrīgu dēļ diemžēl tika ātri atsaukts no sava svētīgā darba un pēc tam mira visai noslēpumainā kārtā Parīzē. Tā pati sabiedroto nesaskaņotā un pretrunīgā politika noveda pie tā, ka angļu un amerikāņu kaŗaspēki priekšlaicīgi aizgāja no okupācijas pirmās un otrās zonas. Galu galā arī franči, uz Hāgas konferences lēmumu pamata, atstāja 1930. g. 17. jūnijā visu trešo okupācijas joslu.

Ar reparācijām notikās tā pati ilūzija un vilšanās vācu labajā un lojālā gribā. Versaļas mierlīgums noteica, ka Vācijai jāatlīdzina un jāsedz kaŗa zaudējumi, kuŗus tā nodarījusi sabiedrotiem un viņu valšķu piederīgiem. Attiecīgo summu līgums nenoteica, bet atļāva to fiksēt vēlākās speciālās konferencēs un lietpratēju sanāksmēs. Ekspertu kommisija 1921. g. 6. maijā noteica Vācijas maksājumu kopsummu uz 132 miljardiem zelta marku. Berlīne vilcinājās ar pakāpeniskajiem maksājumiem naudā un graudā, lūdza morātorijus, atvieglinājumus un aizdevumus. Beidzot, redzēdams vācu tīšo un apzinīgo sabotāžu, Puankarē lika franču kaŗaspēkam okupēt Rūras apgabalu, kuŗā koncentrēta un sakopota vācu metalurģiskā un ogļu rūpniecība. Tomēr atkal tā pati sabiedroto nevienprātība un sacensība noveda dažādās konferencēs reparāciju summu samazināšanu līdz 3 miljardiem marku, pēc kam vāci paziņoja, ka nemaksāšot saviem agrākajiem pretiniekiem ne feniņa. . .

Tādas, lūk, ir vispārējos vilcienos pēckaŗa mierlīgumu un sevišķi svarīgā Versaļas līguma raibās gaitas! Lai nu kā, bet šinī sakarībā jāatzīst, ka runājot pēdējā laikā par Versaļas līguma sabrukumu un sairšanu, līdzīgi apgalvojumi tomēr ir stipri pārspīlēti. Līdzšinējās teritoriālās revīzijas, kas notikušas uz plebescītu pamatiem, bijušas atzīmētas jau pašā līgumā. Arī reparāciju lietā pats līgums neparedz ne summas, ne maksājumu veidus, ko visu noteic tikai vēlākās konferences. Vainojami tā tad ir līguma izpildītāji un tie, kam par šo izpildīšanu bija jāseko un jāraugās, bet ne līgums pats un viņa gars. Par Versaļas līguma pārkāpšanu vārda pilnā un tiešā nozīmē var saukt Vācijas dekretēto kaŗa klausību. Tomēr šķiet, ka Eiropa pašreiz jau ir uz īstā, apsveicamā ceļa, kas solās dot drošus līdzekļus kā turpmāk novērst mierlīgumu laušanas gadījumus, pielīdzinot šādu saistību pārkāpēju vienkāršam uzbrucējam, pret kuŗu pielietojamas attiecīgās saimnieciskās, financiālās, politiskās u. c. sankcijas.

Beidzot teiksim un atzīsim, ka 1919. gada mierlīgumu sistēmas cildenākais zieds, bez šaubām, ir Tautas savienības pakts un iestādījums, kā arī tie augstā ideālisma un humanitātes principi, kas centušies, iespējamības robežās, dot un nodrošināt mazajām tautām pašnoteikšanās tiesības un valstiskos organismus. . . .

H. J.

Autarchija un kaŗa saimniecība

Vērojot pēdējo gadu notikumus un pārvērtības pasaules saimniecībā redzams, ka šeit pašos pamatos notiek lielas pārmaiņas un pasaules saimniecības tālākā attīstība manāmi atšķirās no tās gaitas, kāda tai piemita līdz pasaules kaŗam. Līdz pasaules kaŗam pastāvēja brīvā saimniecība, kuŗa dibinājās uz liberālajām saimniecības metodēm un pastāvēja brīvā pasaules tautu saimnieciskā kopdarbībā, t. i. ražošanā un patēriņā. Katŗa valsts ražoja vairāk tās preces, kas tai pēc dabas bagātībām un klimatiskiem apstākļiem bija izdevīgāki, lai pēc tam, tās nogādātu ar moderno satiksmes līdzekļu palīdzību pasaules tirgos pārdošanai. Par iegūto naudu tad pirka tās preces, kuŗas paši neražoja un pirka tur, kur tās bija lētākas. Lai iegūtu lielāku pelņu, katrs saimniecisks uzņēmums centās vairāk speciālizēties savā nozarē un pēc iespējas vairāk ražot. Vadošais motīvs pasaules saimniecībā bija — iegūt lielāku peļņu. Darba sadalīšana izplētās ne tik vien starp atsevišķiem cilvēkiem un uzņēmumiem, bet arī starp valstīm. Tā kā rūpniecība un tirdzniecība bija izdevīgākie nodarbošanās veidi, tad jau rādās tīri rūpnieciskas valstis (Anglija, Beļģija), iepretim zemkopības valstīm, kur pilsoņu galvenā nodarbošanās bija zemkopība (Brazīlija, Argentīna, Krievija). Šis saimniecības veids gan stipri veicināja technikas attīstību, jaunu ražošanas līdzekļu atrašanu, racionālizāciju visās dzīves nozarēs, atsevišķu cilvēku un valšķu iedzīvošanos, bet atstāja novārtā valsts un plašāku tautas slāņu intereses. Tieksme iedzīvoties pārvērtās kailā materiālismā, kur katrs rūpējās tikai par sevi un kas sašķēla tautas dažādās šķirās, kuŗas sāka savstarpēji apkaŗoties, lai aizstāvētu savas intereses. Pastāvošā visās nozarēs brīvība ne reti tika izmantota pretēji valsts un tautas interesēm. Lai mazinātu brīvās saimniecības (kapitālisma) negātīvās parādības, valsts vara arvien vairāk bija spiesta iejaukties pilsoņu attiecībās un tās regulēt ar dažādu likumu palīdzību, un ne tikai savas valsts, bet starptautiskā mērogā ar dažādiem līgumiem, konvencijām, konferencēm un t. t. Šāda brīva saimniecība varēja pastāvēt un darboties tikmēr, kamēr pastāvēja brīva satiksme un kopdarbība starp valstīm, kas daudz maz regulēja preču pieprasījumu un

piedāvājumu, ražošanu un patēriņu. Bet pasaules karš šīs attiecības pārtrauca. Radās divas naidīgas nometnes pasaulē, kuŗu priekšgalā nostājās vienā pusē Anglija, otrā Vācija. Šīs abas naidīgās varas centās viena otru piespiest kapitulēt ne tikai ar ieročiem rokās, bet arī saimnieciskiem spaidu līdzekļiem. Kā Vācija, tā Anglija bija galvenie konkurenti pasaules rūpniecības ražojumu tirgos, un viņu saimniecības bija attīstījušās vienpusīgi, piemērojoties konkurences prasībām. Abām trūka daudz dažādas izejvielas nepieciešamo produktu ražošanai, un tās pirms kaŗa ieveda no citām zemēm. Pilnīgi patstāvīgi ne viena, ne otra valsts nevarēja iztikt ar saviem zemes ražojumiem ne tikai kaŗa, bet arī miera laikā. Tādēļ, sākot karu, abas puses centās viena otru ar blokādes palīdzību norobežot no ārpasaules, no pievedumiem, un caur badu un trūkumu piespiest kapitulēt. Šādu varbūtību gan kaŗojošās puses bija paredzējušas un zināmus krājumus nepieciešamo izejvielu un produktu iegādājušās jau miera laikā, bet ar tām nepietika. Karš ieilga un nu, sevišķi Vācijai, nācās rast nepieciešamos līdzekļus kaŗa vešanai un iedzīvotāju uzturēšanai. Rodas daudz jaunas un tiek paplašinātas vecās fabrikas nepieciešamo preču un līdzekļu ražošanai kaŗa vajadzībām. Iztrūkstošās izejvielas nākas ievest ar lielām grūtībām un risku caur blokādes līniju, maksājot piegādātājiem nedzirdēti augstas cenas. Ne visu izdodās arī ievest. Jūtams visur trūkums, arī izgudrotāji visu nevar atvietot. Spilgti izceļas vienpusīgi attīstītās saimniecības trūkumi kaŗa laikā. Tos cenšas gan mazināt vai novērst ar saimniecības pārkārtošanu, bet tas nav tik viegli un ātri izdarāms. Saimnieciskās grūtības mazina karojošo pušu pretošanās spējas un no karotāju rindām izkrīt Krievija, Austro-Ungārija un beidzot arī Vācija. Uzvarēja saimnieciski stiprākā puse ar Angliju priekšgalā. . Vācija, neraugoties uz to, ka laiku pa laikam, tā guva ļoti lielus militāros panākumus, bija spiesta kapitulēt. Ilgstošais karš bija Vāciju novedis pie saimnieciskā, fiziskā un garīgā sabrukuma.

Karš bija radījis jaunas atziņas un apstākļus:

1) norādot, cik bīstami valstij ir aizrauties ar vienpusīgas saimniecības attīstīšanu, nokļūstot caur pievedumu nepieciešamību atkarībā no citām valstīm;

2) radījis daudz jaunas fabrikas un mašīnas visās valstīs un pacēlis to ražošanas spējas līdz maksimumam; radījis valstis, kuŗas jau varēja daudz maz iztikt ar saviem ražojumiem;

3) apklusinājis iedzīvotājos šķiŗu cīņu asumus un attīstījis Tēvijas mīlestību, izpalīdzības un solidāritātes jūtas, tuvinot vienas šķiras ļaudis otrai, liekot ļaudīm cīnīties kopīgās rindās par kopīgu lietu — tēviju. Valsts intereses no visiem cīnītājiem tiek atzītas par kaut ko augstāku, stāvošu pāri personīgām interesēm, un kuŗām karš piespiež cilvēkus padoties un pieradina pie tā. Caur to ir sagatavota labvēlīga zeme pilsoņos tādu svarīgu reformu izvešanai valstī, kādas pie citiem apstākļiem bez lielām grūtībām nebūtu ievedamas.

Karš pieradināja cilvēkus upurēt savas personīgas intereses valsts labā.

Pēc pasaules kaŗa, ar miera noslēgšanu, bija gan izbeigta cīņa kaŗa laukos un cilvēki atgriezās savos ikdienišķos darbos, bet apstākļi jau bija citi, nekā pirms kaŗa un bija jūtama jauna laikmeta tuvošanās.

Saimnieciskā laukā, pirmā laikā it kā viss sāka ieiet vecās pirmskaŗa sliedēs, bet tas turpinājās tikai tik ilgi, kamēr visumā tika daudz maz novērstas kaŗā sistās brūces. Pēc tam jaunais laikmets arvien krasāki uzstāda savas prasības, pamatodamies uz atziņām, iegūtām kaŗā.

Vispirms tautās radās prasība pēc vadonības, kas tautas vadītu arī miera laikā dzīvē un gādātu par pilsoniem tā, kā tas bija kaŗa laikos. Ar šo prasību reālizēšanu saistīta arī nepieciešamība pārveidot likumus un valsts satversmi, autoritārās valsts garā. Valsts vara uzņēmās izvest dzīvē tās atziņas, kas gūtas kaŗā un tas ir — valsts un tautas intereses stādāmas pirmā vietā. Radās autoritārā valsts, kuŗas priekšgalā nostājās vadonis, bet likumus apspriež tautas atzīti speciālisti, vadoties no visas valsts un tautas interesēm. Pirmā to reālizē Italija, pēc tam arī daudzas citas Eiropas valstis, ieskaitot Latviju ar Dr. K. Ulmani priekšgalā.

Bet jaunais laikmets ar to vien neapmierinās, viņš prasa arī pārējo kaŗā iegūto atziņu reālizēšanu, t. i. radīt valsti, kuŗa saimnieciskā ziņā nebūtu daudz atkarīga no citām valstīm. Tas prasa valsti, kuŗas nacionālā saimniecība būtu pilnīgi patstāvīga un varētu apmierināt visu pilsoņu prasības kā kaŗā, tā miera laikā, neatkarīgi no pievedumiem no citām valstīm, t. i. no pasaules saimniecības. Šādu saimniecisku iekārtu sauc par autarchiju un viņa ir pilnīgs pretstats līdz šim pastāvošai brīvai vai starptautiskai kopdarbības saimniecībai. Autarchija plašākā jēdzienā nozīmē ne tikai pilnīgu patstāvību saimniecībā, bet arī pašpārvaldību, pašaizsardzību, pašpalīdzību, pašapgādāšanos un pašapzināšanos.

Autarchija valšķu saimniecībās iekaŗo ar katŗu dienu redzamāku stāvokli un tagad pasaulē nav nevienas valsts, kuŗa nebūtu spiesta lielākā vai mazākā mērā ar to rēķināties un to reālizēt. Arī apstākļi šādas saimniecības reālizēšanai ir labvēlīgi, jo daudzās valstīs ir palikušas dīkā daudzas fabrikas un rūpniecības iestādes, kuŗas ražoja kaŗa vajadzībām un līdz kaŗam nemaz nepastāvēja. Tagad tās, pielāgotas miera laika vajadzību ražošanai, varēja laist darbā. Un tas arī notika. Daudzas valstis, kuŗas līdz kaŗam patērēja daudz rūpniecības valšķu ražojumus, tagad tos ražo pašas. Rūpniecības valstis, kuŗu ražošanas spējas bija sasniegušas milzu apmērus, tagad īsā laikā saražoja daudz preces, kuŗām vairs nebija noņēmēju. Radās pasaules tirgos pārprodukcija, krita cenas, ražošanu nācās samazināt, iestājās nepiedzīvots līdz šim bezdarbs. Mašīna, kuŗa bija domāta cilvēka darba atvieglošanai, tapa par strādnieku ienaidnieku, jo atņēma tam darbu. Pasaules tirgū iestājās dezorganizācija. Lai tiktu vaļā no saražotām precēm un līdz ar to no bezdarba, valstis sāk pabalstīt savus rūpniekus un tie pārplūdina svešu valšķu tirgus ar lētām precēm, bieži zem pašizmaksas. Tas rada arī citur krizi un lai no tās norobežotos, tad valstis ar augstām muitām, kontingentiem un dažādiem importa ierobežojumiem nodrošinās pret pasaules tirgū esošo lēto pre-

ču ieplūšanu. Tas izsauc pretsoļus no ieinteresēto valšķu puses un pasaule sadalās arī saimnieciski daudz maz patstāvīgās valstīs, rodās autarchija saimniecībā. Šāda autarchija atgādina kaŗa saimniecību tanīs valstīs, kuŗas bija kaŗa laikā nogrieztas no ārpasaules.

Bet pilnīga autarchija pie mūslaiku saimnieciskās attīstības nevienā valstī nav izvedama, jo neviena valsts, cik bagāti tā arī nebūtu veltīta dabas bagātībām, visu saviem līdzekļiem ražot nespēj. Tādēļ valstis spiestas nepieciešamākās preces ievest (imports), dodot pretī savas zemes ražojumus (eksports). Šinī pārejas laikmetā katŗa valsts cenšas arvien vairāk sašaurināt importu un pēc iespējas ražot visu savā zemē, kaut arī saimnieciski tas nebūtu ideāli. To panāk izsniedzot rūpniekiem, lauksaimniekiem un c. dažāda veida pabalstus, piemaksas, ievedot augstas muitas kontingentus, importa noliegumus. Valsts varā spiesta saimniecības vadību ņemt savās rokās, normējot ražošanu un patēriņu importu un eksportu, rēķinoties ar valsts vajadzībām un līdzekliem. Un to sekmīgi var veikt, ja pastāv plānsaimniecība, kurā viss paredzēts uz priekšu ilgākam laikam. Privātā iniciātīve atstāta, bet ierobežota valsts interešu labā.

Kaŗa saimniecība, plašākā mērogā ņemot, radās pasaules kaŗa laikā. Kaŗā bija ierautas, ar maz izņēmumiem, drīz visas pasaules valstis. Skaitliski lielās un techniski bagāti apgādātās armijas prasīja milzīgus naudas, munīcijas, uzturas, apģērba, transporta un citus techniskos līdzeklus. Kaŗu veda jau ne vairs armijas vien, bet arī tautas, ar visiem viņu rīcībā esošiem līdzekliem. Kaŗam sākoties neviena valsts nebija rēķinājusēs ar tik lielu kara ilgumu un tādēļ nebija arī sagatavojušas lielākus krājumus kaŗa vešanai nepieciešamos līdzeklus, nerunājot jau par plānveidīgu pāreju uz kara saimniecību. Kaŗam ieilgstot nu parādījās visas šādas neorganizētas saimniecības defekti un kā iedzīvotāji, tā armijas sāka ciest trūkumu. Tā piem. darba spēka samazināšanās dēl (iesauktie). Francijā kviešu raža vien samazinājās no 8,8 milj. tonnu gadā uz 5,8 milj. tonnu, Vācijā par apm. 4 milj. tonnu graudu, bet ieskaitot importa neiespējamību līdz 6 milj. Austro-Ungārijā iztrūka ap 5 milj. tonnu, no mieŗa laika kopējā gada patēriņa 10 milj. tonnu labības. Tā tad iedzīvotājiem vajadzēja iztikt ar apm. pusi no mierlaika normas. Tas pats bija arī noblokētās zemēs attiecībā uz citiem patēriņa priekšmetiem un izejvielām. Piem., gaļas un tauku patēriņš 1917. g. Austrijā uz iedzīvotāju iznāca tikai 17 gr. dienā, 1918. g. daudzām svarīgām kaŗa materiālu fabrikām nācās apstāties ogļu trūkuma dēļ. Civīlām vajadzībām atlikušās dzelzs patēriņš 1917. g. sastādīja vairs tikai ½ kg uz iedzīvotāja, salīdzinot ar 50 kg pirms kaŗa. Bet arī šādi samazināts dzelzs patēriņš uz privāto iedzīvotāju rēķina nespēja dot armijai vajadzīgo dzelzi, kas 1918. g. bija aprēķināta uz 8000 vagonu mēnesī, bet valsts saimniecība spēja dot tikai 2300 vagonu. 1918. g. otrā pusē sāka trūkt armijai apavi un apģērbi, kādēļ daudzi kareivji nosala. Viss tas izsauca armijas un Austrijas sabrukumu. Līdzīga aina norisinājās arī Vācijā, kuŗai gan, pateicoties labai saimnieciskai organizācijai, racionālai gūstekņu, sieviešu un bērnu darba izmantošanai, daudziem izgudrojumiem un atvietojumiem, viengabalainībai un tēvijas mīlestībai, izdevās ilgāki noturēties, bet arī jau no pārtikas viedokļa raugoties, tā bija kaŗu zaudējusi, trešā kaŗa gada sākumā. Arī sabiedroto pusē kaŗojošām valstīm nācās pārciest lielas grūtības saimniecības laukā un pateicoties tikai Anglijas un Z. A. S. V. bagātiem saimniecības rezultātiem tās izgāja, kā uzvarētājas no šīs lielās cīņas, kaut arī stipri cietušas.

Kaŗš norādīja, ka valsts aizsardzības orgāniem jārūpējas ne tikai par bruņotu spēku sagatavošanu kaŗam, bet arī par valsts saimniecības sagatavošanu kaŗam, resp. kaŗa saimniecību. Kaŗa saimniecības uzdevums ir sagādāt kaŗa laikā bruņotiem spēkiem un tautai visu nepieciešamo dzīvošanai un kaŗa vešanai. Tā kā karā prasības ir daudz plašākas, kā miera laikā, un šeit daudz nevar skatīties uz ekonomiju, tad visas saimnieciskās nozaŗes jāpaplašinā un rūpniecības, tirdzniecības, transporta uzņēmumi un ražošana jāpaceļ līdz augstākai pakāpei. To var panākt tikai tad, ja jau mieŗa laikā ir reģistrēts viss lauksaimniecības stāvoklis. Noteikta visu šo uzņēmumu darbība uzsākot kaŗu, to apgādā ar mašīnām, darba spēku, izejvielām, kuŗināmo materiālu, kapitāliem. Lauksaimniecībā nosakot ko un cik daudz ražot, kā saimniecības tiks apgādātas ar darba spēku, sēklām, mašīnām, mākslīgiem mēsliem. To visu pilnībā var veikt tikai stipra valsts vara, kā to pierādīja pasaules kaŗš, un jau mieŗa laikā, pēc iespējas, neatkarīgi nostādīta valsts saimniecība. Un tagad Eiropa arvien vairāk tuvojas šim stāvoklim. Šo kaŗa saimniecības uzdevumu vissekmīgāki var atrisināt autoritārā valsts vara un autarchija saimniecībā.

Mūžīga cīņa starp lielām un mazām idejām pastāv vēl jo projām — cīņa starp vīriem, kuŗi redz un apsver lietas, kuŗas varētu būt, un vīriem, kuri redz tikai to, kas jau ir.

Kārlis Ulmanis (1911. gadā)

Plkv.-ltn. **J. E. Ozols.**

Kā izturēties lidotāju uzbrukumā: uz ielas, ceļa, laukumos u. t. t.

Pie lidotāja traukšņa nedrīkst:

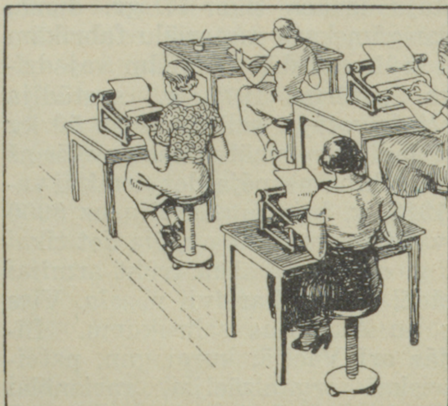
— turpināt darbus kantoros, bankās un citās iestādēs;

— turpināt sapulces, viesības un citas sanāksmes;

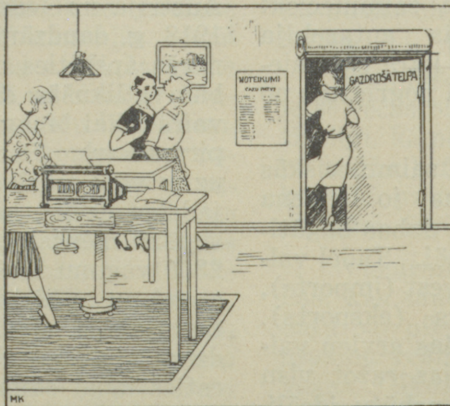
— izrādes laikā sacelt pāniku un drūzmā atstāt izrādes telpas;

— dzelzceļu stacijās drūzmā atstāt staciju telpas.

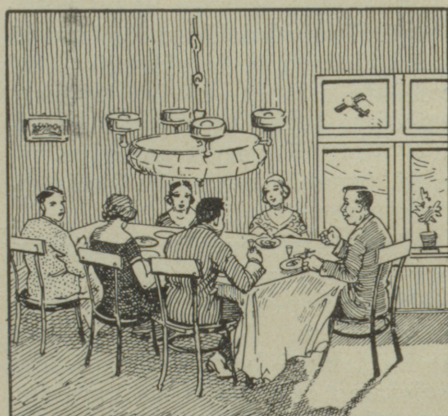
Nepareizi. 3. TABULA **Pareizi:**

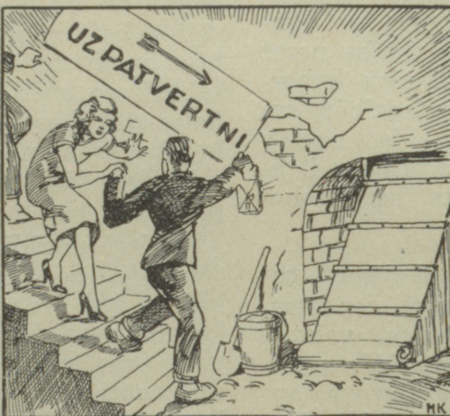
Turpināt darbus kantoros.

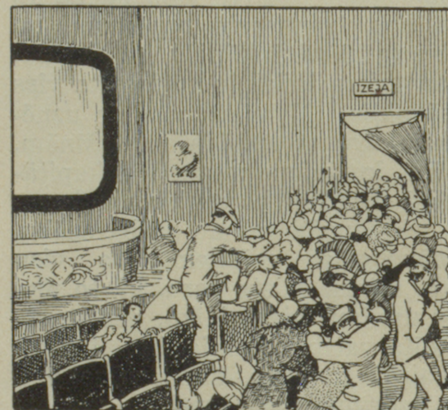
Novietoties gāzdrošās telpās.

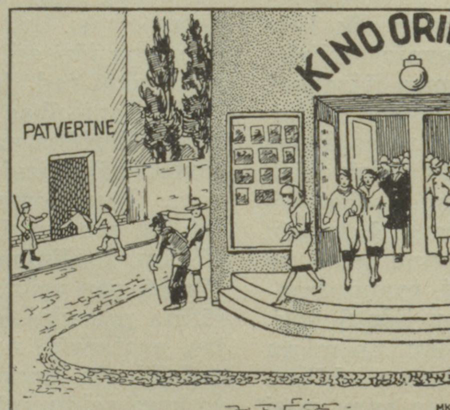
Turpināt viesības.

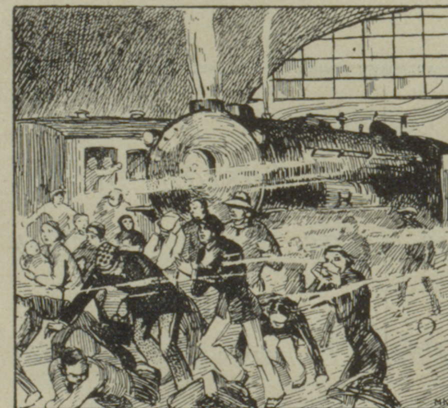
Novietoties patvertnēs.

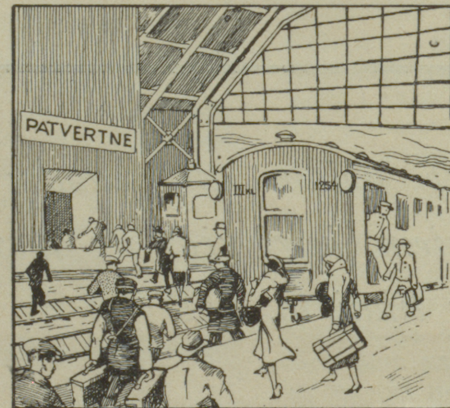
Pānikā atstāt izrādes telpas.

Kārtībā atstāt izrādes telpas un novietoties patvertnēs, ja tādas nav vēl izrādes telpās izbūvētas, tad tuvākā patvertnē ārpus izrādes telpām.

Atstājot vilcienu drūzmā skriet uz ielas.

Novietoties stacijas patvertnē.

Pie lidotāju traukšņa:

— katrā gadījumā ieturēt mieru un meklēt patvērumu tuvākā patvertnē;

— iestāžu darbiniekiem, dzelzceļu, teātŗu un kino administrācijai jānorāda publikai ceļš uz tuvāko patvertni un jāpalīdz uzturēt kārtību publikā.

Kapteinis V. Deglavs.

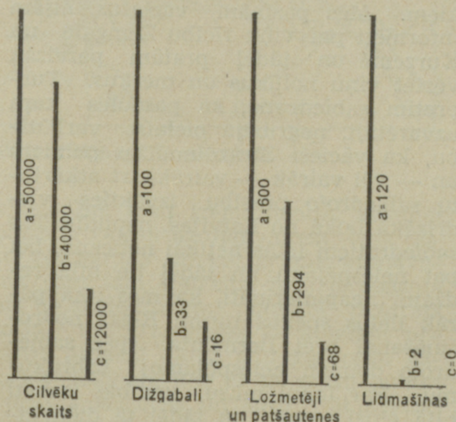
Bermontiāde

Gatavošanās cīņai pret Bermontu.

Kā jau redzējām, Ulmaņa valdībai atgriezoties Rīgā, tās rīcībā atradās apmēram 15—20.0000 karavīru. Tā tad armija bija jau apmēram sasniegusi mūsu tagadējās miera laika armijas skaitlisko stiprumu, bet, protams, toreizējā stāvoklī, kad bija netikai pret pārspēku jāsargā iegūtais, bet vēl jāatbrīvo apmēram ⅔ valsts territorijas (Zemgale, Kurzeme un gandrīz visa Latgale), šis skaitlis bija daudz par mazu. Bez tam šie paši spēki bija, pa lielākai daļai, vēl nepietiekoši apmācīti un sakausēti, bet galvenais — ārkārtīgi trūcīgi apgādāti. Piemēram — stipri nolietotās, noplīsušās privātās drēbēs ģērbušies kareivji — baskāji toreiz bija nevis reta, bet gan normāla parādība. Arī uztura sagādāšana, kaut arī nelielai armijai, radīja ļoti lielas grūtības, jo valdības rīcībā atradās gandrīz vienīgi Vidzeme un tā pati bija gandrīz galīgi iztukšota nupat pārdzīvotā pasaules karā — no krieviem, vācu okupācijas armijas un komūnistiem. Vēl lielākas grūtības radīja apbruņojuma trūkums: pat visnepieciešamāka ieroča — šauteņu daudzums bija nepietiekošs, nerunājot nemaz par tādām lietām, kā ložmetēji, artilerija, lidmašīnas un t. t. Tādēļ, bija jādara viss iespējamais, lai stāvoklis jo drīzāk mainītos uz labo pusi, jo citādi, ar tiem līdzekļiem, kas mums bija, mēs netikai censties pēc jauniem sasniegumiem, bet pat apmierinājoties ar iegūto, pastāvēt nevarējām.

Katrā pasākumā izšķirošais ir vadības jautājums. Iespējami labus rezultātus var sasniegt vienīgi krietnā vadībā. Arī uzvaru dod nevis cīņas līdzekļi, bet gan to izlietošana resp. vadība, jo karaspēks dara nevis to, ko grib, bet gan to, ko viņam liek un, bez tam, karaspēks, kā skaitliski, tā arī īpašību ziņā, ir tāds, kādu viņu veido vadība. Tādēļ pirmā kārtā bija jāatrisina armijas vadības jautājums un sakarā ar to 1919. gada 12. jūlijā valdība par virspavēlnieku iecēla vecu, piedzīvojušu karavīru — ģenerāli Sīmansonu, uzdodot viņam tanī pašā laikā izpildīt arī kara (vai kā toreiz teica — apsardzības) ministra pienākumus.

15. jūlijā sāka darboties virspavēlnieka štābs. Tanī pašā dienā virspavēlnieks pavēlēja mūsu bruņotos spēkus iedalīt 3 divīzijās, no kurām pirmo nosauca par Kurzemes, otro par Vidzemes un trešo par Latgales divīziju. Kurzemes divīzija sastādījās, galvenā kārtā, no atsevišķiem bataljoniem, kas līdz šim ietilpa Baloža brigādē. Vidzemes divīzijā pārformēja Ziemeļlatvijas brigādi, bet Latgales divīziju nācās formēt no dažādām jaunām karaspēka vienībām, vēlāk pienākušiem brīvprātīgiem un mobilizētiem. Jaunā

Spēku samērs: a — bermontieši, b — Latvijas armija, c — mūsu spēki Bermonta frontē.

organizācija (kas izrādījās pilnīgi piemērota mūsu apstākļiem un tādēļ savos pamatos pastāv vēl šodien) piedeva karaspēkam vienveidību, atviegloja vadību (jo nevajadzēja rēķināties ar daudzām, ļoti dažāda lieluma un spēju karaspēka vienībām) un, bez tam, palielināja ierindas karavīru skaitu uz dažādu ārrindnieku un aizmugurnieku rēķina.

Netikai pēc divīziju skaita, bet arī uzdevumu ziņā mūsu toreizējie spēki dalījās trīs daļās:

1) pastiprināta Kurzemes divīzija turēja fronti pret lieliniekiem;

2) daļa no spēkiem bija jātur gatavībā pret varbūtēju vācu - krievu uzbrukumu;

3) atlikušie spēki formējās, papildinājās, apmācījās un, bez tam, izpildīja ļoti plašo garnizona dienestu Rīgā, atvietoja policiju (jo pēdējā vēl nebija noorganizēta) un apkaroja banditismu, ko plašos apmēros piekopa pēc lielinieku izdzīšanas šaipus frontei palikušie un vēlāk pāri frontei pārnākušie sarkanie.

Neraugoties uz to, ka visi šie uzdevumi, salīdzinot ar mūsu toreizējiem spēkiem un līdzekļiem, bija pārāk lieli, darbs tomēr tika sekmīgi veikts, jo:

1) Latgales fronte bija droša,

2) arī Bermonts nespēja ar pārsteidzošu uzbrukumu ieņemt Rīgu un, bez tam,

3) trīs mēnešu laikā mūsu armija bija apmēram divkāršojusēs, jo Bermonta uzbrukumam sākoties tanī skaitījās (noapaļojot uz augšu simtos) apmēram 2400 virsnieki un 37.000 instruktori un kareivji. Šis sasniegums vērtējams ļoti augstu, jo, kā jau teikts, mūsu rīcībā atradās gandrīz vienīgi pasaules karā un lielinieku laikā stipri cietusē Vidzeme, kā arī, vispār valdības materiālās iespējamības bija ļoti ierobežotas. Arī sabiedroto materiālais pabalsts nebija tik liels, kā vajadzīgs

Kalns dienvidos no Ķekavas.

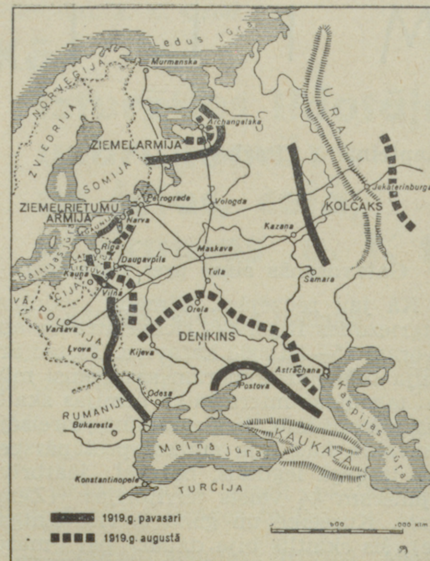
— pa daļai tādēļ, ka pabalstāmo bija ļoti daudz; piemēram, pārejās jaunās valstis, kā arī pašu krievu pretlielinieciskie spēki. Bez tam vēl nebijām ieguvuši pilnīgu sabiedroto uzticību un kredītu, jo vēl nebijām, pēc viņu domām, pietiekoši pierādījuši savas spējas izcīnīt un dzīvot patstāvīgu dzīvi. Sabiedrotie baidījās veltīgi šķiest savus līdzekļus; viņu politika vēl nebija nostabilizējusēs un tie šaubījās: vai vairāk atbalstīt jaunās valstis vai pretlielnieciskus krievus. Bez tam, sabiedrotiem kā pasaules kaŗa uzvarētājiem un, līdz ar to, lielā mērā visas pasaules likteņu noteicējiem, kārtojumu — un, pie tam, ļoti sarežģītu jautājumu visā pasaulē bija ļoti daudz. Visu minēto iemeslu dēļ sabiedroto pabalsts bija nepilnīgs kā daudzuma, tā arī, ievērojamā mērā, labuma ziņā (piemēram tika saņemti nolietoti ieroči, kuŗiem dažas daļas trūka; nolietoti, cauršauti un asinīm aptraipīti apģērbi; mazi, valkāšanai nederīgi apavi). Bet, protams, arī tas pats, ko saņēmām, bija nesalīdzināmi labāks par neko. Tādēļ, nebūdami nepateicīgi sabiedrotiem, tomēr ņemsim vērā, ka nākotnē nevajaga pārāk cerēt uz „sociālo apgādību" no ārzemēm, bet gan vairāk paļauties pašiem uz sevi un darīt visu, lai, no vienas puses, iztiktu bez svešas palīdzības un kredīta, bet no otras puses — vienmēr būtu palīdzības cienīgi un kreditspējīgi. To panāksim vienīgi tad, ja pastāvīgi — tā tad arī ikdienišķā miera laika darbā — ikviens un visi ar savu izturēšanos un darbu vairosim valsts labklājību, drošību un labo slavu.

Ļoti bieži valšķu attiecībās, pat tad, ja tās ir ļoti draudzīgas, vienas puses vajadzības neatbilst otras puses vēlēšanām. Tā tas, pa daļai bija arī mūsu un sabiedroto attiecībās 1919. gada vasarā: —

Sabiedrotie vēlējās Krievijā gāzt komūnistisko iekārtu un arī mūs vērtēja gandrīz vienīgi no šī viedokļa resp. kā pretlielniecisku spēku (sk. schēmu) un tādēļ prasīja, lai mēs attīstam intensīvu darbību pret lieliniekiem. Latgale, kā zināms, vēl bija okupēta no sarkanajiem un tādēļ sabiedroto prasība, principā, saskanēja ar mūsu interesēm, bet nepieņemama bija sabiedroto prasība sākt uzbrukumu Latgalē nekavējoties. Vispirms bija jāpanāk Zemgales un Kurzemes atbrīvošana, jo, kā jau redzējām, toreizējos apstākļos Golca - Bermonta armija mums bija nesalīdzināmi bīstamāka par lieliniekiem. Mēs pazinām vāciešus, bijām informēti par viņu rīcību Zemgalē un Kurzemē un tādēļ pratām pareizāk vērtēt viņu nolūkus un mērķus. Turpretim sabiedrotie, kā pasaules kaŗa uzvarētāji, negribēja pielaist varbūtību, ka vācieši Strazdumuižas pamiera un — vēl vairāk — vairākkārt atkārtotu sabiedroto prasību izvākties visdrīzākā laikā no Latvijas, nepildīs. Tas sabiedrotiem likās netikai neticami, bet pat neiespējami un tādēļ tie bija reizām neapmierināti, ka mēs itkā pārāk lielus spēkus turam Rīgas nodrošināšanai pret Bermonta (pēc sabiedroto domām neiespējamo) uzbrukumu Par laimi mūsu vadības ieskati bija gluži pretēji un tādēļ tā dienvidfronti (pret Bermontu), cik vien varēja, pakāpeniski pastiprināja. Šī pastiprināšana bija jādara slēpti no sabiedrotiem un tādēļ dažreiz bija jāķeras pie viltībām. Piemēram kādā gadījumā nosūtot Rīgas - Jelgavas šosejas un dzelzceļa nodrošināšanai divus dižgabalus, pēdējos noslēpa krūmos, lai sabiedroto pārstāvji, braukājot starp Rīgu un Jelgavu, tos neredzētu.

Beidzot vēl dažus salīdzinājumus (sk. zīmējumu): —

Bermonta armija, kā jau redzējām, sastāvēja apmēram no 50.000 vīriem, mums bija tikai nepilni 40.000 un no tiem pašiem Bermonta uzbrukumam sākoties Rīgas rajonā atradās tikai ap 11—12.000. Bez tam no pēdējā skaitļa jāatskaita daudzo aizmugures iestāžu personāls un vēl negatavas vienības, tā kā īsto cīnītāju atlika tikai kādi 6—7000. Tā tad Bermonta pusē milzīgs pārspēks. Tas

Stāvoklis pretlielnieciskās frontēs 1919. gada pavasarī un rudenī.

pats sakāms arī par materiāliem līdzekļiem, piemēram: Bermonta rīcībā bija 100 dižgabali, mums tikai 33, pie kam no šī paša skaita lielā puse atradās Latgales frontē; ložmetēju Bermontam — 600, mums ložmetēju un patšauteņu kopā tikai 294, no kuriem Bermonta frontē tikai 68; lidmašīnu Bermontam 120, mums — tikai 2 un t. t. Dabīgi, ka pie šāda spēku samēra cīņai ar Bermontu vajadzēja būt netikai ļoti grūtai, bet vārda burtiskā nozīmē izmisuma cīņai, pie kam vēl vairāk mūsu stāvokli pasliktināja tas, ka ar maziem spēkiem bija jātur, kā vēlāk redzēsim, ļoti plata fronte (pāri par 30 km.). Un tomēr mēs no cīņas nevairījāmies un pateicoties tautas ģēniju un tikumus atspoguļojošai krietnai vadībai un kaŗaspēka varonībai to ar spīdošām sekmēm izcīnījām.

II. Bermonta uzbrukums Rīgai 1919. gada 8. un 9. oktobrī.

1. Mūsu sedzošās vienības un pozicija

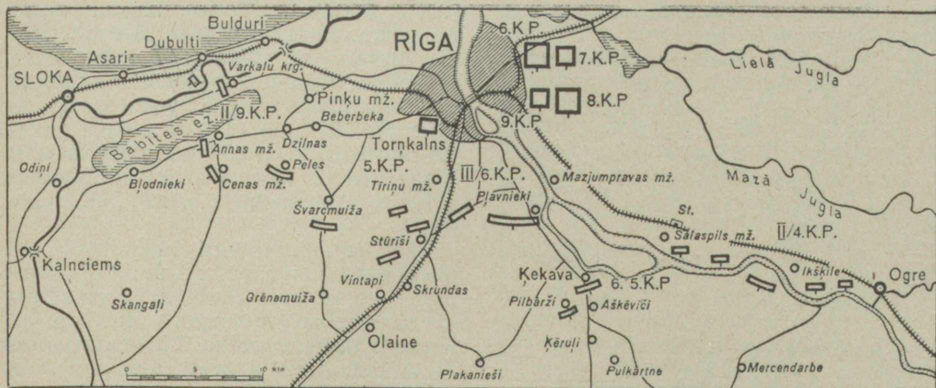
Bermonta uzbrukumam sākoties mūsu sedzošās vienības ieņēma poziciju uz vispārējas līnijas (sk. schēmu): Dubulti, Annas muiža, Švarcmuiža, Stūrīši, Titurgas (Sudmalu) ezers, Pļavnieki (pie Daugavas). Bez tam bija ieņemta Ķekava un Daugavas labais krasts Salaspils, Ikšķiles, Ogres rajonā. Lai būtu ērtāk izsekot kaujas gaitai, apskatīsim poziciju pa daļām vai, kā mēdz teikt, pa iecirkņiem: —

a) Labais iecirknis vai, lietojot bieži sastopamu militāru terminu, labais spārns. Tas ietvēra divus šaurumus (pirmais — starp jūŗu un Lielupi, otrs — starp Lielupi un Babītes ezeru), Annas muižas rajonu un Cenas muižas rajonu. Šo iecirkni aizstāvēja ar dažām nelielām vienībām pastiprinātais 9. Rēzeknes kājnieku pulka II. bataljons.

b) Centrs — no Peles mājām līdz Rīgas - Jelgavas šosejai ieskaitot — bija uzticēts 5. Cēsu kājnieku pulka 6 rotām.

Ķekava.

Mūsu sedzošo vienību stāvoklis 1919. g. 7. oktobrī.

c) Kreiso spārnu — no Rīgas - Jelgavas šosejas izslēdzot līdz Daugavai — aizstāveja 6. Rīgas kājnieku pulka pastiprinātais III. bataljons. Bez tam šī spārna priekšā, kā jau teikts, bija ieņemta Ķekava (5. Cēsu kājnieku pulka 6. rota), bet kreiso flanku (sānus) nodrošināja 4. Valmieras kājnieku pulka II. bataljons Daugavas labā krastā.

Divi nepilni bataljoni (pa vienam no 5. un 6. pulka) atradās rezervē Torņakalnā, bet pārējie dienvidfrontes spēki formējās, izveda apmācības, kā arī izpildīja pastāvīgi (24 stundas diennakti) daudz cilvēkus prasošu garnizona un policijas dienestu Rīgā.

Mūsu pozicijas garums Daugavas kreisā krastā bija pāri par 30 kilometriem. Spēki šīs pozicijas aizstāvešanai bija nepietiekoši, vēl vairāk tādēļ, ka visas vienības bija ļoti trūcīgi apbruņotas ar automatiskiem ieročiem (ložmetējiem un patšautenem) un, bez tam, dažas vienības bija arī ļoti vājas skaitliskā ziņā. Piemeram labo spārnu aizstāvošā 9. pulka II. bataljonā bija tikai apmēram 250 karotāju, 4 ložmetēji un tikai 1 patšautene vai, citiem vārdiem, šo bataljonu varētu drīzāk pielīdzināt vienai stiprai rotai, nevis bataljonam.

Nepietiekošu spēku dēļ nepārtrauktu fronti mums nodibināt neizdevās — starp vienībām palika, vietām lielākas, vietām mazākas, neieņemtas atstarpes. Tās apgrūtināja sakarus un, līdz ar to, vadību, kā arī radīja bažas par vienību nepieslieto flanku drošību. It sevišķi tādēļ, ka nupat pārdzīvotā pasaules karā, kas pa lielākai daļai bija pozicijas karš, visas armijas bija pieradušas darboties nepārtrauktās, stipri nocietinātās frontēs ar nodrošinātiem, pie jūras vai nekarojošās valsts robežas pieslietiem sāniem.

Pozicijas aizmugurē — pa lielākai daļai purvains un atklāts apvidus, kas deva ienaidniekam iespēju sekmīgi izmantot savu ļoti stipro aviāciju un artileriju. Ceļu maz, caur ko apgrūtināta rezervju pārvietošana un, līdz ar to, izmantošana. Bet galvenais — aizmugurē liela upe: Daugava, pār kuru tilti tikai vienā vietā — Rīgā. Dabīgi, ka šis apstāklis labu iespaidu uz kareivju prātiem atstāt nevarēja: visi gribot — negribot domāja par tiltiem, jo katrs saprata, ka atgriešana no tiltiem nozīmē katastrofu.

Tā tad, ņemot vērā visu minēto, mūsu stāvokli nevarēja uzskatīt par izdevīgu. Bet citas izejas nebija: ieņemot poziciju vairāk uz dienvidiem — tā būtu vēl garāka un vēl grūtāk aizstāvama (bez tam šinī ziņā mūs ierobežoja arī no sabiedrotiem noteiktā neutrālā josla); no otras puses — atvelkot poziciju atpakaļ — tā ietu gar pašu Rīgas nomali un, līdz ar to, mūsu jaunās valsts smadzenes un sirds (it sevišķi toreizējos apstākļos) — Rīga — būtu vēl vairāk apdraudēta. Tādēļ arī mūsu ievērojamākais kara zinātnieks (bij. virspavēlnieka štāba priekšnieks un miera laikā armijas komandieris) nelaiķis ģenerālis Radziņš atzīst, ka „... toreizējos apstākļos Latvijas armija nevarēja ieņemt nekādu citu izdevīgāku poziciju vai vispār — izdevīgāku stāvokli". Par zināmu priekšrocību gan jāuzskata, ka pozicija, pa lielākai daļai bija jau pasaules karā nocietināta no latviešu strēlniekiem un krievu karaspēka vienībām. Vietām bija pat drāšu žogi. Bez tam purvains apvidus un ceļu trūkums ierobežoja netikai mūsu, bet arī ienaidnieka rīcības brīvību. —

Naktī no 7. uz 8. oktobri mūsu vienībām bija pavēlēts būt gatavām atsist ienaidnieka uzbrukumu, bet nekādā gadījumā neuzsākt kaujas darbību pirmajiem. Citiem vārdiem — mūsu vadība par vācu - krievu nolūkiem bija informēta un tādēļ Bermonta uzbrukums mūs nepārsteidza.

2. Vācu plāns.

Vācu plāns bija uzbrukuma plāns. Tadēļ, pēdējā labākai izpratšanai, vispirms dažus vārdus par vispārējiem uzbrukuma principiem: —

Kauju ved uzbrūkot vai aizstāvoties. Labākais, var pat teikt, vienīgais līdzeklis uzvarēt ir uzbrukums, jo uzbrukt nozīmē censties pēc uzvaras, bet aizstāvēties — liegt ienaidniekam uzvaru. Cenšoties var iegūt; liedzot, labākā gadījumā, paturēt kas ir. Tādēļ, principā, uzbrukt ir izdevīgāk nekā aizstāvēties. Mūsu stāvoklis šinī ziņā bija neizdevīgs, jo kaŗa darbība pret Bermontu vairāku, jau agrāk minēto iemeslu dēļ mums gribot negribot bija jāsāk ar aizstāvešanos. Šis apstāklis bija viena no vācu - krievu lielām priekšrocībām un — kā vienmēr pie aizstāvēšanās, tā arī šoreiz — mums ar ienaidnieka gribu nācās daudz vairāk rēķināties, nekā ienaidniekam ar mūsējo.

Toties uzbrukums prasa pilnu spēka pielietošanu un, līdz ar to, saistīts ar lielu spēka patēriņu. Tādēļ jāuzbrūk tā, lai būtu ātras un izšķirošas sekmes. Nesekmīgam uzbrukumam parasti seko nesekmīga aizstāvēšanās un katastrofa (piemēram krievu II. armijas katastrofa pasaules kaŗa sākumā Austrumprūsijā, vācu uzbrukumi 1918. gadā Francijas frontē, paša Bermonta sakaušana ur t. t.). Uzbrukuma sekmes dibinājas, galvenā kārtā, uz: a) pārsteigumu, b) pārspēku (brutalitāti) un c) iespaidīgu vai, citiem vārdiem, ienaidniekam bīstamāko, sāpīgāko uzbrukuma virzienu.

Pļavnieki.

Vācu uzbrukuma plāns.

Pārsteiguma priekšnoteikums — slepenība. Pārsteigt var dažādi, piemēram uzbrūkot negaidītā laikā, negaidītā vietā, pielietojot negaidītus darbības paņēmienus, jaunizgudrojumus un t. t. Otra prasība — pārspēks, bet pārspēks vienmēr un visur nav iespējams un, kā kaŗa vēsture pierāda, nav arī vajadzīgs. Pietiek, ja pārspēks ir izšķirošā vietā un laikā. Tādēļ jārada, tā saucamais, smagpunkts vai citiem vārdiem — spēki frontē nav sadalami vienmērīgi, bet gan tur, kur gribam gūt izšķirošas sekmes, jāsapulcina pēc iespējas lielāki spēki. Citur, turpretim, jāiztiek ar minimumu, cik nepieciešams tas arī neizliktos. Pārspēks var būt dažāds, piemēram — a) morāliskais (kas, starp citu, izpaužas uzbrukuma garā, pārakuma apziņā un t. t.); b) skaitliskais pārspēks (cilvēku un, līdz ar to, kaŗaspēka vienību daudzums); c) materiālais pārspēks (ieroču, munīcijas un citu materiālu līdzekļu daudzums un kvalitāte). Trešā prasība — smagpunkta pielietošana ienaidniekam visbīstamākā, vissāpīgākā virzienā, par kādu uzskatāms virziens, kas ienaidnieku atgriež no dzīvei un kaujai vajadzīgiem līdzekļiem (protigalvenā kārtā uztura un municijas) vai citiem vārdiem — kas ienaidnieku atgriež no aizmugures (jo uzturs un municija tiek saņemti no aizmugures un bez uztura un municijas vest kauju un vispār, eksistēt nav iespējams). —

Vācieši vispār pazīstami kā labi kaŗa teorētiķi un praktiķi. Tādēļ nav jābrīnās, ka viņi sava uzbrukuma plānu centās dibināt uz visām trim ātrus un izšķirošus panākumus sološām pamatparasībām: —

Vispirms par pārsteigumu. Pēdējā panākšanai bermontieši dažas dienas pirms uzbrukuma sākuma noliedza satiksmi pāri frontei privātpersonām, lai no tām mēs nedabūtu ziņas par spēku pārvietošanu uz uzbrukuma izejas stāvokļa rajoniem. Bez tam tanī pašā laikā netikai izbeidzās bermontiešu sīkie uzbrukumi mūsu apsardzības vienībām, bet pat, vispār, kaŗaspēka izlūkosana tika pārtraukta (pēdējās dienās pirms uzbrukuma bermontieši izlūkošanu izdarīja vienīgi ar spiegiem) — acīmredzot, lai būtu garantija, ka neviens no kareivjiem nekritīs gūstā un lai mēs arī tādā ceļā (jo gūstekņi parasti ir ļoti svarīgs ziņu avots) nedabūtu nekādas ziņas. Tomēr, neraugoties uz visiem minētiem paņēmieniem, pilnīgs pārsteigums bermontiešiem neizdevās. Pirmkārt — jau tādēļ, ka mēs zinājām viņu nolūkus un tādēļ gatavojamies cīņai. Otrkārt tādēļ, ka uzkrita un ļoti aizdomīga izlikās parastās kārtības mainīšana (satiksmes noliegšana, sadursmju izbeigšanās). Treškārt — neskatoties uz aizliegumu, viens — otrs zemnieks, pat ar visu pajūgu un Rīgas tirgum nodomātiem produktiem, tomēr pārkļuva pāri frontei un šo to arī pastāstīja[1]). Bez tam, bez šādiem nejaušiem ziņotājiem, arī mums bija sava sistēmātiska slepena izlūkošana, kuŗu ļoti lielā mērā veicināja visas tautas patriotisms un naids pret bermontiešiem.

Tagad par pārspēku un tā pielietošanu: —

Morāliskais pārspēks bija noteikti mūsu pusē (kaut arī sākumā bermontieši, mūs labi nepazīstot, bija iedomājušies pretējo). Toties, kā jau agrāk redzējām, Bermonta pusē bija ļoti liels skaitliskais un, it sevišķi, techniskais pārspēks. Tādēļ smagpunkta radīšana bermontiešiem nekādas grūtības neradīja, pie kam tie bija pietiekoši gudri, lai saprastu, ka mūsu varīgākā vieta ir Rīgas tilti un sakarā ar to bermontieši savus spēkus sadalīja sekoši (sk. schēmu): —

Vācu leģionam (kas stipruma ziņā pielīdzināms vismaz veselai un, pie tam, ļoti stiprai divīzijai) vajadzēja uzbrukt mūsu kreisajam spārnam (6. Rīgas kājnieku pulka III. bataljonam — tā tad: divīzija pret bataljonu), to sasist un pēc tam ātri virzoties gar Daugavmalu, ieņemt Rīgas tiltus. Tieši vācu leģionu vācieši paredzēja darbībai smagpunkta virzienā, domājams, tādēļ, ka tas atradās Bauskas rajonā, kādēļ arī visērtāk bija iedarbināms virzienā Bauska, Iecava, Ķekava, Rīgas tilti. Bez tam vācu leģionam bija ļoti stipra artilerija (44 dižgabali) [1]). Vēlāk, kad uzbrukums smagpunkta virzienā tomēr nesekmējās tā, kā bija paredzēts, arī dzelzdivīzijas — smagpunkts tika pārņemts uz austrumiem no Jelgavas šosejas.

Mūsu centram, samērā platā frontē uzbruka dzelzdivīzija, bet labajam spārnam — krievu vienības.

3. Kauja pie Ķekavas.

Pirmā svarīgākā kaujas darbība norisinājās pie Ķekavas un tādēļ to apskatīsim vispirms (sk. schēmu): —

Pie Ķekavas poziciju bija ieņēmusi 5. Cēsu kājnieku pulka 6. rota — apmēram 100 cilvēku un 2 patšautenes kapteiņa Būmaņa vadībā. Tā tad vāji spēki, kas cilvēku skaita ziņā pielīdzināmi nevis veselai rotai, bet gan apmēram tikai 2 vadiem, bet automatisko ieroču daudzuma ziņā tikai apmēram 1 vadam. Rotas pirmais vads ar vienu patšauteni atradās pozicijā mežiņā pie Pilbāržiem, otrs vads — ierakumos pie Šļūkām, bet pats rotas komandieris ar trešo vadu un 1 patšauteni — Ķekavas kalnā. Parasti gan, kā uzbrūkot, tā arī aizstāvoties, lai būtu iespējams vest ilgstošu kauju līdz izšķirošam rezultātam, vienu daļu no spēkiem (ļoti bieži līdz $1/3$ un pat vairāk) mēdz paturēt rezervē, bet šoreiz tas pilnīgi pareizi netika darīts, jo Ķekavas pozicija atradās tālu (apmēram 8 km.) no mūsu galvenās aizstāvēšanas pozicijas un tādēļ būtu neprāts likt rotai pie Ķekavas izšķiroši aizstāvēties. Rotai bija dots cits, stāvoklim un iespējamībām piemērotāks uzdevums, proti: ienaidnieka uzbrukumu novilcināt un, līdz ar to, dot vadībai iespēju noskaidrot ienaidnieka nolūkus un spert attiecīgus pretsoļus. Tā tad rotai piekrita, varētu teikt, bremzes loma, kuŗa šinī gadījumā izrādījās sevišķi svarīga tādēļ, ka ienaidnieka galvenais uzbrukuma virziens (smagpunkts) gāja pāri

---

[1]) Pilnīgi nosargāties pret frontes pārnācējiem ir ārkārtīgi grūti. To pierāda netikai mūsu atbrīvošanas kaŗš, kad bieži šāda staigāšana pāri frontei daudzu, no kaŗaspēka neieņemtu atstārpu dēļ bija samērā vienkārša, bet pat pasaules kaŗš, piemēram: neskatoties uz vācu ļoti bargo okupācijas varu un blīvo fronti, kaŗa sākumā dažādu iemeslu dēļ neiesauktiem apmēram 230.000 bēļgu kaŗavīriem tomēr izdevās pārkļūt pāri frontei. Lai skaitļa 230.000 vērtība būtu skaidrāka — atzīmēsim, ka mūsu apstākļos tam vajadzētu atbilst apmēram 60.000 pāri frontei pārkļuvušiem „zaļajiem". Reti spilgts (un vajadzības gadījumā atdarīšanas cienīgs) patriotisma paraugs.

[1]) Atzīmējams, ka artilerija uzbrukumā, it sevišķi smagpunkta virzienā, ir daudz vairāk vajadzīga nekā pie aizstāvēšanās. Uzbrukuma iespējamības, vispār, ļoti lielā mērā atkarīgas no artilērijas daudzuma, it sevišķi tad, ja nav kaujas ratu (tanku).

rotas pozicijai un tādēļ tieši šinī, mums bistamākajā virzienā bija no vislielāka svara laika iegūšanai ienaidnieka uzbrukumu, tā sakot, bremzēt. Sekmīgai „bremzēšanai", savukārt, bija no svara ieņemt jo platāku fronti — lai ienaidnieks nevarētu mūs tik viegli apiet un, bez tam, lai viņu maldinātu par mūsu spēkiem (jo ienaidnieks jau nevar zināt — vai aiz mūsu priekšējām vienībām kāda rezerve ir vai nav un tādēļ tamlīdzīgos gadījumos parasti iedomājas, ka tāda ir).

Par to, kā rota savu svarīgo uzdevumu izpildīja un, līdz ar to, par pašu kaujas gaitu, vislabāk varēsim spriest, ja, starp citu, izmantosim arī vācu, katrā ziņā ne jau mums labvēlīgā garā ieturēto, kaujas aprakstu (vēl vairāk tādēļ, ka kauju ir aprakstījusi tik kompetenta persona, kā vācu leģiona štāba priekšnieks ģenerālštāba kapteinis Vageners): —

Vācu leģions gāja ar avangardu. Avangarda priekšā jāja jātnieki (viens eskadrons). Jau agrā rītā ienāca jātnieku ziņojums, ka tie ziemeļos no Keruļiem uzdūrušies uz mūsu posteni. Pēdējais, atšaudoties un tādā kārtā brīdinot rotu par vācu tuvošanos, atkāpās. Apmēram pēc stundas ienāca jauns jātnieku ziņojums, ka latvieši ieņēmusi kalnu dienvidos no Ķekavas un ka eskadrons mēģinot kalnam tikt garām no rietumiem [1]). Šis mēģinājums neizdevās, jo ar mūsu uguni vācu jātnieki tika padzīti. Pa to laiku pienāca avangards un avangarda priekšnieks, apskatījis mūsu poziciju no Aškēvicām, nolēma ar avangarda bataljona galvenajiem spēkiem uzbrukt frontāli, bet ar vienu strēlnieku rotu, pastiprinātu ar veselu ložmetēju rotu un artileriju, uzbrukt Ķekavai apņemoši caur Pilbāržiem.

Frontālais uzbrukums, neraugoties uz to, ka tanī pret mūsu vienu vadu piedalījās 2 rotas, pastiprinātas ar 2 ložmetēju rotām un pusotra baterijām (pus baterija bija piedalīta Pilbāržiem uzbrūkošai rotai), sekmes nedeva. Tāpat neizdevās vairākkārtīgi uzbrukuma atkārtošanās mēģinājumi. Neveiksmes gadījumā mēdz pārvērtēt ienaidnieka spēkus. Tā arī šoreiz: mūsu spēkus vācu leģiona štāba priekšnieks novērtēja viena bataljona un vairāku ložmetēju stiprumā un tādēļ vācieši no galvenajiem spēkiem izdalīja vēl vienu bataljonu, ar uzdevumu apiet Ķekavas kalnu no ziemeliem. Bez tam pozicijā nostājās vēl viena baterija (tā tad pavisam darbā jau bija 3 baterijas). Tā mēs iegūvām un ienaidnieks zaudēja laiku, jo arī Pilbāržiem uzbrūkošā rota, neskatoties uz spēcīgu ložmetēju un artilerijas pabalstu, tikai lēnām tika uz priekšu, un tikai pēc pl. 11,00 vācieši pēc sīvas kaujas izspieda mūsu vadus no Pilbāržu mežiņa un Šlūkām. Pirmais un otrais vads atgāja uz Floretu un Plāmšumu (apmēram 1 km ziemelrietumos no Ķekavas), bet Ķekavas kalns vēl joprojām bija mūsu rokās. Beidzot ap pl. 11,30 apejošai rotai piedalītais artilerijas vads atklāja pa kalnu flankējošu uguni un izveda no ierindas mūsu vienīgās patšautenes apkalpi. Arī frontāli uzbrūkošās divas rotas atdzīvojās un, ložmetēju un artilerijas atbalstītas, sāka līst arvien tuvāk. Bez tam ap to pašu laiku parādījās apejošais bataljons no Jaunās muižas puses. Tā tad pret mūsu vienu vadu ienaidnieks bija iedarbinājis 2 bataljonus un 3 baterijas, un arī tagad mūsu vads, iztērējis gandrīz visu municiju un milzīga pārspēka apdraudēts no trim pusēm, atgāja uz Kekavu un tā kā atkāpšanās ceļš uz Torņakalnu bija atgriezts, ar laivām netraucēti pārcēlās uz Doles salu un tālāk uz Daugavas labo krastu, kur pievienojās 4. pulka II. bataljonam. Tikai pēc pl. 12.00 vācieši piesardzīgi iegāja tukšajā Ķekavā.

Pēc pašu vāciešu atzinuma, tie Ķekavas kaujā esot cietuši ievērojamus zaudējumus. Bez tam vācu leģiona štāba priekšnieks uzsver, ka „latvieši esot negaidīti labi cīnījušies", un piemetina, ka „ne jau velti vecā krievu armijā latvieši esot skaitījušies par labākajiem karavīriem". Ķekavas ieņemšanu vācieši uzskatīja par lielu uzvaru. Par šo „uzvaru" avangards ne tikai saņēma pateicību, bet tā pat atsaucās uz leģiona organizāciju, jo „uzvaras" atzīmēšanai abus, līdz šim atsevišķus bataljonus, kas piedalījās uzbrukumā, apvienoja pulkā un par pulka komandieri iecēla avangarda bataljona komandieri.

Patiesībā gan par vācu uzvaras priekiem jāpriecājas mums, jo mēs bijām vāciešiem nodarījuši ievērojamus zaudējumus, bijām no vāciešiem pārvērtēti (vājā rota atstāja sekmīgi kauju vedoša bataljona iespaidu, kas vēl vairāk izceļ vācu atzinīgo vērtējumu), bijām ieguvuši laiku (vairākas, šinī gadījumā ļoti svarīgas, stundas) un noskaidrojām mūsu kreisajam spārnam draudošās briesmas. Tā tad, bez jebkādas pārslavināšanās, ir jāatzīst, ka kauja no mūsu puses ir vesta saprātīgi un varonīgi. No tās var daudz ko mācīties, piemēram to, ka arī samērā mazas vienības saprātīgai un varonīgai darbībai var būt ļoti liels iespaids uz lielas operācijas gaitu un iznākumu, jo, kā vēlāk redzēsim, 5. pulka 6. rotas kauja ir tiešām atstājusi ļoti lielu iespaidu uz Bermonta uzbrukuma neizdošanos.

4. Kaujas darbība Bauskas lielceļa rajonā 8. oktobŗa pēcpusdienā un naktī no 8. uz 9. oktobri.

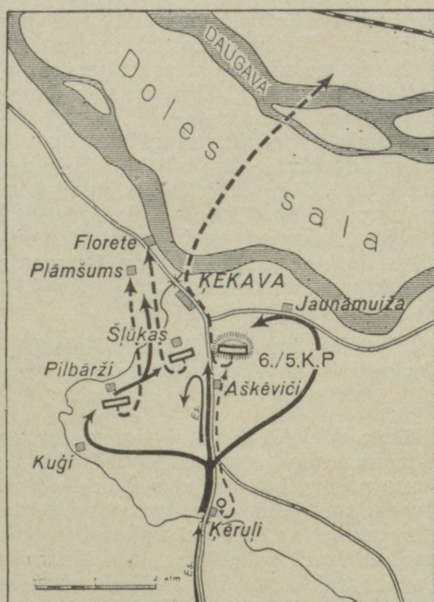
Tālāk vācieši stāsta, ka ziemeļos no Plāmšuma viņu avangards uzdūries uz jaunu pretestību, un tam it kā sākusi aptrūkt municija (bez tam avangards, acīmredzot, jau bija arī nolietojies, kas neapšaubāmi uzskatāms kā Ķekavas kaujas sekas un liek vēlreiz uzsvērt šīs kaujas svarīgumu). Tādēļ avangarda uzbrukums pārtraukts un nolemts ievadīt kaujā galvenos spēkus. Pēdējie tanī laikā atradušies pie Ķekavas lielā atpūtnē.

Pl. 16,00 galveno spēku diviem bataljoniem tika pavēlēts izvērsties abpusēji Bauskas lielceļam un aizraut avangardu līdzi uzbrukumam Pļavnieku virzienā. Uzbrukumam bija paredzēts arī stiprs artilerijas pabalsts. Pēdējais gan izrādījās lieks, jo „latvieši neesot kauju pieņēmuši" (piezīmējams, ka vāciešiem šeit bija darīšana ar mūsu 6. Rīgas kājnieku pulka 9. rotas priekšgrupu, kuŗai, dabīgi, nekas cits neatlika, kā atiet pie savas rotas). Tā vācieši līdz pl. 17,30 nonāca līdz Pļavniekiem, bet šeit nokļuva zem stipras frontālas un it kā arī flankējošas (no Doles salas) uguns un tālāk vairs netika. Vajadzēja organizēt jaunu uzbrukumu, jo līdzšinējais bija vests pret tukšu vietu (ja neskaita jau pieminēto

6. Rīgas kājnieku pulka kaŗavīru grupa Pļavnieku rajonā.

[1]) Atzīmējams, ka šāds ir parastais jātnieku darbības veids tamlīdzīgos gadījumos, jo jātnieki, vispār, ir vairāk noderīgi taustīšanai un vilcināšanai, nevis uzbrukumam un izšķirošai aizstāvēšanai.

5. Cēsu kājnieku pulka 6. rotas kauja pie Ķekavas.

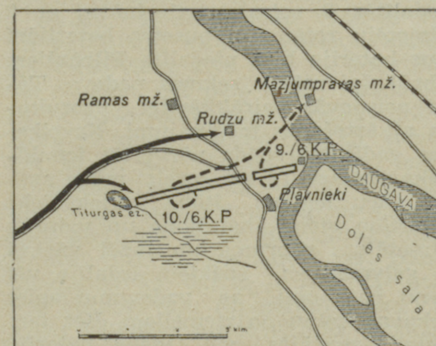
9. rotas priekšgrupu). Uzbrukums, neraugoties uz spēcīgu artilerijas un ložmetēju pabalstu, ar mūsu kājnieku un artilerijas uguni tika atsists. Neveiksmē vācieši vaino purvaino apvidu, kas neesot ļāvis uzbrukt pietiekoši platā frontē un, līdz ar to, mūsu poziciju apņemt. Bez tam bija jau satumsis (saule 8. oktobrī riet pl. 17,42) un tādēļ vācieši nolēma izdarīt vienīgi, pēc viņu domām, panākumus sološu, proti, pārsteidzošu nakts uzbrukumu.

Nakts uzbrukuma sākums bija pavēlēts pl. 20,00. To uzdeva izpildīt tā saucamam Bādenes trieciena bataljonam (tam pašam, kas šorīt apņēma Ķekavas kalnu no Jaunās muižas puses). Bataljonam, kaut gan jau cietušam zaudējumus, gara stāvoklis, tomēr, esot bijis mošs. Taisni pl. 20,00 sākās tik spēcīga artilerijas un ložmetēju uguns, „cik vien (vācu leģiona štāba priekšnieka vārdiem runājot) dižgabalu un ložmetēju stobri spēja izturēt". Pēc 8 minūtēm (šāds laiks bija vajadzīgs kājniekiem, lai pievirzītos līdz trieciena attālumam) uguns tika pārnesta uz priekšu, bet uzbrucēju „urrā" saucienu vietā triecienam sagatavojušās rotas tika saņemtas ar mūsu stipru uguni. Bez tam mūsu pozicijas priekšā izrādījušies 30 m plati neizpostīti drāšu kavēkļi. (Vai tad tos vācieši neredzēja pie gaismas? Tā tad, pieņemot, ka vācu apgalvojums ir pareizs, tas liecina par sliktu izlūkošanu no viņu puses.) Tā tad arī šis uzbrukums nebija izdevies, un „nospiestā gara stāvoklī," stāsta vācu leģiona štāba priekšnieks: „rotas atgriezās, līdzi nesot savus ievainotos."

Neveiksmīgo bataljonu nomainīja un izvilka rezervē. Tam bijusi nepieciešama atpūta, bet apstākļi atpūtai bijuši ļoti slikti, jo divu bataljonu rīcībā bijušas tikai divas nelielas zemnieku mājiņas un viens šķūnis, pie kam viena no mājiņām jau bijusi ievainoto pārpildīta. Bez tam — ārā auksts lietus. Vienīgā atpūtas vieta esot bijusi slapjos, dubļainos ceļa grāvjos. Tā tad atpūtai ne visai piemērota vieta, bet nogurums esot bijis pārāk liels un tādēļ visi, izņemot posteņus, arī esot gulējuši, kur pagadījies. Tomēr ilgi šī, kaut arī ļoti neērtā, atpūta nav turpinājusies, jo apmēram pēc vienas stundas uz priekšgrupu līnijas sākuši darboties ložmetēji. Vai latvieši būtu pārgājuši uzbrukumā? Neesot bijis laika šo domu izdomāt līdz galam, jo piepēši arī rezerves vienību kareivji atklājuši uguni. Latvieši, izmantojot vāciešiem nezināmās purva takas, esot pilnīgi ielenkuši priekšgrupas un tanī pašā laikā uzbrukuši arī rezervei no trim pusēm. Kāds viegli ievainots kareivis atskrēja un ziņoja, ka pie priekšgrupām niknā tuvcīņā cīnoties vīrs pret vīru. Lielākā daļa jau esot ievainoti. Viņš pats esot ticis cauri vienīgi tādēļ, ka latvieši to noturējuši par savējo. „Nakts kauja purvainā mežā, pie kam ienaidnieks zina visus ceļus un takas!" ar izsaukšanas zīmi teikuma galā raksta vācu autors un turpina savu stāstu apmēram sekojoši: „bet pateicoties rezerves bataljonu kaujas gatavībai, izdevās ienaidnieku, kas bija paspējis pienākt jau uz 100 m, apbērt ar tādu ložmetēju uguni, ka viņš tuvāk nākt vairs neuzdrošinājās. Pēc kāda laika, kad vislielākās briesmas bija novērstas, nācās domāt par priekšgrupu glābšanu. Tas bija panākams vienīgi ar pretuzbrukumu. Pretuzbrukums gar lielceļu esot bijis sekmīgs. Ienaidnieks ticis atsviests un galīgi sajaukts. Lēkšos pienāca municijas rati un tukšos ratos aizveda ievainotos. Ar pirmiem ratiem, šoreiz tik nepieciešamos medicīniskās palīdzības sniegšanai, ieradās arī pulka ārsts, doktors fon Stīda (v. Stieda), rīdzinieks. Tā tad ienaidnieka uzbrukums ticis atsists. Gan ienaidnieks nākošās stundās esot izdarījis vēl vairākus izmisuma pilnus uzbrukuma mēģinājumus, bet tos viegli visus atsita un nakts otrā pusē iestājās klusums. Tomēr par atpūtu un gulēšanu vairs nebija ko domāt. Arī latvieši, acīmredzot, bija cietuši smagus zaudējumus un tādēļ vēl pirms gaismas savu poziciju atstāja, jo rīta krēslā izsūtītās vācu patruļas latviešu pozicijā nevienu dzīvu latvieti vairs nesastapa. Tiktālu vācu stāsts. Tagad papildināsim to no savas puses:

Vācieši mūsu nakts uzbrukumu apraksta pilnīgi nepareizi, jo tāds nemaz nenotika un tā tad arī nevarēja tikt atsists. Citiem vārdiem — vācieši cieta stiprus zaudējumus un beidzot izveda „sekmīgu" pretuzbrukumu nevis pret faktisku, bet šķietamu ienaidnieku. Tas lieku reizi pierāda, ka iedomātās briesmas (kā karā, tā arī vispār dzīvē) mēdz būt lielākas par patiesām, it sevišķi naktī, jo naktī, kā zināms, ir tumšs (it sevišķi lietainā oktobra naktī). Mūslaiku cilvēks no tumsas ir atradis, jo naktī parasti guļ vai uzturas apgaismotās telpās. Naktī ir kluss. Tādēļ naktī daudz dzird, toties tumsas dēļ maz redz, dzirdēto neizprot, nervozē, jo vairāk tādēļ, ka cilvēks ir noguris. It sevišķi šoreiz bija liels vācu kareivju nogurums, jo dienā tie tikai ar grūtībām tika uz priekšu un, bez tam, divi pēdējie vācu uzbrukumi (viens vēl pie gaismas, otrs tumsā) bija atsisti. Tādēļ nav jābrīnas, ka vācu kareivju satraukto nervu dēļ tie iedomājās redzot un dzirdot to, kā patiesībā nemaz nebija, un tā sākās bezmērķa šaušana vai, kā mēdz teikt, „uguns pānika". Šāda šaušana ir ļoti kaitīga, jo bez zaudējumiem, ko tā var nodarīt savējiem (tādi zaudējumi, acīmredzot, bija vāciešiem arī šoreiz un, pie tam, paprāvi), šāda uguns kareivjus dēmorālizē, zūd uzticība pret ieroci (jo šaušanai nav panākumu) un, bez tam, tā maldina vadību (šoreiz maldināšana iznāca ļoti pamatīga, jo laikam pat šodien bij. vācu leģiona štāba priekšniekam vēl nav zināma patiesība). Tādēļ visiem līdzekļiem jācenšas nodrošināties pret uguns pāniku. Konkrētā gadījumā tas vāciešiem nebija izdevies un ir neapšaubāmi, ka šis apstāklis nāca mums tikai par labu. Vēl atzīmējams vācu ievainotā kareivja pāspīlētais ziņojums. Arī tamlīdzīgi gadījumi ir karā diezgan bieži sastopama parādība un tādēļ ir labāk sādiem ziņojumiem ticēt par maz, nekā par daudz.

Patiesībā mūsu stāvoklis bija daudz ļaunāks, nekā vācu leģiona vadība to

6. Rīgas kājnieku pulka 9. un 10. rotas darbība naktī no 1919. g. 8. uz 9. oktobri.

Atbrīvošanas karš ir mūsu valsts spēju pierādījums un pamats. Tādēļ jāzina atbrīvošanas kara vēsture!

---

iedomājās (arī tas karā ir normāla parādība, jo savas grūtības redz un jūt, bet ienaidnieka grūtības nezin), jo austrumos no Jelgavas šosejas uzbrūkošām dzelzsdivīzijas vienībām bija izdevies nokļūt ne tikai mūsu, pret vācu leģionu kauju vedošu 6. Rīgas kājnieku pulka rotu flankā, bet pat aizmugurē (sk. schēmu). Līdz ar to mūsu rotu satiksme ar aizmuguri bija pārtraukta. Mūsu ievērojamākais kara vēsturnieks ģenerālis Peniķis apraksta stāvokli sekojoši: „Pēc ienaidnieka nakts uzbrukuma atsišanas 10. rotas komandieris (10. rotas iecirknis bija no Titurgas ezera līdz Bauskas lielceļam izslēdzot) ziņoja 9. rotas komandierim (9. rotas iecirknis bija no Bauskas lielceļa ieskaitot līdz Daugavai), ka pa labi 11. rota, zem pretinieka spiediena, atstājusi savu iecirkni, un ka tikai neliela daļa no 11. rotas pievienojusies 10. rotai, bet ka tagad pretinieks jau uzbrūk no aizmugures puses un tāpēc viņš ar savu rotu sāk atiet pie 9. rotas uz Pļavnieku rajonu. Tagad 9. rotas komandieris mēģināja pa tēlefonu izsaukt mūsu baterijas pieplīdzību un paziņot par stāvokli bataljona komandierim uz Šmita eļļas fabriku (Torņakalnā). Tomēr visi mēģinājumi bija veltīgi, jo tēlefona līnija uz aizmuguri vairs nedarbojās. Arī aizmugurē izšautās lielā vairumā raķetes liecināja, ka pretinieks ir jau nostājies uz Bauskas lielceļa un tādā kārtā aizsprosto mūsu priekšējām rotām pieved- un atiešanas ceļu caur Ramas muižu. Izredzes uz nākošu dienu priekš minētām rotām bija drūmas, jo varēja gaidīt, ka gaismai austot pretinieks izmantos savu izdevīgo stāvokli un uzbruks mūsu rotām no trim pusēm. Lai izbēgtu no gaidāmās katastrofas, tad rotu komandieri nolēma rotas pārcelt uz Daugavas labo krastu. Lai pretinieku maldinātu par mūsu nodomu, tad pirms atiešanas rotas atklāja spēcīgu uguni, kas vācu leģiona daļās izsauca apjukumu un iedvēsa pārliecību, ka mūsu rotas pāriet uzbrukumā. Tas deva iespēju mūsu rotām mierīgi pārcelties laiviņās uz Mazjumpravas muižu, kur 9. oktobrī, ap pl. 05,00, visumā rotas paspēja sapulcēties un tad pēc īsas atpūtas devās ceļā caur Rīgu uz Šmita eļļas fabriku, kur ieradās pēcpusdienā."

Kā jau teikts, vāciešu patruļas konstatēja, ka mūsu pozicija pie Pļavniekiem ir atstāta tikai nākošā rīta krēslā, resp. 9. oktobrī ap pl. 06,00 (jo 9 oktobrī saule lec pl. 06,43).

KAŖASPĒKA VADĪBA UN KAUJA ZĪMĒJUMOS

Virsleitnants A. GREDZENS

3. TABULA

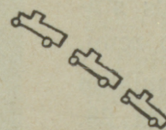
V a j ā š a n a ir uzvaras izmantošana. Ja uzbrukumā to nevarēja, tad vajāšanā ienaidnieks jāiznīcina. Visizdevīgākā vajāšana ir ienaidnieka flankos un aizmugurē.

Izšķirošā vietā vienmēr jāsūta galvenie spēki, attiecīgi nogrupējot vienības jau pie izvēršanās. Tas būs uzbrukuma s m a g p u n k t s.

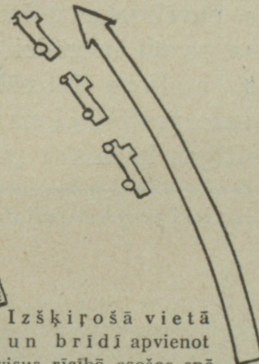
Ja panākumus izdodas iegūt citā vietā, nekā tas bij paredzēts, tad tie šajā vietā visādā ziņā jāizmanto.

Nogurums nedrīkst apturēt vajāšanu.

Vienīgi u z b r ū k o t var uzspiest ienaidniekam savu gribu. Sevišķi stipri var iespaidot ienaidnieku, apņemot viņa vienu vai abus spārnus un uzbrūkot no mugura.

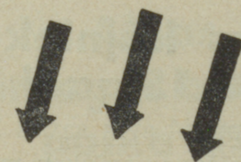

Kustību apslēpšanai izmantojama nakts tumsa.

I z š ķ i r o š ā v i e t ā u n b r ī d ī apvienot visus rīcībā esošos spēkus ir sevišķa vadības māksla.

Kaŗaspēka pārgājieni pa zemes ceļiem, pārvietošana auto - transportā, pa dzelzceļiem un ūdensceļiem var spēlēt ievērojamu lomu.

Tikai ārkārtēja vajadzība var attaisnot a t k ā p š a n o s. Visvieglāk atkāpšanos uzsākt pēc kāda vietēja panākuma. Gandriz vienmēr ir izdevīgi nogaidīt nakts iestāšanos. Tādēļ arī grūtā stāvoklī jācenšas noturēties līdz tumsai.

Ja apņemšana nav iespējama, — nav jābistas no f r o n t ā l a u z b r u k u m a. Pēdējā izvešana prasa kājnieku un artilerijas kopdarbību. Ar lietderīgu spēku sadalījumu arī frontālā uzbrukumā varēs radīt nepieciešamo pārsvaru izdevīgā vietā un izdarīt kādu vietējo apņemšanu.

A i z s t ā v ē š a n ā s attaisnojama tikai tad, ja ienaidniekam ir stiprs pārspēks vai arī, ja grib izmantot iespēju uzbrukt citā vietā vai citā laikā. No kaŗaspēka jāprasa uzupurēšanās līdz pēdējam vīram. Aizstāvētājam jāizmanto apvidus pilnā mērā, tomēr nezaudējot kopdarbību ar citām, uzbrūkošām vienībām.

Aizstāvētājs ir lielākā neskaidrībā par ienaidnieku, nekā uzbrucējs. Tādēļ vajadzīgs: izlūkot un novērot ar visiem līdzekļiem, lai varētu laikus spert vajadzīgos pretsoļus, atstāt stipras rezerves.

maijā kapt. Mālmanis uzsāka bataljona formēšanu. Šī diena tad arī skaitās par pulka dibināšanas dienu. 27. jūlijā ar Ziemeļlatvijas brigādes komandieŗa pavēli rezerves bataljonu pārdēvē par 4. Siguldas un vēlāk par 6. Rīgas kājnieku pulku.

Pulks ņēmis dalību cīņās pret Bermontu un lieliniekiem. Sākot ar 1930. gadu pulku komandē pulkvedis Klinsons.

Ministru Prezidents Dr. K. Ulmanis un Kaŗa ministrs ģenerālis Balodis rīdzinieku parādē (1934. gadā).

6. Rīgas kājnieku pulka 16 gadi

29. maijā svin savus gada svētkus 6. Rīgas kājnieku pulks, kuŗš jau 16 gadus stāvējis nomodā par dzimto zemi.

6. Rīgas kājnieku pulkam pamats likts 1919. gada 28. maijā, ar Ziemeļlatvijas brigādes pavēlnieka pukveža Zemitāna pavēli brigādei par rezerves bataljona formēšanu. No šī rezerves bataljona izveidojās 6. Rīgas kājnieku pulks. 29.

Rīdzinieki paraksta svinīgo solījumu

Bauskas kājnieku pulka 15 gadi

Šogad 9. maijā svin savus 15 gadu pastāvēšanas svētkus mūsu armijas jaunākais — 12. Bauskas kājnieku pulks. Lai gan Bauskas pulks ir jaunākais starp saviem slaveniem brāļiem, tomēr arī viņam ir bijis lemts ņemt aktīvu dalību Latvijas atbrīvošanas pēdējā posmā — proti, Latgales atbrīvošanā.

Bauskas pulka kaŗavīri kaujas mācibās.

Bauskas pulka pirmsākumi atrodami visas Latvijas atbrīvošanas šūpulī — Liepājā. Pirmais viņa komandieris bija pulkvedis Ķūķis. Zem viņa vadības 1920. gada aprīļa beigās, pulks tiek pārsviests uz Latgales fronti. 9. maijā jau viss Bauskas pulks nomaina Ventspils pulku un ieņem visu viņa fronti. Šo dienu tad arī Bauskas pulks ik gadus piemin, kā savus gada svētkus.

Atzīmējot saites, kuŗām neiztrūkstoši jāpastāv starp armiju un tautu, Bauskas pilsētas un apriņķa pašvaldības savam pulkam 1922. gada 5. novembrī dāvāja karogu ar devīzi: Labāk manu galvu ņēma, nekā manu tēvu zemi.

12. Bauskas kājnieku pulka instruktoru klubs.

· Pulku, kopš 1934. g. marta mēneša, komandē pulkvedis Bubinduss.

Motorizētā artilerija.

Ainas no Smagās artilerijas pulka dzīves

(sakarā ar pulka 14. gada svētkiem š. g. 26. maijā)

Smagā haubice pozicijā.

Kapteinis Kontrovskis.

Morālos spēkus vai materiālos līdzekļus?

Ja cīņā savstarpējā fiziskā iznīcināšana vienmēr tiktu vesta līdz pēdējam vīram, tad būtu skaidrs, ka uzvarēs tā puse, kas spēs fiziski iznīcināt sava pretinieka dzīvos spēkus tādā proporcijā, ka iznīcības aktā tie izsīktu kā pirmie. Bet piedzīvojumi rāda, ka savstarpējās fiziskās iznīcināšanas akts gandrīz nekad netiek turpināts līdz dzīvā spēka galīgai sadilšanai vienā vai otrā pusē, bet pārtraucas daudz agrāk, kad abās pusēs vēl palicis ievērojami liels cīnītāju skaits. Nāk arī priekšā, ka viena puse pat pilnīgi vēl necietusi fiziskos zaudējumus jau paniski bēg no cīņas lauka. Bieži vien notiek arī tā, ka skaitliski vājākais un pie tam visvairāk cietušais panāk uzvaru par skaitliski stiprāko un mazāk cietušo pretinieku. No sacītā varam secināt, ka fiziskie zaudējumi, kā tādi, nevar tikt uzskatīti kā vienīgais uzvaru noteicošais faktors. Ar ko tad būtu izskaidrojama uzvara, lai atzinums par to noderētu vienādi pareizi visu uzvaras gadījumu izskaidrošanai?

Japāņu ģenerālis Nogi, pētīdams uzvaras būtību, izteicis atziņu, ka cīņā uzvar tā puse, kas iztur ceturtdaļu stundas ilgāk par savu pretinieku. Šī izturība ir morālas dabas.

Un patiešām. Katras cīņas priekšnoteikums ir cilvēks - cīnītājs, kurš tieši vai netieši grib cīnīties un ja viņam ir dota iespēja cīnīties. Neviens ierocis nesāk darboties, ja to neiedarbina cilvēks. Iesāktā cīņa turpināsies tik ilgi, kamēr pretiniekos pastāvēs cīņas griba. Tiklīdz vienam no pretiniekiem šī cīņas griba vai iespēja kādu nebūt iemeslu dēļ zudīs — tas atteiksies no cīņas turpināšanas un atzīs sevi uzvarētu. Ja abos pretiniekos cīņas griba būs stipra, grūti iespaidojama uz atteikšanos no cīņas, cīņa būs sīva un var tikt vesta līdz viena pretinieka fiziskai iznīcināšanai. Ja kādam no pretiniekiem cīņas griba būs vājāka un viņš arī nespētu iedarboties uz sava pretinieka cīņas gribu tā, lai to iespaidotu stiprāki, tad cīņā viņa cīņas griba sabruks kā pirmam un, nenogaidot cīņas iznākumā fizisko iznīcināšanu, tas atteiksies no cīņas un atzīs sevi uzvarētu.

Tas fakts, ka cīņa gandrīz nekad netiek turpināta līdz pēdējam vīram, pierāda, ka morālā izturība cīņā gandrīz nekad nav vienādi stipra abos pretiniekos. Ja tāda arī būtu varbūt bijusi cīņas sākumā, tad cīņas gaitā viens no pretiniekiem aizvien spēs stiprāki vai vājāki iespaidot savu pretinieku, kas rezultātā šo sākumā esošo cīņas gribas līdzsvaru izjauks.

Piedzīvojumi rāda, ka savas cīņas gribas un izturības triumfu var panākt:

1) nostādot pretinieku tādā izmisuma briesmu stāvoklī, kādu tas nespēj panest, jo vispāri cilvēks spēj panest tikai zināmu daudzumu briesmu.

2) pārliecinot pretinieku par cīņas nevajadzību (propaganda!),

3) atņemot vai iznīcinot pretiniekam tos cīņas līdzekļus, bez kuriem viņam nav izredzes cīnoties izdarīt kādu nopietnu pretdarbību un, beidzot,

4) nogalinot vai ievainojot pretinieku — ar to atņemot tam gribu un spēju cīnīties.

Sacītais tikai pastiprina mūsu atziņumu, ka fiziskie zaudējumi kaujā, kā tādi vien, nav uzvaru noteicošais faktors, jo uzvaras panākšanai nonāvēšana ir tikai viena no četrām nepieciešamībām. Kaujā izšķirošais ir tas morālais iespaids, kādu cīņa atstāj uz katru pretinieku un zem kura viens no pretiniekiem atteicas no savas cīņas gribas. Tāpēc uzvara uzskatāma kā morālo spēku mērošanās akta rezultāts.

Morālo spēku mērošanās aktā ir saskatāmi divējādi uzdevumi cīņas elementiem — cilvēkiem un materiāliem cīņas līdzekļiem:

1) panest pretinieka raidīto iedarbību un

2) raidīt iedarbību pretinieka gribas salaušanai.

Apskatīsim, kādas cilvēku un materiālo līdzekļu īpašības būtu piemērotas šādu uzdevumu pildīšanai.

Pirmais uzdevums — panest pretinieka raidīto iedarbību — ir morālas dabas. Pretinieka iedarbība vēršas pret cilvēka cīņas gribu, bet cīņas griba, kā mēs zinām, ir cilvēka dvēseles spēku produkts. No dvēseles spēkiem atkarājas, cik stipru cīņas gribu tie cilvēkā — cīnītājā spēj rosināt, vai arī pasargāt no visādiem satricinājumiem un bojā ejas. Dvēseles spēkus, jeb to psīchisko enerģiju, kas noskaņo cilvēku pārvarēt trūkumus un grūtības un, neraugoties pat uz nāves briesmām, mudina to cīņā dēļ uzstādītā mērķa, militārā valodā mēs apzīmējam ar vārdu — morālie spēki. Viņi, kā redzam, ir katras cīņas pamatā un satriekt tos ir katra pretinieka galvenais mērķis. Viss pārējais, kas tiek darīts karā, ir tikai līdzeklis šo spēku uzturēšanai, vai viņu satriekšanai. Tāpēc, runājot par cilvēka — cīnītāja īpašībām, kas kalpo cīņas uzdevumu veikšanai, mums pirmā kārtā būtu jāizceļ morālie spēki un jāpēta tie apstākļi, kas iespaido morālo spēku stiprumu un izsargā tos no satricinājumiem un bojā ejas.

Otrais uzdevums — raidīt iedarbību pretinieka gribas salaušanai — prasa īpašības, kam piemīstu varas darbības spējas. Tādas īpašības piemīt cilvēka fiziskam spēkam.

No sacītā var nākt pie slēdziena, ka cilvēkam — cīnītājam piemīt visas tās īpašības, kas nepieciešamas cīņas uzdevumu veikšanai. Tāpēc, kamēr vien pastāvēs cilvēce, var pastāvēt arī cīņas. Neviena atbruņošanās konference taču nelems atņemt cilvēkam viņa fiziskos spēkus un tādus no dabas dotus fiziskās iespaidošanas līdzekļus, kā zobus un nagus. Bet vai ar šādiem, kaut primitīviem, bet zināmos apstākļos pilnīgi pietiekošiem cīņas līdzekļiem, cīņu norise kļūtu mazāk asiņaina, nekā mūsu dienās?!

Pagaidām, līdz kamēr dažādās atbruņošanās konferences strīdēsies par visādiem projektiem, cilvēkam nav vajadzīgs lietot savus nagus un zobus kā fiziskās iespaidošanas līdzekli modernā cīņā, jo viņa rīcībā ir daudz varenāki iespaidošanas līdzekļi — materiālie līdzekļi, kas pārspēj cilvēka attiecīgās spējas simt- un tūkstoškārtīgi. Vairums no tiem nav nekas cits, kā cilvēka dažādo organu spēju turpinājums vai atvietotāji: tālskats — acis; bruņas — āda; lode — šķēps; šāviņš — dūre u. c.

Cilvēka samērā vājais fiziskais spēks mūsu dienās tiek izmantots vienīgi materiālo cīņas līdzekļu apkalpošanai. Tāpēc, runājot par cīņas uzdevumiem un cīņas elementu īpašībām, kas šos uzdevumus var veikt, cilvēka fiziskais spēks, kā pretinieka iespaidošanas līdzeklis, tiek atbīdīts palīga nozīmes lomā un priekšplānā izvirzās tikai divas svarīgākās cīņas elementu īpašības:

1) cilvēka — morālie spēki un

2) materiālo cīņas līdzekļu — iedarbības spējas.

Abas šīs īpašības ir svarīgas cīņas iznākumam, jo rezultātā tām jāsastāda kāds noteikts lielums, kam jāpārspēj tāds pretinieka pusē.

Aplūkosim, kādās savstarpīgās attiecībās atrodas abas šīs svarīgās īpašības, lai varētu spriest par katras nozīmi tā „noteiktā lieluma" sastādīšanā, kam rezultātā jāpārspēj tāds pretnieka pusē.

Ja vienā pusē cīnītāju morālie spēki izsīktu, t. i. pārvērstos par nulli, tad arī pats cīņas fakts pārvērstos par nulli, un cīņas vairs nebūtu. Ja vienā pusē cīnītāju materiālo cīņas līdzekļu iedarbības spējas izsīktu, t. i. pārvērstos par nulli, arī tad cīņas fakts pārvērstos par nulli, resp. šai pusei cīņa būtu jāzaudē. No sacītā mēs varam nākt pie atzinuma, ka cīnītāju morālie spēki un materiālo līdzekļu iedarbības spējas atrodas tādā savstarpīgā saistībā, kas, vienam no tiem pārvēršoties par nulli, rauj sev līdz un pārvērš par nulli arī visu gala iznākumu. Matēmatikā mēs apzīmējam tādu divu lielumu saistību ar reizinājuma zīmi, piemēram:

$$5 \times 0 = 0$$
$$0 \times 5 = 0$$

Konstatējums, ka cīnītāju morālie spēki un materiālo līdzekļu iedarbības spējas atrodas savstarpīgā saistībā caur reizinājuma zīmi, ir ļoti svarīgs un paveŗ mums iespējas šo abu cīņas faktoru savstarpīgai kompensēšanai, jo mēs zinām, ka pēc matēmatikas likumiem nemainīgu rezultātu dabūjam, ja samazinot vienu kādu lielumu attiecīgi palielinam otru, piemēram:

$$6 \times 2 = 12$$
$$3 \times 4 = 12$$

Vārdos izteikta šāda kompensēšanās iespēja nozīmē, ka vājus morālos spēkus var protežēt ar spēcīgākiem mate-

riāliem līdzekļiem, bet vājus materiālos līdzekļus cīņā jāpavada spēcīgākiem morāliem spēkiem. Tas ir saprotams, jo pieņemot, ka pretiniekam materiālie cīņas līdzekļi būs varenāki, mūsu morāliem spēkiem nāksies izturēt spēcīgāku pārbaudījumu, nekā pretinieka morāliem spēkiem, kuŗi tāpēc var būt vājāki par tik, par cik mūsu vājākie materiālie līdzekļi spēj mazāk tos iespaidot.

Augšminēto varētu illūstrēt arī ar šādu uzskatāmu piemēru:

Pieņemsim, ka cīnītāja A. cīņas vērtība būtu izteikta ar kādu lielumu $4 \times 2 = 8$, kur 4 nozīmē morālo spēku vērtību, 2 — materiālo līdzekļu iedarbības vērtību un 8 — galīgo vērtību (kopvērtību). Ņemsim kādu otru cīnītāju B. ar tādu pat kopvērtību, bet ar citādāku morālo spēku un materiālo līdzekļu iedarbības vērtību, piem.: $1 \times 8 = 8$.

	Cīnītājs A.	Cīnītājs B.
Morālie spēki	4	1
Mat. līdzekļi	2	8

Ja abi šie cīnītāji uzsāktu cīņu viens pret otru, tad cīņas norisē cīnītāja A. morāliem spēkiem (4) būs jāiztur iedarbība, ko raidīs uz tiem cīnītāja B. materiālie cīņas līdzekļi (8), t. i. cīnītāja A. morālie spēki tiks noslodzīti kā $8 : 4 = 2$. Cīnītāja B. morāliem spēkiem, kaut arī tie ir pavisam vāji (1), nebūs jāiztur lielāks pārbaudījums, jo cīnītājs A. spēs tos noslodzīt tikai attiecībā $2 : 1 = 2$, jo materiālo līdzekļu iedarbības spējas cīnītājam A. ir mazas (2).

Tā tad, neraugoties uz to, ka cīnītāja B. morālie spēki ir četras reizes vājāki par cīnītāja A. morāliem spēkiem, viņa morālo spēku noslodzījums cīņas norisē būs tāds pats, kā cīnītājam A., jo cīnītāja B. četras reizes vājākos morālos spēkus sedz četras reizes spēcīgāki materiālie līdzekļi.

Tā tas gan ir tīri teorētiski. Praktiskā dzīvē šāda morālo spēku un materiālo līdzekļu vērtības savstarpīga kompensēšana kaut gan iespējama, bet vienmēr apsveŗama, lai nenoslīgtu galejībā. Ja kāda nebūt armija nabadzības vai nolaidības dēļ paliek iepakaļ savam pretiniekam materiālo līdzekļu ziņā, tad viņai attiecīgā mērā jāpanāk pārsvars morālo spēku ziņā. Bet vai tas vispār viņai izdosies (jāņem vērā, ka materiālo līdzekļu pārsvars paceļ arī morālo spēku stiprumu) un vai tāds atrisinājums, kad savas armijass stiprumu grib bazēt uz viņas ciešanas spējām, ir attaisnojams? Būtu noziegums prasīt no armijas ciešanas, bet nedot viņai iespēju uzspiest ciešanas savam pretiniekam! Tāpēc mums šķiet, ka pareizākais vienmēr būs tāds šī jautājuma atrisinājums, kas prasa no savas armijas vismazāk ciešanu. Tas iespējams — gādājot armijai materiālo cīņas līdzekļu pārsvaru.

Moderniem cīņas līdzekļiem apgādāts cilvēks — cīnītājs pret otru vāji apgādātu vai pavisam neapgādātu cilvēku — cīnītāju ir uzskatāms kā pārcilvēks — milzis pret punduri — vārguli. Vai kāds no mums šaubītos par cīņas iznākumu starp milzi un punduri? Nevar būt šaubu, ka pārcilvēks — milzis pieveiks cīņā pat vairākus pretiniekus, pundurus - vārguļus. Un taisni šai pēdējā apstāklī slēpjas viena no materiālo cīņas līdzekļu lielākām nozīmēm, kas jāņem vērā tautām un valstīm, kas nevar uzstādīt skaitliski lielas armijas. Ko gan var nozīmēt desmit punduru dūres sitieni pret milža krūti, ko ar grūtībām var aizsniegt un kas pie tam aizsegta ar biezām tērauda bruņām?

Mums šķiet kā morālo spēku, tā materiālo līdzekļu nozīme un iespējas ar augšminētiem atzinumiem ir pietiekoši pastrīpotas un tās vajadzētu respektēt. Tomēr cilvēks pēc savas dabas nemīl koncentrēt visu savu uzmanību uz kādām nebūt divām lietām vienlaicīgi un vienlīdz nopietni un tāpēc praktiskā dzīvē bieži ieslīgst vienpusībā. Rūpēs par armijas stiprumu šāda vienpusība dažreiz saskatāma kaut gan šādai vienpusībai var būt vēl citi pamati, kā atziņu neskaidrība, valsts īpatnējie politiskie vai oikonomiskie apstākļi, kas spiež ierobežot darbību tikai vienā kādā nebūt virzienā. Piemērus, kur tikusi demonstrēta tāda vienpusība vai atziņu neskaidrība, redzējām pasaules kaŗā. Dažas armijas, ne nabadzības vai kādu nebūt citu iemeslu, bet vienkārši atziņu neskaidrības dēļ, negribēja respektēt materiālo līdzekļu nozīmi un par materiāliem līdzekļiem nerūpējas, bet iedomājās cilvēka fizisko spēku un garu stādāmu augstāk par techniku. Rezultātus mēs ļoti labi zinam.

Bieži vien atziņu neskaidrības rodas kad bez kritikas piesavinājas lielu kaŗa vadoņu teiktās frazes, ar kuŗu zināšanu tad lepojas vietā un nevietā. Mums pazīstama Napoleona fraze, ka ¾ panākumu kaujā atkarīgi no morāliem spēkiem. Saprotams, ka rēķināt pratējam tad liekas skaidrs, ka visam pārējam paliek ¼, t. i. tik maza nozīme, ka vērību var nepiegriezt. Krievu ģen. Dragomirova fraze, kā „ja var nošaut cilvēku ar 1 lodi, kamdēļ tad raidīt uz viņu 100" — aizkavēja ložmetēju ievešanu Krievijas armijas apbruņojumā. Bez šaubām, katrai frazei savā vietā un savā nozīmē var būt apslēpts dziļš un loģisks saturs, kas tomēr nenozīmē, ka uz šādu frazi var atsaukties vienmēr un visur. Tā, piem., kā Napoleona, tā Dragomirova frazes ir loģiskas un pareizas, ja grib uzsvērt, ka drošsirdīgais arī ar sliktu ieroci var panākt vairāk nekā bailīgais, kuŗš trīcēdams no bailēm ar labu ieroci nepanāks nekā, bet šīs pašas frazes top bīstamas, ja grib tās izlietot kā argūmentu materiālo līdzekļu nozīmes apstrīdēšanai, jo ar labu ieroci vienmēr panāks vairāk kā drošsirdīgais, tāpat arī bailīgais.

Izprotot lietas būtību, nevarētu nemaz pacelties jautājums par to, kam cīņā piešķiŗama svarīgākā nozīme — morāliem spēkiem vai materiāliem līdzekļiem: viņi abi ir pilntiesīgi cīņas faktori, viņu uzdevumi ir pretēji un viņiem katram sava uzdevuma pildīšanā ir jābūt pilnvērtīgiem par 100%, jo taču nekāds neapbruņota cilvēka morālais spēks nevar nozīmēt to pašu, ko revolvers otra cilvēka rokās, tāpat nekāds revolvers nevar nest cilvēkam nāvi, ja neviens negribēs to ņemt savās rokās.

Virsleitnants A. Gredzens.

Rezervistu apmācība

Katrs kaŗavīrs kaŗā dara to, ko viņš miera laikā mācījies. Dara tikai vairākkārt sliktāk, jo pavadītais laiks ārpus aktīvā kaŗadienesta izgaisinājis agrāk iemācīto. Lai aizkavētu laika zoba iedarbību uz iemācītā izzušanu, visās armijās pieņemts periodiski uz dažām nedēļām iesaukt rezervistus aktīvos pulkos, kur pārbauda un atjauno vajadzīgās zināšanas un spējas. Sevišķi pēdējās, kuŗas varētu nosaukt arī par refleksiem. Kā rodas šie refleksi? Katrs aktīvā dienestā izpildītais paņēmiens vai vingrinājums vai tas būtu ierindas, vai kaujas, vai šaušanas apmācībās — atstāj apmācāmā kaŗavīra psichē savas pēdas, pie kam, ja šis paņēmiens vai vingrinājums ticis atkārtots vairākkārtīgi — atstātās pēdas top dziļākas, rodas t. s. reflekss, vai citiem vārdiem — ievingrinājies kaŗavīrs bez kādas liekas domāšanas arī briesmu brīdī pilnīgi automatiski izpildīs to, ko viņš savā laikā mācījies. Refleksu radīšana ir visas militārās apmācības mērķis. Tāpēc kļūst arī saprotama kaŗadienesta ilguma vajadzība. Ārkārtīgi saīsinātais kaŗadienests ilgstošus refleksus neatļauj iegūt.

Ar interesantu rezervistu pārbaudes metodi nācis klajā franču armijas virsleitnants Carrère, uzstādīdams svarīgāko refleksu tabulu un pārbaudes programmu, ar kuŗiem iespējams konstatēt vai iesauktā rezervista atmiņā un spējās ir vēl uzglabājušies kādreiz iemācītie kaujas paņēmieni un vingrinājumi. Ar tādu pārbaudes programmu minētais franču virsnieks konstatējis pie iesauktiem rezervistiem, ka tiem jau pēc 5 gadu prombūtnes no aktīvā dienesta, kas savā laikā ildzis tikai 1 gadu, nav vairāk šo refleksu un 2—3 nedēļu ilgajā rezervistu sasauksmes periodā nav bijis arī iespējams radīt tos no jauna, jo priekš tam nepieciešams daudz ilgāks laiks.

Zemāk pievestā tabulā bez pārveidojumiem uzrādīti virsl. Carrère sastādītie, kaujai vajadzīgie refleksi un to pārbaudes paņēmieni. Katrs aizsargu komandieris var pārliecināties pēc šīs tabulas kā stāv lietas šinī nozarē viņa grupā, vadā, rotā, bataljonā un pulkā.

*

Apmācītājs, norādot apmācāmiem dažādos kaujas apstākļus un ar tiem savienotos pārdzīvojumus (2. aile), kā arī to, kas gadījumā darāms, (4. aile) izmanto labvēlīgu gadījumu, sevišķi ja tas nāk negaidīts, lai izsauktu attiecīgos refleksus. Vingrinājumus tālākās apmācībās vēlams atkārtot, kamēr panāk nekavējošu un automatisku darbību.

R E F L E K S U   T A B U L A

Stāvoklis, draudošās briesmas.	Kas jādara apmācītājam.	Vingrinājuma nolūks.*)	Kas jāizpilda apmācāmam.
	A. Elementārie pašaizsardzības refleksi.		
1. Gāzes.	Komandēt: „Gāzes!" vai dot reglamentā paredzēto taures jeb norunāto svilpes signālu vai izlaist noteiktas krāsis raķeti.	Izvairīties no gāzes uzkrāšanās vietām: dziļām bedrēm u. t. t.	Apturēt īsu brīdi elpošanu. Ātri un labi uzvilkt gāzes masku. Turpināt iepriekšējo darbību. Paturēt gāzes masku uzvilktā stāvoklī līdz traukšņa izbeigšanai.
2. Lidotāji.	Komandēt: „Lidotāji!" vai dot reglamentā paredzēto taures jeb noteikto svilpes signālu vai izlaist noteiktas krāsas raķeti.	Neparādīties gaisa novērotāja skatam.	Turpināt gājienu, slēpjoties no gaisa novērošanas, izņemot gadījumu, ja dota pavēle apstāties. Apstāties, ja dota attiecīga pavēle, palikt nekustīgā un no gaisa neievērojamā stāvoklī. Slēpties ēnās, grāvjos, krūmos un citās tuvumā esošās segtās vietās. Sagatavoties lidotāju apkarošanai uz pavēli. Sagatavot uzlikšanai gāzes masku.
3. Tuvojas šāviņš.	Dot īsus svilpienus (noteiktus) vai izlaist noteiktas krāsas raķeti.	Neparādīties pretinieka gaisa vai zemes novērotāja skatam.	Nekavējoši mesties pie zemes, aizsegā, un novērot savu komandieri. Kustībā turpināt virzīties uz priekšu pēc sava komandiera priekšzīmes. Atrasties vienmēr pie katra šāviņu kārtas sprādziena aizsegā. Esot uz vietas vai nu atpūtā, vai pozicijā, ja neesi novērotājs, slēpties aizsegā, sagatavot gāzes masku, savu ieroci un būt gatavībā ik mirkli atstāt aizsegu pretinieka uzbrukuma atsišanai.
4. Kaujas rati.	Apzīmēt kaujas ratus ar modeļiem vai motora troksni.	Neparādīties.	Turpināt pildīt savu uzdevumu, cenšoties palikt neievērotam. Apstāties aizsegā vai ātri mainit savu atklāto novietošanās vietu. Izlikties par mirušu. Censties atšķirt ienaidnieka kājniekus no viņa kaujas ratiem. Pielaižot kaujas ratus savā tuvumā, izdevīgā apvidū kopā ar citiem sarīkot slazdus.
5. Stipra šauteņu uguns: a) Kustība neiespējama — visi piespiesti pie zemes.	Apzīmēt uguni ar salūtšaušanu vai noteiktas krāsas karodziņiem, iespraustiem apšaudītās joslās.	Neatklāt sevi ienaidniekam.	a) Meklēt dabīgu novietošanos, no kurienes var novērot pretinieku un savu komandieri. Būt uzmanīgam. Šauteni turēt šaušanas gatavībā, mugursomu aizsegā nomaskotu, izņemt ierakšanās rīkus no somām un ierakties.
b) Pavēle pāriet uz aizstāvēšanos. Kustība iespējama.	Dot mutisku pavēli.	Izmantot apvidu.	b) Tas pats. Savrūpēji maskoties. Novērot, no kurienes nāk pretinieka uguns. Ziņot par to. Turpināt šaut vai kustēties, izmantojot neapšaudītās pieejas.
	B. Individuālie refleksi.		
6. Nedrīkst uzturēties stāvus. Aukstasinības reflekss.	Atklāt salūtēšanu vai spridzināt tuvumā fugasu vai imitēt šāviņa lidojumu. Apkarot svārstīšanos un ilgstošu palikšanu stāvus.	Izmantot apvidu, segtās vietas un slēptuves.	Nekavējoties mesties aizsegā savā tiešā tuvumā. Novērot, no kuras puses tuvojas briesmas. Novērot savu komandieri un sekot tā rīkojumiem.
7. Grūti virzīties zem uguns. Veiklības reflekss.	Pretinieka apzīmētāji atklāj uguni ar salūtpatronām.	Neparādīt sevi. Pielāgoties apvidum.	Pārskriet no aizsegas aizsegā. Pārsteiguma gadījumā skriet līk-ločū. Nepieļaut pretiniekam nomērķēt (izdarīt pārskrējienus ne ilgākus par 3 sek.). Īsi pārskrējieni un līšana traucē pretiniekam ņemšanu uz grauda.
8. Draud briesmas tikt pārsteigtam sargpostenī. Pretdarbības reflekss.	1. Pretinieka apzīmētāji virzās uz apmācāmo, pēdējam neredzot. 2. Pretinieks izlec triecienā.	Šaut uz pretinieku cik agri vien iespējams.	Novērot un sekot pretinieka kustībām. Uzstādīt attiecīgo mērķekli, pielādēt šauteni un tēmēt, uzlikt durkli. Ātri notēmēt un izšaut. Pārlādēt nezaudējot no acīm mērķi. Izsviest rokas granātas. Uzmanību uz savu komandieri.

Stāvoklis, draudošās briesmas.	Kas jādara apmācītājam.	Vingrinājuma nolūks.*)	Kas jāizpilda apmācāmam.
9. Nepareiza mērķekļa uzstādīšana. Noteiktības reflekss.	1. Pretinieks virzās, neskatoties uz uguni, vai 2. Pretinieks turpina šaut, vai 3. Pretinieks ne tālāk kā par 250 mtr. turpina kustību.	Noteikt pareizo mērķekli un mērķējamo punktu.	Uzmanību uz komandēto attālumu. Vest pareizi mērķētu uguni. Pārbaudīt mērķekli, noteikt pareizo attālumu vai pieprasīt to no sava kaimiņa. Šaut ar pastāvīgo mērķekli, jā attālums mazāks par 200 j., mainot mērķējamos punktus.
	C. Disciplīnas refleksi.		
10. Draud atšķiršanās no citiem. Kopdarbības reflekss.	Nošķirt kaujas gaitā apmācāmo kareivi no viņa komandieŗa un kaimiņiem.	Nepazaudēt redzes sakarus ar savu komandieri.	Uzmeklēt savu komandieri. Tuvoties tam līdz redzes sakaru attālumam. Darīt zināmu viņam savu atrašanās vietu ar noteiktu zīmi vai svilpienu.
11. Nedrīkst runāt. Slepenības reflekss.	Jāvada ar norunātām zīmēm.		Būt uzmanīgam un novērot sava komandieŗa dotos signālus. Paklausīt šiem signāliem tāpat, kā balss komandai. Jā rodas šaubas — atkārtot signālus pret viņu devēju.
12. Palikt neskaidrībā. Saprašanas reflekss.	Paziņot apmācāmam svarīgu notikumu: neapšaudāmo joslu, pretinieka atrašanās vietu, apņemšanu, pretinieka atkāpšanos. Sūtīt to izpildīt svarīgu kaujas uzdevumu.		Ziņot savam komandierim nekavējoši par redzēto un saprasto. Dot ziņas uz jautājumiem: Kas? Kad? Kur? Kā? Pēc uzdevuma izpildīšanas ziņot, kā uzdevumu izpildījis.
13. Neizmantot gadījumu. Apķērības reflekss.	Kaimiņi atklāj uguni. Karodziņi, kas apzīmē pretinieka uguni.		Izmantot gadījumu, kad uguns nav vērsta pret apmācāmo, virzīties uz priekšu. Apšaudīt ienaidnieku pārsteidzoši. Uzbrukt tam ar rokas granātām un durkli, jā ir sasniegts trieciena attālums.
	D. Kaujas sakaru refleksi.		
14. Neievērot ložmetēja darbību no savas puses. Kopdarbības reflekss.	Savas patšautenes vai ložm. atklāj uguni no aizmugures vai sāniem.	Zināt, kur atrodas automātiskais ierocis un pārvietoties, vienmēr ņemot vērā šī ieroča atrašanās vietu.	Pārvietojas, ņemot vērā automatiskā ieroča atrašanās vietu. Būt gatavībā tam palīdzēt un to aizsargāt. Neaizklāt automatiskā ieroča uguns virzienu.
15. Neizpildīt labi apsardzības uzdevumu. Solidāritātes reflekss.	Pretinieks šauj vai pārvirzās uz kaimiņu, kas to nemana vai neredz. 1. Pretinieks parādās novērotāja nov. sektorā. 2. Pretinieks parādās tiešā novērotāja tuvumā.	Labi novērot.	Atklāt uguni uz pretinieku, lai glābtu kaimiņu vai lai tam paziņotu par draudošām briesmām. Būt sakaros ar savu komandieri un kaimiņu. Atcerēties traukšņa signālu. Slēpties un ziņot savam komandierim. Atkarībā no apstākļiem. Nešaut. Šaut tikai tad, jā citādi nevar paziņot, un censties pretinieku apturēt, neparādot sevi.
16. Nedrūzmēties. Savrūpējas darbības reflekss.	Iesviest mācības rokas granātu apmācāmo drūzmā.	Nedrūzmēties kaujas laukā.	Nedrūzmēties, izņemot lielā un labā aizsegā. Pārlieku neizklaidēties, lai būtu vienmēr savstarpēji redzes sakari.
17. Izklīdināt grupu. Kopdarbības reflekss.	Izklaidēt grupu dažādā apvidū. Patšauteni novietot izdevīgā pozīcijā. (Tas pats ar ložmetēju).	Nezaudēt no acīm savu komandieri.	Katram apmācāmam: 1. Novietoties savrūpēji aizsegā un zināt stāvokli. 2. Būt redzes sakaros ar savu komandieri. 3. Ieņemt vietu atkarībā no savas patšautenes darbības un uguns virziena. 4. Neaizklāt patšautenes uguns virzienu ar savu atrašanās vietu. 5. Izvairīties no drūzmēšanās.

*) Vingrinājuma nolūks vēlākos vingrinājumos nav jādara zināms apmācāmiem.

Pulkvedis J. Baško.

Aviācija pasaules karā

1903. g. 17. decembris ir praktiskās aviācijas dzimšanas diena. Šinī dienā brāļi Rait nolido 260 m lielu attālumu 59 sekundēs — niecīgs sasniegums, bet tas bija gaisa patiesā uzvara. 1905. g. 5. oktobrī viņi jau nolido 38,956 km lielu attālumu 38 min. 3 sekundēs. Viņi atrisina vairāku gadu simteņu mīklu, bet tas notika XX. gadu simtenī, kad ikkatram, pat ģeniālam izgudrojumam vajadzīga reklāma un reklāma, jo tikai tā dod bagātīgu ražu. Brāļi Rait neprata reklāmēties, un viņiem priekšā aizgāja tie, kuŗi neatrisināmu uzdevumu atrisināja vēlāk un sliktāk. Tā 1907. g. 17. septembrī Blerio nolido 184 m, salauž lidmašīnu, bet par šo sasniegumu saņem Francijas aerokluba speciālu goda zīmi...

1908. g. 31. oktobrī Anri Farmans nolido 27 km un tā attēlo savu lidojumu: „Virs zemes nav nelīdzenumu, laika stāvoklis labs... Bet apses draudoši aug. No manas tuvošanās nobaidītās vārnas aizlaižas... Bet apses draudoši aug. Kā tās aplidot? No labās vai kreisās puses? Birze taču būs kādus 50 m plata. Ko lai dara? Dziļuma stūres kustība... un šķērslim pāri. Es lidoju tālāk, bet mani prieki nav ilgstoši — priekšā vēja dzirnavas. Es domāju — cilvēks mirst tikai vienu reizi un... lidoju dzirnavām un pilsētai pāri. Tas bija mana ceļojuma kritiskākais brīdis... Es lidoju, mazs vējiņš mani glāsta, saule apstaro manu dzidro un kluso ceļu."

1909. g. 25. jūlijā Blero pārlido Lamanša šaurumu. Lūk viņa pārdzīvojumi: „10 min. es palieku viens pats, atgriezts no visas pasaules, aizmaldījies virs neaptveŗamās jūŗas, neredzēdams nevienu plankumiņu, nevienu laivu... šīs 10 min. pārvēršas veselā mūžībā, un es biju laimīgs, kad ieraudzīju apvārkšņa pelēko joslu... Tā bija Anglija un es biju puslīdz glābts!" Šie izraksti pasvītro aviācijas attīstības ātru gaitu un pārnes netālā un tanī pat laikā tālā, tālā pagātnē, kad lēciens dzirnavām pāri piespieda cilvēku domāt, ka jāmirst tikai vienu reizi, un kad 10 min. vientulīgā atrašanās virs jūŗas pārvēršas mūžībā.

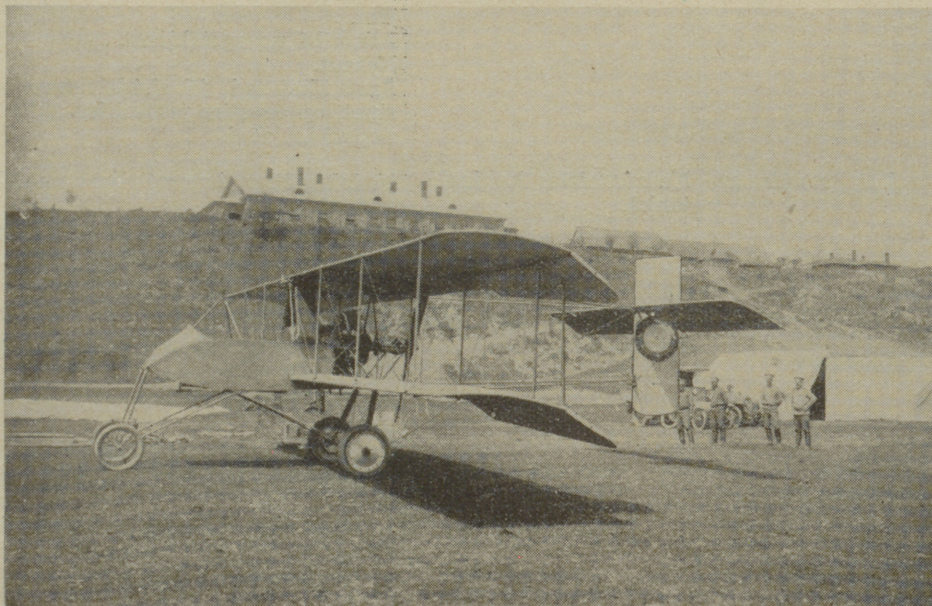
1909. g. Reimsā jau sarīko sacīkstes. Lielāko attālumu nolido Farmans — 180 km, par ko saņem 50.000 zelta franku lielu godalgu. Ātrāk par visiem lido Kertiss — 76 km st.; augstuma rekordu — 155 m — uzstāda Latams.

1909. g. 25. jūlijs aviācijas vēsturē uz ilgiem gadiem paliks kā ļoti zīmīga, raksturīga diena. Blerio lidojums ilga tikai 37 min. un jau šinī laikā tas vairs nebija sevišķs sasniegums, bet šis lidojums pierādīja aviācijas lielo nozīmi nākotnē. Aviācijas praktiskā un sevišķi kaŗa nozīme bija tik skaidri pierādīta, ka šaubām un neuzticībai vairs nebija vietas. „Anglija vairs nav sala" — lūk ko izdarīja Blerio ar savu 37 min. ilgo lidojumu.

Ar 1909. gadu sākās avio drudzis. Grāmatu, žurnālu kaudzes tiek mestas tirgū; rīko populāras lekcijas, avīzes drukā veselas slejas par avio sasniegumiem, lidoņi pārvēršas varoņos, pusdievos, gaisa karaļos. Bet gaisa iekaŗošana prasa upuŗus, un laikā no 1908. gada 17. septembŗa līdz 1911. g. aiziet bojā 33 lidoņi. Mūsdienu mērogā šie zaudējumi ir nieks, bet tanīs laikos tie bija ārkārtīgi lieli upuŗi. Godkārība, slavas kāre dzina pēc jauniem sasniegumiem, pārvar briesmas un ar katru dienu tiek sasniegti jauni rekordi, konstruētas jaunas un pārveidotas vecās lidmašīnas. Tas viss tiek darīts itkā cilvēces labā, bet patiesībā kaŗa dieva iegribu apmierināšanai. Ka tas tā tiešām ir, — skaidri pierāda pasaules kaŗš, kuŗā no pirmām dienām sāk pielietot aviāciju. Miera un laimes eņģelis pārvēršas asinskārīgā Marsa padevīgā kalpā un par izcilus nopelniem viņu bagātīgi apbalvo.

1914. g. aviācijas spējas bija zemas, katrs lidojums bija brīnumnotikums, cirka triks. Skaitliskais lielums arī bija pārāk niecīgs. Ar lidoņu technisku sagatavošanu vēl kaut kā varēja apmierināties, bet avio taktiskās sagatavošanas nebija. Zemes kaŗaspēka paņēmienus negrozītā veidā centās pielietot aviācijā. Lai raksturotu apmācības trūkumus, pievedīšu dažus traģikomiskus gadījumus. Kāds miera laika virsnieks ar spīdoši pabeigtu avio un gaiskuģniecības izglītību, izlūko ienaidnieka aizmuguri. Uz mirdzoša sniega segas ierauga vairākus ierakumus, tos nofotografē, foto laborātorijā apstrādā — skaidri, asi uzņēmumi, visus sīkumus var saredzēt. Kopā ar tuvāko priekšniecību svinīgi dodas uz armijas štābu. Tur arī apbrīno foto ainas. Dienas varonis jūtas Napoleona lomā... Kāds virsnieks ieminās: „Kur šie ierakumi atrodas uz kartes?" Varonis lepni steidzas pie kartes, sāk ar pirkstu bakstīt. Šeit? nē? Baksta piecas minūtes, vaigs sarkst, bet nofotografētās vietas pazuda, uz kartes tādu nav... Vēl dažas minūtes, varoņa acis vairs neredz pat karti, tā dejo. Armijas komandierim apnīkst gaidīšana un viņš norūc: „Pameklējiet mājās, tad pieteiksiet." Sejas lepnā izteiksme jau sen pārvērtās citronizteiksmē, un zilām acīm lēni slīd asaru pilieni... Mājās meklēšana turpinājas visu nakti, bet par velti; līdz šai dienai nav atrasti nofotografētie rajoni. Bet cik maz zināšanu vajadzēja šā darba veikšanai: fotografēšanas laikā atzīmēt augstumu, laiku, vietu, plates numuru, tad nofotografētā vieta pēc pāris minūtēm būtu atrasta. Bet šās vienkāršās, visiem saprotamās prasības viņam bija svešas. Neveiksmes, priekšniecības bargā rūkšana, nelaimes bija tā skola, kur lidoņi ieguva vajadzīgās zināšanas un praksi.

Kāda vācu lidmašīna riņķo virs krievu galvām, to notriec ar šauteņu uguni. Sagūstītos lidoņus jautā, kāpēc viņi tik zemu lidoja? Seko atbilde: „Mums bija uzdots noteikt krievu kareivju uzpleču numurus." Vienkāršs bet neizpildāms uzdevums. Kājnieku, jātnieku izlūks to var veikt, bet lidonis nē!... Katrā darbā vajadzīga iepriekšēja sagatavošana, prakse un piemērs. Katrs lauku puika prot iejūgt zirgu, bet vai to prot katrs students? Tagadējās aviācijas techniskie un taktiskie sasniegumi ir bagātīgi slacināti ar lidoņu asinīm un nāves ciešanām. Vispāri, gaisa iekaŗošana ir maksājusi ļoti dārgi. Grūti atrast vēl kādu citu izgudrojumu, kas būtu prasījis tik daudz upuŗu. Aizgāja bojā teiksmainie Ikars un Prometējs, dedzināja uz sārtiem, cirta galvas nost tiem, kas

Vuazens. 1915. gadā — krievu aviācijas modernākā lidmašīna, 1917. gadā — „zārks".

sapņoja par lidošanu, jo viņus uzskatīja par velna sūtņiem. Uz bojā gājušo kauliem, pateicoties viņu enerģijai un sasniegumiem, pamazām cēlās, auga un nostiprinājās gaisa flotes varenība. Mēs bijām klāt un skatījāmies uz jaunpiedzimušā bērna pirmajiem soļiem. Šo bērnu no šūpuļa autiem iesvieda pasaules kaŗa cīņā.

1914. g. atsevišķa lidmašīna lidoja kur gribēja un kā gribēja. Gaiss bija brīvs, — tur nekādas briesmas nedraudēja. Pie sastapšanās ienaidnieki viens otru sveicināja, vīcinot mutautus vai rādot dūres. Pēc šīs ceremonijas katrs turpināja savu ceļu. Nebija līdzekļu šo parašu novērst. No zemes arī nekādas briesmas nedraudēja, droši varēja lidot 1000—1500 m augstumā. Bieži sava aizmugure bija vairāk bīstama kā ienaidnieks, jo savas aizmugures iestādes nikni apkaŗoja lidmašīnu, kad tā lidoja 50—100 m augstumā.

Pirmais uzdevums, ko aviācija izpildīja, bija izlūkošana, ienaidnieka zemes kaŗaspēka darbības novērošana. Militārās aprindas visumā neticēja aviācijas izlūkošanai. Pēc franču avio pārstāvju domām, lūzums aviācijai par labu notika pēc Marnas kaujām. 25. augustā ģenerālis Žofrs skaidri saprata stāvokli, nolēma atkāpties un ieņemt poziciju, kas ar kreiso spārnu atbalstītos uz Parīzes nocietinājumiem, bet ar labo uz Verdenas cietoksni. 1. septembrī Parīzes gubernātors, ģenerālis Galjenī, sagaidot vācu uzbrukumu, dod beidzamās pavēles. 2. septembrī ienaidnieks ieņem Kreil pilsētu. Uzbrukuma iespēja Parīzei bija tik draudoša, ka ģenerālis Galjenī pieprasa, lai valdība atstāj Parīzi. Šis lēmums bija pieņemts plkst. 20,30. Šinī vēsturiskā brīdī štābā ieradās novērotājs leitnants Vato. Izpildot uzdevumu, viņš veselu stundu novēroja ienaidnieka kustības Verberī pilsētas apkārtnē. Tas pavisam nesaskaņēja ar vispārēju kustību... Ģenerāļa pirmā sajūta bija neuzticība, vēlāk izbrīna. „Tas nav iespējams! Tas būtu teicami!" Tā kā ziņas bija ļoti nopietnas, viņš dod pavēli, rīta saulei lēcot, viņa rīcībā esošām lidmašīnām iet izlūkošanā. 3. septembrī pēc plkst. 10,00 sāk ienākt lidoņu ziņojumi — 15—20 km gaŗas kolonnas iet no Verberī un tās apkārtnes uz austrumiem un dienvidaustrumiem — bija skaidrs, ka vācieši atstāj Parīzi mierā.

Būtu stipri teikt, ka Marnas kaujās uzvarēja aviācija, bet noteikti jānorāda, ka tikai pateicoties lidoņiem, franči atklāja vācu kustību, un tikai pateicoties lidoņiem kaujas sākās 6. septembrī, bet nevis 9. vai 10. septembrī, kā tas bija paredzēts. Bez tam, ja nebūtu aviācijas, daudzi apstākļi tiktu izskaidroti citādi un grūti noteikt, kas šo kauju vinnētu, un līdz ar to, kas var apgalvot, ka tagadējā Eiropas karte nebūtu citādi sastādīta? Kas zin, kā pagrieztos pasaules vēstures ritenis un līdz ar to arī mūsu dzīve veidotos?

Pievestais piemērs skaidri raksturo to lomu, kādu aviācija spēlēja Marnas kaujas priekšvakarā un, saprotama lieta, ka pēc šīs kaujas Francijas vadības acīs aviācija ieņēma izcilus vietu.

Vācu dāvanas Rīgai. No cepelīna nomestās bumbas. — „Laime, ka neeksplodēja!" (1915. jeb 1916. g.)

Izlūkošanas apstākļi bija ļoti izdevīgi un tā noritēja zem devīzes — „lido kur gribi un kā gribi". Gaiss brīvs, zeme nav spējīga lidmašīnu apkaŗot. Zemes kaŗaspēks domā, ka lidmašīna akla un viņš var aizmugurē tikpat brīvi rīkoties, kā agrāk. Kustības norit dienas laikā, kolonnu iekārta stingri pieskaņota reglamentu prasībām. Priekšā vadoņu grupa, aiz tās orķestris, karoga vads, rotu, vadu, grupu kolonnas ar noteiktām atstarpēm un atstatēm, tur tālāk vezumi ar kūpošām virtuvēm... Augšā parādās kāds putns; viens, otrs paceļ galvu — to apbrīno, dažs vicina mutautiņu, dažs apstājas, lai labāk aplūkotu dunduri. Tas, iztaisījis vairākus riņķus, pazūd. Pēc 2—3 stundām ienaidnieks uz savām kartēm jau ir atzīmējis kolonnas galvas un astes vietu, lielumu, sastāvu — viņš ir ieguvis to, kas viņam vajadzīgs. Kaŗa mākslas pamatprasība, pārsteigums, sāk stipri šķobīties. Izrādās, lidmašīna nav akla, tā ļoti labi visu redz, tikai lidoņi ne katru reizi prot pilnā mērā izmantot savas priekšrocības un redzēto pareizi novērtēt. Stāvokļa glābšanai jāmeklē jauni ceļi, jāatsakās no visa tā, kas bija atzīts par pareizu.

1915. gads nes daudz jauna. Artilerija jau iemācījās apšaudīt lidmašīnu. Šīs darbības sekas bija tās, ka izlūks uzkāpj 2000—3000 mtr. lielā augstumā un līdz ar to daudzi objekti jau pazūd no lidoņa acīm. Gaisā dūres un mutautiņus atvieto karabīnu un pat ložmetēju sveicieni. Zemes kaŗaspēks arī vairs neaplūko un neapbrīno lidmašīnu, bet mēģina paslēpties — dzimst pirmais pasīvās aizsardzības līdzeklis — maskošanās. Japāņu — krievu kaŗā kaujas lauki pārvērtās tuksnesī; sākot ar 1915. gadu ne tikai kaujas lauki, bet arī aizmugure, pat dziļa aizmugure pārvēršas tuksnesī. Reti sastopamas kolonnas, vezumi un parki. Kādā ceļmalā jeb sādžā vēl var atrast pāris simts vezumu.

1916. g. artilerija šāva vēl labāk, bet pie tās sprādzieniem lidoņi pierada un iemācījās to maldināt. Viņi sāk piegriezt sevišķu uzmanību gaisa novērošanai. Lidmašīna zagšus censās tikt neuzmanīgiem nedraugiem zem astes un to nogāzt. Biežāk un biežāk nāk priekšā gaisa kaujas. Ienaidnieka aizmugure paliek pavisam tukša: bezdibenā nogrima kolonnas, vezumi un pat aerodromi. Pat vilcienu kustības it kā samazinājās, — tuvākās aizmugures stacijas izmira. Tikai agros rītos un vēlos vakaros kaut ko var redzēt. Izlūkošanas ziņojumi paliek plānāki un plānāki.

1917. un 1918. g. izlūkošanas iespējas vēl vairāk pasliktinājās. Lidojuma augstumam pieaugot, lidoņa redzes spējas mazinājās. Jāmeklē līdzekļi, kā šo trūkumu novērst. Cilvēka acis atvieto foto aparāts... Aizgāja mūžībā dienas kustības, aizgāja nebūtībā sniegbalto telšu rindas ar zelta cekulīšiem un ģeometriski pareizām līnijām. Diena tika strīpota no kustību sarakstiem. Mākslinieki, dekorātori ņem dzīvu dalību ne tikai poziciju rajonu, bet arī aizmugures pārvēršanā skatuvē, kur viss pielāgots apvidum un vietējiem priekšmetiem, kur ar kāju var uzmīt ložmetējam, to neredzot. Apakš zemes izveidojas veselas pilsētas, bet virs tām zied puķes, aug zāle, krusto ceļi. Izlūki rūgti, rūgti raud, — viņi palika akli. Armijas acis vairs neko neredz...

Līdzi izlūkošanai veidojās arī bumbmešana. Pirmā paspēja izplaukt, noziedēt, dot ražu un pat novīst; bumbmešana knapi, knapi paspēja uzplaukt, bet kā tā ziedēs un ko ražos — tas nākotnes kaŗā noskaidrosies. Pagājušā kaŗā bija iesakņojusies formula — „izlūkošana un starp citu bumbmešana". Tikai 1917. un 1918. g. sāk veidoties ne-

Farmans — apakšā četras bumbas. „Bumbu mešana ir ziepju burbulis."

atkarīgie bumbneši. Kaŗam sākoties, lidoņi nekā nesaprata bumbmešanā.

Bumbmešanas likumu nezināšana, prakses trūkums, lidmašīnu mazā celtspēja, tēmēšanas instūmentu trūkums — viss tas bumbmešanu nostādīja pabērna lomā. Tai tika piegriezts maz vērības kaŗā, un mūslaikos daudzi, daudzi savus secinājumus dibina uz pagājušā kaŗa piedzīvojumiem. Neapšaubāmi „smīnu" izsauc vācu uzbrukumi Londonai, kur vācu bumbas visā kaŗa laikā prasīja mazāk upuru, nekā to prasa Londonas šoferi vienā gadā. Tas tā ir, bet novērtējot bumbmešanu pat pagājušā kaŗā, jāņem vērā ne tikai cilvēku upuri, bet arī materiālie zaudējumi, kā arī aizsardzībai izlietātie līdzekļi. Tad tā aina iznāk citāda un vairs neizsauc to nicinošo smīnu un lakonisko novērtējumu — „bumbmešana ir ziepju burbulis".

Pateicoties norādītiem trūkumiem, bumbmešana pasaules kaŗā nespēlēja izšķiŗošo lomu, — tai bija gadījuma raksturs, kādreiz tā deva labus panākumus. Tā kādā naktī vācieši iznīcināja ap 80 franču lidmašīnu. Kāds krievu bumbnesis 1915. g. uzspridzināja ap 40 vagonu mūnicijas; kāds trāpīja korpusa ēdamistabā pusdienu laikā un nogalināja 30 štāba virsniekus. Krievijas pilsoņu kaŗā Vrangeļa 6 lidmašīnas pilnīgi izklīdināja lielinieku kavalērijas diviziju. Kāds lidonis tā apraksta šo cīņu. „... Vairāk kā 3½ stundas pavadījām gaisā starp lietus mākoņiem... bet ceļi un sādžas tukšas... Skaidrs — ienaidnieks izved nakts maršu, dienās labi maskēdamies, novietojot cilvēkus un zirgus sādžās zem jumtiem... Vakarā kāds novērotājs ar rasetni mēro sarkanās divizijas kustību „uz mums" un smiedamies piezīmē, ka sarkanos šonakt, laikam, vajadzēšot satikt tepat uz aerodroma... Ap plkst. diviem mani uzmodina kareivis. „Jūs lūdz pie sevis komandants — lielinieki tuvu". Vakarējās zobgalības sāk piepildīties... Vēl tumsā iedarbinam motorus, lidoņi ieņem vietas. Vieglu sirdi, labā gara stāvoklī, uzsākam lidojumu... Augstums 300 mtr... Miestiņā auļo sarkanie jātnieki... Lidmašīnu parādīšanās viņiem bija pārsteigums. 3½ pudu smagu bumbu sprādzieni šo pārsteigumu reāli papildināja. Melnās figūras, kā upe, sāk plūst projām no miestiņa. Mēs turpinam apšaudīt ložmetējiem un apmētāt bumbām auļojošās grupas...

Bumbas izlietātas, patronas izšautas. Lidmašīnas steigšus atgriežas uz aerodromu, steidzīgi paņem bumbas un patronas... Pēc brītiņa atkal bijām gaisā... Atkal sākās auļošana. Klajā laukā mums nācās viegli darboties. Kavalērija bija zaudējusi vadību. Kādi 4000 jātnieku, vārda pilnā nozīmē, mētājās pa lauku... Uz zemes, kā melni traipi, palika bumbu sprādzienu vietas un veselām kaudzēm nogalinātie zirgi, jātnieki un sasistas tačankas... Mēs steidzāmies no jauna apgādāties bumbām un patronām... Pievakarē sastādījām apmēra pārskatu dienas darbībai. Katrs lidonis bija nolidojis ap 8 stundas. Pavisam bijām nometuši ap 300 pudu bumbu. Kavalērijas atliekas bija noauļojušas ap 70 verstes, neskatoties uz to, ka iepriekšējo nakti bija pavadījuši maršā. Šīs atliekas otrā dienā viens no mūsu 1. Donas divizijas pulkiem pa daļai iznīcināja un pa daļai sagūstīja. Vēlāk noskaidrojās, ka caur fronti izgāja atpakaļ ne vairāk par 300 sarkano jātnieku. Visi vezumi un artilērija bija pamesti ceļā, mūsu pusē. Kavlērijas reids ar plašiem uzdevumiem un līdzekļiem, pateicoties sešu lidmašīnu darbībai, iegūva nulles nozīmi". Tas — sīkas švītriņas pasaules kaŗa drausmīgajā gleznā, bet šīs švītriņas nākotnē var pārklāt visu gleznu.

Jau 1915. gadā artilērijas šaušanas kontrolei sāk pielietāt aviāciju. Šaušanas attālumiem pieaugot, plaši izveidojoties maskēšanai, artilerija vairs nebija spējīga iztikt ar zemes novērotājiem, pat pūķveidīgie aerostāti nespēja apmierināt tās prasības un tos, ja ne pilnīgi, tad pa daļai atvietoja lidmašīnas.

Jau iepriekš pasaules kaŗa bija paredzēta aviācijas pielietāšana sakaru dienestam. Kaŗā izrādījās, ka tā skaitliskā ziņā ir tik maza, ka no sakaru dienesta bija jāatsakās un tikai kritiskos brīžos, kad citi sakaru līdzekļi vairs nedarbojās, lidmašīnas uzturēja sakarus ar no savējiem atšķeltām vienībām. No tām pieņēma ziņojumus priekšniecībai, apgādāja ar municiju, uzturu...

Bez tam aviācija ņēma tiešu dalību kājnieku kaujās. Apruņotas ložmetējiem, mazām bumbām un rokas granātām 30—50 mtr. lielā augstumā, tās kopā ar kājniekiem gāja uzbrukumā. Tāda kopdarbība aviācijai maksāja ap 25% no uzbrūkošo lidmašīnu sastāva. 20. sept. 1917. g. Flandrijā četras lidmašīnas pavadīja vācu kājniekus kaujā. To liktenis šāds: viena avārēja — lidoņi aizgāja bojā, divas nolaidās uz kaujas lauka — viens lidonis ievainots, tikai viena lidmašīna atgriezās mājās ar sašautu bencīna tvertni.

23. augustā 1918. g. Sommas kaujās divas vācu lidmašīnas uzbrūk tanku vadam. Tanki apstājās — bija bojāti.

1918. g. 20. martā vācieši pārrāva franču - angļu līnijas un ielauzās sabiedroto aizmugurē. Ģenerāļa Petena rīcībā nebija rezervju. Viņš dod rīkojumu gaisa flotes komandierim koncentrēt apdraudētā vietā aviāciju. Vācu kustība tika apturēta uz dažām stundām un šinī laikā tika pievilktas vajadzīgās rezerves.

Apskatot izlūkošanu, jau tika aizrādīts, ka darba apstākļi ar katru dienu kļuva grūtāki. Maskošanās, zenītartilerija vairāk un vairāk traucēja izlūkošanu, bet tas bija tikai ziedi, bērnu rotaļa, — īstās briesmas draudēja no gaisa. Cik labi arī nebūtu noorganizēti zemes cīņas līdzekļi, tie nevar pārtraukt aviācijas darbību. Jāmeklē jauns līdzeklis tās apkaŗošanai, un tāds tika atrasts — tas bija aviācija. Rudenī 1914. g. vācu ģen. štābs atzina, ka gaisa kauja ir teika, ka aviācijas uzdevums ir novērošana, bet ne kauja. Bet franču lidonis seržants Frants pierāda pretējo, viņš aizdedzina vācu lidmašīnu. Arī kaŗš pierādīja, cik maldīgs bija vācu ģen. štāba atzinums. Tomēr jāapliecina, ka tas pats štābs, atzinis savu kļūdu, izveido varenu iznīcinātāju aviāciju.

Pirmā gaisa kauja notika 1914. g. 8. oktobrī. Pirmais cilpists, krievu lidonis kapteinis Ņesterovs skaŗ ar savas lidmašīnas riteņiem austriešu lidmašīnu. Sadursmes rezultāts — abas lidmašīnas un lidoņi aiziet bojā. 1915. g. pirmā

pusē gaisa kaujas notika starp izlūku lidmašīnām. Gada vidū jau sastopami vienvietīgie iznīcinātāji un gada beigās formē iznīcinātāju eskadriļas. To uzdevums bija — apsargāt savu un apkarot ienaidnieka aviāciju.

1916. g. atsevišķu iznīcinātāju atvieto iznīcinātāju grupa, sākas īstās gaisa kaujas — pārsvarā gaisā, dēļ virskundzības gaisā. Iznīcinātāju aviācijai piegriež tik nopietnu vērību, ka 1917. un 1918. g. tā ieņem pirmo vietu gaisa flotē, lai gan tās esamība bija izlūku un bumbnesēju aviācijas esamības secinājums: kalps pārauga kungu un ieņēma tā vietu.

Gaisa kaujas raksturošanai, izmantoju izvilkumus no A. (Ars) kunga rakstiem. Tik aizraujoši, aizkustinoši, tik tuvu dzīvei stāvošie stāsti — it kā tas notiek mūsu acu priekšā, it kā mēs paši uzbrūkam, mums uzbrūk. Patiesībā A. — Ars ir vienīgais, kas mums avio kalpiem sniedz brīnišķīgus avio stāstus un plašākas avio ziņas. Tās mani arī pamudināja tik rupji izmantot viņa stāstus.

Kāds franču lidonis tā apraksta 1918. g. 14. septembra Konflansas kauju.

„... Startē 132. eskadriļa. Tās kārta šodien būt pēdējai — visgrūtākais uzdevums. Bet kur tad 131. eskadriļa?... 131. eskadriļa, kas lido priekšā, droši vien ir sacēlusi trauksmi jau visā vācu aizmugurē. 132. eskadriļa tagad dodas tieši uz lapseņu midzeni... Nepatīkami vērot, ka vācu iznīcinātāji tuvojas tik ātri... Cik tad viņu īsti ir? pieci, seši... Jā, vairāk kā 30 pret deviņām franču lidmašīnām. 132. eskadriļa turpina savu ceļu. Kopš tā laika, kamēr eskadriļa pastāv, eskadriļa nekad nav pagriezusies atpakaļ, neizpildījusi uzdevumu... Te pēkšņi, bez kāda redzama iemesla, lielā apsargu lidmašīna sāk zaudēt augstumu... Visi franču novērotāji paceļas savās vietās un raugās dziļumā, lai redzētu, kas notiek ar viņu biedri. Bet nekas nav redzams. Neviens nekad arī vairs neuzzinās. Lidmašīna vienkārši pazuda. Īsta lidoņu nāve... Franču eskadriļas priekšējā lidmašīna viegli sašūpojas. Tas ir signāls „sagatavojaties nosviest bumbas". Visi gaida. Sekundes liekas par mūžību... Hiselens strauji nolaiž roku. Tajā pašā mirklī deviņi rokturi atbrīvo 192 desmit kilogramu bumbas... Kauja sākas vienā acumirklī. Ko gan dara šis vācu lidonis? Ar pārsteidzošu aukstasinību viņš pielido pavisam klāt franču eskadriļai. Liekas, ka viņš jau lido franču eskadriļas sastāvā... Šī pārdrošā lidmašīna ir lamatas — mērķis franču ložmetējiem. Bet bojā eja gaida to francūzi, kurš šo mērķi mēģinās notriekt... Ar Nr. 13. vairs nav labi. Vienā acumirklī tas it kā ietinas baltā mākonī... Vācu lodes ir sašāvušas lidmašīnas bencīna tvertni... Parādās liesma. Vienā acumirklī sarkanmelnas liesmas pārņem visu balto mākoni — augstu gaisā deg franču lidmašīna... Jā, Kulbeta un Desti liktenī jau ir izšķirti... Viņi vēl ir tepat, tikai nedaudzu metru tālumā, bet viņus no pārējiem jau šķir mūžība... Aizdegas arī viena vācu lidmašīna un liesmu pārņemta krīt uz turieni, kur pirms dažiem mirkļiem aizgāja tās upuris... Kā milzīgas ēnas ap franču eskadriļu visos virzienos lodā vācu Fokkeri, Halberštadti un Pfalci... Brīžiem skaidri var saredzēt cīņā satrauktās sejas... Debesīs atkal blāzmo liesmas. Aizdegas franču lidmašīna Nr. 2... Bez bailēm, bez jeb mazākās liekas kustības Vilels turpina ieturēt lidmašīnas vietu ierindā. Bet Valats vēl arvien šauj no sava ložmetēja. Viņu rīcība ir lieliska. Viņi savu karu jau ir nobeiguši... Liesmu mutuļos Vileilu vairs nevar saredzēt. Pusapdegušais Valats vēl stāv savā vietā. Tad viņš izsviež no lidmašīnas savu ložmetēju un mirkli vēlāk pats izlēc plašajā gaisa telpā. Neviens nezin to vietu, kur viņš nokrita... cīņa vēl nav nobeigta. Vēl būs jauni upuri... Arī Nr. 9. krīt arvienu ātrāk... Pie viņa steidz Pfalci. Kapiači ir saoduši savu kārtējo upuri... Ar sastingušu roku ieraksta eskadriļas kaujas žurnālā: „Šodien, 1918. g. 14. septembrī, plkst. 9,30, 132. bumbnesēju eskadriļa nosvieda 2 tonnas bumbu uz Konflansas staciju. Uzdevums izpildīts". („Latv. Kareivis" 207. un 208. Nr. 1934. g.).

Jā, uzdevums izpildīts. Tas prasīja ne mazāk, kā divpadsmit lidoņu bojā eju. Pievestās rindiņas spilgti apgaismo notikumu gaitu zilajā debess izplatījumā kaŗa beigās, kad vienā lidojumā aiziet bojā 4/9 no eskadriļas sastāva.

1917. g. 210 amerikāņu studenti brīvprātīgi dodas uz Eiropu. Rezultāti: nebeidz apmācību — 20; krita — 51, ievainoti — 31, krita gūstā — 15. Kāds no kritušiem rakstīja dienas grāmatu un tā pēc kaŗa tika nodrukāta zem nosaukuma „Kaŗa putni". Tās saturu latviešu valodā atstāsta Ars. („Latvijas Kareivis").

Daži izvilkumi, kas raksturo, kā pārveidojas lidoņa dvēsele. „27. maijā. Vakar jutos lieliski... Kādā savādā vietā es esmu atradis mieru. Es dzirdu lielgabalu dunoņu un mūs ik brīdi var bombardēt vācu lidoņi... Jūtos laimīgs, ka mēs nu reiz esam še... 6. jūnijā... No šrapneļu sprādzieniem debess palika gluži melna... Nobījies? Protams, ka biju nobījies... Es vairs nezināju, kur ir fronte. Kompasa šautriņa riņķoja un es vairs neko nesapratu. Tad aizmirsu, kur riet saule — austrumos vai rietumos.. Bet vācu artilerija visu laiku šauj un mana sirds traki sit...

8. jūnijā... Mēs te dzīvojam ļoti labi. Bijām Buloņā un nopirkām saldējuma mašīnu... Pašā dzīves vidū mēs esam nāvē un pašā nāves vidū mēs iekārtojamies ar lielu komfortu... plkst. 11,00 atkal kaujas lidojums... Es turējos viņa (vācieša) astē kā vanags cāļa čuprā... Vācietis apmetās un gāzās lejā... Vienam no mums šinī cīņā bija jākrīt un es visu laiku biju aukstasinīgs kā gurķis.

28. jūlijā. Es tagad nevaru daudz rakstīt, esmu par daudz nervozs... Gaisā jūtos labi... Bet uz zemes esmu pavisam beigts un mani pārņem bailes. Neviens visā eskadriļā vairs nevar noturēt glāzi pie mutes ar vienu roku...

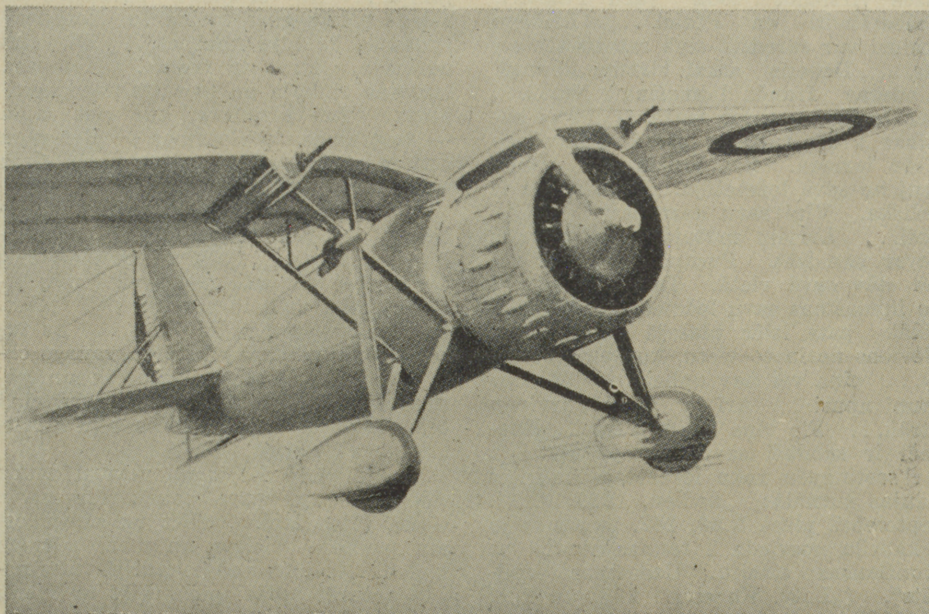
11. augustā... Agrāk artilerijas uguns mani baidīja līdz nāvei, bet tagad tā pat nemodina manu ziņkārību...

27. augustā... Es jūtos galīgi salauzts. Jūtu, ka jau dzīvoju pāri savam laikam. Tās nav bailes no nāves... Bet mūžīgā vairīšanās no nāves ir tā, kas mani padarījusi par zaķa pastalu. Man ir 24 gadi, bet sev liekos tik bezgalīgi vecs. Dzīvē mani interesē vienīgi vairs nākošais lidojums... Manas acis, mūžīgi lidojot, vējos sapūstas, ir tik sāpīgas, ka gandrīz nevaru rakstīt. No biežās un pēkšņās augstumu maiņas manas ausis ir sabojātas uz visiem laikiem...

Bez datuma... Naktīs nenāk miegs, es domāju par rītdienas patruļu. Dienu skatos pulkstenī un rēķinu, cik stundas vēl palicis līdz lidojumam — cik stundas vēl atlicis dzīvot. Es vingrinu rokas un kājas un domāju, ka rīt var-

Kas paliek pāri, kad lidmašīna vienkārši pazūd. Īsta lidoņu nāve. (Aizgāja bojā četri lidoņi.)

1935. g. „Dundurs". Ātrums 4000 m augstumā 400 km/st.; kāptspēja — 10.000 m 20 minūtēs; darbības rajons — 750 km; motors — Guome-Rhone 14 kes, jauda 945 z. sp. 4250 m augstumā. Apbruņojums — divi lielgabali.

būt uz to vairs nebūšu spējīgs... Par mani līdz šim nomodā stāv zīda zeķītes, cepurīte... Bet es jau neesmu mānticīgs."

Pievestie izvilkumi spilgti raksturo nezināma lidoņa ātru novecošanos un nervu sabrukumu. Ars. (A.) prot atrast pasaules literātūrā izcilākus rakstus un, galvenais, prot tos skaisti izteikt latviešu valodā. Silti ieteicams izlasīt „Kaŗa putni" un „Konflansas kauja."

Savelkot kopā „Kaŗa putnu" saturu, tā varētu attēlot nezināma lidoņa dzīves gaitu. Jauns, dzīves priecīgs students tiecas iekaŗot gaisu, tiecas pēc lidoņa slavas. Brīvprātīgi dodas uz Angliju — kur centīgi mācās lidot. Viens, otrs aiziet bojā, dažs tiek sakropļots, dažs kā dienestam nederīgs tiek izslēgts no skolas — tas viss nieki, sīki dzīves sarūgtinājumi, kas netraucē mācības, netraucē uzdzīvi klubos un daudzos citos nakts purvos, jautru tauriņu sabiedrībā, ar zīda zeķīšu dāvāšanu, ar mīlas priekiem un bēdām. Dzīve jauki mutuļo, tikai kādreiz skolas priekšniecība sagādā nepatikšanas, bet ātri nāks diena, kad no priekšniecības uzraudzības tiks vaļā. Frontes dzīve, brīvā dzīve, gaisa uzvaras — tas ir gala mērķis. Ilgas piepildās; frontes aerodroms, dzirdama artilerijas dunoņa. Pirmie kaujas lidojumi — pirmās bailes no zenītartilerijas. Cik jauka frontes dzīve; cik mīļi, jautri lidoņi. Iet dienas, iet bojā viens pēc otra mīļie draugi, tepat citi ar salauztām kājām, rokām, akli, kurli — kropļu vesels bars. Dienas tek mūžībā, artilerija vairs nebaida, — milža metalplaukstu sitieni vairs neiespaido nervus. Bet rokas dreb, glāze jātur ar abām rokām, naktī rēgojas murgi; draugu mīļie vārdi piemirst¹. Vairs nevar atcerēties, kas jau aizgājis aizsaulē, kas vēl tepat. Nervi sabrūk. Dzīve rit mūžīgās bailēs, skaita stundas, cik palicis līdz kārtējam lidojumam, cik atlicis vēl dzīvot. Vingro rokas un kājas — varbūt rīt vairs šo prieku nevarēs sev atļauties. Netic talismaniem, bet nešķiras no zīda zeķītes, cepurītes, Kolumbijas pusdollāra, pennija un sasistas lidmašīnas šķembeles. Dzīve, dzīve, cik ātri tu aizgāji!

Tādi bija lidoņu darbības apstākļi kopš 1916. gada un ar katru dienu tie kļuva nepanesamāki un nepanesamāki. Pēc Savienoto Valšķu ziņām, pasaules kaŗā, līdz 1918. g. 1. augustam, lidoņi notrieca sekošu lidmašīnu daudzumu:

Vācu lidoņi . .	2108,
Franču lidoņi .	847,
Sav. Valšķu lidoņi	121,
Angļu lidoņi . .	1629,
Italiešu lidoņi .	193,
Beļģu lidoņi . .	77.

Angļu gaisa ministrija bojā gājušo angļu lidoņu skaitu vērtē uz 15.000—12.000.

Daudz upuru, nevajadzīgu upuru prasīja aviācijas uzdevumu fantastisks pieaugums un paātrināta, sasteigta lidoņu sagatavošana. Ja 1914. un 1915. gados lidonis neprata veikt uzdevumu un par to dabūja priekšniecības brāzienu un „bezpartejisku" vēsturnieku nicinošu novērtējumu, tad 1917. un 1918. gados tas viņam maksāja dzīvību. Pasaules kaŗš bagāts ar kļūdām, bet vissausmīgākā kļūda bija avio vienību komplektēšana. Uz fronti sūta lidoņus, kuŗi neprot šaut, neprot orientēties, pat neprot manevrēt. Pirmā sastapšanās ar piedzīvojušo ienaidnieku un dziesma beigta — vanags nāvīgi iekeŗas cāļa čuprā. Bija pat tādi gadījumi, kad lidonis pirmo reizi redz to lidmašīnu, uz kuŗas pēc pāris minūtēm jālido pildīt kaujas uzdevums. Dažās vienībās zaudējumi tālu pārsniedza 100% mēnesī. Jauns ērglis tiek ieskaitīts vienības sarakstos un tanī pat dienā jau tiek izslēgts. Ātra, sasteigta apmācība, steidzīga sūtīšana uz fronti un vēl ātrāka aiziešana aizsaulē. Kāds lidonis beidz avio skolu 1913. g. Veselu gadu nelido. Kaŗā viņu iedala kādā bumbnesēju eskadrā. Uz bumbnesējiem nebija lidojis, pat nebija tos redzējis. Trīs apmācības pacelšanās — nolaišanās, ceturtā patstāvīga. Bet nākošā rītā, saulei lēcot, kaujas uzdevuma pildīšana ienaidnieka aizmugurē! Viņa laime bija, ka viņš savu kaujas darbību sāka 1915. gada februārī, bet nevis 1917. gadā. Metot bumbas, viņš mācījās lidot, mācījās bumbas mest, mācījās izlūkot...

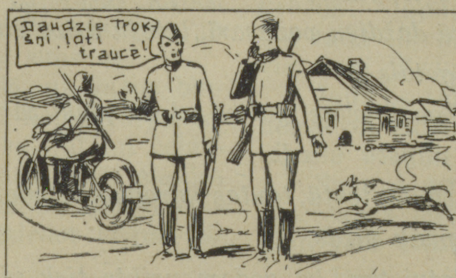
Tā strādāja aviācija pasaules kaŗā. Pāri zaudējumiem, pāri nemākulībai, pāri vadības kļūdām, pāri piedzīvojumu un prakses trūkumam, pāri asins strautiem un sadragātu kaulu kaudzēm veidojās kāds no šausmīgākiem ieročiem. Pagātnē bija tikai pumpuri, bet nākotnē sagaidāmi asiņainie ziedi un nāves augļi. Jānis Briesmīgais pavēlēja nocirst galvu kādam Nikitkam, kuŗš gribēja lidot. „Cilvēks nav putns, viņam trūkst spārnu. Piestiprinot koka spārnus, viņš rīkojās pretim dabai. Tas nav Dieva, bet gan velna darbs. Par šo draudzību ar velnu, izgudrotājam nocirst galvu. Nolādētā suņa ķermeni mest cūkām apēšanai. Ar velna palīdzību izgatavoto ierīci pēc svinīga dievkalpojuma sadedzināt." Tāds bija Briesmīgā lēmums. Arī mūsdienu daudzi valdnieki, apzinoties aviācijas lielo postu, ar prieku spriestu līdzīgu tiesu, ja ar to būtu panākta lidošanas mākslas iznīcināšana. Bet tērauda putni vareni šķeļ gaisu un nav tādas varas, pareizāk gribas, kas varētu tiem aplauzt spārnus...

Noslēgumā daži skaitļi ar stipri apšaubāmu pareizību. 1914. g. Vācijā bija ap 230, Francijā — 150, Anglijā — 30, Austroungārijai — 60, Savienotās Valstīs — 30, Italijā — 30, Krievijā — 50 lidmašīnu. Noslēdzot pamieru, Anglijā bija ap 1700, Francijā — 3400, Savienotās Valstīs — 740, Italijā — 800, Beļģijā — 150, Vācijā 2800, Austroungārijā — 600, Krievijā (1917. g.) — 700 lidmašīnu. Anglija zaudēja ap 2700 kritušus un 4900 ievainotus un sagūstītus, Francija — 1800 un 4300, Vācija — 4900 un 6500 lidoņu. Arī šie skaitļi spilgti pasvītro aviācijas gaitu. Bet kur vēl tie lidoņi, kas gāja bojā, kuŗi tika sakropļoti sasteigtās apmācībās? Mēs pielaidīsim mazu kļūdu, ja pievestos skaitļus trīskāršosim un teiksim — tas ir pasaules kaŗā kritušo lidoņu īstais daudzums.

Bez stipras aviācijas — nav drošas nākotnes

Nepareizas un pareizas rīcības piemēri

3. TABULA

	Nepareizi.	Pareizi.
1) Izlūkošanā, starp citu, jāņem vērā vēja virziens.	 Ja izlūki nakti tuvojas ienaidniekam (mājā) pa vējām — tie nekā nedzirdēs, toties ienaidnieks tos drīzi sadzirdēs	 Līdzīgi kā mednieks medījumam, saprātīgi izlūki tuvojas naktī ienaidniekam (mājā) pret vēju, lai ienaidnieks tos nesadzirdētu.
2) Trokšņi traucē gaisa novērotajus.	 Neizdevīgi novietoti gaisa novērotāji nedzirdēs ienaidnieka lidmašīnu tuvošanos.	 Gaisa novērotāji labi dzirdēs, ja atradīsies paaugstinātās vietās un sāņus no satiksmes ceļiem. Vēl labāk būtu, ja novērotāji būtu noņēmuši bruņu cepures.
3) Izlūkošana nav pastaigāšanās.	 Patruļnieki, kas nakti staigā sarunājoties un neklausās, tiek bieži no ienaidnieka (jātnieki) pārsteigti.	 Saprātīgs patruļnieks nakti bieži apstājās, un lai uztvertu ienaidnieka tuvošanos, klausās pieliekot pie zemes ausi.
4) Traucējošie trokšņi jānovērš. Bieži tas ir ļoti viegli izdarāms.	 Blakus trokšņi traucē noklausīšanos.	 Saprātīgi kareivji visus traucējošos trokšņus savlaicīgi novērš.

LITERĀRISKĀ DAĻA

V. Plūdonis.

Spēka vārds

Lai spēks valda pasaulē,
Bet taisnība mūsu sirdīs.
M. Meterlinks.

Kā pērkoņdārds,
Kas maijā varens dimd un visus ļaunos jodus iztrenkā,
Tā spēka vārds
Dižs, varens nodima pār latvju zemi maija rītausā.
Nu tīrs ir gaiss;
Un pumpurus, kā daždien pavasarī, latvju dzīve rieš.
Sen ilgotais
Kā koks, no sniega brīvots, galvu ceļ un plaši zarus viež.
Celts, augstu mirdz,
Kā rīta mākons saules lēktā, tautas karogs apvienots;
Un lepnāk sirds
Pukst katram latvietim, ka godam veikts tiek viņa tautas gods.
Kā brīnumzieds
Šī vara maijnakt' izplauka, ko, latviet, sev tu rokā jūt.
Liec vērā, liec,
Ka tā aiz paša vainas tev iz rokām atkal neizšļūd!..

(Iz dzeju krājuma „Skanošās āres".)

V. Plūdonis.

Maija himna

Sveiks, tautas vadon!
Sveiks, saulainais maijs!
Tu tautisko ilgu piepildītājs!
Mēs kungi nu esam
Zemē dzimtajā savā;
Lai jaunlaika vedējiem
Gods un slava!

Vairs nav par daudz daudzo,
Kas tautu skalda;
Ir viena vien vara,
Tā vieno un valda.
Kas tautu vieno,
Tas tautu ceļ:
Tik vienotībā
Tauta zied un zeļ.

Nāc man līdz, nāc man līdz, būsim kalnā kāpēji, ne purva brideji.

Kārlis Ulmanis (1918. gadā).

ALEKSANDRS GRĪNS

DEBESU UGUNIS

(1. turpinājums.)

Ejot caur tēva sētas birstalu, bērzi saņēma pārnācēju klusi šalkdami. Un kā gaidījis tikai viņu, sabira plecos vispēdējo, vēl šur tur zaros aizķērušos lapu zeltainums.

Vieglas un reizē gurdas bija palikušas kājas. Riedams atskrēja pretī, vārdā saukts apstājās un smilkstēdams lēca klāt vecais sētas suns. —

Tēvu Lazda atrada rijas priekšā, uz darba bluķīša. Kā aizvien strādājot, viņam nebija cepures. Rokā cēlās un krita cirvis, starp salāpītiem ceļgaliem bija bērza šķila, ko tēšot skaidas liecās slaidos gredzenos. Un gluži baltā galva iedrebējās, cirvis brikšķēdams noslīdēja skaidās, padzirdot trijus gadus neredzētā dēla sveicienu.

Ilgi stāvēja, viens otram klāt plakuši. Jaunajam neklausīja mēle, vecajam trīcēja pleci un rokas, turot apkamptu dēla augumu.

„Labi gan, puis, ka tu reiz esi mājās", tēvs beidzot pateica." — Un jaunā pirmais vaicājums bija:

„Vai māte vesela?"

Tēvs nopūsdamies lieca galvu, — sejā bija izdzisis atkalredzēšanās prieks.

„Citādi jau nekas, tikai neredz vairs. Pēc tevis raudot izsāpēja acis", vecais skumji runāja, un dēlam likās, ka tumšs top novakara saules dzeltēnais mirdzējums.

Smagiem soļiem abi gāja uz istabu, suns smilkstēdams tecēja līdzi. Un dēls ar tēvu nebija vēl tikuši uz lievena, kad aiz durvīm kļuva jaužama vēzdas klaudzēšana, un ievaicājās asaraini gurda balss:

„Tēvs, es dzirdu, tu nenāc viens. Vai tas svešai cieminš nenes kādas vēstis par manu puisīti? Kaut to vien zinātu, kur tagad guļ viņa kauliņi — jel domās aizstaigātu, sapnī aizietu — —"

„Neraudi nu vairs māt, tepat jau viņš ir, dzīvs un vesels", tēvs teica piesmakušu balsi. Un Lazda noliecās pie mazās, salīkušās mātes, sākdams skūpstīt rokas un vaigus, kas mikli bija no viņa dēļ raudātām asarām.

*

„Dēls, vai tad nu vēl neesi gana izkaŗojies?" Lazdas tēvs noteica, savilkdams kopā sirmos uzačus, kad jaunais bija ieminējies, ka šim tagad vēl nebūšot nekāda ilgā mājās palikšana.

„Lai iet karot tos jaunos karus citi. Ek, tepat Baltmanim ar Vīksnu tēvu dēli kā lāči. Visus šos gadus nodzīvoja tik pa māju, — diezin, kā bija tikuši pie baltām biļetēm. Un zeme viņiem abiem lielāka kā mums."

Dēls pašūpoja galvu, atteikdams, ka no baltbiļetniekiem vien nebūšot nekāds kaŗaspēks. Bet vecais neatlaidās, teikdams jau turpat skarbi:

„Nu, lai tad tā jaunā pašu valdīšana ņem rekrūšus! Jaunu puišu gan atkal saaudzis vai biezs. Un tāda likuma arī nava, ka vecajiem zaldātiem visi kaŗi jāizkaŗo."

Jaunais teica, ka rekrūšus vienus pašus tak ar' nemēdzot sūtīt kaŗā. Un tēvam pietrūka vārdu atbildei.

Sagura sirds, nolaidās rokas. Un pēc neilgas klusēšanas iesākot runāt no jauna, jau citādi skanēja vecā balss:

„Dēls, vai nu es tevi ar varu spēšu aizturēt, ja gribēsi no tiesas aiziet. Viss jau var būt, ka tā vajaga. Bet sirds man, Jāni, tevī klausoties, palika tik smaga, kā vēl nekad. Visus šos gadus, kad tu biji projām, viņa bija pavisam mierīga. — Es ticēju, ka tu reiz nāksi mājās. Kad māte raudāja, es jokodamies teicu, ka to viņas asaŗu dēļ tev būs kaŗa laukā pavisam slapja gulēšana. Māte rājās: kas tas par tēvu, kuŗam neesot sava paša bērns žēl? Tad es cēlos un gāju. Uz stalli, zirgus apraudzīt, ja bija nakts, un tīrumā, ja bija diena. Mātei es biju apnicis ar savu lielo ticēšanu, un tādēļ runājos ar zirdziņiem. Dēls, stundām ilgi es esmu ar viņiem tā sarunājies, gan iedams pakaļ arklam, gan staļļa stūrī uz apgāztas kastes atsēdies un klausīdamies pats savos vārdos, dzirdēdams, ka mīņājas jaunais bēris, un kā bubina vecais dūkanais, itkā saprasdams un pagriezis uz manu pusi galvu. Diezcik prātīga tāda runāšanās ar kustoņiem gan nav, bet viņu klusēšana man likās kā stiprinājums paša vārdos ieliktai ticībai. — Ka tu reiz tiešām atkal arsi mūsu māju laukus, kaut skaities kaŗā pazudis bez vēsts — —"

Vecais sirdīgi nošņaucās un teica tālāk:

„Dēls, todien, kad tu pārnāci no gūsta, es taisīju rijas priekšā tev jaunu lemēsnīcu, un runāju arī ar to. Teicu, ka viņai jābūt reizē smagai un vieglai, jo manējais dēls, izkaŗojis kaŗu kaŗus, ies ar to uzplēst atmatā palikušos mūsu sētas tīrumus. Un tādam darbam vajaga stipru un jaunu roku — —"

Uz brīdi tēvam aizrāvās balss. Jaunais klusēja, skatīdamies logā, kur pašlaik aiz rijas šņores kāpa augšup mēness, baltodams pagalmu un ēku jumtus ar salnas un ar savu mēnesnīcas sudrabu.

„Dēls", vecais kā lūgdamies teica, „tagad man

vairs nebūs šīs ticības. Ja tu tagadiņ atkal aizej,— man ir tāda kā paredzēšana, ka mēs vairs nesatiksimies. Sirds to saka tāpat, kā visus šos gadus teica, ka tomēr pārnāksi mājās. Un tāpēc, ja vien vari, dēls, paliec pie manis un pie mātes. Tu tak esi viņas vienīgais auklējums." —

Atkal iestājās klusums. Pavisam tumša bija palikusi istaba, un tikai ap galdu, iekritis pa logu, blāzmoja rūšu ēnu pārkrustotais mēnesnīcas atspīduma četrstūris. Gultā smagi elpoja murgu miegā māte, ar gripu saslimusi, un no krāsns puses nāca circenīša vienmuļīgā balss.

„Dēls, vai tu paliksi?"

„Nē, tēt", jaunais lēni atteica, un likās, ka tam pēkšņi piesities aizsmakums. „Man jāiet. Baltbiļetnieki mānīsies, tāpat kā krievu laikos, jaunie rekrūši vieni paši vēl nepratīs karot. Un tāpēc jāiet karā arī mums, vecajiem kareivjiem."

„Dēls," — tumsā nodrebēja tēva balss: „kas valdīs mūsu mājas, ja tu nepārnāksi?"

„Kas valdīs mūsu zemi, ja es tagad neiešu, — ja tāpat neies citi?" Dēls atteica, un viņa balsī tagad bija manāms dzelžains skarbums.

Tēvs nekā neteica. Tik smagi nopūtās, un itkā viņam atsaukdamās, no mātes neredzamās gultas puses atnāca slimnieces kungstējiens. —

Vecais piecēlās, lēni aizgāja uz savu cisu pusi. — Jaunais vēl ilgi palika pie galda, sēdēdams tāpat tumsā. Un seju tam baltoja lielais mēnesnīcas atspīdums.

*

Lazda iesāka apstaigāt kaimiņu sētas, sev domu biedrus meklēdams. Vakaros nāca mājās saguris un īgns. Rītos agri saāva kājas, izgāja meklēt vēl. —

Dažā sētā nemaz nebij vīriešu kaŗavīra gados, tik vecīši; un dažs no priekiem apraudājās padzirdis, ka latviešiem nu esot pašiem sava valsts. Citur netrūka jaunekļu nedz vīru, bet trūka ticības.

Citi sētas puisieši teica, ka bez valdības ziņas un pavēlēšanas šie paši uz savu roku nekā nedrīkstot darīt. Un kurai īsti valdīšanai nu jāklausa, arī vēl neesot gluži skaidrs. — Vācu zaldāti smejoties par jauno bauru valsti; baroni, mācītāji pūšot vien. — Ja, ja, — te kaut kas te vēl neesot gluži kārtībā. Ja jau tā jaunā valdīšana esot viena gruntīga valdība, lai dzenot vācus drīzāk projām, lai neļaujot tiem velna puišiem gluži izlaupīt Vidzemi. — Lai izsludinot mobilizāciju, lai dodot pašu zemes cilvēkiem rokās kaŗa bises un citus šaujamos. — Tad gan šie arī iešot, citādi nekust. — Varot vēl ieskriet nelaimē, — tagad jau tādi sajukuši laiki. —

„Stāsta, ka tai jaunajai valdībai neesot ne ieroču, ne naudas", kāds teica, tikko bijis Rīgā un Lazdam, viņu dzirdot, uz mirkli aptumšojās vaigs. Tad uzausa atmiņā kaprāļa Daugula drošā seja, un Lazda apklusināja šaubīgo ar aizrādījumu uz angļu ieročiem, kuri drīz būšot klātu. Varbūt, jau vakar, vai šodien Rīgā savesti. —

„Vakar gan Rīgā vēl par tādām lietām nekā nedzirdēja. Varbūt, ka šodien" — šaubīgais stomīdamies apklusa. Un viņa vietā ierunājās vecs un kustīgs vīriņš, pasirmo bārdu braucīdams:

„Dēls, ko tu tikdaudz noņemies, kad tad latviets ir bijis pats savas zemes kungs? Kad būs laiks, gan tad jau atnāks tie īstie vidzemnieku ļaužu valdnieki."

„Tu, tēvoc, laikam domā, ka mēs atkal būsim krievu ķeizaru apakšnieki?" Lazda viņam prasīja, un vaicājot balss virsleitnantam bija skanējusi skarbi, jo viņš satrūkās.

„Vuj, dēls, kam nu tik ļaunu valodu?! To jau gan nē, pasarg' Dieviņ! Pats deviņsimti piektā gadā dabūju ar kazāku plenicu pa muguru."

„Ko tad tu gaidi?"

Vīriņš pablenda apkārt, noliecās Lazdam pie auss un teica, kā lielu noslēpumu stāstīdams:

„Nu, ko tad citu, kā to pašu zviedri? Zviedru laiki bijuši labi laiki, teic veci cilvēki. Un kādureiz jau iznāk no vecu ļaužu tenkošanas pavisam jauna taisnība. Gan pats redzēsi, dēls."

„Citi atkal saka, ka mūs paņemšot apakš sevis anglis," otrs vecītis pieliecās Lazdam pie otras auss. „Tas jau būtu pavisam labi: angļi aizdzītu vācus, savaldītu krievus."

„Mums nevajaga jaunu kungu, mums tagad pašiem sava valsts," Lazda teica, bet atrada tik mazticīgas ausis, ka pikts palika prāts:

„Jūs, kūtrie, svešas palīdzības gaidītāji! Palīdz tik tādam, kas ir palīdzības vērts. Jūs gaidat, lai mūsu zemes dēļ iet kaŗā citi, paši taisaties palikt mājās. Pielūkojiet, ka nepievīļaties: aiz Latgales jau sapulcējas kopā krievu kaŗaspēks."

„Kas tie par krieviem!" Atsaucās strauja balss, un Lazdā pavērās jauns kalps ar spītīgām un niknām acīm. Viņš visu laiku bija klausījies pusnicīgi smīnēdams, bet tagad aizsvilās kā sveķains skals:

„Ko tas jaunskungs tur melš? Atradis krievus! Mūsu pašu brāļi taisās nākt mājās, latviešu strēlnieki."

„Kāpēc tad viņi nāk ar ieročiem, paši pret savas tautas valstī?" Lazda savaldīdamies jautāja, un zviedru gaidītājs jau bija paspējis iečukstēt ausī, ka kalps esot no sarkaniem.

„Gan viņi zina, kādai vajadzībai jāņem līdz ieroči," kalps atcirta. „Iztīrīs zemi no kungu sugas, un arī no tiem. kuri turas ar vāciešiem uz vienu roku," viņš novilka, uzmezdams Lazdam ļaunu smīnu. Un zviedru draugs no jauna iečukstēja virsletnantam ausī, ka kalps visus kūdot pret jauno Rīgas valdību. Un pats nopūtās:

„Daudzi te domā tāpat, kā viņš. Par daudz liels niknums sakrājies ļaudīs pret kungiem un citiem, kas no vācu slakas. Komūnisti jau saka, tā jaunā Rīgas valdīšana esot ar vāciešiem pa draugam, un tāpēc strēlnieki nākot visur mājās, sataisījušies uz jaunu kaŗošanu." —

Citās mājās pat neielaidās ar Lazdu valodās. Un pamanījuši, kas tam uz sirds un mēles, teica īsi:

„Ejiet vien tālāk. Mēs to paši zinām, ko darīt, un ko gaidīt."

Viss lielais vairums gribēja tik vienu, — lai viņus mierā liek. —

„Negrūžat citus nelaimē, un padomājiet arī paši par saviem vecākiem," kāds kaimiņš lūdzās. „Sarkanie tā kā tā drīz būšot klāt. Viņiem te priekšā savi ļaudis, kas visu novēro."

„Ja būsiet vīri, nevis bābas, tad velta būs tiem visa vērošana," Lazda saniknots atcirta, bet kaimiņš tikai noplātīja rokas:

„Ko ta nu es? Ko Dievs būs lēmis, tā lai notiek."

Tak pagadījās arī viena otra atsaucīga sirds. Pusaudžiem iezvērojās acis, dzirdot Lazdu sakam, ka tagad viņiem jāiet karā. Un dažs jauneklis bija gatavs doties tūliņ līdzi.

„Gaidiet vēl mazliet, tikai dažas dienas, kamēr Cēsīs būs klāt valdībai sūtītās angļu šautenes," Lazda teica, un gāja tālāk, meklēdams kara biedrus citos novados.

Gadījās leitnanti un instruktori, pēc krievu armijas šķīdoņa palikuši Vidzemē, kas bija gatavi atkal karā iet. Un arī viņu cerības joprojām bija — no Rīgas sagaidāmais šauteņu sūtījums.

Tak par tā pienākšanu nebija ziņas.— Reizes piecas gājis uz Cēsīm, Lazda no turieniešiem nekā jauna vēl nevarēja padzirdēt. Un sesto reizi aizejot, no Rīgas bija laista ļauna vēsts.

— No angļiem nekas nav saņemts.Vāci pret kaut kādiem tur solījumiem savukārt nu esot apsolījušies dot latvju karaspēkam savas šautenes, bet maz ticams, ka viņi turēs vārdu. Esot tādas ziņas, ka vāciešiem un sarkanajiem krieviem jau gatavs slepens nolīgums: vāci vairs necer latvju zemi paturēt, un grib to labāk atdot lieliniekiem, tikai ne pašiem latviešiem. Un solījušies sarkaniem aiziet no Latvijas bez kaujas, tāpat darīt visu, lai jaunajai latviešu valdībai līdz vācu aiziešanas laikam nebūtu vēl gatavs pašas karaspēks. —

Un tāpēc rīdzinieku padoms, Cēsu jaunekļiem un vīriem pašiem sameklēt ieročus. —

„Tā būtu tūliņ teikuši," — pukojās melnmatainais Leimanis, kam smaids reti kad gaist no kvēlsarkanām lūpām. Un kapteinis Miezītis, purinādams gaišsprogaino galvu, jautri iesaucās:

„Sameklēs ar'! Man, piemēram, aiz tēva rijas pažobeles no viņgada, stāv aizbāsts japāņu sistēmas karabīns."

„Man tepat Cēsīs drošā vietā glabājas laba krievu šautene," — nosaka plecīgais un labsirdīgais Puriņš. „Un pāris saujas patronu."

Izrādās, kaut kāds šaujamais ir arī vienam otram citam. Tak saskaitot visus, kas daudz maz apbruņoti, sanāk tik pamazs vads.

„Par maz, par maz," ātri teic Miezītis, pa paradumam uzsisdams ar plaukstu sev pa pakausi, kad kaut kas steidzīgs jādomā. — Un Leimans atsaucas bez garas domāšanas:

„Te netālu ir ezers, kurā krievi viņu gad aizbēgdami, sasvieduši iekšā lērumu šautenes!"

„Kā tu tās izzvejosi ārā," — Puriņš atsaka. Varbūt, tas ezers krietni dziļš."

Leimanis neatlaižas:

„Kārlis ir varens nirējs. Var kaut āliņģī peldēties, — viņam tas nieks."

Krastā izmestas vienpadsmit šautenes.

„Nu, tad brauksim sameklēt to vietu, kur Leimanim tas zemūdenes arsenāls", Miezītis piekāpjas.

Un dienu vēlāk maza ezeriņa krastā pēc rītausmas jau staigā četri vīri, un Lazda iet starp tiem. Naktī uzsalis, un plānās ledus gāles skanēdamas plīst zem šauteņu meklētāju zābakiem.

„Kārli, laidies nu iekšā," Leimanis skubina gaišsprogaino kapteini, kurš paspējis jau izģērbties un stāv krastmalā, slaiks un rīta saules zeltīts, un izliekas viss izveidots no muskuļiem un cīpslām.

„Pag', lai mazliet tak sasilst ūdens," Puriņš ierunājās. Un Leimanis dievojās, ka tieši te, tai dziļumā, kas sprogainā kapteiņa priekšā, guļot krievu sasviestās šautenes.

„Šai pašā vietā, goda vārds! Man brūtes tēvs pavasarī stāstīja, — viņam te netāl mājas. Tu, Kārli, to gan pielūko, ka nepārplēs vēderu uz kādu durkļa galu." —

Viņš vēl nav pabeidzas runāt, kad atvara ūdens jau sasities pār Maizīša galvu, un viļņojuma loks sāk šūpot pie krastā stāvošo kājām plānās ledus gālu šķembeles.

Pēc minūtes kapteiņa galva parādās virs ūdens, slīd uz krasta pusi. Un ticis sēklī, nostājies uz kājām kapteinis, smaidošu, bet no aukstuma pazilganu seju, paceļ gaisā un izmet malā divas sarūsējušas šautenes.

„Vareni," Leimanis nopriecājas, uzķerdams viņas sviedienā. Bet tad tiem krastā palicējiem sejas stiepjas garas, jo šautenēm nav aizslēgu. —

„Nekas," Leimanis lūko mierināt sevi un citus. „Tos aizslēgus krievi tak nebūs aiznesuši līdzi uz savām ģerevņām. Būs sametuši kautkur tepat. Kā tad — tas brūtes tēvs stāstīja, ka krievi toreiz locījušies arī ap to ezera galu, kur līkais bērzs."

Kad krastā izmestas vienpadsmit šautenes, kapteinis — nirējs kļuvis gluži zilgans, nevar pat parunāt. Un atgūst valodu un cilvēcīgu ādas krāsu tikai pēc straujas lēkāšanas krastmalā.

„Tā, nu pēc īstās indiāņu dejas sametās silti," viņš aizelsies nosaka, noliekdamies pēc krekla. Un ļauj tam nokrist atkal zemē, ciešāki paskatījies vienā no šautenēm, ko Lazda mēmi rāda tam.

„Ak, tādas tās lietas," Maizītis satriekts ierunājas. „To dzelzs gabalu dēļ vien nebija vērts saldēties."

„Pie līkā bērza, skaties tur, esot gāzts iekšā arī šis tas cits," Leimanis paskaidro. Un straujais kapteinis skriešus metās turpu, pārējie pakaļ tam.

Ar izzvejotām krievu bisēm un astoņiem aizslēgiem viņu meklētāji griežas mājup. — Par astoņiem vīriem top lielāks apbruņoto cēsinieku skaits.

Citiem ir ziņas, ka kaut kur Piebalgā glabājoties, un ne jau ūdenī, bet gan tāpat virs zemes, kāds desmits šauteņu, un iesāk viņu meklēšanu. Un citi atkal siro ap atvariem, kuŗos pēc ļaužu stāstījumiem nogremdēts krievu ložmets, vai cits kāds kaŗa daikts.

Diviem laimējas nopirkt kādas vācu bises no viņu kareivjiem, kas pošas mājās braukt. Un kādas pusgŗuvušas, vēl krievu dedzinātas muižas bēniņos atrod vēl lietojamus šaujamos. Un kaŗošanai beidzot jau gatavas pavisam astoņdesmit šautenes, un viņu cilātāju ziņā nodota Cēsu pils.

— Ap to laiku, kad aizsaluši ezeri un strauti, un gausi iesācis snigt sniegs. Un ir jau vēstis, ka sarkanie tikuši Vidzemē dziļi iekšā, un ka arī jau Rīgā vairs nešaubās, ka bez cīņas tiem atdod latvju zemi vāciešu kaŗaspēks.

*

Pilī no Rīgas ieradies vecīgs pulkvedis un gatavojas kaŗot. Taisās nostāties iebrucējiem ceļā kaut ar tiem pašiem astoņdesmit cēsinieku kareivjiem. —

Ar veco pulkvedi atbraucis reizē otrs, daudz jaunāks, stalts un vingrs. Vecais runā par diviem, izrājas, kad vajadzīgs, par trim. Jaunais ir kluss un mierīgs, vairāk novēro. Un diez pa kādiem ceļiem atnākušas cēsiniekiem tādas valodas, ka jaunais pulkvedis pirms četri gadi poļu purvos ar savu rotu trijas stundas turējies pret vācu divīziju.—

Vecajam, kustīgajam sirmbārdim ir vārdā Apinis. — Jaunajam, ūsainajam pulkvedim Kalpaks, pavisam savāds, maz kur dzirdēts vārds. Un zilas, laipnas, mazliet sērīgas acis. —

Jaunais sūtīts no Rīgas, izlūkot, cik lieli iebrucēju spēki, pa kādiem ceļiem virzās ienaidnieks.

Trijās ragavās, cēsinieku pulciņa pavadīts, pulkvedis naktī zūd no pils tikpat klusi, kā nācis.— Pēc dienām četrām viņa pavadoni ir atkal savu kaŗa draugu vidū, sakās atbraukuši pus Vidzemes.

Kur jaunais pulkvedis? Kareivji nezin. — Laikam aizbraucis atpakaļ uz Rīgu. — Un iztaujāti stāsta pils vīriem, ka tas vedis viņus līdz sarkano strēlnieku priekšposteņiem, palikdams mierīgs arī tad, kad no divsimts soļu attāluma tiem nakī šauta virsū ložmetēju guns.

— Vēstis no frontes, kuŗas patiesībā nav, jo vāci atkāpjas bez cīņas?

Pavisam sliktas. — Gulbenē jau sācis strādāt tribunāls. Valkā viņdien proklamēts, ka Latvija būs komūnistu republika. — Sarkanie strēlnieki jau Valmierā. — Drīzi dzird Cēsīs, ka viņi esot jau pie Raunas. Un Lazdam sažņaudzās sirds, atceroties mātes asaras, kuŗas lija, otrreiz šķiŗoties, un dēls atceŗas tēvu, un cik tam drūms bij vaigs. — Nāk prātā pabailīgā kaimiņa biedinājums, ka komūnistiem tagad visur esot priekšā savi ļaudis, kas visu novēro.

— Ielāgo katru paskarbāku vārdu, cilvēku uzvārdus un sejas, seju izteiksmes, lai atcerētos, kad sāksies visu citādi domājošo tiesāšanas laiks. —

*

Vakarā Leimanis ar trijiem vīriem brauc izlūkot, cik tālu no tiesas ticis ienaidnieks. Un Lazda prasās patruļniekos līdzi, mātes un tēva dēļ tam nemierīga sirds. —

Klusi slīd ragavas, — viņās sasēduši četri bruņoti vīri, — pa rokai noliktas tiem kaujas šautenes.

Nakts nav tumša, kaut nespīd mēness, — met debess lejup zvaigžņu zaigu, balto tai pretī sniegu vizējums. —

Ceļš sāk liekties lejup no kalna, un Leimanis, zirgu valdīdams un nesteigdamies ņem vienā rokā grožus, ar otru uzliek sev uz ceļiem šauteni, un pusbalsī saka tiem citiem:

„Sarkano postenis."

Zirgs sprauslodams norikšo ielejā, Un lejā, bisēm rokās, stāv četri vīri, pakaušos atgrieztām jērenīcām, uz pierēm zemu izlaistiem kazāciskiem matu cekuliem.

„Kas jūs tādi?" sargs skarbi prasa, grasīdamies celt šauteni. Un sakustas arī pārējie trīsi, kas ceļa malai ieblakus.

„Vai tad tu neredzi?" Leimanis atcērt, zobus rādīdams, un aptur zirgu, paņemdams tagad abās rokās uz ceļiem nolikto šauteni. Un trīs vēl citi stobri sāk nesteigdamies celties blakus melnīgsnējā virsnieka augumam.

Posteņa vīri apjūk, — viņus izsit no uzstāšanās sliedēm šis aukstais un reizē draudupilnais braucēju mierīgums. Un tas, pirmais, kuŗam rokās bija groži, vēl smīn un uzprasa:

„Nu, kā būs?"

„Braucat, braucat!" viens no posteņa vīriem piepēži saka lielā steigā. Un balss tam ir bez skaņas, itkā būtu pusaizžņaugts kakls.

„Paldies," Leimanis mierīgs nosaka, nolaizdams šauteni un atkal ņemdams rokās grožus. Un naski tālāk rikšo zirdziņš, apkārt dziļi sniegi, salta mirdz pāri galvām melnzils zvaigžņu telts.

Tad virsleitnants, kam lūša acis sāk atkal vērot ceļa gabalu, kas priekšā tiem, paklusi iesvēlpjas un šautene tam pazūd zem ragavmaisiņa. Tas ir signāls, kam seko trijas citas. Un ir ar' laiks:

Jauns bruņoto pulciņš stāv atkal uz ceļa, šoreiz trīsreiz tik liels.

Leimanis pievelk grožus, zirdziņš stājas. Un ragavās četri rāmi braucēji, — tik kabatās tiem mešanai gatavas granātas, — plaukstu apņemtas viņu saltās čaulas.

„Labvakar, biedri."

„Labvakar," atņurd vairākas strupas balsis. Citi strēlnieki klusē, vērodami piebraucējus drūmām acīm. Tad garākais no visa bara sakustās:

„He, puikas, — tas jau mūsu vecā pulka virsnieks! Sveiki, sveiki Leimaņa kungs," gaŗais strēl-

nieks pusņirgādamies, pusdraudzīgi sveicina, un bruņotie aiz viņa stājas ciešāk, tad tuvāk nāk.

„Ā, Kārkliņ, jūs! Nu redziet, tā mēs atkal tiekamies. Kā sviežas?" Leimanis jautri teic, un nesteigdamies sāk rakņāties pa kabatām.

„Mest?" Lazda nočukst Leimanim turpat pie auss, un roka tam cieši aptvērusi kabatā slēpto granātu.

Izlūku patruļas vadonis lēni papurina galvu un izvelk papirosu etviju.

„Nu, biedri, sapīposim! Priecājos, ka jūs esat atkal dzimtenē. Vidzemes meičas pēc jums gluži nobēdājušās," Leimanis triec un mēļo ar viņu apstājušiem strēlniekiem. Un uzplaiksnījot papirosu uguntiņām, no kareivsejām šķiet gluži gaisis neuzticības drūmums.

„Redziet, biedri, kā laiki mainās," Leimanis turpina, „nesen vēl biju jūsu virsnieks, bet tagad —"

„Nu?" Kārkliņš atprasa.

„Tagad esmu spekulants, un braucu, lūk, ar šiem te buržujiem uz Valmieras tirgu, sapirkt no saimniekpapām produktus. Nu, sakiet paši, ko lai citu iesāk, palicis zem tiem vella vāciešiem?"

Strēlnieki top jau runīgi. Un garais Kārkliņš, laikam viņu bara priekšnieks, sāk Leimani iztaujāt, kādi baltajiem Cēsīs spēki.

Bara priekšnieks sāk Leimani iztaujāt.

„Pilī veselas trīs rotas, Lejas kazarmās četras," melo Leimanis. „Un ložmetēju būs savi divdesmit. Rīt vēl pienākšot palīgā kāds vācu bataljons."

„Nu, tas nekas," Kārkliņš lielīgs teic. „Pie Raunas upes stāv viss mūsu pulks, uz tilta bruņotais. Pietiek priekš Cēsu sturmēšanas, vai nē, Leimaņa kungs? Rīt sāksies mūsu uzbrukums, un baltgvardisti pajuks kā spaļi."

„Lai labi izdodas," Leimanis nosaka. „Bet nu, biedri, mums tā kā būtu jābrauc, līdz Valmierai vēl patāls ceļš."

„Lūdzu," Kārkliņš liek roku pie papachas. „Uz redzēšanos, sveiki," bet daži strēlnieki jau atkal klusē, vienam un otram nikni sadrūmis vaigs.

Leimanis nesteigdamies iesāk braukt, bet ticis aiz pirmā meža stūra, liek zirgam lēkšos skriet.

„Ko tu tā steidzies?" Brīnēdamies teic Lazda, bet izlūku vadonis neatbild. Un pēc brītiņa grūž caur zobiem:

„Es tev saku, viņi jau dzenas mums pakaļ."

Tepat ir Raunas tilts, un uz tā tiešām melno lielinieku bruņotais vilciens, paceldamies kā tumša gaŗa masa pret zvaigžņotajām ziemas debesīm.

Leimanis griež zirgu no ceļa, iekšā mežā. Jā, tiešām: tagad arī Lazda un citi dzird ātru braukšanu, uztrauktas balsis steidzās tuvāk. Un grožu rauts, zirdziņš apstājas.

„Kāpjiet ārā," — teic Leimanis: „lūkosim nu kātot uz Cēsīm labi mudīgi, bet pa mežu un kājām."

Un salēcies no grožu niknā uzcirtiena, sāk lēkšot, pus pa gaisu aizrauj tukšās ragavas zirgs, lēkšodams prom pa kreisi, pazuzdams starp sniegpilnām eglēm.

Izlūki aiziet pa labi. Apmaldas, beidzot uzņem īsto virzienu, to saskatījuši pēc zvaigznēm, kuŗas šad un tad redzamas starp egļu galotnēm. Un ielūzuši Raunas ledū, pret rīta pusi tiek pie savējiem.

*

Vecais Apinis gatavojas uzsākt kauju dēļ pilsētas, kuŗas ļaudis jau ir pārņēmis apātisks izmisums. Viņi arī bez izlūkošanas, no vietējo sarkano valodām vien zina, ka rītu gaidāms strēlnieku uzbrukums.

Civīlie cēsinieki nevēlas, ka viņu pilsēta kļūtu par cīņu vietu. Tie domā, ka ienākuši bez kaujas, lielinieki būs saudzīgāki, vismaz pirmo laiku. Un tad jau redzēs, viss var būt, ka tie tik nežēlīgi nemaz nava, — pašu zemes cilvēks tak nevar būt nekāds necilvēks. —

Pulkvedis baigi sarauc sirmos uzačus, dzirdēdams Cēsu galvas lūgumu.

Taisnību sakot, vecais šai brīdī no visas sirds gribētu izteikt šim cilvēkam iet pie velna. —

Tad atnāk izlūki un stāsta pulkvedim, ka pa labi un kreisi itnekā vairs nava. —

Ka jau uz Ierikiem atkāpjas vācu karaspēks.

Apinis nopūšas, paraustīdams platos, mazliet jau salīkušos plecus. Tad pavēl rotai kārtoties, apved viņu ar līkumu visapkārt Cēsīm, lai komūnistu spiegiem sajuktu promaizgājēju pēdas, lai viņi nesaprastu, kurp īsti aiziet šo astoņdesmit jaunekļu un vīru ceļš.

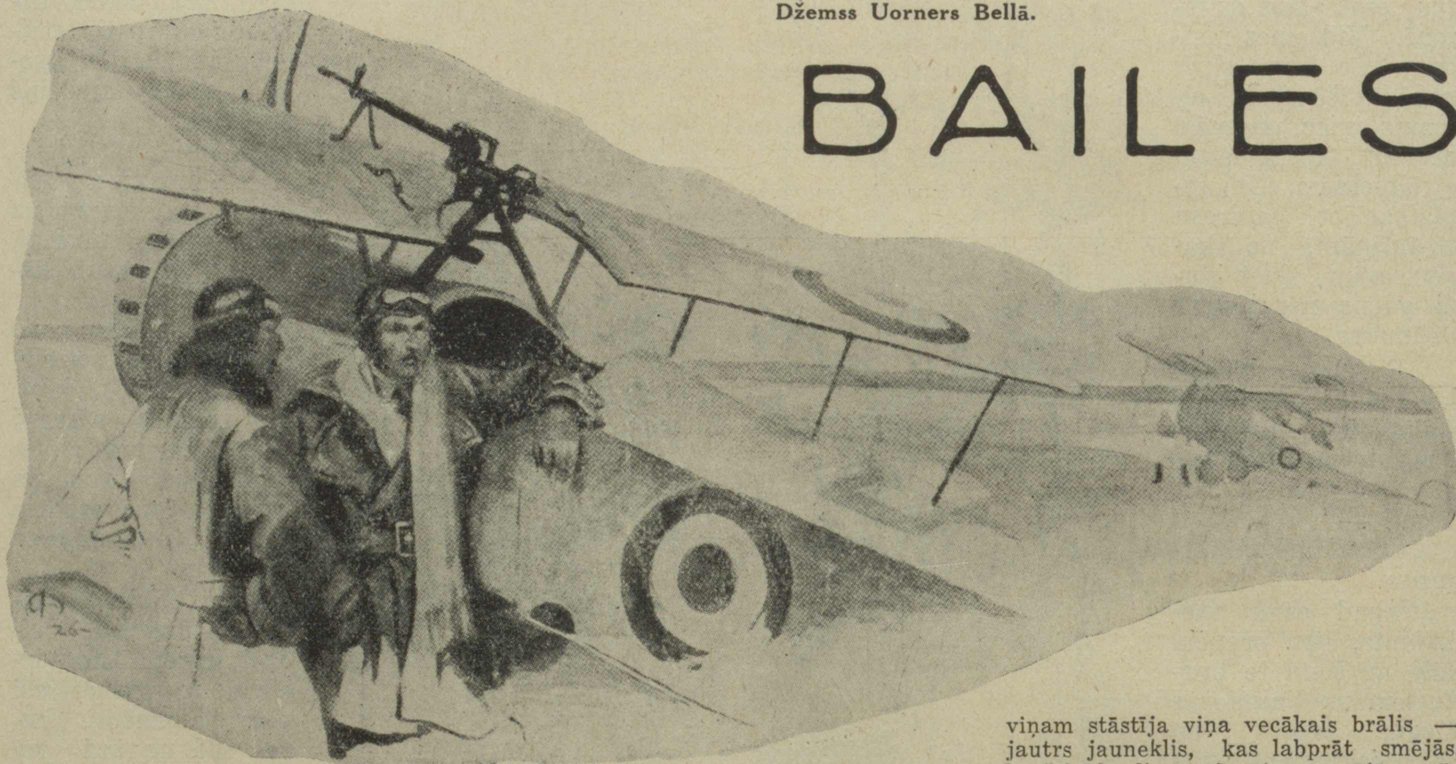
— Tā vecs un daudzās medībās dzīvs palicis sirms vilks prot labi apslēpt viņu vajātājam, medniekiem un suņiem, uz kuru debesmalu aizgājis to lenktais pelēkais ienaidnieks. —

Caur Līgatni, kuras strādnieki dungodami pēdējās kaujas meldiju, vēro Cēsu rotu nikniem skatiem, caur gravaino Siguldu, kuras pīlādžiem vēl nav nobiris viņu ogu sarkanums, vecais Apinis aizved savus astoņdesmit uzticamos prom uz Rīgu, kur lasās kopā Latvijas republikas karotāju karaspēks.

(Turpmāk vēl.)

Džemss Uorners Bellā.

BAILES

Šīs bailes gan bija tikai mazs punktiņš, tomēr tās jau kopš mēnešiem sagādāja viņam sirdssāpes — jau kopš pirmā patstāvīgā lidojuma Epevenas aerodromā. Šis punktiņš kādu rītu pēkšņi parādījās, it kā tīrs, sārts caurumiņš, ko situsi lode ar tērauda apvalku — kā ievainojums, par kuru jākaunās — kā ievainojums, pret kuru jācīnās — kā ievainojums, kas nekad negribēja sadzīt. Viņš tā izjuta arvien, it kā veža slimības pirmos sāpīgos vieglos dūrienus. Tās pavadīja viņu teātrī un čukstēja: „Izbaudi to — varbūt kā tā tava pēdējā izrāde." Tās dažkārt parādījās ēdienreizēs un atņēma ikvienu prieku par jau tā visai nepilnīgo kara laika barību.

Tās bija lidojošiem cilvēkiem īpatnējas bailes. Dažkārt viņš sev tās iztēloja kā mazu velnēnu, kas notupies uz viņa lidmašīnas virsējā plākšņa un jautā, vai stūres stiepules pietiekoši stipras, norāda uz iedomātām plaisām balstos, aizrāda, ka bencīna tanks patukšs, ka motors apstāsies nākošā pagrieziena kāpienā.

Tās pavadīja viņu arī tagad, kur viņš, motocikleta blakus sēdeklī sēdēdams, brauca uz eskadriļu, un motociklets lēkādams traucās uz priekšu pa Amjēnas nomales nelīdzenām ielām. Eskadriļa bija pēdējais punkts, kurp viņam jādodas. Visi pagājušie mēneši bija veltīti sagatavošanās darbiem. Beidzot viņš ņems aktīvu dalību karā. Še viņu gaida sasniegumi — ja vispār viņam tādi būs.

Viņš paraustīja plecus. Lai nu kā, četras dienas viņš pavadījis Londonā un desmit dienas pilotu sapulcēšanās vietā, līdz eskadriļa atsūtīja viņam pakaļ. Vienu plecu atspiedis pret lēkājošo sēdekli, viņš sameklēja sava tērpa kabatā papirosus. Mēchaniski viņš vienu pasniedza braucējam. Pēdējais to satvēra netīriem pirkstiem.

„Pateicos, sēr."

Viņš pamāja ar galvu un aizdedzināja abus papirosus ar savu kabatas degli. Dīvainā kārtā šīs bailes dažreiz pildīja visu viņa būtni, bet tad atkal apsīka tiktāl, ka bija tikko manāmas, maz iespaidojot saules lēkta skaistumu vai nēnesnīcas maigumu.

Motociklets lēkādams devās uz priekšu pa cieto dubļu lentu, kas kā slikti aizdzījusi rēta virzījās pa lauka bakurētaino seju. Šie izrakņātie un tukšie lauki bija nesuši asiņu satracinātu vīru smagumu un vēl tagad glabāja viņus neapzīmētos kapos, turpat, kur viņi krita pirms viena gada, tērauda spriguļa gar zemi triekti. Pār šiem laukiem jau viņam stāstīja viņa vecākais brālis — jautrs jauneklis, kas labprāt smējās, kurš kādu dienu aizgāja no mājām, pēc mēneša atgriezās bez smiekliem un pēc otrreizējās aiziešanas vairs nepārnāca. Viņš bija redzējis arī illūstrācijas žurnālos... Tomēr neviens nebija pratis attēlot šinī laukā valdošo bezgalīgo postu, kādu viņš tagad pats redzēja.

Nu vairs neviens nevarēs smaidīt par viņa pilnīgi tīro formas tērpu un sacīt: „Pagaidiet, līdz jūs nonāksiet frontē. Kad es biju Francijā —". Nu jau viņš pats bija frontē. Jau rīt vai parīt viņš ar pielādētiem ložmetējiem dosies pār frontes līniju. Viņa instruktori apmācības aerodromā — vīri ar kalsnējām sejām un nosmērētām ordeņu lentām zem lidotāju nozīmēm — arī nebija veikuši neko citu, dažs pat ne to. Viņš bija daudz dzirdējis par bezbailīgiem vīriem, kā Rodess - Mūrhauss, Alberts Bolls un kanādietis Bišops, par vīriem, kas lidoja paši par sevi nedomādami.

Pēkšņi viņš spilgti iedomājās, ka visi tie veduši tādu pašu karu, kāds patlaban viņu sagaidīja. Divdesmit piecas jūdzes viņa priekšā, ieracies kā žurka alā, starp Bapommu un Kambrē, turpinājās karš — gaidīdams, lai sagrābtu arī viņu, tiklīdz viņš ieradīsies. Anglijā viņam karš šķita arvien tik tālu. Vidusskolu beigdams, viņš kara lauku bija iztēlojis kā vietu, kur izpaudās cilvēku varonība, — viņš bija jauns, pavisam jauns — kā vietu, no kurienes

viņš atgriezās ar ordeņu lentām zem lidotāja nozīmes, ar glīti pārsietiem ieskrambājumiem. Tad viņš devās uz Epevenu mācīties par lidotāju. Tur, pirmo reizi vienam lidojot, baiļu sajūta iezagās viņa sirdī.

Dārdēdams motociklets iebrauca kādā sagrautā pilsētā, kur rēgojās kādreiz balto sienu apkvēpušās drupas. Tur atradās kāda uz ātru roku salāpīta kafejnīca ar vairākās vietās ieplīsušu dzeltēnu markīzi, kas it kā mēģināja smaidīt.

„Albēras pilsēta," sacīja braucējs.

Jaunais pilots piekrītoši pamāja ar galvu. Kafejnīcas durvīs slaistījās vairāki sapieru virsnieki. Viņu formas tērpi bija kļuvuši rūsgani un piedurkņu atloki, kā arī elkoņi bija pastiprināti ar ādu. Arī pogas bija ādu pārvilktas, lai aiztaupītu spodrināšanu, un cepuru nozīmes bija pieņēmušas tumšu bronzas krāsu. Viņš noraudzījās uz savām baltajām Betforda auduma biksām un nevainojami tīro siltas angļu drānas jaku ar ādas apkakli, atcerēdamies lidotāju korpusa priekšniecības, kuru dēļ citi karavīri viņus apskauda. Vannas, tīras drēbes un labāka barība. Nabaga kājnieki tā iedomājās debesis. Pēdējie lidotājus dēvēja par laimīgiem šo priekšrocību dēļ, kā arī mazliet pukojās, atcerēdamies sausās gultas un dzērienus, kuru lidotājiem, kas dzīvoja jūdzēm tālu aiz frontes līnijas, netrūka.

Jaunais pilots jautāja sev, vai kājnieki arī zin, ko nozīmē atrasties vienam pašam svilinošā augstumā, bez sarunu biedra. Bez cilvēka, kas varētu sniegt palīdzīgu roku, kad starp lidotāju un zemi nav nekā, kā tikai plāns, drebošs audums un 2000 pēdu tukšuma. Tās jau bija viņa bailes — tukšums — nekas — vientulība; vīri, kurus viņš redzēja zem markīzes, varēja mirt sabiedrībā. Viņam, turpretim, tādas priekšrocības nebija — viens pats, ar lielu dārdoņu virzoties mākoņos, bez neviena, kas viņu varētu dzirdēt, palīdzēt, varbūt jūdzēm dziļi nogāžoties lejup. Tāda cena bija jāmaksā par vannu!

Motociklets brauca pa slīpu nogāzi uz augšu un strauji pagriezās pa kreisi. „Lidotāji atgriežās no pēcpusdienas patruļas lidojuma," sacīja braucējs, norādīdams ar savu netīro pirkstu. „Tur atrodās aerodroms."

Parādījās trīs brūna auduma angāri un aprūsējuša skārda būdiņu rinda, atgādinādama kalnraču sādžu tuksnesī, noplukušu un nespodru. Viņš redzēja, ka pēcpusdienas patruļas pēdējā lidmašīna patlaban nolaižas un skaidri iedomājās vēja gaudošanu lidojošās stiepulēs. Parādījās melna dūmu strūkla, un pilots izkāpa no savas mašīnas. Motocikletam tuvojoties noplukušajam eskadriļas birojam, lidmašīna jau bija aizvilkta pie angāriem, un izkāpušais pilots, cimdus novilcis, meklēja papirosus. Gaisu pildīja benzīna un pārstrādātas eļļas kodīgā smaka; lielas sniega pārslas krita lēnām, nemitīgi.

Jaunais pilots izkāpa no motocikleta blakus vāģa, pabīdīja pie malas savu mugursomu, kā arī rokas somu, un iegāja eskadriļas birojā. Adjutants sēdēja pie sava galda, smēķēja un sarunājās ar kādu vīru melnas ādas tērpā un lidotāja cepurē — ar kādu, kuru eļļas nosmērētā seja un pirksti vēl arvien bija zili nosaluši.

„Patersons, sēr, apakšleitnants, pieteicas dienestam 44. eskadriļā, no pilotu sapulcēšanās vietas."

Adjutants apsveikdams pacēla vienu pirkstu. „Jā gan, kā klājas? Vai jums līdzi jūsu dienesta grāmata?"

„Jā, sēr."

„Noliekat to uz galda. Vai nē?"

Patersons nolika to uz rakstāmgalda, vēl arvien stāvēdams stingri. Adjutants pasmaidīja. „Stāviet brīvi," viņš sacīja. „Mēs še neesam tik stingri. Še nav kadetu skola."

Jaunais pilots pasmaidīja. „Ļoti labi, sēr."

„Tā būs labāk," sacīja adjutants, „tā es jūtos brīvāks. Sniedziet man vēl ziņas par sevi." Viņš sameklēja papīru. „Patersons, apakšleitnants. Jūsu tēvs?" Patersons nosauca sava tēva vārdu. „Vecums?"

„Astoņpadsmit un četras divpadsmitdaļas."

„Labi!" sacīja adjutants. „Jūs atradīsiet brīvu guļamistabiņu B blokā — būdiņu rindas vidū. Jums laimējās. Tur jums tikai trīs vietās caurs. Es likšu nogādāt turp jūsu segu."

Vīrs lidotāja tērpā pūta elpu uz saviem sastingušajiem pirkstiem un smaidīja. „Esmu Hoits," viņš sacīja. „C grupas vadītājs. Es jūs paņemšu tūlīt, vēl iekams jūs pagūs paņemt sev A grupa." Viņš vērsās pie adjutanta. „Tev taču nav iebildumu, Čarli, vai nē? Saki viņiem, ka es tevi iebaidīju." Viņš plaši smīnēja.

Adjutants paraustīja plecus. „Labs ir!"

„Iesim," sacīja Hoits. „Es mājoju jūsu blokā un parādīšu jums jūsu alu."

Viņi izgāja ārā, krītošajā sniegā. Mēchaniki mazos pulciņos rosīgi darbojās ap piecām mazām lidmašīnām, kas patlaban bija atgriezušās. Viņi sastādīja tās rindā, atjaunoja benzīna krājumu un tad ievirzīja brūnajos angāros.

„Mūsu Ronas Kamieli," sacīja Hoits, norādīdams uz lidmašīnām. „Mēs patlaban lidojam virs Kambrē, izlūkodami."

Ejot gar angāru, Patersons ieraudzīja uz vienkārša sola, pie pašām durvīm, sēžam kādu vīru ar aizvērtām acīm un cieši sakniebtām lūpām. Viņa frencis bija atpogāts un piedurkne pie kreisā pleca atārdīta. Tieši zem pleca bija redzamas sarkanas strīpas, it kā tur būtu ķērusi ērgļa nagi. Kāds vīrs turēja viņa roku un kāds cits to slaucīja ar maziem sniegbaltas kokvilnas pušķīšiem, kas kļuva sārti un pēc tam tumši brūni.

Hoits paraustīja plecus. „Laimīgs cilvēks, šis Mallorijs. Šo pēcpusdienu viņš bija ceturtais numurs. Mēs nekā neredzējām tomēr kāda lode viņu ķēra. „Dīvaini." Hoits pasmaidīja. „Tāpēc es tik ļoti gribēju jūs dabūt pie mums. Nevar taču zināt, cik ilgs laiks paies, līdz Mallorijs atkal varēs pie mums atgriezties, un manā grupā jau ir viena brīva vieta." Viņš paraustīja plecus. „To jūs bieži vien šeit redzēsiet, pie tā jāpierod. Tas viss tīrais nieks — ja vien jūs atgriežaties dzīvs."

Patersons asi paraudzījās runātājā. Viņš gribēja jautāt, cik daudzi neatgriežas dzīvi. Tāpat viņš gribēja jautāt, kā grupā radusies otra brīvā vieta. Bet par šādām lietām taču nevarēja jautāt. Še klājās tikai pamest piekrītoši ar galvu un turpināt sarunu.

„Laikam jau tā būs," sacīja Patersons.

„Še jau mēs esam," sacīja Hoits. Ar kājas spērienu viņš atvēra durvis un taustīdamies gāja pa tumšo koridoru, un Patersons viņam sekoja. Hoits atvēra kādas citas durvis un atvilka noplukušu loga aizkaru.

Jaunais pilots redzēja mazu istabiņu ar diviem mazgājamiem galdiņiem, šauru gultu, saliekamu krēslu un saplēstu spoguli. Kaktā stāvēja Patersona mugursoma un rokas soma. Viņš novietoja pats savu saliekamo gultu un krēslu, bet Hoits atlaidās otrā gultā un ļāva papirosa dūmiem lēnām celties pret jumtu.

„Kur jūs apmeklējāt skolu?" jautāja Hoits.

„Vinčesterē," sacīja Patersons.

„Labi," noteica Hoits. „Vai jūs atceraties savu pirmo lidošanas dienu? Še jūs sagaida kautkas tamlīdzīgs. Še apstākļi tomēr citādi, nekā skolā. Ja jūs kautko gribiet zināt, tad nākiet tikai pie manis un es jums pateikšu visu, ko vien pats zinu. Es jau esmu šeit kopš trīs mēnešiem. Es ierados gluži tikpat zaļš kā jūs patlaban, un baidījos no rītdienas — no nezināmā. Ar to jūs drīz vien tiksiet galā. Nedrīkst aizmirst, ka mēs neesam še mūsu pašu dēļ, un galvenais nav parādīt varonību, bet gan turēties cieši kopā ar pārējiem. Es nesludinu pašaizliedzību, bet gan runāju C grupas un piecu vīru dzīvības labā. ‚Esprit de corps' — viens par visiem un visi par vienu — ir auksts, ciets izteiciens. Sauciet to kā gribiet, tomēr tā vislielākā lieta, kura jums jāmācās. Nekad neatstājiet savu biedri bez atbalsta." Hoits iesmējās. „Sasukājaties mazliet, tad ienākiet manā būdā, kur es mazliet savedīšu kārtībā savu ārējo cilvēku. Pēc pus stundas ir pusdiena, un es esmu tik netīrs, kā cūka." Viņš izlēca no gultas un apdzēsa papirosa galu pie sava zābaka zoles.

Pie pusdienu galda Patersons sastapās ar pārējiem eskadriļas lidotājiem un iepazinās ar citiem C grupas vīriem. Mallorijs, pavisam bāls, ar saitē pakārtu roku, sēdēja Patersonam blakus. Bija nodomāts visā drīzumā aizvest viņu uz galveno hospitāli. Galda otrā pusē, blakus Hoitam, sēdēja Mak - Klintoks, jauns skots, kuram vēl neauga ūsas, bet zem kura Zīfortas kilta bija saskatāmi sārti ceļi, stingriem muskuliem, it kā mezglainām ozola saknēm. Otrais grupā iztrūkstošais lidotājs bija Trents, kas viegli slimoja ar influenci un kuru apmēram pēc vienas nedēļas sagaidīja atgriežamies no hospitāļa.

„Stiuart," sauca Felps - Barringtons, „viskiju ar sodas ūdeni misteram Mak-Klintokam un man. Vai jūs arī negribētu, Hoit? Un jūs, Paterson?"

Pēc pusdienas Hoits, kopā ar Patersonu, atgriezās savā istabā — nomazgājies un mošu skatienu.

„Ņemot vērā mūsu zaudējumu, mēs rītdien esam brīvi," viņš sacīja. „Agrā rītā es jūs ņemšu līdzi izpriecas lidojumā — redzēsim, ko mēs viens otram varēsim mācīt." Viņš pasmaidīja. „Ar labu nakti."

Patersons lēnām izģērbās un atmeta atpakaļ sava guļamā maisa malu. Viņš lēnām virzīja pirkstus pa kreisās rokas muskuļiem, automātiski apstādamies tajā vietā, kur Mallorijs bija ievainots. Ar sprīdi viņš mērīja attālumu no ievainojuma līdz sirdij — septiņas collas. Viņš paraustīja plecus. Nemaz nebūtu tik slikti. Tīri un ātri. Kaut jel viņš varētu būt tikpat laipns un pretimnākošs, kā Hoits. Hoits ar mierīgo smaidu un divām mazām lentītēm zem lidotāja nozīmes. Angļu Kara krusts un franču Goda leģions — un pagājuši tikai trīs mēneši, kopš dienas, kad Hoits vēl bija zaļš — pilnīgi zaļš!

Aiz viņa kāds lēnām atvēra durvis. Ienāca pidžamā tērpies Hoits. „Vai jums nav kāds papiross?" viņš jautāja.

Patersons strauji pagriezās un smaidīja. „Lūdzu, lūdzu," viņš sacīja. „Tur uz galda."

Hoits paņēma papirosu un aizsmēķēja. „Nevaru aizmigt," viņš sacīja. „Ja gribiet, nākiet un ieņemiet Mallorija gultu. Man ir pāris jaunu žurnālu un es varu jums kautko pastāstīt par mūsu darbu, līdz mums sāks nākt miegs."

Hoits tiešām bija lāga zēns — sasodīti izpalīdzīgs.

*

Auksta, pelēka migla klāja laukus. Mēchaniķi, cepures uz ausīm uzmaukuši, skraidīja lai sasildītos, varenos lēcienos norāva propellerus uz leju, līdz aukstie motori ieriedamies atdzīvojās un uzsāka dobjas dārdoņas koncertu. Motoru saceltie putekļu mākoņi spiedās angāros un nogūlās uz audumu sienām. Hoita lidmašīna nodrebēja un izvirzījās no rindas; tai sekoja Felpsa - Baringtona mašīna. Nākošais bija Trents, kas dienu iepriekš bija atgriezies no hospitāļa.

Patersons pamāja mēchaniķiem un laida darbā savu motoru. Aiz viņa, pa kreisi, nāca Jardlejs, jaunais lidotājs, kas ieradies no pilotu sapulcēšanās vietas, lai aizpildītu Mallorija vietu. Beidzamais bija Mak - Klintoks, vadītāja palīgs.

Hoits ātri, nervozi pamāja ar roku un sākās lidojums. Motoru dārdoņa caur miglu atbalsojās būdiņu sienās. Acumirkli vēlāk sakustējās lidmašīnu astes un riteņi viegli lēkāja pa nelīdzeno laukumu. Hoita lidmašīnas deguns ātri pacēlās un viņš aizlidoja, paceldamies arvien augstāk. Pārējie pieci sekoja viņam ciešā formācijā.

Patersons paskatījās savā augstuma mērītājā — 500 pēdas. Viņš paskatījās uz priekšu un pa kreisi. Tur bija sagrautā Bapoma, pa pusei miglas aizsegta. Pēkšņi Felpas - Baringtona mašīna ielidoja sārtā liesmā un ikviens balsts un stiepule mirdzēja kā izkusis sudrabs — lēca saule. Patersons redzēja sarkanu ripu paceļamies tieši viņa priekšā un to redzot viņam palika siltāk. Lejā pār gondolas malu viņš vēl arvien redzēja miglā tītu zemi.

Lidotāji cēlās augstāk, ciešā ierindā. Nu jau augstuma mērītājs rādīja 4000 pēdas. Patersons paskatījās pa kreisi un ieraudzīja Jardleju mājam ar roku. Jardlejs pārdzīvoja sava pirmā patruļas lidojuma uztraukumu — gluži tāpat, kā Patersons pats pirms vienas nedēļas. Tomēr Jardlejs atstāja mazliet citādu iespaidu — viņš bija pašpaļāvīgāks un arī vecāks. Aiz viņiem lidoja Mak-Klintons — sargu suns, segdams viņu asti un paceldamies mazliet augstāk, pastāvīgi gatavs palīdzēt, ja friči negaidot parādītos no aizmugures.

Virs viņiem atradās mākoņi — pelēka mākoņu sega, tik cieša, kā pamatīgs jumts, ar retiem cauruminiem, pa kuriem atspīdēja debess zilums. Zem šādiem mākoņiem atrasties pavisam neizdevīgi. Hoits to zināja un cēlās arvien augstāk. Sasniegtas jau gandrīz 10.000 pēdas. Zeme lejā pamazām atbrīvojušies no miglas, tikai vietām vēl redzamas miglas strīpas, atgādinādamas lokomotīves dūmus.

Frontes līnija tagad atradās tieši zem viņiem, vezdama uz dienvidiem un austrumiem, kā svaigs dunča grieziens, šurp un turp pār zemi, neapstādamās pie pilsētām, bet gan virzīdamās tieši caur viņu netīri pelēkajām drupām. Kādu dienu šī sastingusē līnija salūzīs un viss sakustēsies — par labu vai par ļaunu.

Hoits cēlās vēl arvien augstāk. Mākoņu strīpas neveiklā kārtā tvēra sešus mazos Kamieļus, it kā spokaiņiem pirkstiem cenzdamās tos apturēt. Patersons atkal paskatījās uz Jardleju. Viņš priecājās par Jardleja ierašanos, jo lai gan arī pats vēl bija zaļš, tomēr Jardlejs bija zaļāks. Šī doma pacēla viņa pašapziņu.

Frontes līnija nu jau palikusi aiz viņiem. Hoits pagriezās uz dienvidiem, lai apietu zenita lielgabalu baterijas pie Kambrē, un pēkšņi viņi lidoja pār nespodru sudraba strīpu — Sommas-Šeldas kanālu. Patersons satvēra savu Baudena spieduli un izlaida desmit šāvienus, lai griezīgi aukstajā gaisā sasildītu savu Vikersa ložmetēju. Tad viņš ar ceļiem satvēra stūres stieni un sniedzās pēc Ljuisa ložmetēja, kas bija novietots uz augšējā plākšņa.

Pēkšņi viņa rīkle kļuva sausa un viņa ceļi it kā izkusa. Viņa acu priekšā spārnu audums pie ložmetēja saplīsa un ribu koks pārvērtās šķembās! Acumirkli viņš it kā sastinga, tad strauji sviedās savā sēdeklī apkārt un pārlaida skatienu gaisam virs sevis. Nekas nebija redzams, tikai Mak - Klintons bija nozudis. Jardlejs bija vēl šepat, tomēr lidoja gausi un no viņa mašīnas plūda dūmu strīpa. Tad Hoits mežonīgā kāpienā metās pa kreisi. Felps - Barringtons pēkšņi nolaida lidmašīnas priekšgalu uz leju un motoram pilnā sparā strādājot, metās lejup un pēkšņi tur, kur nupat bija tikai seši Kamieļi, debesi pildīja pelēkas mašīnas, ar platiem deguniem un melniem krustiem.

Uz labu laimi Patersons nospieda savu Baudena spieduli un šāva tukšā gaisā; uz labu laimi viņš sekoja Felpsam - Baringtonam. Kautkur pa kreisi viņš redzēja melnu dūmu kušķi un dūmu lejas galā saulē mirdzēja kautkas dzeltēns. Lidmašīna ar platu degunu šāvās gar viņa propelleru — tieši viņa ložu straumē. Skaļi iekliegdamies Patersons strauji rāva savu mašīnu uz augšu, vēl arvien šaudams. Virs sevis viņš ieraudzīja Hoitu. Aizmirsdams svešo lidmašīnu savā priekšā, viņš sniedzās pēc sava Ljuisa ložmetēja, lai palīdzētu Hoitam. Viņš gribēja nogaidīt, bet pirksti paši no sevis laida darbā ložmetēju un viņš šāva pretiniekam tieši virsū.

Tikpat pēkšņi, cik kauja bija sākusies, tā arī nobeidzās. Hoits lidoja atpakaļ un viņam sekoja divi citi Kamieļi — pa kreisi un lejpus Patersona, kopskaitā četri. Viņi sekoja Hoitam, un Patersons jautāja sev, kur gan palikušas pārējās divas lidmašīnas. Varbūt viņi vēl medī huņņus. Dienvidos Patersons saskatīja mazus punktiņus, bet attālums bija pārāk liels, lai varētu izšķirt nozīmes. Paklausīdami Hoita signālam, viņi devās atpakaļ, pāri frontes līnijai. Nez' kādēļ gan nerādījās abi pārējie? Varbūt tas ir Felps - Baringtons un Mak - Klintoks, kuri turpina cīņu līdz pēdējam. Tā jau viņi mēdza sastrādāt. Patersons kluba telpās bija dzirdējis viņus par to sarunājamies. Šovakar viņi atkal piedalīsies lidojumā un šis Patersonam būs pirmais nakts lidojums. Viņš taču nupat bija piedalījies tuvcīņā! Viņš bija šāvis un uz viņu bija šauts! Baiļu punktiņš nebija vairs lielāks kā kniepadatas gals.

Apvāršņa malā parādījās brūnais aerodroma plankums. Patersons apturēja motoru un piesardzīgi nolaidās. Augšējo plāksni nedrīkstēja piepūlēt, un nevarēja taču zināt, vai arī citas daļas nav sašautas.

Hoits, cimdus nomaucis, stāvēja pie savas lidmašīnas un stīvi aplūkoja savu pirkstu nagus. Felps - Baringtons patlaban kāpa no savas lidmašīnas ārā un Patersons iebrauca starp viņiem. Ceturtā lidmašīnā vēl arvien sēdēja lidotājs un stīvi noraudzījās pār savas gondolas malu. Felps - Baringtons lēnām piegāja pie Hoita un uzlika viņam roku uz pleca. Holts paraustīja plecus un iebāza kailo roku mēteļa kabatā. Patersons vēl arvien sēdēja lidmašīnā, ar brillēm uz acīm, un viņa rīkle bija pavisam sausa. Ceturtās lidmašīnas lidotājs pēkšņi izlēca no gondolas, norāva lidotāja cepuri un brilles un nosvieda zemē. Tas bija Trents.

Arī Patersons izkāpa no savas lidmašīnas un tuvojās Hoitam. Felps - Baringtons, kam nekad netrūka asu vārdu, kas arvien vadīja nakts lidojumus uz Amjēnu, šoreiz cieta klusu.

„Vai tas jūs, Pat?" sacīja Hoits. „Es domāju, ka tas Jardlejs."

„Tas tiesa!" sacīja Felps - Baringtons. „Iesim iedzert kādu malciņu," un viņš paņēma Patersonu zem rokas.

„Jā," sacīja Hoits, „tādas lietas notiek," un atkal paraustīja plecus.

„Dienvidu pusē es saskatīju melnus punktiņus," sacīja Patersons, „varbūt viņi ieradīsies vēlāk."

„Nē, mazais Rollo," sacīja Felps-Baringtons. „Viņi neieradīsies ne vēlāk, ne arī jebkad. Es tos abus pats savām acīm redzēju liesmās. Es domāju, ka tas esiet jūs un Trentu līdz izkāpšanai no lidmašīnas es noturēju par Maku. Bet esmu maldījies. Cietīsim klusu un iedzersim!"

Pēkšņi Patersonam nāca prātā, ka ja viņš būtu rīkojies ātrāk, ja būtu pacēlies virs Jardleja, tikko ieraudzīja viņu lidojam gausi, ar kūpošu, sašautu motoru, viņš būtu varējis Jardleju glābt. Turēdams acis vaļā, bet ne sapņodams, viņš būtu varējis glābt arī Mak - Klintoku. Samulsis viņš nedroši sekoja Felpsam - Baringtonam. Tad tā-

dēļ Trents nosvieda zemē savu lidotāja cepuri un aizgāja prom. Tad tādēļ Hoits paraustīja plecus un sacīja: „Tādas lietas notiek." Tā bija tikai viņa, Patersona, vaina. Viņš bija drāzies uz priekšu, zaudējis galvu un šāvis uz labu laimi. Viņš nebija turējies pie savējiem. Viņš bija pielaidis, ka Jardlejs paliek iepakaļ un ka viņu noslepkavo.

„Paklausaties, F-B," viņš murmināja, „es nedzeru." Viņš gribēja būt viens, lai pārdomātu. Viss bija norisinājies pārāk strauji.

Felps - Baringtons sagrāba viņa elkoni un iestūma viņu kluba teltī. Trents sēdēja pie galda ar glāzi priekšā un lasīja avīzi. Viņiem ienākot, Trents pacēla galvu un uzsauca: „Vēl divus tādus pašus, stjuart — divkārši."

Viņi apsēdās blakus Trentam un Felps - Baringtons sniedzās pēc kādas laikraksta lapas.

„Viņi raksta," sacīja Trents, „ka Ieva Fē neesot izdarījusi pašnāvību. Viņa esot mirusi no vakaru iepriekš, Maidas Wales viesībās, pārāk lielā daudzumā iebaudītā hašiša."

Stjuarts atnesa glāzes. Trents pacēla savējo un paskatījās Patersonā, sacīdams: „Pamatīgs darbs, mans dēls."

Patersons izbrīnījies stīvi noraudzījās Trentā. Pēdējais maziem malciņiem dzēra viskiju un turpināja laikraksta lasīšanu, it kā to nemaz nebūtu pārtraucis. Brītiņu vēlāk Patersons devās uzmeklēt Hoitu. Neskatoties uz Trenta uzslavu, viņš vēl arvien bija noraizējies par rīta notikumiem un gribēja visu noskaidrot. Viņam ienākot, Hoits pasmaidīja. „Vai noskalojāt slikto garšu mutē?" viņš jautāja.

„Mazliet. Bet paklausaties, vadītāj, — sorīt — kā tur bija?"

„Kas tad?"

„Kā es izturējos? Es ieraudzīju Jardleju gausi lidojam un man bija iespējams lidot virs viņa, bet es zaudēju galvu."

Smaids nozuda no Hoita sejas un viņš nolika zīmuli. „Vai jūs tiešām domājat, ka varējāt viņu glābt?"

„Viņš atradās aiz manis, kad es ieraudzīju viņu gausi lidojam — tieši tajā brīdī, kad jūs pacēlāties augstāk un F-B nira."

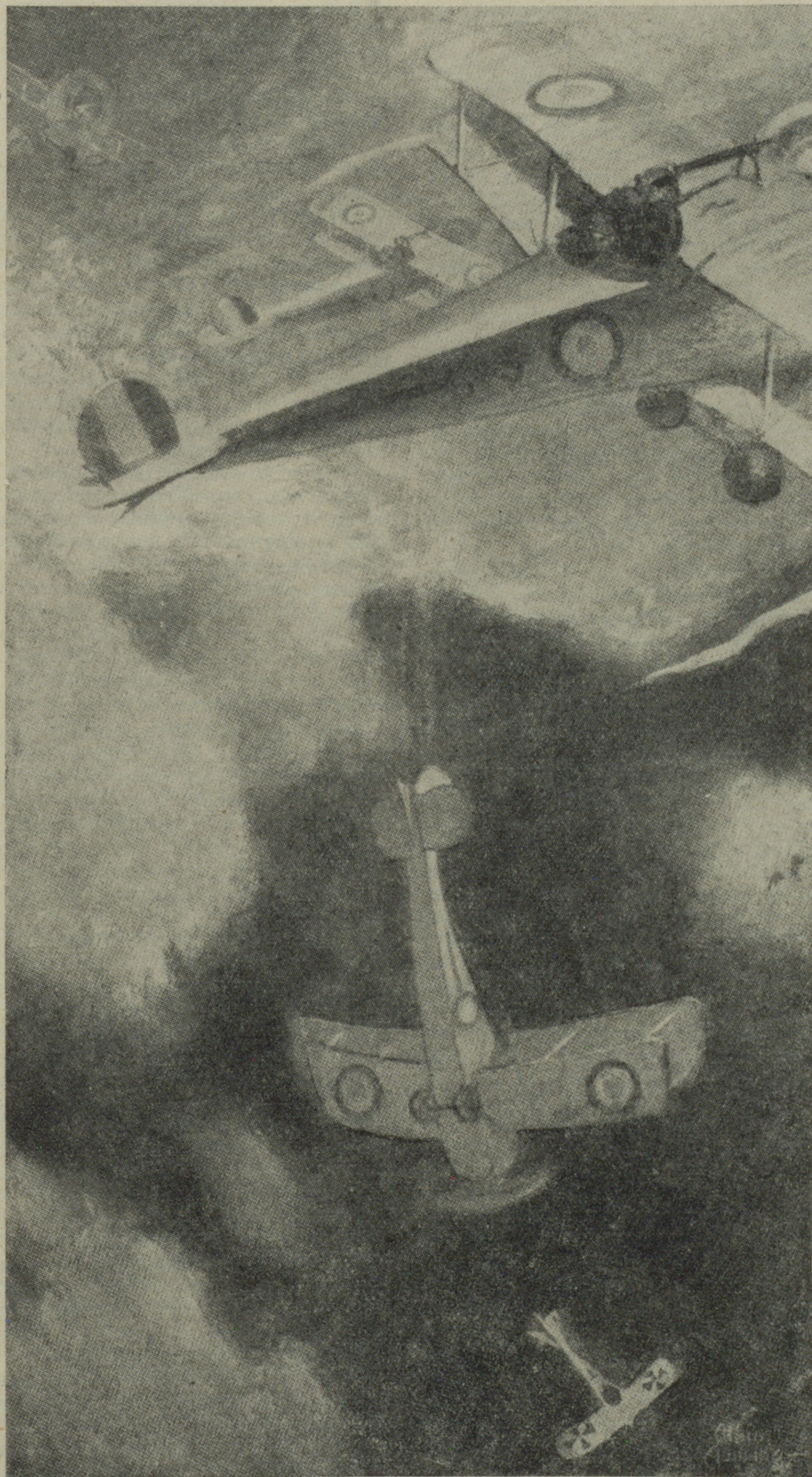
„Tad jūs viņam vairs nevarējāt palīdzēt, jo Maks jau bija pieveikts, kad es viņu ieraudzīju un pacēlos augstāk, bet nākošā sekundē pēc manas pacelšanās F-B ieraudzījis Jardleja lidmašīnu uzliesmojam. Redziet nu."

„Bet ja arī es būtu paturējis acīs aizmuguri, nepaļaudamies uz Maku?"

„Paklausaties," sacīja Hoits, „neviens cilvēks nevar it visu paturēt acīs. Arvien kaut kas notiek tieši tur, kur viņš neskatās. To ņemiet vērā un aizmirstiet šā rīta notikumus. Jūs piedalījāties kaujā, tuvcīņā, un palikāt pie dzīvības. Esiet apmierināts. Jūsu uzdevums nav veikt it visu, bet gan jūs esiet šeit, lai turētos kopā ar mums. Jūs taču varējāt arī aizbēgt. To iegaumējiet un no tā sargāties. Neaizmirstiet, ka ja jūs laistos lapās un atstātu savu kaŗa biedri vienu, viņš taču varētu palikt dzīvs un atgriezties. Tad jums būtu jānostājas viņa priekšā un aizbildināšanās ar motora traucējumiem ir diezgan maz pārliecinoša. Jums, jaunuļiem, pārāk daudz stāstīts par bezbailīgiem lidoņiem. Patiesībā tādu nav: viens bīstās vairāk, otrs mazāk." Hoits smīnēja. „Notīraties, dosimies uz Amjēnu pabrokastot. Pasakiet to arī Trentam un F-B."

Pēcpusdienas lielāko daļu viņi pavadīja Čarļa bārā, kopā ar vairākiem artilerijas novērotājiem. Naktī, atgriežoties, Patersons bija pavisam skaidrā prātā, novietoja iereibušo F-B gultā un brīdi stāvēja pie vaļējā loga, noraudzīdamies nakts miglā. Šorīt pie brokastgalda arī Mak - Klintoks bija runājis par braucienu uz Amjēnu. Jardlejs bija atstājis uz loga aizlīmētu, adresētu vēstuli. Jau rītdien viņu piederīgie saņems ziņu: „Nozudis". Bet vēlāk: „Sākumā ziņots, ka nozudis, bet tagad ziņo, ka kritis kaujā". Un rītdien — šādu pašu ziņu, varbūt, saņems viņa piederīgie . . .

Aiz viņa bija dzirdams troksnis. Ienāca Hoits. „Iztukšosim vēl šo glāzi!" viņš sauca. Abi izdzēra savas glāzes. Hoits nolika savu glāzi uz mazgājamā galdiņa. „Bet nu gultā, jūs, idiot. Ar labunakt."

Hoits tiešām bija lāga zēns — sasodīti izpalīdzīgs. Hoita labā viņš gatavs uz visu. Hoitu viņš nekad nepametīs. Labais, vecais Hoits. Un pēkšņi Patersonu pārņēma mierīgs miegs, bez sapņiem.

* * *

Nedēļas gāja lēnām uz priekšu. Patersons jutās kā cilvēks, kas kāpj pa stāvām trepēm. Katra diena bija jauns kāpiens un nevarēja zināt, cik liels kāpienu skaits vēl stāv priekšā un vai viens no kāpieniem neizrādīsies satrunējis, kas nozīmētu viņa galu. Varbūt kādu dienu šis kāpiens zem viņa salūzīs un viņš nogāzīsies bezdibenī līdz ar savu sadragāto mašīnu.

Patruļas un artilerijas novērotāju aizsargāšanas uzdevumi aizņēma visu viņa laiku. Dažkārt uzbrukumi ceļiem ienesa pārgrozību vienmuļībā. Šie pēdējie divainā kārtā Patersonam patika vislabāk. Dažkārt pa ceļu gāja bataljons un šo bataljonu viņi izklīdināja un notrieca gar zemi kā alvas zaldātiņus uz bērnu istabas grīdas. Pilnīgi nepersonīgi. Patersons viņus nekad neuzskatīja par cilvēkiem. Kā rotaļlietiņas viņi skrēja un kā rotaļlietiņas viņi neveikli pakrita un palika guļot.

Saņēmis savas mātes vēstuli, viņš redzēja, ka nu jau trīs mēnešus atrodas Francijā. Šo trīs mēnešu laikā viņš bija mācījies lidot, un viņš zināja, kā un kad šaut, kā pārlidot mākoni un kā izlidot tam cauri; nu viņš arī zināja, kur Kambrē tuvumā atrodas zenitlielgabalu baterijas, bet baiļu sajūta vēl arvien viņu nebija atstājusi.

Pagāja vairākas nedēļas, kur C grupai nebija nekādu zaudējumu. Kādu dienu, kad viņi pavadīja bumbu nesēju 119, aiz viņiem parādījās četri punkti, tomēr viņu A grupa atradās aiz viņiem un augstu virs viņiem, un A grupa šis ienaidnieka lidmašīnas izklīdināja. 14. marta agrā rītā C. grupu pēkšņi aicināja dienestā. Kopš F-B un Trenta atgriešanās no Amjēnas bija pagājusi ne vairāk kā stunda. No štāba bija saņemts sevišķs signāls. B grupa atradās kārtējā rīta patruļas lidojumā, A grupa bija nozīmēta rīta eskortam un vakara patruļai, tā tad sevišķais uzdevums piekrita C grupai. Patersons atnesa Felpsam - Baringtonam spaini auksta ūdens, kurā tas iemērca savu kā drudzī degošo galvu. Trents, Hoits un viņi abi, vēl arvien samiegojušies, iesteidzās klubā, lai apēstu pāris olu un izdzertu kafiju. Mallorijs, kas bija jau atgriezies no hospitāļa, un jaunais lidotājs Kraus jau sēdēja pie brokastgalda. Klusēdami viņi paēda un klusēdami devās pie savām mašīnām. Tās gaidīja viņus spocīgā rindā, kā milzu lapsenes, kas, iebaudījušas dievu barību, bija pieaugušas nerēdzēti lielas.

Hoits vadīja viņus uz dienvidiem, pār Peronnas drupām un pāri frontes līnijai, paceldamies arvien augstāk, pretim uzlēcošās saules siltumam. Viņiem bija uzdots lidot līdz Le-Kato un vēl tālāk. Informācijas daļai vajadzēja uzņēmumus, lai pārliecinātos, cik pamatotas ziņas par huņņu jaunajiem granātu krājumiem un bateriju koncentrāciju. Fotografu lidmašīnas izlidošot, tiklīdz būšot kļuvis gaišāks, un C grupas uzdevums bija viņas eskortēt. Kā tālākais nodrošinājums bija nozīmētas patruļas tālu aiz un virs ienaidnieka ierakumiem. Viņi pārlidoja drūmās Le Katlē drupas un pagriezās uz austrumiem. Zeme jau bija gaiša un lielās lidmašīnas ar fotografu aparātiem droši vien patlaban devās ceļā.

Hoits pacēlās 18.000 pēdu augstumā un lidoja gaidīdams varbūtējos pretiniekus. Patersons bažīgi vēroja F-B. Pirms vienas stundas pēdējais bija piedzēries brēkājis un droši vien arī tagad vēl nebija skaidrā prātā. Patersons pacēlās virs F-B un tuvojās viņam, bet F-B ar rokas mājienu norādīja uz leju un vicināja pirkstu deguna galā.

Patersons vēroja arī Trentu, kurš arī bija iereibis, bet tagad, domājams, bija jau skaidrā prātā un braši turējās aiz Hoita.

Pēkšņi aiz Trenta, daudz zemāk, Patersons ieraudzīja vienu pašu divvietīgu huņņu lidmašīnu. Vecs paņēmiens. Hoits pacēla savas mašīnas degunu uz augšu, lai paceltos vēl augstāk un nogaidītu. Trents viņam sekoja. Kautkur virs lielās huņņu lidmašīnas, kādas pusjūdzes attālumā, mākoņos droši vien atradās prāva huņņu mazo lidmašīnu grupa, lai mestos virsū tam, kas uzbruktu viņu lielajai lidmašīnai. Hoits labi pazina šādu ēsmu. Tāpat arī Patersons. Viņi pacelsies vēl augstāk un riņķodami gaidīs izdevību uzbrukt mazajām vācu lidmašīnām, tiklīdz tās parādīsies zem viņiem.

Patersons paskatījās visapkārt, lai noskaidrotu, vai Mallorijs atrodas virs viņa, un pēkšņi nejauši ieraudzīja, ka F-B ar degunu tieši uz leju metās virsū ievilināšanas lidmašīnai. „Nē!" Patersons skaļi kliedza savā motora troksnī. F-B, niknā garastāvoklī un pusē apreibis, neizprata friču triku. Jau nākošā sekundē Kraus bija ieņēmis F-B vietu un Hoits riņķodams vēroja, kad huņņu skauti metīsies virsū Kamielim.

Dziļi lejā F-B šāva, pacēlās augstāk un nira atkal. Lielā huņņu lidmašīna asi metās sāņš un meta kūleni, lai izvairītos no uzbrucēja. F-B to tomēr uzķēra ar savu ložmetēju un no huņņu lidmašīnas pacēlās dūmi. Acumirkli vēlāk Hoits līdz ar pārējiem C grupas lidotājiem nira Felpsam - Baringtonam pakaļ.

Brītiņu vēlāk Patersons pamanīja, ka viņam pakaļ joņo divi huņņi un ka ložu strīpa urbj viņa mašīnas kreiso spārnu. Viņš rāvās atpakaļ un nira zem Mallorija. Acumirkli viņš atradās tik tuvu, ka varēja redzēt Mallorija riteņus lēnām griežamies, un gandrīz varēja saskatīt saulē mirdzošos spieķus.

Mallorijs izvairījās no viņa, ātri paceldamies uz augšu, un huņņi lidoja lejup pa labi un pa kreisi. Patersons izvēlējās kreisā pusē lidojošo, īsā nirienā metās viņam virsū un raidīja desmit šāvienus pilota mugurā. Viņš redzēja pilota galvu nosveŗamies sāņš un redzēja, ka ienaidnieka rokas palaiž vaļā kontroles ierīci. Mallorijs devās pakaļ otram. Visasākā pagriezienā Patersons sekoja Mallorijam.

Zem viņa atradās vēl citi huņņi, un divi C grupas Kamieļi nira un pacēlās starp viņiem. Patersons nikni metās uz leju, izvēlējās vistuvāko ienaidnieka lidmašīnu un atkal laida darbā ložmetēju. Viņa ienaidnieks sagrīļojās un nevarīgi gāzās lejup. Patersons izvēlējās nākošo, kas atradās vēl zemāk, un drāzās uz leju tik lielā ātrumā, ka viņam aizrāvās elpa. Viņš šāva vislielākā niknumā un viņa ložmetēja dārdoņa bija sadzirdama caur motora dūkoņu. Viņš kliedza kā neprātīgs, metās zem huņņa, ātri rāvās uz augšu un šāva pelēkajā, netīrajā lidmašīnas vēderā. Parādījās spilgta liesma un gaisa satricinājums atsvieda viņu sāņš. Spirāles lidojumā Patersons novirzījās sāņš. Tālu lejā viņš saskatīja kā ēsmu pielietoto huņņu lielo lidmašīnu, kas liesmu pārņemta gāzās lejā.

Acumirkli Patersonam nāca prātā, ka nu viņš varētu nolaisties, aizdedzināt savu lidmašīnu un doties gūstā. Tā viņš paliktu dzīvs, bet ieraudzīdams, ka trīs C grupas lidmašīnas — F-B, Trents un Hoits vēl arvien nikni cīnās virs viņa, viņš ar riebjumu atmeta šādu domu. Viņš taču nevarēja pamest savus kaŗa biedrus! Viņš atkal cēlās uz augšu. Pieci huņņi tur riņķoja ap Kamieļiem. Attālums bija diezgan liels, bet viņš šāva tuvakai un tuvojās tās astei tieši tajā brīdī, kad viens no Kamieļiem metās ar degunu uz leju, apmeta kūleni un viņam nolūza abi spārni. Patersons redzēja tikai gondolā paceltas pilota abas rokas un nekā vairāk.

Asinis saplūda Patersonam mutē. Uztraukumā viņš bija pārkodis lūpu. Viņa lidotāja brilles klāja sviedri. Pirksti viņam sapēja no ciešā stūres stieņa tvēriena. Akla naida lēkmē viņš šāva. Ienaidnieka lode ķēra viņa augšējo plāksni un plēsa viņa lidmašīnas audumu. Turpretim viņa lodes uzķēra to hunni, kas lidoja virs viņa.

Patersons apmeta kūleni un, vēl arvien šaudams, nonāca zem nākošā ienaidnieka. Viņš palaida vaļā stūres stieni un uz augšējās plāksnes tvēra savu Luisa ložmetēju. Pēc diviem šāvieniem lode iestrēga un, neskatoties uz viņa pūlēm, ložmetējs vairs nedarbojās. Patersons apmeta vēl vienu kūleni un metās lejā. Viņš saskatīja brūno zemi un vairākas huņņu lielās lidmašīnas. Tad viņš ieraudzīja vienu Kamieli virs sevis un otru zem savas mašīnas. Viņš pievienojās apakšējam un pētīja mašīnas pazīmes. Hoits. Viņš paskatījās uz augšu, uz otru Kamieli, bet tur mašīnas numuru aizsedza pārplēsta auduma gabals. Visi trīs kopā viņi devās uz rietumiem, mājup.

Pēkšņi frontes līnijas tuvumā virs viņa lidojošais Kamielis sagrīļojās un sāka slīdēt ar degunu uz leju. Tas ilgi mierīgi slīdēja uz leju, arvien stāvāk. Patersons mēģināja saskatīt lejā atrodošos huņņus, bet tur neviena nebija. Slīdēšana pārvērtās niršanā, nīriens bezmērķa kūleņošanā, it kā laisks peldētājs apgrieztos seklā ūdenī. Atkal un atkal Kamielis apvēlās un nu jau atradās vairāk jūdzes zem viņa. Tur nekā nevarēja darīt. Sekodams Hoitam, Patersons fascinēts novēroja notiekošo. Nu šis Kamielis līdzinājās tikai punktiņam, kas griezdamies iemirdzējās saulē. Tuvāk zemei, arvien tuvāk. Pēkšņi parādījās maza liesmiņa. Tas bija viss.

Hoits slīdēja lejup zem viņa; Patersons ieraudzīja savu aerodromu un sekoja Hoitam. Viņi abi reizē nolaidās un lēnām piebrauca pie angāriem. Tie-

ši blakus viņu lidmašīnas apstājās un stīvām kājām viņi izkāpa no gondolām. Paskatījies uz leju, Patersons ieraudzīja, ka viņa zābaks labajā pusē saplosīts skrandās. Arī viņa mēteļa āda bija it kā sagraizīta. Ne vārda neteikdams, viņš aplūkoja savu gondolu. Grīdas dēļi bija saplosīti un viņa sēdekļa atzveltne it kā nograuzta. Plecus paraustījis viņš piegāja pie Hoita. Uz Hoita lidotāja briļļu ādas bija bija redzamas asinis un gaišiem pilieniem tās tecēja gar viņa žodu.

„Papiross?"

Patersons viņam to iedeva. Viņi iegāja lidotāju birojā un atkrita krēslos. Hoits noņēma savu lidotāja cepuri un aptaustīja ieskrambājumu vaigā. „Man prieks, ka jūs tikāt cauri, Pat," viņš izklaidīgi sacīja.

Baiļu punktiņš atkal parādījās, izplētās un pārņēma visu Patersona dvēseli. Viņš drebēdams uzlēca kājās un kratīja dūres.

„Nolādētie huņņi!" viņš kliedza. „Viņi nogalināja F-B! Viņi nogalināja Trentu! Vai jūs dzirdiet, Hoit? — viņi tos nogalināja! Viņi ir pagalam! Viņi nekad neparnāks! Viņi —"

Starp viņa kliedzieniem atskanēja mierīgā, nosvērtā Hoita balss. „Apmierinies, apmierinies, manu zēn! Apmierinies! Tur tu nekā nevari darīt. Tur neviens nevar līdzēt. Apmierinies taču!"

„Nē, Hoit, nē! Vai tad tu neredzi? F-B, tu un Trents bijāt man viss. Es tālāk vairs nespēju. Esmu cīnījies pret to līdz neprātam."

Hoits ātri piecēlās un aizcirta durvis.

Pie durvīm kāds pieklauvēja. „Iekšā!" Izrādījās, ka tas ir ziņnesis no eskadriļas štāba. Viņš salūtēja. „Jā?" jautāja Hoits.

„Štābs nupat saņēma paziņojumu. Viena C grupas lidmašīna nogāzusies pie B baterijas, Nr. 212."

„Kā sauc lidotāju?" jautāja Hoits.

„Ziņojumā sacīts, ka tas esot leitnants Mallārs, bet jādomā, ka tas ir leitnants Mallorijs."

„Jā." Hoita balss bija pavisam mierīga. „Pateicos."

Ziņnesis atkal sveicināja un aizvēra durvis. Hoits pieskārās savam vaigam un uzmeklēja rakstāmgalda atvilktnē papirosu. Patersons piepēši piecēlās un satvēra viņa roku. „Paklausies, vadītāj!" Hoits noraudzījās viņā mierīgu skatienu. „Man tev kaut kas jāstāsta. Tas mani atvieglos. Biju vājš loceklis šinī grupā. Jau kopš vairāk dienām biju nodomājis nolaisties un doties gūstā, lai izkļūtu no visa. Šorīt es sabruku. Es laidos lejup —"

Hoits pasmaidīja. „Tava nelaime, Pat, ir tā, ka tu iedomājies, ka esi vienīgais šā vecā kaŗa dalībnieks."

Patersons stīvi noraudzījās viņā. „Bet es taču to darīju. Šorīt es laidos lejup."

„Bet kā tad tu esi šeit?" jautāja Hoits.

„Bet ja šorīt mani nebūtu pārņēmis sabrukums —"

„Nieki!" sauca Hoits. „Es zinu, ka šādas lietas notiek. Ja F-B nebūtu meties virsū lielajai huņņu lidmašīnai, tad mēs būtu atgriezušies visi, bet gluži tāpat var sacīt, ka ja manai krustmātei būtu biksas, tad viņa būtu mans krusttēvs. Vissvarīgākais patlaban esam tu un es, un nekas cits. Jau rītdien mums būs četri pavisam jauni lidotāji, lai aizpildītu robu, un tev piekrīt svarīgs uzdevums. Es nevarēšu darīt daudz, jo būšu priekšgalā, vadīdams. Tu lidosi pēdējais un tev būs jāveic viss. Viņi būs izbijušies, nervozi un zaļi, bet mūsu uzdevums jāizpilda. Saproti? Tev būs viņi jāpamāca, jāpalīdz viņiem klizmā un viņi pastāvīgi jānovēro, līdz viņi ar laiku būs tikpat labi, kā F-B un Trents — lai viņi savukārt varētu citiem zaļiem kaŗavīriem pakalpot tāpat, kā F-B un Trents pakalpoja tev. Vai nu tu redzi, ko šī rīta notikumi darījuši tavā labā?" Brītiņu klusējis, viņš piebilda klusākā balsī: „Bailes? Kuŗš gan nebīstas? Bet nav nekādas jēgas par to daudz gudrot."

Ne nākošā, ne pēcnākošā dienā C grupa neizpildīja dienesta uzdevumus. Hoits devās pie 212. lidmašīnas un identificēja Malloriju, apbedīšanai, kamēr Patersons aizlidoja pilotu sapulcēšanās vietā, izvēlēties lidotājus - atvietotājus un jaunu Kamieli Hoitam.

Amjēnā Patersons dzirdēja čukstam baumas par gaidāmiem notikumiem. Informācijas daļa slāpa pēc ziņām. Visi runāja, bet neviens nezināja skaidrību. Hospitāļus evakuēja pēc iespējas ātrāk. Pieaicināja jaunus bataljonus, tomēr ap uzbrukumu lieta nevarēja grozīties. Tas bija katram skaidrs uz pirmā acu uzmetiena. Huņņi kautko gatavoja. Pavasaŗa ofensīvei šogad vajadzēja sākties menesi agrāk. Galvenais štabs vislielākā steigā aizpildīja robus un piegādāja pastiprinājumus, jautādams sev, kur kritīs āmurs un kādas tam būs sekas. Tādēļ bija vajadzīgas fotografijas, kuŗu iegūšana maksāja F-B un Trenta dzīvību.

Patersons lidoja atpakaļ kopā ar četriem jauniem pilotiem un atveda baumas sev līdz. Hoits savukārt varēja vēl vairāk pastāstīt. Saruna pie pusdienu galda bija ļoti dzīva.

„Lieta grozās ap huņņu uzbrukumu, bez šaubām, tomēr neviens nezin, kur tas notiks. Pēc dažām dienām mēs jau kaut ko tuvāk dzirdēsim."

Beidzot 20. marta vakarā apstākļi sāka noskaidroties. Tiklīdz visi bija apsēdušies pie ēdamgalda, kāds signāls izaicināja majoru. Viņš izgāja ārā un tūdaļ aicināja sev pakaļ triju grupu komandieŗus. Atgriezušies, visi domīgi ieņēma savas vietas. Istabā valdīja klusums, it kā pirms lielā katedrāles zvana ieskanēšanās. Majors pārlaida skatienu ap galdu.

„Šovakar jūs paliksiet aerodromā, džentlmeņi, un paliksiet skaidrā prātā. Virsnieku bagāža jāiesaiņo un jānovieto smagajos automobiļos, ko misters Harbords šim nolūkam sagatavojis." Viņš brītiņu klusēja. „Tie ir piesardzības soļi, džentlmeņi. Mums jābūt gataviem atkāpties uz pirmo ziņojumu. Grupu komandieŗiem ir jaunā aerodroma kartes. To jūs vēlāk nokārtosiet savā starpā."

Patruļas jālaiž darbā visām trīs grupām. Dominējošais stāvoklis gaisā jāuztur.

Ap pulksten desmitiem vakarā Hoits aicināja piecus C grupas lidotājus savā būdā. „Rītdien kautkas notiks, es bīstos, ka jums tas jāsaņem maz piedzīvojušiem. Gribu jums tikai īsi sacīt: jums ir Pats un jums esmu es. Sekojiet mums un dariet, ko mēs darām. Mēs darīsim jūsu labā visu, kas vien stāv cilvēku spēkos. Ja grupa tuvcīņā sadalītos, tad laužaties cauri ik pa diviem — un dodaties uz jauno aerodromu ik pa diviem kopā. Nelidojiet pa vienam. Tālāk —" viņš brītiņu klusēja — „ja kautkas notiktu ar mani" — Patersons uzmeta viņam ātru skatienu un kaut kas asi atsaucās viņa sirdī; Hoits mierīgi turpināja — „jūs vadīs misters Patersons. Jūs, Darlington, būsiet piektais numurs. Jūs pacelsaties augstāk kā vadītāja palīgs. Un ja ja kaut kas notiktu ar Patu, tad jums, Darlington, pārējie jāaizved uz māju. Jā — vēl viena lieta: tas apstāklis, ka mēs gatavojamies doties uz jaunu aerodromu, rāda, ka štābs ir tajās domās, ka huņņu caurlaušanās nebūs novēršama."

* *
*

Dežūrants asi pieklauvēja pie durvīm un atrāva tās vaļā. Patersons samiegojies uzlēca kājās un atrāva loga aizkarus. Mākoņi bija noslīdējuši līdz 400 pēdām no zemes un smagā, pelēkā masā ietvēra aerodromu. Viņš iegāja blakus istabā un uzmodināja Hoitu. Hoits apsēdās uz gultas malas un pārvilka ar roku pār pieri.

„Apturi dežūrantu," viņš sacīja. „Redzēsim, kas notiek, un tad tikai modināsim visus." Uzvilkuši lidotāju mēteļus, viņi devās majora istabiņā, tuvākā būdiņu grupā.

„Lai viņi vēl guļ," sacīja majors. „Šādā miglā mēs nekā nevaram darīt. Uzmodiniet katrā grupā vienu virsnieku, kas vajadzības brīdī varētu brīdināt pārējos. Atsūtiet Harbordu, ja jūs viņu redziet."

Viņi uzmodināja A un B grupas vadītājus; Patersons uzņēmās C grupas dežūru. Mēteļa apkakli uzcēlis, viņš izgāja ārā. Bija auksts, drēgns un mitrums spiedās kaulos. Papirosa dūmi nespēja pacelties rāmajā, smagajā gaisā.

Pēkšņi austrumos ieskanējās dobja dunoņa. Patersons paskatījās rokas pulkstenī. Tas rādīja sešas minūtes pirms četriem. Tālumā dunoša lielgabalu troksnī zeme drebēja. Uzbrukums bija sācies. Dunoņa pieauga — neatlaidīgi, lēnām, it kā milzu ātrvilciens tuvotos neizsakāmā ātrumā. Beidzot dunoņa sasniedza augstāko pakāpi un neatlaidīgi turpinājās. Minūtes gāja uz priekšu, bet lielgabali nemitīgi turpināja savu asiņaino simfoniju. Pulksten četros trīsdesmit piecās viena milzu ērģeļu stabule dienvidaustrumos pēkšņi apklusa, bet drīz vien atkal ieskanējās, tuvāk nekā agrāk.

Patersons gāja gar būdiņu rindām, krustiski sizdams rokas un pūzdams dvašu uz nosalušiem pirkstiem. Gan viss notiekošais vēl neattiecās uz viņu personīgi, tomēr viņš neaizmirsa, ka arī austrumos atradās kaŗavīri. Pēkšņi viņš izjuta sašutumu, ka migla un zemie mākoņi ņem viņam iespēju aizstāvēt savējos. Nepacietīgi pagriezies, viņš iegāja klubā. Seržants viņam atnesa kafeju un tūdaļ ienāca arī Mirheds no A grupas, kopā ar Čerču no B grupas.

„Ìet vaļā," izklaidīgi sacīja Čercs. „Man šķiet, ka šī migla priekšējā līnijā ir par lielu postu."

Viņi klusēdami dzēra kafiju un smēķēja. Lielgabalu dunoņa nāca arvien tuvāk, un pamazām brokastīs saradās visi eskadriļas lidotāji.

Hoits apsēdās blakus Patersonam. „Patlaban notiekošais man nepatīk," viņš sacīja. „Viņiem atbrīvo ceļu šurp." Viņš piegāja pie loga un paskatījās ārā. „Mākoņi pacēlušies augstāk," viņš sacīja, „un migla kļuvusi mazliet retāka. Kā jums šķiet, majora kungs?"

Visi sapulcējās uz kluba sliegšņa. Pulkstens jau bija krietni pāri sešiem.

„Labi," sacīja majors. „Gatavojaties iet mūsējiem palīgā."

C grupa pulcējās pie Hoita Kamieļa; lidotāji smēķēdami nervozi sarunājās. Patersons vēroja Hoitu un mīņājās, lai sasildītos. Gaidīšana bija pavisam nepatīkama lieta.

Kautkur aiz viņa, uz ceļa, miglā atskanēja motocikleta troksnis un tad dienvidos, ne tālāk kā tūkstots jardus no aerodroma, nokrita granāta. Majors kāpa savā gondolā un mēchaniķis piesteidzās propelleram. Motors ieklepojās un propellers atlēca atpakaļ. Mēchaniķis palēcās vēlreiz. Propellers sāka griezties. Visi kāpa lidmašīnās.

Viņi brauca klajā laukā un mēchaniķi skrēja viņiem pakaļ. Piepēši viņi ieraudzija ceļu. Patersons pārsteigts stīvi noraudzījās turp. Ceļš bija brūns, pārpildīts karavīriem un smagajiem automobiļiem. Kaut kas bija noticis. A grupa ar majoru pacēlās gaisā. Brītiņu nogaidījusi, tai sekoja B grupa. Patersons redzēja kluba seržantu sēžamies smagajā automobilī, blakus saimniecības daļas pārzinim Harbordam. Hoits pamāja ar roku. Motori ierūcās un lidmašīnas pacēlās gaisā.

Jau 500 pēdu augstumā lidmašīnas iekļuva mākoņos. Slikti, ļoti slikti, nodomāja Patersons. Viņš pārvilka ar īkšķi sava augstuma mērītāja stiklam un cimds palika slapjš. Viņš tikko varēja saskatīt Darlingtona lidmašīnas asti. Viņiem priekšā mākoņi stāvēja mazliet augstāk. Hoits vadīja viņus augstāk un pagriezās pret ziemeļiem. Hoits atgriezās plašā lokā. Kaut kur zem viņiem vajadzēja atrasties Kambrē. Viņš paskatījās uz augšu un ieraudzīja virs sevis lielas lidmašīnas apakšdaļu. Ieraudzījis melnos krustus, viņš noliecās, bet lidmašīna jau nozuda, pirms viņš paspēja laist darbā savu Luisa ložmetēju. Gandrīz tajā pašā acumirklī viņa vējtvera stikla stūri ķēra lode un tas sašķīda sīkās druskās. Motora dunoņā lādēdamies, Hoits turpināja lidošanu.

Nu viņi atradās augstāk, bet saredzēt tomēr nekā nevarēja — šķita it kā viņi lidotu stikla lodē, kas no ārienes noziesta ar ziepju ūdeni. Gan reizēm parādījās kāda sprauga, bet nebija viņi vēl paguvuši tajā ieskatīties, kad tā jau atkal aizvērās. Pēkšņi Hoits metās apkārt, virzīdamies atkal uz dienvidiem un paceldamies vēl augstāk. Nu viņi bija sasnieguši jau tūkstots pēdas — tieši zem augšup kāpjošiem, saplosītiem mākoņiem. Patersons juta lietus pilienu uz vaiga, kas iedūrās kā dadzis un sūrkstēja vairākas sekundes. Viņa brilles bija aizsvīdušas. Pabāzis pirkstu apakšā, viņš tās slaucīja.

Pēkšņi grupas priekšā no mākoņiem izšāvās kautkas pelēks. Hoits metās uz augšu, lai no tā izvairītos. Fricis darīja to pašu un viņi saskrējās, sakusdami saplosīti, salauztu spārnu un lidojošu šķembu mudžeklī. Pamirdzēja kaut kas melns un nozuda. Patersonam aizrāvās elpa.

Nākošā sekundē viņš metās uz priekšu un ieņēma Hoita vietu. Viņš neskatījās, viņš neuzdrošinājās skatīties, viņš nikni kliedza visskaļākā balsī. Viņa brilles bija pilnīgi aizsvīdušas. Viņš tās norāva. Aiz viņa četri jaunie lidotāji turējās cieši kopā un kā pēdējais visaugstāk lidoja Darlingtons, kā vadītāja palīgs.

Atkal parādījās asinis uz Patersona lūpām. Viņš cēlās augstāk. Še kaut kur mākoņos atradās ļaudis, kas bija to darījuši! Labi! Labi! Ar brīvo roku, dūri sažņaudzis, viņš visā spēkā sita sev pa celi. Hoits! Hoits! Tad viņš ieraudzīja meklēto un nikni metās lejup. Lodes ķēra viņa virsējo plāksni un svilpa viņam pakaļ, bet viņš tuvojās hunnim un nogāza viņu. Parādījās otrs — trešais — piektais hunnis. Viņš nira starp ienaidniekiem. Lieliski! Viņš atkal iekliedzās un šāva. Viņš aizmirsa, ka lido. Ložmetēji bija galvenā lieta. Acumirklī viņš saskatīja lejā skrejošus mazus cilvēciņus.

Viņa rokas locītavas sāpēja un pirksti bija kļuvuši pavisam bezjūtīgi, spiežot Baudena spieduli. Nē, šo nē; tas jau ir Kamielis — Darlingtons. Viņš rāva atpakaļ savu stūres stieni. Dīvaini, cik grūti to pavilkt. Viņam blakus parādījās otrs Kamielis un pārsteidzoši pēkšņi trešais. Nu jau pagājis ilgs laiks — ilgs laiks. Kādreiz bija cilvēks, kas baidījās un bija arī karavīrs Hoits. Nē, Hoits ir miris. Hoitu nogalināja jau pirms vairākām dienām. Šis laikam bija F-B . . . Patersona ložmetējs nemitīgi dārdēja, viņa motoram rūcot.

Pēkšņi viņa centra nodaļas stiepule no liela attāluma atsteidzās pie viņa un nostājās tieši acu priekšā. Viņš brīnījās, kur tā tik ilgi bijusi. Atkal lietus griezīgi sitās viņa sejā. Abām rokām viņš satvēra lēkājošo stūres stieni. Bet viena roka atslīga atpakaļ un viņš to nekādi nevarēja atdabūt atpakaļ. Visus spēkus saņēmis, viņš atrāva stūres stieni atpakaļ, lai paceltos vēl augstāk. Viņam jāpaceļas mākoņos un jāgaida, lai dabūtu vēl vairāk hunnu. Dīvaini zeļļi, šie hunņi. Smagi, neveikli, pelēki daikti, kam jāšauj virsū un kas jāgāž zemē. Drīz jāatgriežas mājā, mazliet jāatpūšas un tad jānogāž atkal citi. Viņš paklusām iesmējās.

Centra nodaļas stiepules sakustējās viņa acu priekšā un steidzās prom. Pag! Tas taču slikti! Bez centra nodaļas stiepulēm taču nevar lidot. Arī par to viņš paklusām iesmējās. Tas taču absurds, lidot bez centra stiepulēm! Atpakaļ! Nākiet atpakaļ!

Acīm aizveroties, viņš vēl saskatīja netālo ceļu. Cilvēku sejas parādījās pavisam tuvu viņam — bālas, pārsteigtas sejas. Dīvaini. Viņš vēlreiz atrāva atpakaļ savu stūres stieni, tad viņa galva krita uz priekšu un viņš stiepa rokas uz priekšu, lai pasargātu galvu no atsišanās pret kompasu.

* *

*

Bija ļoti tumšs — tikai tālumā kustējās zila uguntiņa. Patersons mazliet sakustējās. Kaut kas vēss pieskārās viņa pierei.

„Labi," viņš murmināja, „nu jau viss kārtībā. Tikai sekojiet man." Kāds cilvēks čukstēja. Viņš atvēra acis un stīvi noraudzījās tumsā. „Nē," viņš pavisam skaidri sadzirdāmi sacīja. „To es zinu. Hoits ir miris. Es viņu redzēju krītam lejup."

Viņš juta kaut ko asu ieduramies rokā. „Jūs taču ziniet, kur ir jaunais aerodroms, vai nē?" viņš jautāja.

„Jā. C—s—s—t," atsaucās kāda maiga balss.

„Nē," viņš sacīja, „es nevaru. Darlingtons tagad ir viens pats un man jāatgriežas. Viņi ir zaļi, tomēr ļoti labi zēni." Viņš pakustināja kājas, lai celtos augšā. „Še ir pudele —"

„Nē," sacīja tā pati balss viņam blakus.

„Ak, jā," viņš mierīgi sacīja. „Tiešām, tam jāpaklausa. Es zinu, ka nogāzos."

Nespēks virzījās viņam no krūtīm uz kajām. Viņš brītiņu pārdomāja. „Man būtu jāiet," viņš saldzis sacīja, „bet esmu tik noguris."

„Jā," sacīja tā pati balss. „Bet nu guļiet."

„Labs ir," viņš noteica. „Ataiciniet motocikletu un uzmodiniet — mani — pēc — pus — stundas." Viņš brītiņu klusēja, tad paklusām iesmējās. „Sakiet viņiem, ka bailes ir blēņas," viņš asi noteica.

„Labi," sacīja balss. „Tās ir blēņas."

Viņš sāka mierīgi un vienlīdzīgi elpot, un klusi soļi slimnīcas nodaļā lēni attālinājās no viņa gultas.

No angļu valodas tulkojis

K. Vilde.

Nenoliedzi savu „es", nemeklē kur atspiesties un nestaigā apkārt, atvainodamies par savu esamību.

Kārlis Ulmanis

AIZSARGU UN AIZSARDŽU DZĪVE

Kapt. J. Zālītis,
Aizsargu štāba priekšnieks.

Aizsargu organizācijas nozīme un uzdevumi valsts drošības un varenības stiprināšanā

Latvijas ģeografiskais stāvoklis, mūsu kaimiņvalšķu polītiskās un oikonomiskās tieksmes (pašnovērtējumā — pat «misijas») un šo tieksmju sniegšanas iespējamības norāda, ka mūsu valsts atrodas uz ļoti bīstama starptautisko interešu krustceļa. To pierāda arī tās neskaitāmas kaŗa vētras, kas pāri gājušas mūsu dzimtenei; to pierāda tās grūtības, kādas bija jāpārvar mūsu tikko nodibinātai valstij, kad mēs tikai ar zobenu rokās un smagus upurus nesdami, spējām izklīdināt no svešiem, gan sarkaniem gan melniem caur- un gaŗāmgājējiem saceltos putekļus, kuŗi par jaunu draudēja aizsegt mūsu tikko uzlēkušo brīvības un neatkarības sauli; to pierāda mūsu dienās notikušās un notiekošās starptautiskās konferences, noslēgtie līgumi un t. t.

Vai varētu būt tamdēļ šaubas par to, ka sevišķi mūsu valsts dzīvē viens no vissvarīgākiem jautājumiem ir valsts aizsardzības noorganizēšana un, līdz ar to, arī valsts starptautiskās drošības un prestiža nostiprināšana.

Un tomēr! — Paskatoties vēsturē, mēs gandrīz ik kuŗas valsts vai tautas dzīvē uzduŗamies uz zīmīgu, mūžīgi atkārtojošos parādību. Šī parādība izpaužas sekoši: tiklīdz valstij iestājas ilgstoši miera laika apstākļi, pilsoņi sāk piemirst bruņotā spēka nozīmi un svarīgumu valsts dzīvē. Sabiedrībā rodas uzskats, kā pēdējais kaŗš ir arī pats beidzamais un ka nākotnē visus starptautiskos konfliktus diplomātija nokārtos miera ceļā.

Šādi domājošu pilsoņu ir pietiekošs daudzums, un ja nu viņi, pateicoties valsts iekārtai, ar savu skaitliskumu var ņemt dalību valsts pārvaldīšanā, tad nav jābrīnās par vēsturisku patiesību, ka visos gadījumos, kur tautas nav savlaicīgi atmodušās no pacifisma skurbuļa, nav savlaicīgi nokratījušas no sava ķermeņa polītiskos parazītus, — viņas par to ir dārgi maksājušas ar savu īsto dēlu sviedriem un asinīm.

Ka arī zināma daļa no mūsu tautas nebija šinī ziņā no vēstures nekā mācījusies, to mēs diezgan spilgti novērojām arī mūsu valsts dzīvē, laikmetā pirms p. g. 15. maija.

Dažādas polītiskās partijas, lai padarītu pilsoņus pieejamākus saviem šauri polītiskiem nodomiem, centās jau pat no skolas sola audzināt mūsu jaunatni sev vēlamā garā. Ne valstiskās apziņas un nacionālā pašlepnuma izkopšana bija šīs audzināšanas mērķis, bet gan, pa lielākai daļai, — balsotāju izaudzināšana dažādām vēlēšanām un sliktākā gadījumā, pat mūsu valsts un nacionālo ideju ienaidnieku stiprināšana. Mūsu pilsoņu zināma daļa un pat vīri, kuŗu rokās lielākā vai mazākā mērā atradās mūsu valsts likteņi — vai nu aiz sava naivuma, vai arī sekodami valstij un tautai naidīgiem mērķiem —

Aizsargu pulku komandieru un komandieru palīgu apspriedes dalībnieki. — Vidū sēž: iekšlietu ministrs Gulbis, no viņa pa kreisi — viceministrs Bērziņš, Aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. Prauls, organizācijas daļas pr-ks Rapss un saimniecības daļas pr-ks Upelincis. Pa labi — Administrātīvā d-ta direktors Anšmits, Aizsargu štāba priekšnieks kapteinis Zālītis un militāro apmācību pārzinis kapt.-ltn. Ķikulis.

skaitījās uz mūsu armijas izveidošanu un stiprināšanu kā uz nevajadzīgu un valsts budžeta nelietderīgi apgrūtinošu lietu, nerunājot jau nemaz par tādu brīvprātīgu bruņota spēka izveidošanu, kāda ir aizsargu organizācija. Šīs organizācijas valstiskums un dziļi nacionālais noskaņojums bija vislielākais šķērslis savtīgu un pretvalstisku ideju izplatīšanai un nostiprināšanai «uz vietām».

Kādi tik līdzekļi netika pielietoti, lai grautu uzticību mūsu bruņotiem spēkiem, lai smieklīgus padarītu mūsu nacionālos centienus un vīrus, kuri šos centienus sevī iemiesoja. Radās literātūra un rupjas tendences teātra gabali, kuros tika aizskārta armija un aizsargi; tika rupji karikēti mūsu valstsvīri, kuri ar savu rīcību un autoritāti apdraudēja toreiz tik iemīļoto politisko lozungu «valdīt un pelnīt». Tika dibinātas miera ligas, kuru «zelta grāmatās» parakstīties skaitījās par lielu godu un labu sabiedrisku toni. Mums tika sludināts, ka mēs esam maza tauta, vāja un nespēcīga valsts, ka pret lieliem kaimiņiem mēs sekmīgi aizstāvēties nespēsim, kādēļ uz to nav vērts gatavoties, bet bruņota konflikta gadījumā (šāda varbūtība esot pavisam niecīga) mums nākšot palīgā draugi un kaimiņi no visām pusēm.

Tā sludināja un tam sāka arī ticēt, kaut gan bija pagājuši nedaudzi gadi no mūsu atbrīvošanas cīņu laika; sāka piemirsties, kādos grūtos apstākļos mums, pa lielākai daļai ar pašu spēkiem, bija jāizcīna brīvība un neatkarība; sāka piemirsties, cik dārgi mēs materiāli dabūjām samaksāt un morāli vēl tagad maksājam par pabalstu, kuru mums atbrīvošanas cīņu laikā sniedza no ārienes; sāka piemirsties vēsturiskās konsekvences, ka visos laikmetos un tagad, vairāk kā jebkad, cieņa, ko iedveš kāda tauta, visvairāk atkarīga no tās spējām un gribas sevi aizstāvēt un tādēļ starptautiskā dzīvē draugi būs tikai militāri stiprām un kultūrāli-saimnieciski enerģiskām valstīm.

To visu tomēr nepiemirsa mūsu valsts un tautas labākie vīri ar mūsu vadoņiem — Ministru prezidentu Dr. K. Ulmani un Aizsargu goda šefu kara ministri ģenerāli J. Balodi priekšgalā, to neaizmirsa armija, aizsargi un aizsardzes. Patiešām, apbrīnošanas cienīgs ir tas darbs ko aizsargu organizācija ir veikusi, lai cauri 15 gadu ilgstošam politisko kaislību juceklim uzturētu sevī modru valstiski-kareivisko garu, kā arī lai traucētu tautu iemigt gļēvā pacifisma snaudā un līdz ar to vienaldzībā pret savas valsts likteņiem.

Latvijas ģeografiskais stāvoklis izslēdz mums katru tieksmi pēc valsts robežu paplašināšanas; mums nav arī nekādu nenoslēgtu rēķinu ar mūsu kaimiņiem. Tādēļ būtu smieklīgi iedomāties, ka mēs, audzinot tautu valstiski - militārā garā, gatavotos agresīvai darbībai pret kādu no mūsu kaimiņiem. Ilgstošs miers ar kaimiņiem ir arī mūsu ideāls, bet miers lai nav mūsu augstākais un vienīgais ideāls. Augstāk par mieru ir jāstāda tādi ideāli, kā brīvība un valsts patstāvība, un šo ideālu dēļ mums jābūt vienmēr gatavībā ķerties pie ieročiem.

Noliedzot kara iespējamību un tautas audzināšanu valstiski-militārā garā, pacifisms iznīdē tautā veselu rindu garīgu vērtību, kuras ir nepieciešamas ne tikai valsts aizsardzības nostiprināšanai, bet gan arī katram atsevišķam pilsonim viņa personīgā un sabiedriskā dzīvē, piem. sistēmatiskumu darbā, atbildības un pienākumu apziņu, biedriskumu, drošsirdību u. t. t.

Sevišķi mums, skaitliski mazai tautai, šīs kareiviskās rakstura īpašības katrā pilsonī ir jāizkopj līdz augstākai pakāpei, jo tikai tādā ceļā mēs varam izlīdzināties ar mūsu varbūtēju ienaidnieku skaitlisko pārsvaru.

Tā tad par mūsu valsts drošības un labklājības pamatu ir jāuzskata visas tautas audzināšana dziļā Tēvzemes mīlestībā un mūsu bruņoto spēku izveidošanā līdz iespējamai pilnībai, kā morālā, tā arī techniskā ziņā.

Bruņoto spēku visaugstākā koncentrācija miera laikā ir armija. Tomēr mēs it visi labi zinām, ka mūsu dienās karu ved ne tikai apbruņoti karapulki vien, bet cīņā ņem dalību visa tauta. Mūsu valsts territorija pēc savas platības nav liela, kamdēļ līdz ar katru pazaudētu kvadrātkilometru pavājināsies mūsu pretošanās spēju materiālais pamats un, ja ienaidniekam kara sākumā izdotos mūs pārsteigt, viņš ātri varētu nokļūt līdz valsts sirdij — galvas pilsētai. Lai tas nenotiktu, tad mūsu pretsparam ir jābūt ātram un asam. Šinī sakarībā sevišķi svarīgu nozīmi mūsu valsts aizsardzībā iegūst armijas un tautas visciešākā sadarbība. Šī sadarbība un kopēju mērķu izjūta starp armiju un tautu ir jāizkopj jau miera laikā.

Un lūk, mēs pienākam pie aizsargu organizācijas — mūsu armijas brašās līdzgaitnieces un viņas tuvākās rezerves — viena no pašiem galveniem uzdevumiem. Aizsargu organizācijai miera laikā ir jābūt par starpnieci starp armiju un tautu sadarbības un savstarpējās uzticības izveidošanā. Izkopjot sevī valstisku apziņu, kareivisku spēku, garu un disciplīnu, reizē ar to topot arī par stipru balstu valsts iekšējai drošībai un mieram, aizsargiem ir jānes tautā armijas mērķi un uzdevumi. Šī valstiskā darba sekmīgai veikšanai aizsargu organizācijā pienācīga vērība ir piegriežama militārai apmācībai un, it sevišķi, valstiski-militārai audzināšanai.

Militārām apmācībām aizsargu organizācijā sava apjoma un satura ziņā principā ir jāatbilst tām prasībām, kādas tiek uzstādītas armijas rezervju sagatavošanai (galvenā kārtā kājnieku). Šī prasība loģiski izriet arī no tikko pieņemtā likuma par aizsargu organizācijas pāriešanu līdz ar mobilizācijas izsludināšanu kara ministra rīcībā. Pienācīga vērība militārām apmācībām aizsargu organizācijā ir piegriežama arī tādēļ, kā pēdējos gados saimniecisko apstākļu dēļ bija apgrūtināta rezervistu iesaukšana apmācībās armijas apjomā.

Ciešā sakarībā ar militāro apmācību stāv fiziskā audzināšana. Izcilus vērības piegriešana dažādu rekordistu gatavošanai un rekordu sasniegšanai no militārā viedokļa nebūtu vēlama. Vienības kareivisko spēku, spējas pārvārēt dažādus šķēršļus un panest dažādas grūtības, noteic nevis atsevišķi rekordisti, bet gan tas, ko šinī ziņā spēj visa rota, vads vai grupa. Un fiziski neattīstītākie vienības locekļi ir taisni tie, kuri visvairāk pazemina visas vienības kopējās spējas. Fizikas likums — ka ķēdes stiprums atkarīgs no viņas vājākā locekļa izturības — ir vērā ņemams pie fiziskās audzināšanas izveidošanas un viņai visā visumā ir jāatbilst militāro apmācību prasībām.

Neskatoties uz labi piesavinātām kareiviskām zināšanām, fizisku spēku un izturību, tomēr tikai krietns pilsonis būs arī kriets karavīrs. Ko gan nebaltās dienās valstij dos vislabāki apmācīts šāvējs ja viņš nāves bailēs tēmēs nevis ienaidniekam, bet zilās debesīs; ko līdzēs veiklie un stiprie vīri — rekordisti, ja tie briesmu brīdī negribēs riskēt savu veiklību un spēku pazaudēt. Tā tad pilsoņi ir sagatavojami ne tikai, lai viņi prastu un spētu uzupureties Tēvijas labā, bet — lai viņi to arī gribētu darīt. Šo beidzamo un arī pašu svarīgāko prasību var panākt ar pilsoņu audzināšanu valstiski-militārā garā.

Zem valstiski-militārās audzināšanas jēdziena ir jāsaprot tādu rakstura vājību un īpašību apkarošana, kuras jau katram pilsonim ir kaitīgas un nevēlamas, bet karavīram nemaz nav ciešamas, kā: gļēvums, savtīgums, slinkums, liekulība, meli, nodevība, savu kaislību (žūpības, azartspēles) nesavaldīšana u. c.

No otras puses, valstiski-militārās audzināšanas nolūks ir: izkopt katrā pilsonī lepnumu uz savu valsti, savu tautu un savas tautas kultūrāliem sasniegumiem; izveidot pilsoņos pienākuma un atbildības apziņu, drošsirdību, godbijību pret tautas varoņiem un vadoņiem, pašaizliedzību, pašuzupurēšanos un disciplīnu pret vecākiem un priekšniekiem.

Šo rakstura īpašību izveidošana un izvešana var tikt panākta tikai ar sistēmatisku, neatlaidīgu un ilgstošu pilsoņu audzināšanu.

Šādu audzināšanu ir baudījuši arī visi pilsoņi, kuri ir gājuši caur armijas rindām. Tomēr mūsu samērā īsais obligātoriskais kara dienesta laiks, kas gan atļauj ar sekmēm veikt militārās apmācības, nedod iespēju vēlamā stiprumā iedarboties uz apmācāmiem morālā ziņā. Armijas rīcībā audzināšanas darba veikšanai gan ir vesela rinda iespaidīgu līdzekļu, kādu nav nevienai citai organizācijai, piemēram: kopdzīve kazarmās, stingrs iekšējās dzīves režīms un kontrole, karaspēka daļu tradicijas, labi sagatavots un skaitliski pietiekošs apmācītāju un audzinātāju kadrs, kā arī priekšnieku disciplīnārā vara. Bet armijai trūkst viena ļoti svarīga faktora audzināšanas darba sekmīgai veikšanai — iztrūkst iedarbības ilguma.

Šinī ziņā apstākļi aizsargu organizācijā ir labvēlīgāki. Aizsargi un aizsardzes patriotiskās audzināšanas darbu var iesākt ar jaunatni — savās ģimenēs, uz skolas sola, sabiedrībā — un turpināt šo darbu pēc oblagātoriskā kara dienesta beigšanas, izveidojot un nostiprinot pilsonisko pienākuma apziņu līdz augstākai pakāpei.

Audzināšanas darbs acīmredzot ir ne tikai daudz grūtāks, bet arī noteikti svarīgāks, kā apmācība.

Ir diezgan parasta parādība, ka viens otrs no aizsargu vienību komandieriem piedod militārai apmācībai un fiziskai audzināšanai pārspīlētu nozīmi, atstādami novārtā morālo audzināšanu. Šis apstāklis ir izskaidrojams ar to, ka militārā apmācībā un fiziskā audzināšanā sekmes ir iegūstamas daudz ātrāki un ar viņām var paspīdēt daudz redzamāki priekšniecības acīs, kamēr morālās audzināšanas darbs prasa ilgstošas neatlaidīgas pūles un paša audzinātāja labu priekšzīmi vienmēr un visur. Audzināšanas rezultātus nevar koncentrēti un uzkrītoši demonstrēt, kamdēļ arī dažiem priekšniekiem audzināšanas darbs var izlikties nepateicīgs.

Tagad, kad atsevišķu polītisku partiju savtīgo mērķu vietā mūsu valsts pamatos ir liktas vadonības un tautas vienības idejas, — mūsu atjaunotās valsts pilsoņu valstiski-militāro audzināšanu var nostādīt pienācīgā augstumā. Visu pakāpju aizsargu komandieriem šim darbam jāpiegriež vislielākā vērība, lai pēc iespējas visīsākā laikā atgūtu līdz šim nokavēto; lai ik katrs aizsargs un aizsardze ne tikai prastu, bet arī gribētu ziedot visus savus fiziskos un morālos spēkus uz Latvijas neatkarības altāra un lai nebaltās dienās visa tauta taptu par vienotu, stipru un varonīgu armiju.

Arī aizsardzēm — kā dziļas Tēvijas mīlestības un valstiskas apziņas paudējām savās ģimenēs un sabiedrībā, kā savas organizācijas kultūrālās dzīves izdaiļotājām, palīdzēm saimnieciskā laukā un organizācijas materiālo līdzekļu vairotājām — piekrīt ievērojama loma morālās audzināšanas darbā.

Beidzot vēl būtu jāpastrīpo, ka ir lietas, par kurām nedrīkstētu būt domu starpības ne karavīros, ne aizsargos, ne arī pārējos pilsoņos. Tās ir lietas un jautājumi, kas skar visas valsts intereses. Valsts labā ik kuram no mums jāprot atteikties no savas organizācijas vai arī savām personīgām sīkām interesēm.

Ja mēs tā, vispārējos vilcienos izteiktā garā, izpratīsim bruņoto spēku nozīmi valsts dzīvē un aizsargu organizācijas uzdevumus mūsu valsts drošības stiprināšanā, ja visi mēs apvienosimies kopējā mīlā pret savu Tēvzemi un nebaltās dienās iedegsim kopējā naidā pret viņas ienaidniekiem; ja vienmēr un visur vienosimies kopējās rūpēs par mūsu atjaunotās valsts labklājību, slavu un varenību, — tad mūsu tēvu-tēvu un mūsu pašu sviedriem un asinīm slacīto zemi nekad vairs nebradās svešu karapulku zābaki un pakavi, mūsu fabrikās mašīnas nekad vairs nedziedās savu darba himnu mūsu valstij svešam kapitālam un mūsu tautai naidīgām idejām, un mūsu arkls nekad vairs nenokļūs sveša zobena kalpībā.

Aizsargu — Lāčplēša kara ordeņa kavalieru ievērībai

Hercoga Pētera ģimnazija Jelgavā laipni lūdz tos Lāčplēša ordeņa kavalierus, kas būtu beiguši vai apmeklējuši šo ģimnaziju, kura pirms kara saucās par Jelgavas ģimnaziju un Latvijas pastāvēšanas laikā līdz 1935. g. par I. Jelgavas valsts klasisko ģimnaziju, paziņot savus uzvārdus un vārdus, ordeņa diplomu numurus un laiku, kad būtu apmeklējuši vai beiguši šo ģimnaziju, lai Hercoga Pētera ģimnazija viņu vārdus, mākslinieku uzrakstītus uz plāksnes, varētu piestiprināt aktu zālē kā varonības piemērus cīņās par mūsu dārgo Tēviju. Hercoga Pētera ģimnazija uzaicina Lāčplēša ordeņa kavalierus ar laikrakstiem tālab, ka ordeņa domes darbvedībai nav pilnīgu ziņu par Lāčplēša ordeņa kavalieru izglītību. Vairākos simtos anketu aizrādīts tikai, ka ziņu sniedzējs beidzis vai nu augstskolu, ģimnaziju, vai vidusskolu, neaizrādot tuvāk, kādu ģimnaziju un kur viņš to būtu beidzis.

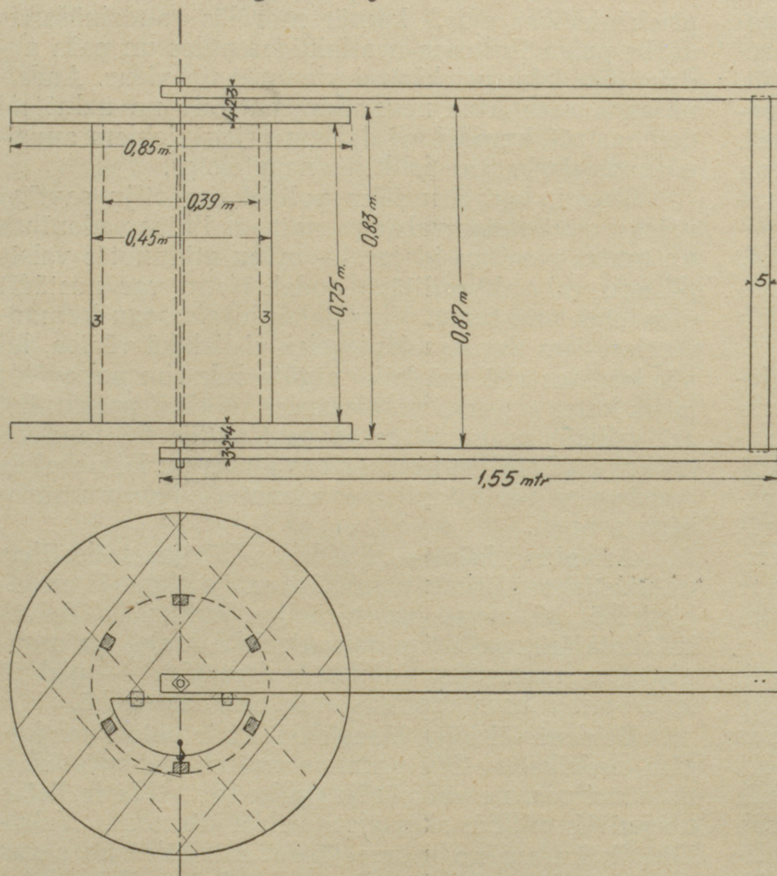
Hercoga Pētera ģimnazijai būtu ļoti nepatīkami, ja kāds no viņas bijušiem audzēkņiem, Lāčplēša ordeņa kavalieriem, netiktu ierakstīts minētā plāksnē, tālab viņas vadība ļoti lūdz šos ģimnazijas bijušos audzēkņus, Lāčplēša ordeņa kavalierus, sniegt vajadzīgās ziņas.

Adrese: Jelgavā, Akadēmijas ielā 20, Hercoga Pētera ģimnazijā.

V. Dambergs.
Hercoga Pētera ģimnazijas direktors.

13. Bauskas aizsargu pulka
gāzu virsnieks **Auniņš.**

Degāzācijas velteņa apraksts

Veltenis — spoles veidīgs. Skelets pagatavots no priedes koka. Sānripas taisītas no krusteniski salaistiem 2 cm bieziem dēļiem, kuri savstarpēji sastiprināti ar koka skrūvēm. Sānripas savstarpēji savienotas ar 6 ribām, 3×4 cm resnām. Ribas ielaistas un iestiprinātas sānripās.

Virs ribām uzsists 75 cm plats cinka (jeb cinkots) skārds, ar 2—3 mm lieliem caurumiem. Vienā sānripā ietaisītas puslokveidīgas durvtiņas (klape), satura iebēršanai. Veltenis griežas uz 2 cm resnas, nekustīgas ass (dzelzs), kuŗa iet caur sānripu centru. Lai centra gultne neizdiltu, pie sānripām piestiprinātas paplāksnes. Pie ass, starp 2 uzgriežņiem (iežņaudzot), piestiprināts velkamais rāmis (ilksis), kuŗš pagatavots no 3×5 cm resnām latām. — Izmaksā — 20—25 ls.

Piezīme:

Lai atvieglotu un paātrinātu degāzācijas darbus, chlorkaļķa izbārstīšanai lieto t. s. degāzācijas velteni. Manevros un apmācībās, pielietojot kādu chlorkaļķus apzīmējošu vielu, piem. kaļķu pulveri, ļoti uzskatāmi tiek izvesti degāzācijas darbi. 13. Bauskas aizsargu pulkā, pēc gāzu virsnieka Auniņa dotiem zīmējumiem un izmēriem konstruētais veltenis darbojas labi un uzskatāms kā ierīce, ko var pielietot arī patiesos kaujas apstākļos. Šāda veida degāzācijas velteņus vēlams iegādāties katram aizsargu pulkam.

Aizsargu štāba
ķīm. dienesta vadītājs
inž. **Osītis.**

Degāzācijas velteņa pielietošanas apmācības 13. Bauskas aizsargu pulkā.

Pulku komandieŗu un palīgu apspriede.

29. aprīlī Rīgā, aizsargu namā sanāca aizsargu pulku komandieŗu un viņu palīgu apspriede. To atklāja iekšlietu ministrs V. Gulbis, norādot, ka aizsargu organizācija plauks, attīstīsies, un nostiprināsies, ja komandieŗi un aizsargi neļaus izdzist tai dedzībai, kas kopš gada uzliesmojusi sekojot tautas vadoņa aicinājumam. Viceministrs A. Bērziņš apsveica pulku vadītājus kā organizācijas nodomu un mērķu izvedējus dzīvē. Pagājušais gads devis to, pēc kā sabiedrība ilgojās, devis vadoni. Aizsargi pratuši ne tikai labi šaut, bet uzturējuši kvēlu arī armijas varoņgaru. Tagad lielais uzdevums — nostiprināt absolūtu paļāvību un ticību savam vadonim.

Seko aizsargu štāba priekšnieka kapt. J. Zālīša referāts par militārās apmācības pamatiem un apjomu. Aizsargu organizācijai ar militārām apmācībām un valstiski - kareivisko audzināšanu jāsagatavo un jātur mobilizācijas gatavībā pēc iespējas lielāki rezervistu kadri. Apmācību apjomam jāatbilst armijas rezervju apmācībai.

Aizsargu štāba militāro apmācību pārzinis kpt.-ltn. J. Ķikulis referēja par priekšnieku pienākumiem apmācību organizēšanā, pārraudzībā un izvešanā, kā arī tuvāk apskatīja šī gada apmācības programmu un mācības plānu.

Aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls papildināja referātos izteikto. Deva norādījumus par apmācītāju sagatavošanu un pārraudzību. Pulkos jārūpējas par komandieŗu zināšanu atsvaidzināšanu. Par grupu komandieŗiem ieceļamas personas vienīgi ar attiecīgām pamatzināšanām. Apmācību programma nākamam gadam tiks izsūtīta rudenī.

Organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss plašā referātā apskatīja kultūrālos uzdevumus un deva norādījumus organizācijas jautājumos. Uzsvēra, ka aizsargu organizācija pēc savas uzbūves tagad tuvojas noslēgumam. Turpretim pastiprināms iekšējais izdaiļošanas darbs — garīgo vērtību uzkrāšana, audzināšana. Izkopjama aizsarga un aizsardzes personība. Pulkos ievests jauns amats — kultūrālās nozares vadītājs. Viņa pienākums — sistēmatizēt kultūrālo darbību pulkā, lai daudzie aizsargu nami kļūtu par gaismas nesēju centriem pagastos un aizsargu mērķu padziļinātājiem, paplašinātājiem. Jāpanāk, lai katrā pagastā no aizsargu vidus tiktu sagatavoti krietni skatuves darbinieki. Pastāvošajiem 97 aizsargu orķestriem pieņemti virspārraugi — Imaks un Kuškēvics. Kultūras fonda pabalsti turpmāk izprasāmi caur Aizsargu štābu. Aizsargu kultūrālā darbā piesaistāmas arī citas organizācijas — it īpaši mazpulki, kuŗos aug nākamie aizsargi. Visā drīzumā paredzēta aizsargu uzņemšanas atjaunošana, piesaistot organizācijai arī vecāko gadu gājumus. Nodaļās paredzēts jauns amats — vada seržants. Aizsargu organizācijas veidošanos sekmējis žurnāls „Aizsargs", kuŗu tagad izdod Aizsargu štābs. Jāpanāk žurnāla vēl augstāka tirāža un dzīvāka organizācijas dalībnieku līdzstrādāšana.

Pārrunās par sanitāriem jautājumiem plašāki izteicās sanitārās daļas priekšnieka v. p. i. Dr. Rubenis, par aizsargu pielīdzināšanu policijai — 5. Rīgas aizsargu pulka tieslietu pārzinis Raibarts, par veterināriem jautājumiem — veterinārās daļas vadītājs vet.-ārsts Kaņeps u. c.

Tad iekšlietu viceministrs A. Bērziņš norādīja, ka tagad pulku un vispār aizsargu vadībai darbs kļuvis plašāks un atbildīgāks. Dota lielāka rīcības brīvība. Tamdēļ jāzin, kam ko var uzticēt, ko prasīt. Aizsargu organizācija ir uzticības organizācija. Jāprot nest ieroči ciešā vienībā un uzticībā vadonim. Jaunā Latvija ir visu mūsu ieguvums. Katrs savās vietās būdami esam nonākuši pie 15. maija. Arī tagad un turpmāk aizsargiem, roku rokās ar armiju, jāiet citu organizāciju priekšgalā. Katram aizsargu organizācijas dalībniekam jābūt Latvijas cēlājam un tautas vadoņa goda sargātājam. Jānostiprina 15. maija nestā iekārta — sekojot vienīgi Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa un atbrīvošanas cīņu vadoņa ģenerāļa Jāņa Baloža norādījumiem.

Pēcpusdienā par saimnieciskiem jautājumiem runāja Aizsargu štāba saimniecības daļas priekšnieks Fr. Upelincis. Līdzekļi organizācijā palielinājušies. Paredzēts iegādāties lielāku vairumu jaunu patšauteņu. Administrātīvos jautājumos referēja administrātīvās daļas priekšnieks A. Oše.

Seko pārrunas un norādījumi. Noskaidro arī 15. maija svinību izvešanu. Tad apspriedi slēdz tās vadītājs Aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls.

* Vakarā aizsargu nama zālē pulcējās Aizsargu štāba darbinieki, pulku komandieŗi un viņu palīgi, lai atvadītos no diviem Aizsargu štāba atbildīgajiem vadītājiem — bij. apmācības daļas priekšnieka kapteiņa Rusmaņa un sanitārās daļas priekšnieka Dr. Skaldera.

Aizsargu Aviācijas 1. eskadriļas komandieris Nikolajs Sudmalis †.

1. Talsu pulks.

* Pulka aizsardžu priekšnieču apspriede notika 14. aprīlī Talsos, piedaloties Aizsargu štāba aizsardžu instruktorei L. Torgani.

* Pulka fiziskās audzināšanas kursi notika no 14.—17. aprīlim. Programmā ietilpa ķermeņvingrojumi, tautiskās dejas, vieglatlētika, militārais

Ķīmiskā dienesta apmācības Ventspils aizsargu pulkā.

5. Rīgas aizsargu pulka virsnieku 7. aprīļa apspriedes dalībnieki.

sports, sporta laukumu izbūve, sacīkšu organizēšana un divas praktiskas stundas — kā noorganizēt apmācības stundu pulciņā.

Kursos kā lektori piedalījās — pulka komandieŗa palīgs Eglītis, pulka instruktors Brauns, Rīgas pulka instruktore J. Grinberga un Jānis Dimza.

No aizsargu štāba izbrauca fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis.

* Otros Lieldienas svētkos Kališu kultūras biedrība „Gaisma" viesojās Stendē ar teātŗa izrādi. Pirms izrādes bija agr. Buša referāts par Māteru Juri un Dr. Kārli Ulmani kā zemniecības ideologiem.

Atlikumu rīkotāji nodod Stendes aizsargu nodaļas „15. maija nama fondā". Paldies kališniekiem par pirmo pievelto akmeni!

2. Ventspils pulks.

* Dundagā, zaļajā ceturtdienā, pulcējās Ventspils pulka II. bataljona aizsardzes, lai piedalītos aizsardžu apmācības dienā. Apmācības ievadīja lūgšana un pulka komandieŗa palīga K. Medņa uzruna. Aizsargu štāba aizsardžu instruktore L. Torgani referēja par organizācijas mācību un norādīja uz aizsardžu nopietnajiem darba uzdevumiem. Pēcpusdienā rakstniece Ausma Roga lasīja par sevis un apkārtnes veidošanu, bet par valsts pozitīvo jēdzienu — Ventspils ģimnazijas skolotājs J. Miza. Aizsardžu sanāksmi noslēdza bataljona kom. T. Lepše runa, kam sekoja dziesma brīvai Latvijai.

Šinī pat dienā notika arī bataljona komandējošā sastāva apspriede. Tanī pārrunāja vasaras apmācību, kultūrālās dzīves, racionālās propagandas, 15. maija svinību un citus jautājumus.

5. Rīgas pulks.

* Aizsargu namā 7. aprīlī notika pulka virsnieku apspriede. Piedalījās pāri par 100 komandieŗu. Bija ieradušās arī Aizsargu štāba atbildīgās amatpersonas — aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls, štāba priekšnieks kapteinis Zālītis, organizācijas daļas priekšnieks E. Rapss u. c. Apspriedi ar uzrunu atklāja pulka komandieris J. Legzdiņš, bet vadīja pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. Rupeiks. Vienību priekšnieki, ziņojot par darbību uz vietām, uzsvēra, ka provincē kopš pag. gada 15. maija visur ievērojami pieaugusi sabiedrības interese un atsaucība pret aizsargiem un viņu vajadzībām.

Tad apspriedē ieradās iekšlietu viceministrs A. Bērziņš. „Tagad", uzrunāja viceministrs aizsargus, „jūs variet mierīgi pārrunāt savu darbību un vajadzības, un, blakus armijai, netraucēti stāvēt par mieru un kārtību valstī. Bet armija, kopā ar aizsargiem, ir liels un stiprs organizēts spēks. Aizsargu organizācija modri stāv par tagadējo kārtību ne tikai tāpēc vien, ka viņa 15. maija naktī kopā ar armiju bija gatava sekot vadoņa un bij. virspavēlnieka aicinājumam, bet arī tāpēc, ka šo darbību mēs, aizsargi, jau ilgi savās sirdīs esam auklējuši.

Ar sajūsmu virsnieku saime uzņēma viceministra ierosinājumu, lai uz laukiem valsts svētkos aizsargi greznotu mājas nācionāliem karogiem.

Pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. Rupeiks deva apspriedes dalībniekiem norādījumus par apmācību izvešanu. Par to plašāk runāja arī aizsargu štāba priekšnieks kapt. Zālītis. Organizācijas daļas priekšnieks E. Rapss uzsvēra kultūrālās darbības un pašierosmes nozīmi aizsargu organizācijā un ieteica pielikt visus spēkus 15. maija gara un ideju ieaudzināšanai sabiedrībā.

Aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. K. Prauls lika pie sirds aizsargu komandieŗiem netaupīt spēkus tautas sakausēšanas un vienošanas darbā un strādāt savai organizācijai un valstij par godu. Pulka štāba aizsardžu pulciņa aizsardzes savas priekšnieces Bērziņa kundzes vadībā bija sagatavojušas garšīgas pusdienas un tēju un apspriedes starplaikā pacienāja tās dalībniekus.

* Aizkraukles aizsardžu pulciņa atklāšanas svinības otros Lieldienas svētkos sākās ar garīgo aktu, ko vadīja aizsargu māc. Rozenbergs un kuplināja Aizkraukles vīru dubultkvartets. Sekoja svinīgais solījums, ko parakstīja 11 aizsardzes.

Apsveicēju rindu iesāka Rīgas aizs. p. kom. pal. kapt. Rupeika. Par apsveikumiem un novēlējumiem pateicās aizsardžu priekšniece skolot. A. Pūlmane.

Svinību otrajā daļā bija koncerts, kurā dalību ņēma Irma Kalniņa (dziesmas), Alīse Dzirkale (klavieres), V. Zaķis (čello), B. Betchers (vijole).

* Siguldas aizsardzes ar pr-ci V. Priedīti priekšgalā Lieldienas svētku rītā apstaigāja ar dāvanām Siguldas

Lādes aizsargu nams.

nespējniekus. Aizsardzes nolēmušas apdēstīt un apkopt Siguldas un Jūdažu Brāļu kapus.

* Neskatoties uz īso pastāvēšanas laiku, Skrīveru aizsardžu pulciņš (dib. 1933. g.) izpelnījies visas apkārtnes piekrišanu. Savas enerģiskās priekšnieces M. Feldmanes vadībā tās tagad apvieno 30 aizsardzes. Sarīkoti vairāki sanitārie, mājturības un rokdarbu kursi, dotas (4 reizes) vērtīgas Zemnieku drāmas izrādes, rīkots bazārs un vairāki tējas un tautisko deju vakari, kas nodaļai nevuši prāvu atlikumu.

Lai vairāk veicinātu savstarpēju tuvināšanos un garīgo attīstību, ik pārnedēļas, pie katras no aizsardzēm pēc kārtas tiek noturēti referātu vakari. Kamēr rokas strādā ap līdzpaņemtiem rokdarbiem, tiek lasīti referāti par vēsturiska un ģeografiska rakstura tematiem, visbiežāk gan piegriežoties literārisku darbu iztirzāšanai. Kaut šī mazā garīgā uguns, ziemas vakaros iedegta aizsardžu sētās, atmirdzētu jo spožās liesmās.

Ādažu aizsardžu pulciņš.

6. Aizputes pulks.

* Ieroču pārziņu kurisi Aizputē notika š. g. 30. un 31. martā. Ar lielu un dzīvu interesi kursos piedalījās no visām nodaļām. Kursus vadīja Aizsargu štāba ieroču pārzinis Štokmanis. Klausītāji pārbaudi izturēja un ar labām sekmēm.

* 6. un 7. aprīlī notika pulka ķīmiskā dienesta kursi nodaļu gāzu instruktoriem. Kursos ieradās kuplā skaitā gāzu instruktori un aizsargi. Kursus vadīja Aizsargu štāba ķīmiskā dienesta vadītājs inž. Osītis un pulka gāzu virsnieks Vīgants. Kā lektori piedalījās no Kurzemes divīzijas sapieŗu virsnieks kapteinis Pērkons un seržants Piziks. Klausītājus sīki un vispusīgi iepazīstināja ar gāzēm un to pielietošanu kaŗā, kā arī mācīja aizsargāties no tām. Gāzu jautājums bija ļoti ieinteresējis arī Aizputes pilsētas iedzīvotājus, sevišķi jaunatni, kas plūda uz vietām, kur notika gāzu demonstrējumi. Klausītāju pārbaudījumus izturēja visi instruktori.

7. Valkas pulks.

* 7. Valkas aizsargu pulks rīkoja saviem sporta pulciņu vadītājiem kursus no 23.—28. aprīlim.

Kā pasniedzēji darbojās — V. Priedīte — ķermeņvingrojumi un tautiskās dejas, Rinne — vieglatlētika, iekšlietu ministrijas jaunatnes nod. vadītājs Eisbergs — jaunatnes idejiskie pamatprincipi un pienākumi pret valsti, Steinhards — latviešu senās cīņas, Baltietis — paidagoģija un audzināšana, Techts — sporta spēles, Saulkalns — militārais sports, pulka instruktors Pubulis — sporta pulciņu vadība un darbība. Kā lektors piedalījās arī Aizsargu štāba fiz audz. instr. P. Polis.

* 31. martā Blomes pils zālē noslēdzās Blomes aizsardžu rīkotie 2 nedēļu mājturības kursi, kuŗus vadīja Latvijas lauks. centralb-bas mājturības instruktore Eglīte. Noslēguma vakarā piedalījās ap 150 personas. Vakaru atklāja pulciņa priekšniece J. Sileniece un mājturības instr. P. Pavasare referēja par mājturību un mājas izdaiļošanu. Aizsardzes piedalījās ar deklamācijām. Pēc tam vakara dalībnieki nogaršoja kursantu pagatavotos ēdienus.

* Mēru aizsargu nodaļa 7. aprīlī bija sarīkojusi plkv. Kalpaka atceri. Referēja nodaļas pr-ks V. Zālītis par plkv. Kalpaku, tā bataljonu un cīņām. Atceri noslēdza pārrunas.

8. Valmieras pulks.

* Pēc Valmieras sporta biedrības pievienošanās aizsargu pulkam, ir sācies intensīvs un liels darbs sporta klubā.

20 pūrvietas lielā priežu mežā, Gaujas krastos, skan dziesmas, zāģi, klaudz cirvji un šņāc krītošās priedes. Šeit visi valmierieši, ar enerģisko aizsargu p-ka komandieri Prauliņu, pilsētas galvu Ruģēnu, apriņķa vecāko Cauci priekšgalā, cērt līdumu. Šai vietā dažos gados jāpaceļas ērtākam un piemērotākam sporta stadionam Latvijā. Tas atbildīs visām starptautisko noteikumu prasībām. Būs izbūvēti piemēroti skrejceļi, kā arī attiecīgi lekšanas un mešanas laukumi. Kā jauninājums paredzēts vienu skrējceļu izbūvēt smilšainu, skriešanas treniņiem un dažādām jautrām sacensībām. Skrejceļu gaŗums būs 400 mtr. Visu laukumu ierobežos ērtas atklātas tribīnes, kuŗās varēs novietoties vairāk kā 10.000 skatītāju. Blakus galvenam laukumam būs futbola treniņa laukums un tālāk riteņbraucēju treks.

Visus minētos laukumus apņems 800 mtr gaŗš zirgu skrejceļš. Bez tam vēl paredzēti tenisa laukumi, sporta spēļu laukumi un bērnu rotaļu laukumi, ar visām vajadzīgām ierīcēm.

Šogad sporta klubs domājis nolīst kokus, izvest meliorācijas darbus, sagatavot būves materiālus, izlauzt celmus, kā arī, ja iespējams, nolīdzināt laukumu.

Trikatas aizsargi — 1934. g. 26. maijā pēc sardžu dienesta izpildīšanas Rīgā.

sporta pulciņu priekšnieku kursi un jātnieku divīziona virsnieku sanāksme.

* Sanitārie kursi bija no 24. līdz 28. aprīlim. Kursus vadīja pulka vecākais ārsts Dr. Lesnieks. Kā lektori piedalījās arī citi pulka ārsti. Uz pārbaudījumiem un vairākām lekcijām no Rīgas ieradās Aizsargu štāba sanitāro apmācību pārzinis Prīmanis. Kursos piedalījās 110 aizsargi un aizsardzes.

* No 25. līdz 28. aprīlim Madonas ģimnazijas zālē notika sporta pulciņu priekšnieku kursi, 5. Rīgas aizsargu pulka sporta instruktores vingrošanas skolotājas Grīnberga jkdzes vadībā. Kursos kā lektori un vingrošanas pasniedzēji darbojās Aizsargu štāba fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis, pulka fiziskās audzināšanas instruktors kapt.-ltn. Lietavietis u. c. Piedalījās 42 aizsargi un aizsardzes.

* 27. aprīlī notika pulka jātnieku komandieru sanāksme. Sanāksmē izstrādāja vasaras darbības un apmācības plānu. Nolēma sarīkot plašākas jāšanas sacīkstes augusta sākumā ar Latgales artilerijas pulka piedalīšanos. Bez tam paredzētas mazākas sacīkstes pie pulka atsevišķām jātnieku vienībām.

* Pulka darbība pēdējā gadā bijusi ļoti rosīga. No 20. marta līdz 7. aprīlim Madonā noturēti teātŗu vadītāju kursi ar 44 dalībniekiem, 23. un 24. martā nodaļu priekšnieku kursi ar 36 dalībniekiem, no 4.—13. aprīlim mājturības kursi, no 1.—6. aprīlim jātnieku komandieru kursi pie Latgales divīzijas štāba Pļaviņās (beidza 12 komandieŗi).

* Uz Aizputi pārvietotam pulka komandieŗa palīgam J. Zvirbulim atvadvakaru pulka virsnieki bija sarīkojuši 13. aprīlī, apriņķa pašvaldības namā. Pulka komandieris J. Krigens raksturoja savu palīgu kā sirsnīgu cilvēku un negurstošu darbinieku. Vēl atvadījās apriņķa vecākais Mūrnieks, btl. komandieŗi Skreja un inž. Neiders u. c. Btl. kom. A. Blanka pasniedza no komandējošā sastāva balvu.

* Litenes pagasta padome uzdāvājusi plašu tautas namu, Litenes muižas centrā, Litenes aizsargu nodaļai.

* Adulienas pagasta padome vietējai aizsargu nodaļai dāvā Vecadulienas muižas centru 11 ha platībā, ar augļu dārzu, aŗamzemi un mežu. Uz dāvātās zemes atrodas 5 ēkas, no kuŗām aizsargu namam piemērota bijusē pils ar plašāku izrīkojumu zāli un skatuvi.

* Noslēdzot mājturības kursus Adulienā, aizsardžu pulciņš bija sarīkojis aizsargu un aizsardžu vakaru. To ar referātu par aizsargu un aizsardžu vienības ideju un kopējiem uzdevumiem atklāja Madonas aizs. p. III. btl. kom. A. Skreja. Mājturības instruktore Kļaviņa referēja par mājturību Dānijā un Zviedrijā.

* 17. aprīlī Gulbenē noslēdzās III. bataljona 3 dienu gāzu kursi. Kursos kā lektori piedalījās Aizsargu štāba ķīm. dien. vad. inž. ķīm. Osītis, 7. Siguldas k. p. kapt.-ltn. Raisters, pulka gāzu virsnieks Ošs un gāzu instruktori Ozoliņš un Feldmanis. Kursus ar

Sanitāro kursu dalībnieki Madonā.

Visi darbi prasīs no valmieriešiem apmēram 15—18 tūkst. latu, kā arī vēl daudz darba dienu.

* Valmieras aizsargu pulka štābā 15. aprīlī notika Vidzemes aizsargu pulku pārstāvju apspriede aizsargu sporta lietās. Kā aizsargu štāba pārstāvis piedalījās fiziskās audzināšanas instruktors P. Polis. Apspriede nolēma 28. jūlijā Valmierā rīkot Vidzemes aizsargu pulku meistarsacīkstes vieglatlētikā. Izlozēja arī futbola spēļu kārtību. 2. jūnijā Madonā spēlēs Valkas aizsargu pulks ar Madonas aizsargu pulku, 11. jūnijā Valmierā, Cēsu un Valmieras un 11. jūnijā Rīgā — Rīgas aizsargu pulka komanda un uzvarētājs no sacīkstes Valka - Madona. Vidzemes aizsargu meistarsacīkšu finālspēle notiks 30. jūnijā.

* 8. Valmieras aizsargu p. štāba rota apdēstīja Valmieras - Cēsu šoseju no dzelzceļa pārbrauktuves līdz Kauguru muižai. Meža dienās piedalījās pulka komandieris Prauliņš, Valmieras pilsētas galva Ruģēns un virsmežzinis Bērtulsons. Pavisam iedēstīts 150 bērziņu. Aleju nosauca par aizsargu aleju.

* Matīšu aptiekars Rozenberga kgs dāvinājis Bauņu aizsargu nodaļai sanitāro somu ap 100 ls vērtībā.

* Pagasta pašvaldība atdevusi Bauņu aizsargu lietošanā bijušo 1. pakāpes pamatskolu ar augļu dārzu un klātesošo zemi. Jauno mītni aizsargi izdaiļos un piemēroti ierīkos.

* 7. aprīlī pulkveža Kalpaka piemiņas vakaru sarīkoja Kauguru nodaļa. Nodaļas priekšnieks A. Lazdiņš runāja par pulkvedi Oskaru Kalpaku. Referātam sekoja koncerts ar Fanijas Vīksnes (soprāns), Evalda Ozola (vijole) un Lidijas Stroduks (klavieres) piedalīšanos. Piemiņas vakara prāvais atlikums nāk par labu kaŗa invalidiem.

Nodaļa nolēmusi turpmāk visās valsts svinamās dienās pacelt pie nodaļas aizsargu mājām valsts karogu. Šo lēmumu izvedīs sākot ar valsts atjaunošanas svētkiem, 15. maiju.

* Idus aizsargu nodaļa otrās Lieldienās rīkoja teātŗa izrādi. Uzveda Dišlēres „Ozolnieka meita".

* Otrās Lieldienās Brenguļu pagasta aizsargu nodaļa Dzērvītes pamatskolā nosvinēja nodaļas 15. gada svētkus. Nodaļas priekšnieks A. Purgalis sniedza īsu pārskatu par nodaļas darbību 15 gados. Tad pulka komandieris Prauliņš apbalvoja vairākus nodaļas aizsargus: aizsargam J. Veģerim pasniedza aizsargu goda zīmi par centību, aizsargam Vāravam kā dāvanu — portfeli un Brenguļu aizsargu nodaļai — auto īpašnieka Ziediņa dāvāto ceļojošo kausu šaušanas sacensībām. Aizsargu nodaļa dāvināja Brenguļu 6-kl. pamatskolai sienas pulksteni un Valsts prezidenta ģīmetni. Sekoja pulka komandieŗa referāts par aizsargu un aizsardžu lomu tautas dzīvē. Referātu noslēdzot, svētku dalībnieki nodziedāja valsts himnu. Pēc tam notika teātŗa izrāde un balle.

* 27. aprīlī Kauguros, vietējās Bibliotēkas biedrības telpās, notika aizsardžu pulciņa svinības un jauno aizsardžu svinīgais solījums. Pēc garīgā akta svinīgo solījumu parakstīja 16 jaunuzņemtās aizsardzes. Tās apsveica aizsargu štāba organizācijas daļas priekšnieks Ed. Rapss, norādot uz aizsardžu lielajiem kultūrāliem uzdevumiem. Sekoja izrīkojums.

9. Madonas pulks.

* Aprīlī, atzīmējot Madonas apriņķa 10 gadu pastāvēšanu, apriņķa vecākais Mūrnieks no budžeta atlikuma ziedojis pulkam nama būvei Ls 3000,—.

* Aprīļa pēdējās dienās 9. Madonas aizsargu pulks bija veltījis ziemas darbības noslēgumam un vasaras darbu plāna sagatavošanai. Madonā notika gādskārtējie pulka sanitārie kursi,

uzrunu noslēdza bataljona kom. A. Skreja.

* Jaungulbenes aizsardžu pulciņa darbība ļoti rosīga. Katru gadu sarīko sanitāros, augļu pārstrādāšanas un mājturības kursus. Tagad kā pēdējie notika ēdienu pagatavošanas un mājturības technoloģijas kursi L. L. C. mājturības instruktores A. Šulces vadībā. Piedalījās ap 50 klausītājas.

* Lai rastu līdzekļus nodaļas darbībai, Vestienas aizsargi iet jaunus ceļus, apsējot vienu hektāru ar liniem. Zemi minētai vajadzībai dod aizsargs M. Eiduks, bet Centr. sav-ba „Konzums" un Latvijas centr. linu sav. ziedo katra pa 50 kg. linsēklu. Mākslīgos mēslus ziedo A.-S. „Agronoms". Stādīs arī nelielu sakņu dārzu, kurā izaudzētās saknes izlietos aizsargu kopgaldam. Zemi sakņu dārzam dod lauksaimniecības biedrība.

* Beļavas aizsardžu pulciņa un aizsargu nodaļas izrīkojums notika otros Lieldienas svētkos Beļavas tautas namā. Uzveda Adolfa Alunāna opereti „Mucenieks un muceniece". Saviesīgs vakars bija ar dažādiem pārsteigumiem.

* Kalsnavas aizsargu nodaļa otros Lieldienas svētkos rīkoja Virskā drāmatisku vakaru ar pulka kultūrālās nozares vadītāja cand. hist. P. Kalniņa referātu „Jaunā valsts iekārta un aizsargi." Uzveda Tumiļa „Aust jaunais rīts."

* 1928. gadā, uz aizsargu nodaļas ierosinājumu, nodibinājās Dzelzavas tautas nama savienība. Viņā ietilpa 8 pagasta organizācijas un viņu mērķis bija — pagastam piešķirtās klētis izbūvēt par ērtu biedrību namu, pēc apriņķa architekta inženiera Bergkinda būvplāna. Izbūves maksa bij aprēķināta uz 34.000 latiem.

Savienība enerģiski ķērās pie līdzekļu vākšanas. Katra biedrība būvdarbu sākšanai iemaksāja iespējamo summu. Rēķinoties ar reāliem apstākļiem, izbūves darbus paredzēja uz vairākiem gadiem, veicot darbu pa posmiem jeb pa būvsezonām. Katrā iepriekšējā sezonā tika vākti līdzekļi un gatavoti būvmateriāli nākošai sezonai. Ziemā tika cirsti koki, pievesti pie gatera un sazāģēti. Tāpat arī pievesta grants, ķieģeļi un citi būvmateriāli. Visus šos darbus veica organizācijās ietilpstošie biedri labprātīgu klaušu kārtā. Reizē ar to var sacīt, ka viss darba smagums gūlās uz aizsargu pleciem, jo Dzelzavā tas tā ir noticies, ka katrs rosīgāks sabiedrisks darbinieks ir arī aizsargs. Aizsardzes no saviem līdzekļiem ir devušas pusdienas un vakariņas darbiniekiem baļķus cērtot un zāģējot, tāpat arī lielākās talkās pie būvmateriālu pievešanas. Tā gadu no gada. Ik būvsezonā savākti līdzekļi un būvdarbi paveikti par apm. Ls 4000 — 5000.

Pagājušā gada rudenī Tautas nama savienībā apvienotās biedrības ar pagasta padomes piekrišanu namu nodeva Dzelzavas aizsargu nama biedrībai kuras biedri ir nodaļas aizsargi un aizsardzes.

Interesants ir veids, kā nama tagadējie saimnieki — aizsargi vēl plašāk nekā līdz šim saista sabiedrību nama iemēbelēšanā un iekšējā izbūvē. Paredzēts, ka ikviens ziedotājs vai par vairākiem kokā var dāvāt zināmu mēbeli (krēslu, galdu, skapi vai taml.), naudā vai graudā. Tāpat var iemaksāt noteiktu summu zināmam logam vai durvīm. Pie katra dāvinātā priekšmeta piestiprinās metala plāksnīti ar dāvinātāja vārdu. Kaut gan namā mēbeles vēl nevar ievietot, tomēr tās jau iepriekš sazīmētas ļoti bagātīgā skaitā. Arī krietns skaits logu jau „izpārdots", jo to maksa samērā lēta, tikai 20 latu gabalā. Lielu vilnas priekškaru skatuvei dažu simtu latu vērtībā darina aizsardžu pulciņš. 31. martā aizsargu nodaļas rīkotais bazārs deva nama fondā jaunus Ls 2000.—.

Nama būvi cer pabeigt šī gada jūlijā. Nams būs diviem stāviem. Apakšstāvā ērts vestibils un garderobe, vingrotava un bufetes zāle, kas iekārtota mazākiem sarīkojumiem (vietas ap 100 personām). Blakus tai bibliotēkas telpas un svinīga sēžu telpa, kurā ievietos valstsvīru ģīmetnes un stikla vitrīnas ar Dzelzavas aizsargu nodaļas iegūtām balvām. (Tādu jau tagad nav mazums. Nodaļai jau otru reizi piešķirts labākās nodaļas nosaukums Madonas pulkā). Nama augšstāvā izbūvēta plaša teātra zāle 400 skatītājiem, ar ērtu skatuvi.

Nama savienības un tagadējās biedrības priekšgalā visu laiku atradies enerģiskais Dzelzavas aizsargu nodaļas priekšnieks un pulka jātnieku divīziona komandieris Adolfs Jozeps. Biedrības valdē vēl darbojas: skolotājs R. Vanags (pr-ja biedrs), lauks. K. Vanags (kasieris), aizsardžu p. pr-ce M. Troics (sekr.) un lauks. K. Birnis (mantzinis).

Jaunais Dzelzavas aizsargu nams dara godu cēlājiem un sagādās lielas ērtības sabiedrībai.

10. Cēsu pulks.

* 31. martā Cēsīs beidzās aizsargu pulka gāzu instruktoru kursi. Kursu noslēgumā notika praktiskās apmācības aizsargu štāba ķīmiskā dienesta vadītāja inž. - ķīm. V. Osīša un gāzu virsnieka Smilgas vadībā. Kursus nobeidza 20 gāzu instruktori.

* Pie Līvu aizs. nodaļas nodibināts aizsardžu pulciņš. Par pulciņa priekšnieci iecelta Marija Perlabachs. Līdz ar šī pulciņa nodibināšanos, noslēdzies Cēsu aizs. p. aizsardžu pulciņu organizēšanas darbs, jo tagad aizsardzes ir pie ikvienas aizsargu nodaļas. Labas sekmes jaunajām gaitniecēm!

* Aprīlī Jumurdas kultūras b-bas telpās notika vietējo aizsargu un aizsardžu svinīgais solījums. Garīgo ceremoniālu izpildīja Cēsu aizsargu māc. J. Gabliks. Jaunos aizsargus un aizsardzes apsveica pulka komandieris Leitis un daudzi citi.

Pēc tam vietējais koris nodziedāja vairākas dziesmas skol. Vīksnes vadībā un notika teātŗa izrāde.

* Šinī pavasarī pie Vecpiebalgas aizsargu nodaļas nodibināts vīru koris diriģenta skol. J. Vēliņa vadībā. Korim pievienojies arī zemnieku jaunatnes dubultkvartets. Nodaļa stājusies pie modernas šautuves izbūves, kuras būvdarbi izdoti par 500 ls pašu aizsargu nod. dalībniekiem. Meža dienās apstādīs sporta laukumu, šogad nobeidzot tā izdaiļošanu. No vietējām sabiedriskām un saimnieciskām organizācijām nodaļai šogad ienācis ap 450 latu ziedojumu.

Pēdējā nodaļas sanāksmē notika šauteņu apskate un goda zīmju pasniegšana. Bataljona kom. J. Leitis Cēsu aizsargu pulka vecākiem aizsargiem A. Tauriņam un J. Āboliņam pasniedza goda zīmes „Par centību" un Triju zvaigžņu ordeņa nozīmi.

Dzelzavas aizsargu nams. Stūrī — nama biedrības pr-ks A. Jozeps.

10. Cēsu aizsargu pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņa mājturības kursu dalībnieces.

* Sērmūkšu aizsardzes kopā ar Izglītības b-bu rīkoja aprīlī mājturības kursus. Tos vadīja Lauks. Centrālb. instruktore A. Šulce.

* Otros Lieldienas svētkos Rankas aizsargi rīkoja plašu koncertu, kuŗu ievadīja propagandas pārvaldes lektora Baginska runa „Kurp ejam". Runai sekoja koncerts, kuŗā piedalījās tikai vietējie spēki, paši rancenieši: brīvmāksliniece Olga Blūmberga, konservatorijas audzēkņi M. Cīrulis un E. Cimdiņa un vietējo aizsargu kvartets.

* Pulka štāba bataljona aizsardžu pulciņš aprīlī atskatījās uz septiņiem darbības gadiem. Pulciņa aizsardzes ar viesiem pulcējās aizsargu namā. Pulka komandieŗa palīgs kapt.-ltn. Freibergs savā runā aizrādīja, ka palīdzības sniegšanu vislabāk veic sievietе. Aizsardze Dr. Ozoliņa referēja par rāsas higiēnu, bet labākos novēlējumus aizsardzēm nesa pils. galva R. Bauce. Savai priekšniecei A. Reicholdei par čaklo darbu aizsardzes pasniedza balvu un ziedus. Štāba bataljona aizsardžu pulciņš viens no rosīgākiem Cēsu pulkā.

11. Tukuma pulks.

* Zemītes piensaimnieku sabiedrība atdāvinājusi bijušo magazīnas klēti vietējai aizsargu nodaļai nama celšanai, piešķirot arī Ls 1500,— pārbūves darbiem.

12. Ilūkstes pulks.

* 12. Ilūkstes aizsargu pulka fiziskās audzināšanas un militārās apmācības kursi notika 14., 15. un 16. aprīlī Daugavpils cietoksnī, 10. Aizputes kājnieku pulka manežā. Kursus beidza 51 aizsargi - dzes un 48 skolotāji.

Kursu atklāšanā 12. Ilūkstes aizsargu pulka komandieris J. Pubulis pie kursu dalībniekiem griezās ar uzrunu uzsverot, ka sekojot tautas vadoņa aicinājumam jāiet kopīgs ceļš un jādara vienots darbs kā aizsargiem, tā skolotājiem, lai Ilūkstes novads atkal kļūtu latvisks, kāds tas bijis senatnē.

Garnizona priekšn. ģen. Bangerska vārdā kursu dalībniekus apsveica 10. Aizputes kājn. pulka kom. plkv. Vaivads. Vēl runāja tautskolu insp. Upītis. Tad 105 kursantu vārdā tautas vadonim Dr. K. Ulmanim nosūtīja telegrammu, un ar dziesmu brīvai Latvijai sākās kārtējais darbs.

Kursos ķermeņa vingr. un tautiskās dejas (15 st.) pasniedza Priedīte, sporta spēles (4 st.) — kapt.-ltn. Martinsons, vieglatlētiku un sacīkšu noorganizēšanu un vadīšanu (8 st.) — A. Rudzītis un militāro apmācību skolotājiem (11 st.) — ltn. Blūmbergs.

Kursus noslēdzot dalībnieki pasniedza ziedus plkv. Vaivadam, pulka kom. Pubulim un priekšmetu pasniedzējiem.

Ar pateicību jāatzīmē 10. Aizputes kājn. pulka lielā viesmīlība un pretimnākšana, jo kursanti kā uztura, tā telpu ziņā atradās kaŗavīru gādībā.

* Pulkam piešķirts Salienas muižas centrs ar skaistu dzīvojamo ēku, kur ierīkos aizsargu namu. Nama iesvētīšana notiks 15. maijā. Ilūkstes apr. pašvaldības savam pulkam paredzējušas pasniegt kādu vērtīgu balvu. Bez tam aizsargi, kopīgi ar Ilūkstes apr. skolu valdi un sabiedriskām organizācijām vasarā rīkos dziesmu svētkus Asarē 23. maijā, bet 7. jūlijā Grīvā.

* Otrajās Lieldienās Salienas nodaļa noturēja pirmo sarīkojumu jaunajā mītnē, pulkam piešķirtajā Vecsalienas pilī. Nodaļas priekšnieks Zariņš teica uzrunu, kam sekoja Iekšl. min. propagandas pārvaldes lektora E. Alberinga referāts par pilsoņu pienākumiem. Aizsargi uzstājās ar mūzikāliem priekšnesumiem.

13. Bauskas pulks.

* Mežotnes Izglītības biedrība ziedojusi aizsargu nodaļai nama būvei iekrātos Ls 1050,— kā arī visus turpmākos sarīkojumu atlikumus.

12. Ilūkstes aizsargu pulka fiziskās audzināšanas kursu dalībnieki.

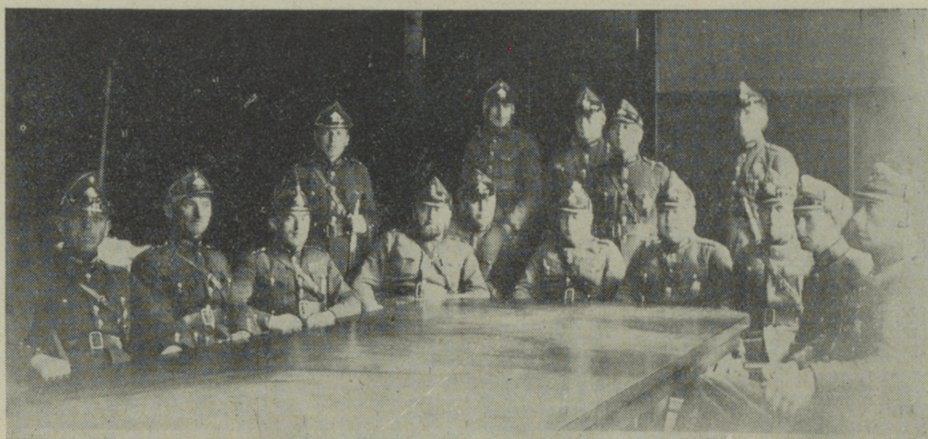
14. Kuldīgas pulks.

* Kursi sporta pulciņu vadītājiem un aizsardzēm notika 7., 8. un 9. aprīlī. Bija sabraukuši pārstāvji no visiem pulciņiem un šais trīs dienās iepazinās ar vieglatlētiku, tautiskām dejām, ķermeņvingrojumiem un aizsardzes arī ar ķermeņtechniku. Pulka ārsts iepazīstināja ar sporta higiēnu.

Kursanti visas trīs dienas strādāja un centās uzņemt visu, ko pasniedzēji — Rīgas pulka instruktore Grinberģe, štāba instruktors P. Polis un Kuldīgas pulka instruktors Andersons mācīja. Kursanti gan pēdējā dienā stipri apgura, bet gars arvien bija možs.

* 27. aprīlī Saldū bija sanācis uz kara spēlēm un apspriedi pulka komandējošais sastāvs, bet 28. apr. tur no visa pulka pulcējās vairāki simti aizsardžu. Kuldīgas pulka aizsardžu dienu atklāja pulka komandieris Kalve. Sekoja valsts himna un apr. pašvaldību vecākā Vilka un Saldus pils. galvas Dreimaņa apsveikumi. Aizsargu štāba aizsardžu instruktore Torgāni nolasīja referātu par aizsardžu uzdevumiem. Aizsardžu dienu noslēdza ar sarīkojumu kurā aizsardzes uzstājās ar priekšnesumiem un tautisko deju uzvedumiem.

* Snēpeles aizsargi un aizsardzes otrās Lieldienās deva svinīgo solījumu. Svinībās piedalījās Skrundas mācītājs Grinbergs ar svētrunu. Par svinīgā solījuma nozīmi runāja Kuldīgas aizs. p kultūrālās noz. vadītājs, apr. vec. Fr. Vilks un pieņēma aizsargu svinīgo solījumu. Teātra izrādē uzveda „Karogs aicina". Izrāde bija labi sagatavota.

19. Jaunlatgales aizsargu pulka virsnieki sardžu dienestā Rīgā, 1934. g. maijā.

16. Jelgavas pulks.

* Jelgavas pirmā aizsardžu diena notika 27. un 28. aprīlī. Piedalījās ap 600 aizsardzes. Dienu Latviešu biedrībā ar lūgšanu ievadīja māc. J. Romāns. Pēc tam runāja pulka komandieris A. Ausmanis. No Jelgavas garnizona aizsardzes pirmājā sanāksmē apsveica garnizona priekšnieks plkv. Apsītis. Vēl runāja apriņka vecākais T. Dārznieks, pilsētas galva H. Štolcs un c. Apsveicējiem pateicās pulka vecākā aizsardze Lejiņa. Lekciju ciklu ievadīja aizsargu štāba instruktore Lidija Torgāni. Pēc priekšlasījuma Jelgavas latviešu teātris aizsardzēm izrādīja Blaumaņa „Trīnes Grēkus". Pirms izrādes aizsargu pulka kultūrālās daļas vadītājs R. Līkums teica uzrunu par latviskās kultūras nepieciešamību. Izrādē noskatījās arī aizsargu priekšnieks plkv.-ltn. Prauls ar kdzi. Sanāksmes otrājā dienā māc. Kraulis runāja par tematu „Svētīsim savas tautas mūžu". Lauksaimniecības kameras dārzkopības instr. Grīnbergs referēja par dzīvokļu un pagalmu izdaiļošanu. „Ikviens pagalms ir mazs stūrītis no valsts, tāpēc jāveido krāšņš šis stūrītis, lai daiļa būtu visa valsts." Mākslinieks E. Brastiņš runāja par tautisko ideālismu un dzīves latviskošanu.

Referentiem un aizsardzēm pateicās pulka komandieris. Aizsardzes apskatīja arī 3. Jelgavas kājnieku pulka mītnes, kur pusdienoja. Plkst. 15 Sv. Annas baznīcā notika svinīgs dievkalpojums. Piedalījās mācītāji: prof. Dr. K. Kundziņš, māc. J. Ķullīts, A. Kraulis un J. Romans. Diedāja koris un solisti.

* Līvbērzes aizsargi kopā ar aizsardzēm rīkoja sanitāros kursus, pēc skaita trešos, no 23. marta līdz 14. aprīlim. Kursus vadīja aizsargu štāba sanitāro apmācību pārzinis Prīmans, tos apmeklēja 27 personas. Pulciņā skaitās viena sanitārinstruktore, kuŗa apmeklējusi četrus mēnešus gaŗos kursus kaŗa slimnīcā. 30. aprīlī aizsargi, aizsardzes, skolu jaunatne un pag. pašvaldība, rīkoja meža dienu, stādot bērzu aleju no sava goda šefa ģenerāļa J. Baloža mājām „Baložiem" līdz Līvbērzes skolai.

* Dobeles aizsargu un dzelzceļu aizsargu Dobeles nodaļas rīkoja 7. aprīlī, Dobelē, Valdovska zālē, groziņu vakaru ar mākslinieka Brastiņa priekšlasījumu un mūzikāliem priekšnesumiem.

* Emburgas aizsargu sanitārie kursi notika vietējā rajona ārsta Dr. Ozoliņa vadībā. Kursos aizsargiem sniedza zināšanas par pirmo medicīnisko palīdzību. Bija vairākas lekcijas par gāzu masku lietošanu un aizsargāšanos pret gāzēm. Kursos piedalījās visi rajona aizsargi.

17. Rēzeknes pulks.

* Vidsmuižas aizsargu nodaļa ierīkojusi un atvērusi bibliotēku, kuŗai grāmatas saziedojuši vietējie pašvaldību un skolu darbinieki. Sevišķi daudz grāmatu bibliotēkai nodevis batalj. komandieŗa adjutants J. Zeps.

* Barkavas nodaļai trešos Lieldienas svētkos bija aizsardžu pulciņa un jaunnodibinātā koŗa atklāšana. Pēc dievkalpojuma pie baznīcas notika aizsargu un aizsardžu parāde.

Jelgavas lielās aizsardžu dienas dalībnieces.

Pēc kaŗa spēlēm notika komandējošā sastāva apspriede, pulka komandieŗa pal. kapt.-ltn. V. Grīvāna vadībā. Pārrunāja pulka iekšējos jautājumus.

* 31. martā Daugavpilī, 11. Dobeles kājn. pulka telpās notika Dzelzceļu aizs. pulka grupu komandieŗu 8 dienas ilgu kursu izlaidums.

Kursos piedalījās un tos beidza no pulka III. bataljona 61 grupas komandieris un aizsargs.

Kursu priekšnieks, 11. Dobeles kājn. p. instr. rotas k-ris kapt. Lagzdiņš sniedza īsu pārskatu par kursu darbību, izsakot savu prieku par kursantu patiesi labām sekmēm. Aizsargu štāba priekšnieks kpt. Zālītis griezās pie kursantiem ar uzrunu, norādot uz svarīgo stāvokli, kādu aizsargi, blakus mūsu armijai, ieņem valstī kā drošības un kultūras faktors, apsveica ar kursu beigšanu un pateicās par parādīto centību.

Plkv. Dūze Zemgales divīzijas k-ŗa un savā vārdā izteica prieku, ka pulkam ir radusies iespēja atbalstīt aizsargus.

Dzelzceļu aizsargu pulka k-ŗa palīgs kpt.-ltn. Grīvāns norādīja uz grupu komandieŗu svarīgo nozīmi aizsargu militārās apmācībās un izteica pateicību Zemgales divīzijas komandierim ģen. Bangerskim un 11. Dobeles kājn. pulka komandierim plkv. Dūzem par izrādīto laipnību un pretimnākšanu kursu izvešanā, tāpat pateicās kursu vadītājam kpt. Lagzdiņam un kursu virsniekiem un instruktoriem.

Pēc izlaiduma akta kursanti ar apmācītājiem un viesiem pakavējās pie kopējām pusdienām garnizona instruktoru klubā.

* Dzelzceļu aizsargu pulka Čiekurkalna nodaļa 7. aprīlī viesojās Limbažos. Izbrauca ap 60 aizsargi un piedalījās Limbažu aizsargu tuvināšanās vakarā.

* 28. aprīlī Krustpilī atklāja dzelzceļu aizsargu vietējās nodaļas mītni.

17. Rēzeknes aizsargu pulka štāba koris.

Pēcpusdienā Barkavas krāj-aizdevu s-bas telpās Iekšl. min. propagandas nodaļas pārstāvis Ruško nolasīja priekšlasījumu. Sekoja aizsardžu svinīgā solījuma parakstīšana. Vakarā turpat notika kora koncerts. Koris dir. A. Tropiņa vadībā izpildīja 18 dziesmas. Beigās visi nodziedāja dziesmu brīvai Latvijai.

Svinībās piedalījās arī pulka komandieris V. Zarāns un viņa palīgs plkv.-ltn. Zariņš.

18. Daugavpils pulks.

* Sakaru bataljona sporta pulciņš ieguvis līdzšinējo Uniona biedrības sporta laukumu.

* Līvānos 12. aprīlī noslēdzās 1 mēneša aizsargu sanitārie kursi. Kursus apmeklēja un beidza visas Līvānu aizsardžu pulciņa aizsardzes.

Kursu vadītājam btl. ārstam Dr. Neideram un feldš. Sobolovskim kursantu vārdā aizs. nod. pr-ks Baginskis pasniedza vērtīgas balvas.

* Preiļu aizsargu nodaļa 28. aprīlī sarīkoja teātŗa izrādi, uzvedot Tumiļa „Aust jaunais rīts".

* 28. aprīlī Kalupes nodaļa rīkoja pretalkohola dienu Vecbornē. Sarīkojumu atklāja pamatskolas priekšnieks Plūme, bet lektors Ed. Alberings runāja par alkohola postošo iespaidu tautas dzīvē. Aizsargu nodaļas priekšnieks Puteklis referēja par aizsargu uzdevumiem.

19. Jaunlatgales pulks.

* Pulks, kopā ar vietējām brīvpr. ugunsdzēsēju organizācijām sarīkoja 26., 27. un 28. aprīlī Jaunlatgalē pretgāzu kursus. Kursos lasīja ugunsgrēku apkaŗošanas instruktors A. Dančauskis un aizsargu štāba ķīmiskā dienesta vadītājs inž. Osītis.

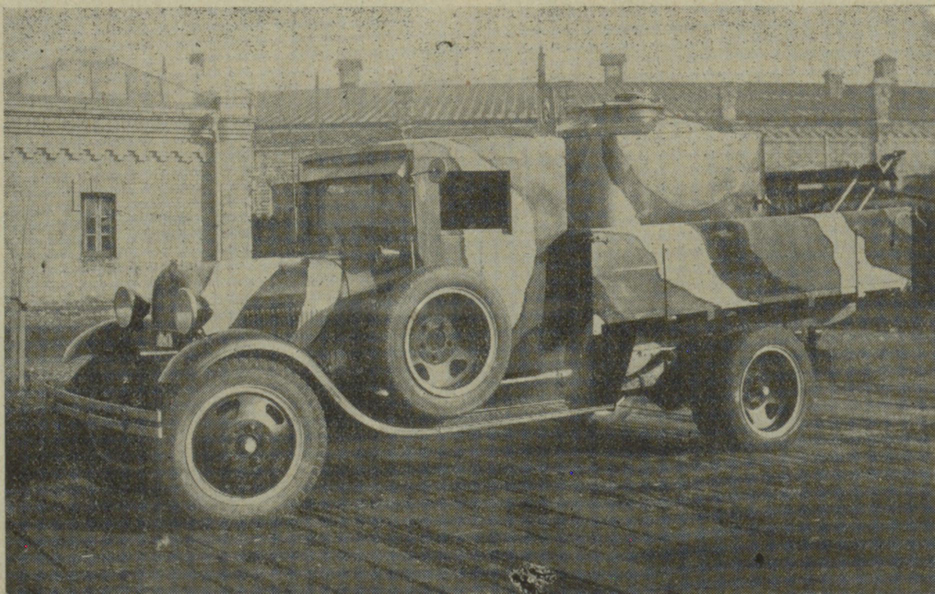
* Aprīļa vidū notika Viļakas aizsardžu pulciņa rokdarbu kursi mājturības instruktores M. Eglītes vadībā. Piedalījās 35 personas.

Dzelzceļu pulks.

* 23. un 24. martā Dzelzceļu aizsargu pulks izveda Rīgā, komandējošā sastāva apmācību nolūkos kaŗa spēles, kuŗas vadīja Armijas štāba kapteiņi Deglavs, Ronis un kapt.-ltn. Liepiņš.

Komandieri ar lielu interesi nodevās apmācību darbam un, pateicoties lietpratīgai vadībai, no šīm apmācībām guva daudz pozitīva un pamācoša.

Kaŗa spēļu starplaikos kapt. Deglavs nolasīja referātu par Bermonta uzbrukuma organizēšanu un pirmo dienu kaujām.

Ministru Prezidenta Dr. K. Ulmaņa Dzelzceļu aizsargu pulkam dāvātā motorizētā lauku virtuve.

Dzelzceļu aizsargu pulka kaŗa spēles.

Svinības sākās plkst. 11, kad ieradās pulka vadība un viesi. Pārskatu par nama izbūvi sniedza inž. Pētersons. Nams izmaksājis Ls 18.000,—, no kuŗiem Ls 2000,— devis Kultūras fonds, bet pārējo savākuši aizsargi un devusi dzelzceļu virsvalde. Mītnē ierīkota skatuve, zāle ar 250 sēdvietām, bufetes telpas un aizsargu un aizsardžu istabas.

Nama iesvētīšanu izdarīja pulka mācītājs prof. V. Maldonis, savā runā aizsargiem novēlēdams — „degt un nesadegt, bet izstarot gaismu visai apkārtnei." Tad pulka komandieris J. Ozoliņš pateicās nama cēlājiem un pasvītroja, ka šis nams celts jaunājā laikā, kad latviešu tauta no cīņu pilnās pagātnes ieiet raženā celtniecības posmā. Celtniecības ticībai un garam jāvalda arī aizsargu saimē! Svinīgo solījumu deva vairāki desmiti aizsargu un aizsardžu, kam sekoja V. Lambertes un A. Kraukļa solo priekšnesumi. Jaunās aizsardzes-gus uzrunāja pulka vecākā aizsardze Stakle - Kulitāns, bet mītnes atklāšanas gadījumā Krustpils nodaļa saņēma daudz jūsmīgu apsveikumu.

Vakarā bija azaids un piemērots izrīkojums.

Čiv-čiv.

Pirmajās dienās pēc vēsturiskā 15. maija

(Aizsarga piezīmes.)

Zeltainu saules staru glāstīta agrā rītā vēl snauž sirmā Rīga, kad ātrvilciens ieripo stacijā un no tā uz perona birst laukā aizsargi. Nakts nav gulēta, tomēr nevienas nomiegojušās sejas, kas tik parasts pēc ilgāka brauciena. Plaiksnā smaids, jaukts ar nopietnību, smaida arī citkārt drūmais mašīnists, acīm palaizdams gaŗām iznesīgā ierindā soļojošos aizsargus. Īsas komandas, zābaku klaudzieni tukšajās ielās — paceltu galvu aizsargi dodas uz savu mītni.

Norūpējies par brokastīm jaunpienākušiem aizsargiem, drīz augšā, drīz lejā skraida saimniecības pārzinis J. Kaut kas viņam aizķēries, vai malka bijusi zaļa, vai cita kāda klizma — brokastis aizkavējušās. Tās gaidot, aizsargi ziņkārīgi apskata plašās telpas un no mutes mutē iet valodas par bijušo kungu ērtībām tanīs. Daži aizskrien uz tuvējo bodīti un iepērkas, kuŗš gurķus, kuŗš limonādi. Netrūkst arī Rīgas kriņģeļu cienītāju.

„Laikam slikti baŗo nabadziņus," klusu ieminas kāda tantiņa. Sārtvaidzis aizsargs atlaiž zobus no kriņģeļa, paskatās vaicātājā, grib kaut ko skaidrot par gaidāmām brokastīm, bet tad pēkšņi apraujas.

„Mēs neesam uz Rīgu braukuši izēsties," viņš strupi nosaka, un aizdomīgi piebilst: „sakāt, vai jūs neesat no t ā s š l a k a s?"

Apkārtējie smej, tantiņa mudīgi pazūd durvīs.

*

„Sardze Nr. 3., patronfabrikā, tik un tik vīru!" Cauri ierindai neveikli spraužas vecāks aizsargs, pie rokas stiepdams jaunāku.

„Vai nevar mūs abus ar dēlu kopā, komandieŗa kungs?" Komandieris uzmet vecajam pētošu skatu, it kā novērtēdams derīgumu šinī atbildīgā sardzē.

„Dienējis?"

„Tieši tā, dienējis... Tikai gan pie Nikolaja." Pāris jautājumu garnizona reglamenta zināšanu pārbaudē, un vecais pašapzinīgi smaidot kopā ar dēlu nostājas ierādītā vietā. Sak', mēs vēl dienestu zinām...

Vecā aizsarga pašlepnums iedveš visiem godbijību, bet netrūkst arī humora.

„Tā vien skaties, Krūmiņ, ka neuzskrien ar visu pamīliju gaisā!"

Vecais piesit ar šautenes laidi pie klona, pieņem īstu pamatstāju, un pārlaizdams acis visiem, sparīgi nopietnā balsī atcērt:

„Kas arī nenāktu, šis upuris būtu tā vērts!"

Šie vārdi acumirklī nodibina kapa klusumu visapkārt.

„Komandanta kungs, lūdzu atļauju uz pilsētu!" Komandants, tā paša pulka komandiera palīgs, izbrīnā apskata ienācēju civīlā tērpā, un kautko atceras.

„Sakat man, es taču jūs M. stacijā aizraidīju uz mājām? Pavēlē skaidri noteikts, bez formas tērpa uz Rīgu nelaidis!"

Jauneklis piesarkst, mīdās uz vietas un atkārto lūgumu.

„Formas tērpu iegādāt... nesen iestājos, nepaspēju. Citi visi brauc, kā lai es palieku mājās?"

Kā lietišķu pierādījumu, viņš izvelk naudas žūksni.

Pievakarē jau tas bija apģērbts no galvas līdz kājām, trūka vienīgi jostas. Visā Rīgā tādas vairs nebija dabujamas, visas izpirktas. Tirgotājs apsolījis uz rītdienu.

*

Vēlu naktī, Aizsargu namā, nogurušais saimniecības pārzinis J. pieteic tālsarunu ar D. Rūpes par saimniecību tam šeit un tur.

„Cik tālu miežu sēja? Kā ar bietēm?"

Vērīgi viņš klausās saimnieces „ziņojumu", brīžiem apmierināts smaida, brīžiem sarauc pieri.

„Nē, nē! Vēl nevaru braukt! Dienests pirmā vietā!"

Lielā saimniecība pašā karstākā darba laikā pamesta enerģiskās saimnieces gādībā, un ka mieži tomēr labi izauga, par to pats pārliecinājos, garšodams ziemā viņa alu.

Bet viņš nav vienīgais lielājā aizsargu saimē, tādu simtiem un tūkstošiem. Uzupurēšanās un dienests tiem pirmā vietā. Gaišais vēsturiskais 16. maija rīts nesis prieku visu sirdīs un divkāršu spēku cīnīties par lielā ieguvuma nostiprināšanu.

BIBLIOGRAFIJA UN MĀKSLA

Kārlis Ulmanis — Ed. Virzas monogrāfija P.-S. „Zemnieku Domas“ izdevums.

Jo stiprāki savilkts būs loks, jo tālāki skries bulta, saka Ed. Virza savā darbā un šie vārdi var visā pilnībā attiekties uz musu lielako valstsvīru, kāds vien latviešiem pēc Viestarta un Nameisa bijis. Visa K. Ulmaņa dzīve ir bijusi cīņa un daudzreizes viņš šai cīņā ir saliekts kā loks, lai toties tālāku aizšautu savu bultu — savu darbu. Liela izturība un sīkstums ar kādu latvju zemnieks pretojies gadu simteņus saviem kakla kungiem un lielā ticība latvju spēkam un taisnai lietai, kas cēla augšup musu senču galvas visbaigāgakā tumsā, dziļi iemiesojušās musu min. prezidenta. Tādu arī K. Ulmani saskatījis Ed. Virza un savā plašajā darbā notēlo visas prezidenta gaitas, atsegdams ainu pakaļ ainai, lielā valstsvīra dzīvi. Mēs redzam kādas grūtības pārvārējis, kādiem šķēršļiem ticis pāri prezidents, mēs redzam arī kā viņš neskaitamas reizes likteņa liekts, lai atstieptos vēl taisnāks, vel stiprāks. Un to ir iespējusi prezidenta griba un lielais dvēseles spēks. Griba un spēks laimīgi apvienoti viņa personā un šīs īpašības pārvār visas likstas un neviens šķērslis — nav nepārietams. Kad prezidenta darba lielākais sasniegums — Latvija — apdraudēta, viņš „cauri šāvieniem un granātu sprādzieniem notiek ārlietu ministrijas namā, un viņa pirmie rīkojumi saceļ kājās visus ieročus nest spējīgos. Viņš ierodas Daugavmalas tranšejās, savā platajā mētelī, un iet nesaliecies kā uzvaras karogs. Viņš apdveš karotājus ar bezbailības un spara auksto vēju. Viņš tiem saka: „Paciešaties! Esat izturīgi!“ Šis vēl nav pēdējais smagums, ko mēs sviežam svaru kausos, lai tie noliektos uz mūsu pusi. Bet tas brīdis ir tuvu. Upi, kuŗu ienaidnieks nevarēja pāriet — mēs pāriesim. Mēs sacelsim ne vēju, bet vētru un līdz ar mūsu zemes rudeņa lapām mēs dzīsim ienaidnieku uz vakariem. Uz vietas paliksies tikai viņa kritušie. Pēc šiem līķiem jūs pazīsiet ceļu, pa kuŗu aizbēgs ienaidnieks. Mūsu plecos guļ smagi likteņi. Mūsu zeme mums pastāvīgi bijusi jāizpērk. Svešniekiem valdot, mēs to izpirkām ar naudu, tagad no Dieva mums tā jāizpērk ar savām asinīm. Bet mēs pārvarēsim likteni, ar kuŗu esam sanākuši cīņā. Ticiet, ka nav cēlāka skata par tautu, kas cīnās ar savu nelaimi!“ Tie ir pravietiski vārdi un galvenais — tie nav vārdi vien. Tie nav runāti aizsegtā vietā, tie ir runāti kaujas laukā un apliecināti ar paša runātāja prezidenta asinīm. Un kad pāri ir kaŗa laiki, kad jādziedē sistās brūces, mēs atkal redzam prezidentu lielajā un atbildīgājā darbā — Latvijas pamatšķiras zemnecības vienošanas un stiprināšanas darbā. Stiprs un brīvs zemnieks ir arī stipra un brīva Latvija un tas ir prezidenta ceļš un prezidenta darbs — celt atkal godā mūsu lauku sētu, mūsu zemes daiļumu. Un pāri visam naidam, intrigām un nodevībai ir viņa skats un tas iz vislielākās tumsas redz gaišo saules lēktu un prezidenta pārliecība spārno viņa līdzgaitniekus un iedveš ticību un spēku darbam. Kad pāri Latvijai sāk atkal klāties tumsa un viņas bagātības izsaimnieko it kā tautas vārdā viņas lielākie ienaidnieki, prezidents ir atkal tas, kas sauc tautas spēku kopējiem vienotiem spēkiem uzveikt tumsu, kas klājas pāri Latvijai. Un 16. maija rītā saule uzlēc un apspīd pēc ilgilgiem gadiem vienotu latvisku Latviju un viņas likteņus tagad vada īsts latvju saimnieks un savas tautas vadonis Kārlis Ulmanis.

Monografiju Ed. Virza uzrakstījis tā, ka viņā ik vārds ir savā vietā un kā granītā cirsts. Rakstīta no sirds, tā arī iet pie sirds. Darbs ir latvju tikums un grāmatā mēs lasām ka uzticību savam mūža mērķim un darbs pēc tā tiecoties ir devuši arī lielus panākumus. Grāmatas skaidrā valodā aprakstītās mūsu valsts vēstures ainas ir kā spilgtas un lielas gleznas, kurās nekad nepiekusīs skatoties acs un pie kuŗām allaž apstāsies noguris cīnītājs, lai smeltos jaunus spēkus. Grāmata jo sevišķi ieteicama visiem, kas strādā un grib strādāt — visiem latviešiem — un viņas nedrīkstētu trūkt nevienā bibliotēkā, nevienā mājā, jo šī grāmata stāsta labu par cilvēku, kas visu savu mūžu un tā darbu veltījis latviešiem un Latvijai! **R. Osis.**

Jānis Jaunsudrabiņš. **Uršulīte.** Stāsts. A.-S. Valters un Rapa izdevums.

Mierīgu skatu, saprotošām un tamdēļ visu piedodošām un izlīdzinošām acīm Jaunsudrabiņš skatās Dieva pasaulītē un vēro cilvēkus. Viena šāda cilvēka bērna pirmos soļus dzīvē kā skaidra avotiņa plūdumu, kas reizem gan piejūk ar duļķi, bet atkal notīrās, jo pats ir tīrs, Jaunsudrabiņš saskatījis Cepurienes Līzes dzīvē un to jaukā stāstījumā pasniedzis mums savā grāmatā. Te ir Kurzemes lielsaimniekos Dumpans ar savu straujo dabu, īsta lauku māte ar taisnīgu dvēseli, leiši un latvieši, bagāti un nabagi un visi — patiesi un dzīvi cilvēki. Reizēm gan stāsta varones dzīve iejūk tumsā, bet tad atkal tās krietnais tikums un nesamaitātā daba to izvada gaismā, jo „nebija tādas tumsas, no kuŗas nevarētu iznākt gaismā, ja Dievam patika ar cilvēku bērniem pajokot.“ Gaišajai, bet patiesai, stāsta varonei kā kontrasts ir kaislību pārmāktais Dumpans bet arī tas ir patiess cilvēks un arī viņš beidzot atdod savu gaismu.

Gaidīsim mazās Uršulītes pieaugšanu un jaunu stāstu par to.

R. Osis.

J. Ošs. **Juris Mežmalis karaļa dienestā.** Vēsturisks romāns. P./S. „Zemnieku Domas“ izdevums.

Autora tēlotais laiks ir viens no drūmākiem mūsu tautas vēsturē, jo zemi pārstaigāja vairākkārt svešu valšķu kaŗapulki un katrs no šiem pulkiem centās pēc iespējas pamatīgāki izpostīt zemi un apkaut tās iedzīvotājus. Ar lielu ticību labākai nākotnei latvju tauta turējusies pie savas zemes un atkal un atkal nākusi no purviem un mežiem, kuŗos to iedzina svešie kaŗotāji, kopt savus tīrumus un druvas. Cik mēs varam nojaust un izlasīt mūsu vēstures rakstītāju atstātos dokumentos, tad arī latvju vīrs tanīs laikos ir reizēm ticis pie ieroča un pratis to pielietot pie saviem ienaidniekiem, kuŗu lielais vairums bija varonīgi pret neapbruņotu zemnieku, bet redzot zemnieka rokās ieroci, labprāt no spēku mērošanas atteicās.

Romāns risinās uz vēsturiska fona, un viņā spilgti tēloti iebrucēju darbi un izmisums, kādā postītāji iedzinuši neaizsargātos iedzīvotājus. Vēl jo vairāk izceļas latvju varoņa atjautība un varonība pildot zemes sargātāja un aizstāvja pienākumus. Romāns rakstīts ar lielu ticību latvju spēkam un izturībai. **F. E.**

J. Juškēvičs. **„Kurzemes hercogi un viņu laikmets“.** Jaunais zinātnieks Nr. 28. A.-S. Valters un Rapa izdevumā.

J. Juškēvičs jau labi pazīstams „Aizsarga“ lasītājiem ar saviem senatnes aprakstiem. Tajos J. Juškēvičs, allaž pieturēdamies pie vēstures dokumentiem un tanīs sastopamiem faktiem, tomēr pratis tos ietērpt interesejošā stāstījumā. Pie šī stāstījuma veida J. Juškēvičs pieturējies arī Kurzemes hercogistes un viņas likteņu aprakstā. Grāmatā jaukā stāstījumā aprakstītas mūsu Dievzemītes labās un nebaltās dienas, papildinot tekstu ar hercogu attēliem, veclaiku zīmējumiem un fotografijām.

Grāmata sevišķi ieteicama mūsu pamatskolu vecāko klasu audzēkņiem, bet tīri labi tā noder arī tiem kuŗi gribētu paplašināt savas zināšanas par mūsu senatni.

Fr. Dravnieks. **„Laiks un tā paregošana“.** Jaunais zinātnieks Nr. 29. A.-S. Valters un Rapa izdevumā.

Kad meteoroloģiskais birojs paregō nākamo dienu jauku laiku un paļaudamies uz šo vēstījumu otrā dienā lauka vidū kāds būs izmircis slapjš no ieilguša lietus, tad saprotams, ka samirkušais būs zaudējis katru ticību mūsu laika paregiem. Bet šo ticību viņš var atgūt, izprast ka kļūdīties ir cilvēcīgi un vēl piedevām pats kļūt par laika paregoni, ja izlasīs Fr. Dravnieka īso, bet nopietno darbu. Tā labākai saprašanai ievietotas fotografijas un zīmējumi kuŗi visumā ļoti saprotami illūstrē tekstu (izņemot neskaidro 25. zīmēj.).

J. Delle. **„Dzimtenes putni“.** Jaunais zinātnieks Nr. 1. A.-S. Valters un Rapa izdevumā.

Cik nav tādu cilvēku, kuŗi zin ka mums ir lakstīgala un cīrulis, zin ka šie putni jauki dzied, bet kuŗiem nav ne mazākā nojauta par šo putnu dzīvi un ieradām. Un cik nav tādu cilvēku,

kuŗi var stundām stāstīt par svešzemju zvēriem, kuŗus tie redzējuši zooloģiskos dārzos, bet kuŗu valoda apsīkst, tiklīdz tiem nākas runāt par mūsu pašu īsto un neviltoto, brīvo un daļļo zooloģisko dārzu — mūsu Latvijas floru un faunu. J. Delle māca mūs pazīt dzimtenes putnus un mēs redzam kādu bagātību slēpj sevī mūsu lauki un meži. Tikai labam un pacietīgam vērotājam paveras skats šajā bagātībā un ka labs ceļa vadonis un piepalīgs ir J. Delles grāmata. Grāmata illustrēta labiem zīmējumiem un 2 samērā glītām krāsainām tabulām.

J. Ģirupnieks. **„Reāli brīnumi"**. Jaunais zinātnieks Nr. 27. A.-S. Valters un Rapa izdevumā.

Technikas visvarenības laikmetā, kad jāsastopas netikai grāmatās, bet ikdienas dzīvē un laikrakstos ar dažādiem tehniskiem terminiem, rīku parādību pieminējumiem, pieminētā grāmata dod daudzus izskaidrojumus vieglā un saprotamā valodā daudzām parādībām, kuŗas liekas bez izskaidrojuma ļoti sarežģītas. — Jaukos aprakstus papildina daudzas illūstrācijas.

F. E.

Dr. Ž. Karlsons. **Cilvēka ķermeņa īpatnības un psiche.** Izdevis A. Gulbis.

Autors plašākā darbā sakopojis jaunākos atzinumus un pētījumus par cilvēka ķermeņa īpatnībām un psichi aplūkojot tās no bioloģiskā viedokļa. Pie bioloģiskā viedokļa tad arī autors konsekventi pieturējies visā savā darbā, kuŗā viņš pamatojas uz gara un miesas neskaldāmo vienību. Bez tam, autors pieskaŗas arī mūsu gara darbinieku pasaulei un to darbiem gan neizsmeļot apskatīto vielu un dodot savu slēdzienu, bet tikai norādījumus varbūtējiem tālākiem pētījumiem. Jautājums ir pārāk plašs, neizpētīts un maz pamatots, lai varētu ietilpt visā pilnībā šajā darbā, bet arī tā autora ierosinājumi ir ļoti vērtīgi. Slēdzieni par vēsturisko personu darbību var likties par maz pamatoti, kaut gan autors norāda uz materiālu un pētījumu trūkumiem un lūko uzbūvēt savus slēdzienus uz nodibinātiem faktiem. Te vēl plašs darba lauks zinātnei, kuŗa pūlās atrisināt dzīvības un nāves noslēpumu.

Grāmata uzrakstīta populārā valodā un pieietama plašākām lasītāju aprindām, dodot jaunus ierosinājumus un pārdomas.

—s.

Akselis Munte — **Grāmata par San Mikelu** I. un II. daļa. Izdevis A. Gulbis.

Īpatnā domu gaitā, neparastā mūsdienu cilvēkam pasaules un dzīves uztverē un skatījumā A. Munte uzrakstījis šo grāmatu. „Dzīve allaž paliek tā pati, kas bijusi, laiku un likteņa negrozīta, vienaldzīga pretī cilvēku bēdām un priekiem, mēma un noslēpumaina kā sfinksa", saka Munte un piebilst, ka šo grāmatu rakstot viņš nav vēlējies neko citu, kā vien to, lai viņam netic vienmēr. Ar to arī pateikts, ka katrs var uztvert grāmatas saturu kā viņam tīk un var to iztulkot pēc patikas. Liela daļa no kritiķiem grāmatā saskatījusi memuārus, daļa romānu un vēl kāda daļa noveļu sakopojumu. Bet taisnība, liekas, pašam A. Muntem, kad viņš lūdz, lai viņam „netic vienmēr". Jo viņš rakstījis pats par pasauli tā, kā to redzējis, notikumus kādus tos pieredzējis un savus spriedumus par lietām, kā viņš tās saprot, nepieturoties pie tradicijas. Ar to arī viņa grāmata ir gājusi savu uzvaras ceļu un atradusi plašu atsaucību lasītājos. Ir nenoliedzams, ka šādu grāmatu sarakstījis cilvēks, kas dzīvojis pats savu dzīvi, kas palicis personība dzīves likstās, pārmaiņās un nav atradis cilvēkos nekā vērtīgāka par lielo dzīves vienkāršību. Pats no tās nācis, nācis no Zviedrijas ziemeļiem un būdams ilgu laiku atrauts no īstās dzīves lielpilsētu juklī, A. Munte tomēr nav pazaudējis savu dvēseli un, lai gan ar lielu šī laika civilizācijas piejaukumu, viņa darbā mēs jūtam laužamies laukā pāri ikdienai lielo vienkāršības un domātāja cilvēka dvēseli, kuŗa klausījusies pati sevī un sevi atradusi. „Šā laika cilvēki izšķērdē par daudz laika, citu runas un domas klausīdamies. Būtu daudz labāk, ja tie atlicinātu vairāk vaļas paklausoties savu pašu domās. Zināšanas varam iemācīties no citiem, gudrība mums jāmācas pašiem. Gudrības avots virst no pašu zemes, no mūsu vientuļo domu un sapņu klusajām dzīlēm. Avota ūdens ir dzidrs un vēss kā patiesība pati, bet rūgts kā asaras", saka A Munte savas grāmatas noslēgumā un mēs varam vēl piebilst, ka savā darbā autors ir mēģinājis arī rādīt šo ieskatīšanos pats savā dvēselē.

Grāmatu tulkojis Andrējs Upītis dzidrā skanduma valodā. Grāmata ieteicama visiem, kas mīl pārdomāt un salīdzināt.

R. Osis.

Artūrs Guleke. **„Mednieka piedzīvojumi"**. A. Gulbja izdevums.

Īsos, atsevišķos nostāstos, autors apraksta savas mednieka gaitas — Latvijas mežos.

Te ir rubeņi, pīles, vanagi, aļņi, zaķi un lūši, apkārtne, kuŗā šie zvēri iemājo un cilvēki, kuŗiem krūtīs deg sensenis mednieka instinkts. Kā daba, tā medības aprakstītas no cilvēka, kam mīļš ik koks un putns un tamdēļ autora darbs ir saistošs un lasās ar lielu patiku. Sevišķi mednieki te var vērot citu gaitas un piedzīvojumus. Šķiet arī, ka grāmata uzrakstīta atturoties no mednieku, jau anekdotiskiem, pārspīlējumiem. Tulkojis labā valodā A. Silenieks un tulkojumā sastopami arī daži medību terminoloģijas jaunievedumi. Par cik tie izdevušies, lai spriež paši mednieki.

Andrējs Hauklands. **„Alnis"** Mežotnes karaļteika. J. Jaunsudrabiņa tulkojumā. A. Gulbja izdevums.

Mūsu mežos par retumu kļuvušais platradzis alnis, kuŗam mūsu valodā gan labāk atbilst vārds briedis, — autora redzējuma, kā meža karalis — izaug par tādu no jauna, nevarīga mazuļa, lai vēlāk tas kā bara vadonis vestu savu pulku, stāvot sarga vietā pret negaisu un vilkiem. Drūmā un varenā ziemeļu daba, mūžīgā cīņa par uzturu un dzīvību notēlota īsos bet spēcīgos vilcienos. Grāmatu sirsnīgā valodā tulkojis J. Jaunsudrabiņš.

Kā bagāta ar labiem zvēru un dabas aprakstiem un saistoši uzrakstīta, grāmata sevišķi ieteicama mūsu skolu jaunatnei.

„Latvijas Jaunatne" 1935. g. 8. Nr.

Žurnāla saturs plašs un daudzpusīgs. Te ir stāsti, dzejas, apraksti, stūrīši vēstures un technikas mīļotājiem, grāmatu apskats, sports, rokdarbi u. t. t. Ir arī pašu skolnieku darbi un apraksti. Mīklas un uzdevumi līdz ar sacensības uzdevumu ar godalgām labākiem atrisinātājiem. Pielikumā M. Zaikova stāstiņš Jūŗas cūciņa.

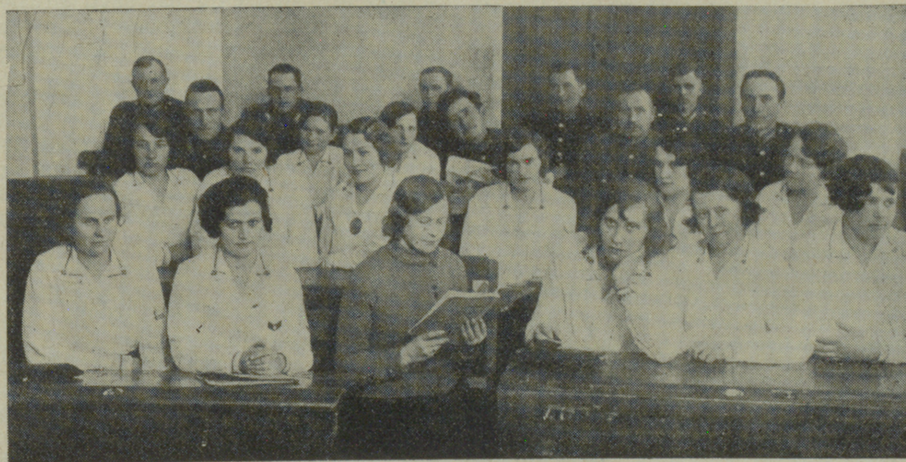
Žurnāls ieteicams mūsu pamatskolu jaunatnei.

F. E.

„Zvejnieka dēls" 2. daļa. Nacionālā teātrī.

Ja 1. daļā Oskars bija ar saviem tikumiem ne kā no šīs pasaules un viņam nekas nepielipa no duļķainās tiešās apkārtnes, tad tagad viņam nākas izcīnīt stipru vētru, pazaudēt un atkal atrast sevi. Rūdīties dzīves likstās un no uzveiktā kļūt par uzvarētāju.

Drāmatizējumā, lai neklūtu stāstošs un tanī pat reizē netiktu pārāk īsināta rādāmā viela, kuŗu lielā daļa no publikas zin no romāna un, dabīgi, grib arī redzēt uz skatuves, grūti izvedama tāda varoņa, kāds domāts Oskars, cīņa. V. Zonbergam, sadalot 2. daļu 3 cēlienos 11 ainās, tomēr izdevies panākt pieņemamu atrisinājumu.

Latviešu vēstures stunda Vilces aizsargu nodaļā.

Plašajā dalībnieku ansamblī sīksto un izturīgo zvejnieka dēlu Oskaru ar dziļu iejutu raksturīgi tēlo J. Šaberts un viņa māksla, kas pievērsusi skatītāju atsaucību pret sevi jau 1. daļā, to viegli pārnes dažu ainu grūtākām un skatuviski neizdevīgākām vietām un iemanto jaunu piekrišanu. Anitas grūto cīņu ar sevi un par savu laimi izteiksmīgi tēlo L. Špīlberģe un sevišķi dziļi ieskanās viņas spēle pārdzīvojuma ainā ar savu sāņcensi Martu, kuŗu īsti silti un dziļi izjusti tēlo J. Graudiņa. Publiku izsmīdina ar savu „valstisko politiku" balsu zvejnieks deputāts — R. Kalniņš, zivju spekulants Gaŗoza — R. Parņickis (šķiet, ka visas kustības viņam jau pārgājušas asinīs no 1. daļas), dēkainis Frēdis, kuŗam jaunas un tipiskas nianses atradis Lagzdiņš, tā vēl vairāk kuplinot „amerikāņa" gaitas. Groteskus, bet sulīgus tipus rāda Mīlberts un Avens kā Bundža un Džims. Labi savās lomās Bandera madama — Brechmane, inženieris Sārtaputns — J. Ģērmanis, Dūnis — T. Podnieks, Osis — J. Osis un c.

A. Amtmaņa-Briedīša režijā drāmatizējums risinās naturālistiski — reālā fona, kuŗam labi atbilst V. Valdmaņa dekorācijas (sevišķi jauks zaļumballes fons, paskopa bet izteiksmīga ar savu tukšumu, pieskaņota Oskara dzīves tukšājam periodam, Kurzemes lauku istaba) un K. Lietiņa komponētās dziesmas un mūzika.

Skatītāji izrādi uzņēma ar sajūsmu un veltīja tēlotājiem un autoriem bagātīgus aplausus.

„Frančeska da Rīmīni". G. D'Annuncio traģēdija 5 cēlienos Nacionālā teātrī.

Ar G. D'Annuncio traģēdiju „Frančeska da Rīmīni" Nacionālais teātris devis šai sezonā vienu no pilnskanīgākiem un augstvērtīgākiem inscenējumiem. Drūmo viduslaiku asiņaino tikumu varai pakļauto bruņinieku tēraudā kaltās krūtis nesaviļņo līdzjūtība, kad atskan viņu upuru vaidi, bet vareni sabango mūžīgais visuvarenais mīlas spēks. Ar dziļu un meistarīgu pieeju cilvēku ciešanām un mīlas sāpēm G. D'Annuncio rāda drausmo laiku, kad risinājies leģendārās Frančeskas mīlas romāns. Spēka pilnam J. Zariņa inscenējumam ik akordā atbilst A. Cimermaņa dekorācijas un baismo drūmumu tīkami kliedē Lietiņa mūzika. Ar lielu spēku un meistarību J. Šaberts tēlo greizsirdīgo vīru, klibkāji Džovani un Lilija Štengele ar savu pilnvērtīgo mākslu dziļi iekļaujas grūtājā Frančeskas lomā. Arī pārējo tēlojumi atzīstami izteiksmīgi.

R. Osis.

„Tu būsi mana". Mellera un Lorenča komēdija 3 cēlienos Dailes teātrī.

Komisma bagāta un zemes spēkam pilna pašpaļāvīgas darbības luga, kuŗas saturā neuzbāzīgi bet pārliecinoši tēlota laba pamācība: „atpakaļ pie zemes". To no sākuma neapzinīgi izjūt, bet vēlāk ar visu sirdi tiecas saglābt savas mājas studētā lauciniece Krista Erkenss, kuŗai gaišu un īsti sievietīgu uztveri rod Irēna Laiva. Pašpaļāvīgs un stiprs kā zemes dēls un uzticīgs savam darbam un mājām R. Kreicuma-Pauls, kuŗam, varbūt, pat parāk nevarīgs partners pilsētnieks Linde, korekta E. Merca atveidojumā. Īstu, iesūnojušu savos aizspriedumos, saimnieku rāda Filipsons un viņa tuvumā labi iederās māņticīgā saimniecece Ilze — A Zīdere. Dzīves prieka pilni un savām lomām atbilstoši otro jaunību pārdzīvojošais profesors — J. Mārsietis un mīlestības no pirmā acu skata savaldzinātā pilsētniece Elsberga—Benita Ozoliņa u. c.

K. Veica inscenējums atbilst komēdijas garam, viņa debija labi izdevusies un sola turpmākus panākumus. Skulmes dekorācijas jauki iekļaujas jaunības spēka plūsmā, kuŗu izstaro komēdija.

„Seši mazi bundzinieki" — Ādolfa Allunana dziesmu spēle 3 cēlienos, 5 ainās. Dailes teātrī.

Mazie bundzinieki košās tautu meitas Bramberges vadībā ar lielu ņiprumu un iznesību skandina jauko tautas dziesmu. Kā mākslīgās un tautas garam svešās ziņģes skan Himelmaņa vietums bundzinieku bungas un sauc atmiņā laikus, kad mūsu teātŗa tēvs radīja šo jautro spēli. Tagad viņa nosaukta par dziesmu spēli un šķiet, ar to arī atrasts laimīgs un atbilstošs nosaukums. Iepriecina ka inscenētājs Smilģis atturējies no „bundzinieku" rādīšanas parastās operetes veidā ar neiztrūkstošām tādos gadījumos piedevām. Jāņa Kalniņa mūzika tik labi iekļauta dziesmu spēlē, ka šķiet par tai neatņemamu sastāvdaļu atdzīvinot un saviem priecīgi skanošiem toņiem pielejot ar saulainu prieku Skulmes izteiksmīgi dekorēto skatuvi. Skan smiekli uz skatuves un vēl lielāks smieklu vilnis atšalc no skatītājiem. Kā lai nesmejas, kad staltā Veprovska (Mūrnieks, dublē Stāls) sirds iegūšanai, raksturīgā savam tipam Šteinberga madama (Mača) rekvizē visus labsirdīgā un omulīgā arendātora Krūmiņa (Mitrēvica) pārtikas krājumus (kas par varenu balsi Mitrevicam!) un kad tik uzskatāmā veidā Veprovska sirds tiek no šiem krājumiem ieslēgta. Jauki un arī šos laikus saprotami ir pārmērīgi ticīgi neiecietīgais saimnieks Krūmiņš (Puriņš), samīlējušies „līdz ausīm" kučiers (Vilks), Made (Krūmiņa) un ķēkšu visu „labo tikumu dzīvs iemiesojums Grieta (Baldone). Skolotājam Zvaigznītem (Pabriks) nākas izcīnīt sīvu cīņu par savu sirdslolojumu Emīliju (Bramberģe) un šai cīņā tam varens pretinieks, īsts muižas „prūša" tips Himelmanis (Zīle). Un tad vēl meitas un puiši, karodznieces un bundzinieki (viltus un īsti), dejas un rotaļas un viss tas neatvairāmi liek aizmirst uz laiku rūpes un bēdas un mājās ejot jādungo līdz raita tautas dziesma. Jā, jauki ir „Seši mazi bundzinieki" Dailes teātrī.

R. Osis.

Sakarā ar Italijas nedēļu.

Italija bagāta kontrastiem — tā pati vulkāniskā masa, kas ugunīgi kvēlojot izverduma laikā aprij pilsētas un iznīcina pacietīgā un ilgā darbā iekoptus ziedošus un auglīgus dārzus un druvas, pēc gadiem apaug un dod vislabākās ražas. Jūŗa ir sapņaini zila, tik zila, kā reti kur pasaulē un tumši krācošas un draudīgas ir zilās jūŗas dzelmes vētrās un zemestrīcēs. Auglīgās pakalnēs zaļo apelsīnu un citronu dārzi, eļļas koku un ciprešu birzes, vīna ķekaru reibinošā burvība, palmas un pīnijas, bet kā fons šai auglībai paceļas augstās, kailās un mežonīgās klinšu kraujas un mūžām draudošie vulkāni. Te ir mūsdienu civilizācijas un kultūras šūpulis, tiesību dzimtene un tauta, kuŗai tikai sīvās un ilgās cīņās izdevās apvienoties vienā valstī un kļūt lielai un varenai, kāda ir šo dienu Italija. Italijas tauta viena no pirmām atzina un sev ieveda autoritāro režīmu, kad citām tautām tas likās vēl neiespējami.

Pieminētie dižie kontrasti dziļi iezīmējas arī itaļu mākslā. Dzejā visdziļāki asos kontrastus paudis lielais, nemirstīgais Dante Aligjēri. Ar „Dievišķo komēdiju" viņš mums atstājis nesalīdzināmu mākslas darbu, kurā viņš izceļ cietēja cilvēka dvēseles visslēptākos dziļumus un viņa elli un paradīzi. Līdz tam nesasniegti skaidrībā un formas vienkāršībā ir mākslinieka Džoto darbi. Smalkais dzejas formas meistars Frančesko Petrarka un nepārspētais mīlas temu novelists Džovanni Bokačio ir renesanses priekšteči, — tās renesanses, kuŗas laikā pat saule, šķiet, devusi divkāršu gaismu. Renesanses laikā dzīvojis un radījis savus varenos mākslas darbus viens no lielākiem ģenijiem mākslā — Leonardo da Vinči un turpat līdz viņam sniedzas to darbu dižums, kādus mākslā devuši Mikelandželo un Rafaels Santi. Dievišķas ir Botičelli Madonnas un liels ir mantojums, ko atstājuši Bojardo, Ariosto, Nikolo Makiavelli, Torkvato Tasso, — šis brīnišķais dziesminieks, Bramante un Bernīni, — kuŗu celtņu dižums pauž viņu lielo meistarību, — un mūžam pieminami būs Džordžone, Tiziāns un Koredžo.

No jaunākā laika lai pieminam Karlo Goldoni, kuŗam varam pateikties par dažu labu jautru stundu mūsu teātŗos, aso stilistu Alfjēri, romantiķi Mandzoni, dziļo sāpju dzejnieku Leopardi, Nobeļa prēmijas laureātus Karduči un Gracia Deleda, Džovanni Paskoli un jaunatnes mīluli Edmondo de Amičis.

Italijas lielākā rakstnieka vārdu mūsu laikos godam nes Gabriele d'Annuncio un viņa drāmu „Frančeska da Rīmīni" Italijas nedēļā uzveda krāšņā inscenējumā mūsu Nacionālais teātris.

No itaļu mūzikas māksliniekiem lai pieminam mums labi pazīstamos nemirstīgo Džuzepe Verdi, slaveno Maskaņi un Leonkavallo.

Italijas māksla ir tik diža, ka uz viņu būs mūždien staigājams meklētājam celš un daudzi mūsu rakstnieki un mākslinieki smēlušies Italijas mākslā dzīvinošu un ražīgu ierosmi. Mums pazīstami reprodukcijās un tulkojumos daudzu slavenu Italijas mākslinieku un rakstnieku darbi un ar šo darbu izpratni mēs tuvinamies Italijas tautai un izpratnei par Italiju. Ar Italijas nedēļas sarīkošanu ir dota ierosme latvju un itaļu plašākai tuvināšanai, kas augstākā mērā atzīstami un cildinoši.

R. Osis.

A. Kroders.

LATVIJA PAGĀJUŠĀ MĒNESĪ

Tautas vienības svētki 15. maijā.

Līdz šim mums arī bija valsts svētku dienas: 11. novembris, 18. novembris, 1. maijs un 22. jūnijs. Bet, atskaitot divas pirmās svētku dienas, abām pārējām, bija politiska pieskaņa. 1. maijā ar valsts satversmes svētkiem vienmēr sacentās 1. maijs kā internacionālās sociāldēmokratijas rīkotie proletāriāta šķiras svētki ar sociālās sacelšanās un vienas šķiras diktātūras lozungiem. Cik neiepriecinošs un nožēlojams pat ikgadus bija skats Vienības laukumā, kad tikko nobeigtai armijas parādei tūdaļ sekoja sarkano karogu rindas ar naida un iznīcināšanas, ar tautas spēka ārdīšanas saucieniem. Nekad šī diena neviesa prieku latviešu sirdīs, bet gan bažas un rūpes par tautas un valsts likteņiem. 22. jūnijs arī bija politiski radīti svētki, lai radītu nesaticību tur, kur tā ir absolūti nepieciešama: mūsu valsts aizsardzības spēku rindās. Jo kaujas notikušas un latviešu karavīra zobena uzvaras ir svinētas ne 22. jūnijā vien, bet arī daudzās citās vietās. Vienu pašu uzvaras dienu svinēt nozīmē citas kaujas un uzvaras niecināt. Tādēļ nav jābrīnās, ka šādu vienas uzvaras dienas svinēšanu ļoti cītīgi atbalstīja kreisie, ar kuŗiem kopā gāja dažas atsevišķas godkārīgas personas, kuŗu nolūks bija mazināt atbrīvošanas cīņu galveno varoņu nopelnus, lai līdz ar to vairāk cildinātu sevi. Neraugoties uz 22. jūnija uzvaras lielo un vēsturiski svarīgo nozīmi, tomēr pareizāki svinēt vienu vienīgu latviešu varoņu dienu, jo tad varoņu saime būs vienota, spēcīga. Un visa tauta dzīvos varoņiem līdzi viņu uzvaras dienā. Šī svētku diena ir tagad 11. novembris.

Protams, 18. novembris, kā valsts dibināšanas diena allaž paliks liela svētku diena. Bet partiju laikos pat šajā, latviešu tautai tik liktenīgā dienā, bija jāpiedzīvo neglīti skati ar tukšiem soliem saeimas kreisā pusē, ar dažu deputātu nepiecelšanos no sēdekļiem, kad dziedāja valsts himnu u. t. t. Un katrai partijai bija sava subjektīva atticcība pret valsts vispārīgiem svētkiem. Šī samaitātība un izvirtība valsts vadības augšienē nenovēršami atbalsojās arī tautā.

Tikai tagad 18. novembris kļūs par patiesi nacionāliem svētkiem. Un bez šīs svētku dienas tagad pirmo reizi svinēsim 15. maiju kā to dienu, kas deva īsteno nacionālo saturu 18. novembrī dzimušai Latvijai. 18. novembris kā Latvijas radītājs un 15. maijs kā viņas piepildītājs, līdzi ņemot 11. novembri kā 18. novembŗa Latvijas izcīnītāju kauju laukos, — lūk, valsts svētku dienas, kam tagad būs vienots saturs un vienots gars. Bet nebūtu 15. maija, tad arī 18. novembris un 11. novembris nebūtu līksmi svētki, tie būtu pilni nemiera un rūpju, kādi tie pēdējos gadus arvienu vairāk kļuva. 15. maijs tādēļ visā mūsu nākošā vēsturē ieies kā līksmākie, gavilējošākie latviešu svētki. Nevien tādēļ, ka tie saskan ar dabas atmodu, bet galvenā kārtā tādēļ, ka 15. maijs ir piepildījis latviešu tautas gadu simtus lolotās ilgas un cerības.

Tādēļ skaists ir nodoms šī gada 15. maija vakarā Daugavā pretim Rīgas pilij likt savienoties senču kuģiem, kas nesīs sveicienus no Senlatvijas, ar Daugavas krastā dziedošo šodienas tautu. Jo tiešām: kopš sirmās senatnes tikai ar 15. maiju latvieši kļuvuši brīva un patstāvīga tauta. Tā ir 15. maija neizdzēšamā vēsturiskā nozīme.

Nacionālās valdības nākošie nodomi.

Katra nākošā diena arvien vairāk un skaidrāk pierāda, ka mūsu valsts tagadējā vadītāja, ministru prezidenta Ulmaņa un visas valdības sirds un prāts ikbrīdi ir klāt pie valsts jautājumiem. Neraugoties uz neatsveŗami lielo darbu, kāds pagājušā gadā, kopš 1934. g. 15. maija līdz šim laikam, veikts valsts un tautas saimnieciskā, sociālā, valsts iekārtas un kultūras laukā, tagad, laižot valdības atzinumus savam nākošam darbam, mūs pārņem paļāvība arvienu pilnīgākai un labklājīgākai latviešu tautas nākotnei. Šajos atzinumos ir aptverti visi mūsu dzīves lauki, — par visiem valsts vadība ir domājusi, acu priekšā turot savu līdz galam izdomāto reformu programmu.

Ārpolītikā uzticēšanās Tautu Savienībai un Baltijas valstu savienībai un apņemšanās rūpēties un gādāt par mieru austrumos, lai šis miers būtu tas drošais pamats, uz kuŗa balstoties latvieši varētu celt savu dzīvi uz ilgiem laikiem.

Finanču ministrijai jāgādā par visu valsts uzņēmumu centrālās pārvaldes radīšanu, lai būtu pārvaldes ietaupījumi; jārada monumentālu būvju fonds; jāpārkārto pašvaldību parādu nomaksas noteikumi; jāracionālizē spirta dedzināšana, lai tas iznāktu lētāks; jāizstrādā valsts rūpniecības plāns, dibinoties uz vietējiem dabas apstākļiem; jāizlīdzina cenas starp rūpniecības un lauksaimniecības ražojumiem; jārūpējās par kuģniecības veicināšanu; jāpārveido kredita noteikumi. Visām iestādēm jārūpējas par iekšzemes tirgus paplašināšanu, pacelot ražojumu labumu un ierobežojot ievedumus. Jāveicina iedzīvotāju pieaugšana. Jādomā par rūpniecības un tirdzniecības veicināšanu. Nerunājot par daudziem citākiem uzdevumiem.

Satiksmes ministrijai jācenšas samazināt valsts piemaksas dzelzceļu uzturēšanai; līdzekļi staciju būvei un iesākto līniju pabeigšanai jāsagādā ar speciālu dzelzceļu aizņēmumu. Jāsakaņo dzelzceļu kustība ar automobiļiem u. t. t.

Visplašākie ir uzdevumi Zemkopības ministrijai. Jāveicina pareizas saimniekošanas mācība skolās un agranomiskā palīdzībā, jo tas veicinās ienākumus, mājas mieru un saticību. Mūsu gruntniecība (lielus, mazus, vecus un jaunus zemkopjus kopā skaitot) nav un nedrīkst būt kapitālistisks uzņēmums. Lauku mājas ir zemturu ģimenes mūža un paaudžu mītnes un tautas dzīvā spēka mūžīgais avots. Zeme un mājas nedrīkst būt spekulācijas priekšmets. Saprātīgi jāapsver nodokļi un parādi, kādi var gulties uz lauku īpašumiem. Attiecīgi jāpārveido mantošanas likumi. Lauksaimnieku ienākumiem jāpieaug. Jābūt lauksaimniecības plānam, izlīdzinot atsevišķās nozares. Kur pastāv piemaksu kārtība un pārkārtojot avansus cukurbiešu ražotājiem, jāpāriet uz

cietām cenām vienlīdzīgi uz hektāra un pēc apgabaliem un novadiem. Jāveicina kultūras, kas ietaupa darba rokas, lai nav jāieved ārzemnieki. Jāapsver valsts līdzdalība labības, sviesta, gaļas, linu, cukurbiešu, kartupeļu un zivju tirdzniecībā. Jāpārbauda lauksaimniecības veicināšanas veidi. Lauksaimniecības mācībai jātop neatkarīgākai no ārzemēm, meklējot pamatojumus mūsu pašu zemē, lai ārzemju zinātne ir tikai kā ceļa rādītāja. Pie Lauksaimniecības kameras jānodibina jauno zemturu stipendiju fonds priekš audēkņiem, kas mācīdamies strādā svešā saimniecībā. Mazpulku dalībniekiem stipendijas par 20% lielākas. Lauku būvniecībā jāizkopj latviskais stils, jābūvē arī plašākas telpas, sevišķi precētiem strādniekiem. Vislielākā vērība jāpiegriež mājsaimniecībai un mājturībai, ceļot godā saimnieci. Jānoskaidro, kādas nozares vispiemērotakās Latgalei un tās jāveicina. Jāveicina piemērotu skolu ēku celšana. Jāizstrādā viegli izvedams plāns laukstrādnieku jautājuma atrisināšanai. Jāveicina pašu zemes brīvā darba spēka pārvietošana uz laukiem, sevišķi no Latgales. Jāpaplašina mašīnu lietošana lauksaimniecībā. Meliorācijai jābūt racionālākai, jāveicina kūdras iegūšana. Jānoskaidro, kādas zemes varētu atgūt lauksaimnieciskai izlietošanai un cik ģimenes tur varētu nometināt. Jākultivē lopu sugu uzlabošana, jālieto tikai pašu zemē ražota lopbarība. Jāizved labības standartizēšana. Jāizpēta lopkopības stāvoklis, šī nozare jāpaplašina. Cukurbiešu ražošanā jāaista pēc iespējas vairāk saimniecības. Paplašināms kartupeļu tirgus. Tāpat paredzēti uzdevumi dārzkopībā, putnkopībā, jūras zvejniecībā, piensaimniecībā, aitkopībā u. t. t.

Tautas labklājības ministrijai jāgādā par apdrošināšanas sistēmas pārgrozīšanu, nesamazinot gādības veidus un apmērus, bet padarot to lietderīgāku, sevišķi gādājot par bērniem un veciem darba cilvēkiem. Jāpazemina zāļu cenas, jāuzlabo smagi slimo ārstēšana. Strādnieki jāapvieno arodbiedrībās, lai varētu izveidot darba kameru.

Iekšlietu ministrijai jāizpēta pašvaldību ēku celšanas kārtība un jānoskaidro pašvaldību saimniecisko uzņēmumu stāvoklis un veids, kā kārtot viņu parādus. Pašvaldību darbam jābūt vienkāršākam un lētākam.

Tieslietu ministrijai jāsteidzina civīllikumu izstrādāšana ar vienveidīgām tesību normām visā valstī. Jāpārveido vēl citi likumi.

Izglītības ministrijai jāgādā par krietniem skolotājiem; izglītības iestāžu noteikumi jāsaskaņo ar vispārīgiem noteikumiem attiecībā uz mācības spēku vecumu u. c. Jāievada sistēmatiska nacionālās mākslas veicināšana un jāsekmē kultūras propaganda. Skolu grāmatām jābūt labākām un lētākām. Jāpārbūvē skolu ēkas un jāceļ jaunas. Jāpaplašina arodizglītība.

Te minēti tikai daži no daudziem uzdevumiem. Un kādas tajos nodomu bagātība, kāds plašums! Tādu ceļu ejot, mēs ar katru nākošo dienu pieaugsim bagātībā, labklājībā un garīgā spēkā. Mēs jūtam un redzam uz katra soļa jaunu saturu rodamies mūsu Tēvzemē. Mēs topam pilnīgāki, vērtīgāki un dzīve gūst lielu jēgu. Mēs sākam tiešām dzīvot savu — latvisku dzīvi, — daudzpusīgu, plašu un pilnskanīgu. „Mūsu mērķis ir visplašākā sadarbība, līdzsvarota tautsaimniecība, tautas spēku vairošana, garīgās un materiālās kultūras celšana tautā, visos viņas slāņos", tā līdz ar šiem atzinumiem savu viedokli deklarē pati valdība. Mūsu nacionālā valdība.

Lauku dzīves un lauksaimniecības labā.

Ikkatra mēneša pārskatā tiešām varam runāt par svarīgiem un ievērojamiem soļiem lauksaimniecības labā. Tāpat arī šoreiz varam minēt vairākus svarīgus darbus. Vispirms atzīmējam šogad ļoti plaši sarīkotās mežu dienas. Šo dienu uzdevums ir sargāt un kopt mūsu dabas lielo bagātību — mežus un bez tam, viest daiļumu visā mūsu dzīvē. Tādēļ mežu dienas aicina neatstāt mūsu mājas kailas, bet ap viņām radīt zaļojošu prieku: kokus, puķes. Apstādīt arī visus ceļus, publiskas vietas u. t. t. Lai mūsu zeme būtu skaista, lai mūsu mājas būtu skaistas. Protams, arī liela praktiska nozīme ir mūsu mežu dienām, jo tajās macāmies vairot un kopt mūsu nacionālās bagātības avotu — mežu. Svarīgs notikums bija mazpulku sanāksme. Šī jaunā kustība aug arvienu plašumā un tagad tā apņēmusi visu zemi ar savu lietišķo, ar latviešu zemi un dzīvi saaugušo garu un nodomiem. Tā ir kustība, kas Latviju tiešām noturēs uz lauksaimniecības valsts mierīgā, nosvērtā līmeņa, lai mēs allaž būtu pasargāti no smagiem sociāliem satricinājumiem. Arī lauksaimniecības kultūras un lauku dzīves izdaiļošanas sekmēšanā mazpulkiem ārkārtīgi liela nozīme. Ministru prezidenta runa mazpulku vadītājiem deva veselu programmu. dzīves aptveri un mērķus un tā ir šīs sanāksmes lielā nozīme. — Latvijas ūniversitātes architektūras fakultātes biedrības 10 gadu pastāvēšanas svētku izstādi apmeklēja ministru prezidents Dr. K. Ulmanis, kurš apliecināja savu prieku par darbu lauku celtniecības izveidošanā. Kā no valdības atzinumiem redzējām, lauku celtniecībai ministru prezidents un valdība piegriež izcilus ievērību, kas ir ļoti svarīgi lauku dzīves dziļāka satura un lielākas pievilcības sasniegšanai, jo, kā ministru prezidents teica šajā izstādē: „Jauki ir dzīvot uz laukiem, ja ir labas mājas un viss labi iekārtots, bet līdz šim tas nav ņemts vērā". Lai veicinātu lauku celtniecību, ministru prezidents architektūras fakultātei nodeva balvu studentu sacensības apcerējumam par „Lauku celtnēm".

Šī lauku celtņu jautājuma pacelšanai ir neatsverami liela nozīme, jo tas sekmēs izlīdzināšanu atrašanu starp laukiem un pilsētām un mazinās pilsētas milzīgo pievilcību salīdzinot ar laukiem. — Lauksaimniecības Kamera jau pārņem agronomiskās palīdzības darbu un visas lauksaimniecības centrālās biedrības izbeigušas savu darbību agronomiskās palīdzības sniegšanā. Sākuši strādāt arī Kameras prezidija ieceltie apgabalu vecākie agronomi, ar ko sācies arī darbs uz vietām. Kamerām tagad tikai jāsāk strādāt, un par viņām skaidrāku pārskatu varēs gūt pēc zināma laika. Bet nav šaubu, ka vērojumos gūtie slēdzieni būs pozitīvi, jo kameras pati iekārta un

uzdevumu sistēma ir lietiška, apsvērta un dibināta uz bagātīgiem piedzīvojumiem. — Vēl sakarā ar lauksaimniecības lietām var minēt p i l s ē t u t r ū c ī g o b ē r n u n o v i e t o š a n u u z l a u k i e m. Patlaban, kā ziņo sociālās apgādības departamenta direktors, novietošanai uz laukiem jau dažādās pilsētās pieteikti 4692 bērni. Ja ikgadus līdz 5000 trūcīgiem bērniem var dot veselīgo vasaras atpūtu uz laukiem, tas ir milzīgs sociālās palīdzības darbs un arī ievērojams faktors pilsētu un lauku izlīdzināšanai un sociālās saprašanās, solidāritātes veicināšanā. Nerunājot par tiem ienākumiem, ko ar bērnu novietošanu iegūst lauksaimnieku ģimenes. Nav lieki jāatkārto valdības rūpes, lai bērniem labi klātos. To liecina notikusē bērnu goda pārziņu sanāksme, kas no bērnu pieņēmējiem atpūtā prasa noteikti pozitīvas īpašības.

Kultūras darbs armijā.

Nav ne mazāko šaubu, ka armijā pavadītais viens gads atstāj milzīgu iespaidu uz jauno pilsoņu domāšanu, izturēšanos un ne visai reti arī uz raksturu, to pozitīvi pārveidojot. Sevišķi svarīgi ir šie iespaidi uz jauno cilvēku — jauno Tēvijas sargu domāšanu. Laba daļa šo jauniešu līdz kara dienestam varbūt nemaz nav domājuši par valsts un nācijas jautājumiem un liktenīgā brīdī diezin vai zinātu, ko atbildēt. Tādēļ kultūras darbs armijā iegūst pavisam sevišķu nozīmi, jo tas klūst par sevišķi svarīgu faktoru valsts aizsardzībā.

Jauno Tēvijas sargu apmācībā nedrīkst aprobežoties tikai ar tīri militāri-technisko apmācību vien, kā tas bija partiju laikos, kad par nacionālpolītisku audzināšanu armijā (tāpat visā tautā) nemaz domāt nevarēja.

Kara ministrs ģen. Balodis šiem jautājumiem allaš piegriezis lielu vērību, pareizi izvērtēdams izglītības, nacionālās apziņības, pilsoniska lepnuma svaru un nozīmi, karavīra kaujas spēju un personīgās vērtības pacelšanā.

Ar savu pavēli viņš ievedis ievērojami paplašinātu lekciju lasīšanu jaunkareivjiem u. c. karavīriem par nacionāli audzinošiem jautājumiem, kā lektorus pieaicinot arī ūniversitātes mācības spēkus, kuri lasīs par mūsu senatni, par vadoņa nozīmi tautu dzīvē, par valsts nozīmi un mūsu pienākumiem pret valsti u. tml. Bez lekcijām tiks rīkotas arī teātra un kīno izrādes, koncerti u. t. t., pie kam šajos sarīkojumos piedalās labākie mākslinieki.

Tautas ziedojumi.

Ļoti pievilcīgā un visai svētīgā veidā izpaužas tautas pašdarbība. Dzimtā pagasta skola, — tas ir bijis pamudinājums ļoti daudziem, un viņi ir šo skolu atcerējušies un ziedojuši grāmatas, mākslas un mācības priekšmetus, mūzikas instrumentus u. t. t. Tāpat plaši ziedojumi ienāk invalīdiem un aviācijas fondam. Ziedojumi ir visai ievērojami, kā, piemēram, Asītes pagasta dāvātie 7000 lati. „Kad mūsu dzīvē ir redzēta tāda ziedojumu straume? Kad tāda ir plūdusi pār mūsu zemi? Vēl nekad! Un viss tas notiek brīvprātīgi!" nacija ministru prezidents mazpulku vadītāju sanāksmē. Patiesi, ziedojumi rada veselu līdzekļu straumi nopietnu uzdevumu veikšanai. Šiem ziedojumiem īstenībā vajadzētu kļūt par pastāvīgu organizētu institūtu, kas tad varētu uzņemties ne vienu vien iekārojama darba dzīvē izvešanu ar pašas tautas kopā sanestiem līdzekliem, kam ir liela audzinoša nozīme, jo katrā cilvēkā allaž modina viņa dzīvo sakaru ar tautu un valsti un viņam saka, ka valsts un tautas labā ir jānes upuri, lai tās var stipras un garā bagātas izaugt.

Ziedojumu straume arvienu vēl nemitīgi plūst. Un tas taisni prasīt prasa, lai šī tautas interese un griba taptu organizēta arī visiem nākošiem laikiem.

T. Veicherts.

ĀRZEMES UN ĀRPOLĪTIKA

Aprīla mēneša šākumu starptautiskās polītikas laukā ievadīja Strēzas konference.

Šai augstajā sanāksmē, kā zināms, piedalījās Francijas, Italijas un Anglijas valdības galvas un ārlietu ministri, un viņas uzdevums bija tuvākās pārrunās un apspriedēs noskaidrot pašreizējo Eiropas polītisko stāvokli, kāds radies sakarā ar Vācijas 16. marta militārizācijas likumu un kā tas izkristallizējies pēc angļu ārlietu ministra sera Džona Saimona un lorda zīmogglabātāja Idena „izlūkošanas braucieniem" uz Berlīni, Maskavu, Varšavu un Prāgu. Bez tam Strēzas konferencei bija uzdevums saskaņot minēto valšku ārpolītikas taktiku iepretim Vācijai un rast kopēju līniju, kāda viņām ieturama Tautu Savienības ārkārtējā sesijā.

Pēc tam kad Saimons un Idens atgriezās Londonā un ziņoja par gūtajiem iespaidiem, angļu polītiskajās aprindās bija iestājies zināms vēsums iepretim tai miera nodrošināšanas sistēmai, kāda š. g. 3. februārī uzmesta un fiksēta Londonas konferences protokolā. Izrādījās, ka Berlīne un Varšava paliek pie savas noraidošās izturēšanās un pozicijas attiecībā uz austrum-pakta ideju, kurā ietilpst princips par militārās un c. akcijas vēršanu pret miera lauzēju un pārkāpēju. Berlīne, kā zināms, atteicās no iekļaušanās šādā paktā, iebilzdama pret Padomju Krievijas un Lietuvas līdzdalību viņā. Vāci un arī poļi būtu ar mieru pieslieties tādiem līgumiem, kas neparedz militāras palīdzības sniegšanu, bet aprobežojas vienīgi ar neuzbrukšanas apņemšanos un svinīgo deklarēšanu. Turpretim pēc krievu ieskata vienīgais ceļš, kā sagādāt un nodrošināt mieru mūsu kontinenta austrumos, esot attiecīgais pakts ar svarīgo klauzulu par militārās palīdzības sniegšanu tai līgumslēdzējai pusei, kas kritusi par upuri neizaicinātam uzbrukumam.

Redzot šīs krasās, principiālās preteškības, angļi kļuva domīgi un skeptiski Austrumeiropas miera lietās. Viņu valdības vīru vēsumu šai virzienā, domā-

Igauņu aizsargu grupa gājienā.

jams, ietekmējusi arī iekšējās politikas apsvērumi un motīvi, jo jāatzīst taču, ka angļu tautā, diemžēl, nebauda lielu popularitāti ideja, kas spiestu Londonu atteikties no līdzšinējās „spīdošās izolācijas" un liktu tai aktīvi saistīties ar Austrumeiropas lietām un strīdiem.

Vārdu sakot, radās iespaids, ka Anglija cenšas atvēsināties un attālināties no kontinenta lielvalstīm un uzsākt to laipošanas un izdabāšanas vieglo, neutrālo ceļu, kas visvairāk vainojams pie tā, ka kaskētā un militārizētā Vācija tagad nostājusies izaicinošā pozā pret pārējo Eiropu. Lai nu kā, bet visi domāja, kā Francijai un Italijai nāksies Strēzā pielikt daudz pūļu, lai atkal „atgrieztu" Angliju triju valšķu diplomātiskā koncernā.

Varbūt ka šis apstāklis lielā mērā ietekmējis arī Francijas rīcību un apņemšanos slēgt ar Padomju Krieviju savstarpējas palīdzības līgumu. Šīs konvencijas motīvs būtu pastiprināt Tautu Savienības paktu ar reālām drošībām, savstarpēji sniedzot sev militāru, saimniecisku un citu palīdzību kādas trešās puses uzbrukuma gadījumā. Tad, redzot un nojaušot, ka ar līdzīgu franču-krievu līgumu viņas izolācija var arvienu padziļināties un paasināties, Vācija nāca ar oficiālu paziņojumu, ka ir ar mieru iekļauties Austrumeiropas pakta sistēmā, gadījumā, ja no šī paka tiek izmests noteikums par obligātorisku palīdzības sniegšanu. Nav šaubu, ka līdzīgā gadījumā pakts zaudē savu nozīmi un vērienu un pārvēršas platoniskā neuzbrukšanas apņēmībā, līdzīgi tam nolīgumam, kuŗu savā laikā parakstīja Parīzē un kas saucas par Kelloga paktu. Daudzi ieskatīja vācu soli kā vienkāršu divkosīgu manevri, nolūkā iedzīt skaldošu ķīli frančuangļu attiecībās. Tomēr izrādījās, ka Berlīnes paziņojums nebija guvis vēlamo efektu, jo galu galā nekā jauna vācu līdzšinējā viedoklī viņš neienesa un nepapildināja.

Šķiet, ka aprādītie divi notikumi bija stipri ietekmējuši Strēzas konferences darbu gaitu un noskaņojumu. Izdotais oficiālais paziņojums gan ir visai iss un sauss, tomēr atļauj kautko spriest par šo noskaņojumu. Jo izrādās, ka nekas konkrēts nav lemts, izteikts un fiksēts par Austrumeiropas lietām. Toties redzamu vietu Strēzas konferences darbā ieņēmis Austrijas jautājums, kurā visas trīs lielvalstis no jauna pasvītrojušas savu gribu un stingro apņemību sargāt un atbalstīt Austrijas politisko un teritoriālo neatkarību. Šinī nolūkā visā drīzumā sanākšot Donavas konference ar mazās antantes pārstāvju piedalīšanos, lai minētam lēmumam rastu noteiktas juridiska līguma saistības veidu. Otrs svarīgs Strēzas žests ir triju valšķu vienošanās par Vācijas militārizācijas soļa, vai Versaļas mierlīguma pārkāpšanas fakta nodošanu Tautu Savienības padomes iztirzāšanai.

Sakarā ar to, pēc Strēzas konferences un īsi pirms Lieldienu svētkiem, Tautu savienības padome savā ārkārtējā sesijā, nosodīja Vācijas soli par Versaļas mierlīguma noteikumu pārkāpšanu. Sākumā bija domājams, ka balsojot par frnaču-angļu-itaļu izstrādāto un iesniegto rezolūciju, atturību ieturēs Dānija, Polija un dažas Dienvidamerikas republikas. Tomēr izrādījās, ka vienīgi dāņi nav gribējuši ieņemt noteiktu stāvokli šai lietā. Lielu pārsteigumu Vācijai sagādāja Polijas nostāšanās viņas soģu pusē. Varbūt šis žests ir iezīmējis politiskā un diplomātiskā kursa maiņu Varšavā, viņas attālināšanos no Berlīnes un atgriešanos ciešākā franču-angļu sadarbības saimē?

Ženēvas rezolūcija tā tad pastiprinājusi un pasvītrojusi Vācijas izolāciju Eiropā, jo gandrīz visas valstis atklāti un oficiāli tagad izteikušās pret vācu militāristisko un miera apdraudošo politiku.

Līdz ar to stāvoklis mūsu kontinentā pašreiz kļuvis skaidrāks un noteiktāks, un viņu varam raksturot pāris vārdiem — Eiropa un Vācija! Kas būs tālāk? Vācu ārlietu vadība izteikusi protestu visām tām valstīm, kas balsojušas par nosodošo rezolūciju, bet Berlīnes prese uzsveŗ, ka Tautu Savienības padome esot noārdījusi tiltu uz vienošanos ar Vāciju, un ka pēdējā vairs nevarot atgriezties pie Ženēvas zaļā galda. Protams, ja Vācija arī turpmāk paliks savā nepiekāpībā un ietiepībā pret to miera nodrošināšanas plānu un programmu, kuŗu izstrādājusi franču-angļu-itaļu diplomātija, tad vienīgi aiz pašu vainas, stūrgalvības un tuvredzības vāci arvienu paliksies ārpus mūsu kontinenta tautu sadarbības saimes. Šķiet, ka tagad pienākušas beigas tai kaulēšanās un piekāpības politikai, kas ilgst kopš Versaļas mierlīguma parakstīšanas un kuŗa ieguvēja vienmēr bijusi Vācija. Jautājums par politisko kopdarbību ar Berlīni vēl paliek karājoties gaisā un viņa izšķiršana atkarīga no pašiem vāciem. Domājams, ka pārējās lielvalstis šimbrīžam ieies tā sauc. bilaterālo vai divpusīgo savstarpējās palīdzības līgumu slēgšanas posmā, ko ievadīs augšminētā franču-krievu konvencija. Bez tam, lai novērstu arī turp-

Igauņu aizsargu artilerija.

Igauņu aizsargi — ložmetējnieki.

māk mierlīguma laušanas gadījumus, tad Tautu savienības padome iecēlusi īpašu komisiju, kas izstrādās attiecīgu projektu par saimnieciskām, financiālām u. c. sankcijām, kuŗas pielietojamas pret to valsti, kas šos līgumus patvarīgi un vienpusīgi pārkāpj. Un šinī ziņā esot paredzēts pielīdzināt mierlīguma lauzēju vienkāršam uzbrucējam!

Atgriežoties pie Ženēvas domām, atzīmējams, ka Polijas balsošana par labu franču rezolūcijai lielā mērā pacēlusi Tautu savienības morālisko prestižu, jo līdz ar vāciem, arī poļi kopš kāda laika nodevās Ženēvas iestādījuma asai, nesaudzīgai un pat pazudinošai kritikai. Ar savu balsošanas žestu Polija tagad atzinusi Tautu Savienības nozīmi, viņas morālo spēku un svaru. Ženēva tā tad lielā mērā noskaidrojusi stāvokli un pozicijas turpmākam miera stiprināšanas darbam. Šis „lielā miera mūra" celtniecības darbs, domājams, tagad pāries no Tautu savienības uz Parīzes-Romas, un uz Parīzes-Londonas kancelejām, ar ieinteresēto Vidus- un Austrumeiropas valšķu līdzdalību.

*

Lieldienu·svētku laikā Bulgārijā norisinājusies politiska krize ar ātru un laimīgu atrisinājumu. Viņu ievadīja vairāku svarīgu personu apcietināšanas un izsūtīšanas trimdā. Nežēlastībā kritušo vidū atradās agrākie ministru prezidenti — prof. Cankovs un Georgijevs, kā arī citi partiju politiķi un lideri. Visus šos kungus apvaino politiskā propagandā, kas jo sevišķi izpaudusies kādā Cankova atklātā vēstulē, kuŗā viņš asi uzbrūk ģen. Zlāteva valdībai, prasa armijas atraisīšanu no politikas un uzstājas par karaļa varas atjaunošanu pilnos apmēros, pareģodams pretejā gadījumā valstij smagus, brīdinošus satricinājumus.

Kā zināms, tad pag. gadā partiju saimniekošana arī Bulgārijā noveda valsti tiktālu, ka bija nepieciešami spert radikālus soļus, lai to glābtu no iekšējā sabrukuma. Par autoritāru varu un pret partiju diktātūru noteikti uzstājās armijas aprindas un organizācija „Militārā liga", kuŗas vadoņi 19. maijā izdarīja apvērsumu un nostādīja valdības priekšgalā Georgijevu. Tomēr „Militārā ligā" nebija vienprātības, kas noveda pie kabineta krišanas. Tad, š. g. janvārī jauno valdību sastādīja ģen. Zlātevs, bet agrākās partijas kuŗas formāli bija slēgtas, bet faktiski darbojās, turpināja savu cīņu un savas neķītrās demagoģiskās intrigas. Sevišķu rosību attīstīja Cankovs, kas bija pārliecināts, ka viņa partija un kliķe ir tā, kuŗai jāpaliek Bulgārijā un kuŗai karalim jāuztic valsts kuģa vadība. Arī citas partijas, redzēdamas, ka viņu varas laiki slīd pagātnē, cerēja saturēt valsts vadošos posteņus tādā kārtā, ka karālis izraudzītu valdību kopīgi no visām grupām. Tāpēc vēršoties pret ģen. Zlāteva kabinetu, šie politiķi visur un vienmēr atsaucās uz karaļa vārdu un varu. Zlāteva valdības pēdējie soļi liecināja, ka arī viņa ieskatījusi armijas ievilkšanu politkā un virsnieku piedalīšanos valdībā par nevēlamu, sakarā ar ko augstākā kaŗa padome nolēma, ka aktīvie armijas locekļi nevar vairs ieņemt ministru vietas un posteņus.

Vārdu sakot, bulgāru partiju vīri nevarēja samierināties ar savu privilēģiju zaudēšanu un ar agrāko ziedu laiku izbeigšanos. Tomēr augšminētās represijas, apcietināšanas un izraidīšanas, kas notikās Sofijā pirms Lieldienām, bija radījušas nesaskaņas pašā kabinetā, jo daži valdības locekļi izteica nepiekrišanu šiem soļiem un iesniedza atlūgumos no amata. Sakarā ar to demisionēja viss ģen. Zlāteva kabinets un karalis Boriss uzdeva jaunās valdības sastādīšanu agrākam Bulgārijas sūtnim Berlīnē Andrejam Toševam, kas savu uzdevumu ātri un sekmīgi arī veicis.

*

Ievērojamas pārmaiņas pēdējā laikā notikušas arī Ungārijas valsts dzīvē. Tā kā sakarā ar drīzumā sasaucamo Donavas valšķu konferenci, Ungārijai tur

Igauņu aizsargi šaušanas sacīkstēs.

būs lemts ieņemt zīmīgu un svarīgu stāvokli, tad nebūtu lieki mest īsu skatu viņas tagadējā politiskajā dzīvē.

Teiksim tūdaļ, ka politisko toni Ungārijā līdz šim deva viņas lielgruntniecība, kuŗas rokas un ietekmē atradās visa valsts vara un viņas aparāts. Madjāru muižnieku sociālais uzskats spilgti izteikts senās Ungārijas karalistes satversmē: „Tauta sastāv no prelātiem, baroniem u. c. magnātiem, bet ne no zemniekiem!"

Ungārija ir lielgruntnieku un feodāļu zeme, kur miljoniem zemnieku un laukstrādnieku vēl atrodas tuvu klaušu stāvoklim, un kas pēckaŗa gadu agrāro reformu vilnim turējusies pretim ar lielu niknumu un neiecietību. Tādēļ arī madjāru aristokrātija ieskatīja par savu lielāko ienaidnieku dēmokrātisko Karolji, kas pēc Habsburgu monarķijas sabrukuma, atrazdamies valdības priekšgalā, projektēja ķerties pie visai mērenas agrārās reformas. Krasās sociālās preteškības, kas valdīja Ungārijā, izskaidro arī tā laikmeta drausmīgumu, kad Budapeštā valdīja komūnists Bela-Kuns. Sarkano izrēķināšanās ar pilsonību un muižniecību bija tiešām neaprakstāma un sadiska. Bet ne mīkstāks un ne vieglāks terors pārņēma Ungāriju arī tad, kad pie varas atgriezās tā sauc. „baltie".

Vairāk kā desmit pēckaŗa gadus Ungārijas valsts likteņus vadīja grāfs Betlēns, kas personificēja muižniecības, lielrūpniecības un baņķieŗu režīmu. Tomēr ar laiku pret viņu saslējās un sacēlās kāds jauns politiķis, vārdā Tibors fon Ekhards, kas teicās aizstāvam mazo un sīko zemnieku intereses. Šo abu politiķu cīņas pieņēma visai asu un skarbu toni, tā kā beidzot Betlēnam vajadzēja atstāt valdības stūri un to nodot ģen. Gembešam, kas, būdams no tās pašas „nacionālās apvienības", atradās tomēr personīgā draudzībā ar Ekhardu. Valsts galva, admirālis Hortijs, domāja caur šādu kombināciju izbeigt un novērst politiskos asumus starp Betlēna un Ekharda partijām.

Ar laiku „ekhardistu" lēģeris pieauga un kļuva stiprāks. Jaunā paaudze, studentība un agrākie kaŗavīri, arvienu skaļāki sāka prasīt reformas valsts un saimnieciskā dzīvē, vērsās ar lielu niknumu pret parlamentu un profesionāliem politiķiem, kas savos sirmajos vecumos vairs neizprotot jauno laiku garu un prasības. Šī jaunā, neapmierinātā un saimnieciskās krizes skārtā paaudze iestājās par plašu agrāro un izglītības reformu, par autoritāro valsts iekārtu, un par pavaldoņa varas pastiprināšanu. Maz pamazām Gembešam nācās piekāpties Ekharda priekšā — to iecēla par pārstāvi Tautu savienībā, kur viņa skarbā un asā uzstāšanās Marseļas atentāta lietā sagādāja tam lielu popularitāti Ungārijā. Grāfs Betlens nu kategoriski pieprasīja Gembešam norobežoties no šī nepatīkamā parlamentārā sāncenša, kas jo dienas, jo vairāk kļuva drošāks un izaicinošāks. Valdības galva ārēji piekāpās un atsauca Ekhardu no Ženēvas. Bet redzot un nojaušot jaunās strāvas pieaugošo spēku un sparu, Gembešs gribēja saraut saites arī ar Betlēna konservātīviem lielgruntniekiem. Šiem viņa nolūkiem un centieniem piepalīdzīgu roku sniedza admirālis Hortijs, kas arīdzan ieskatīja, ka valstij nepieciešamas plašas reformas agrārā un saimnieciskā laukā. Nodrošinājis sev pavaldoņa atbalstu un uzticību, Gembešs atlaida 5. martā parlamentu un izsludināja jaunas vēlēšanas 7. aprīlī.

Iznākums nu bija tas, ka „betlēnisti" cieta galīgu neveiksmi, bet „ekhardisti" nesaņēma iecerēto balsu un deputātu skaitu. Uzvāru guva trešais, un tas bija — Gembešs, ar savu piekritēju listi. No jaunā parlamenta sastāva Gembeša piekritēju ir 69 proc., pie kam no vecajiem aristokratiem tur nav vairs neviena. Tā kā „gembešistu" un „ekhardistu" programas vispārējos vilcienos sakrīt, tad „jaunā laikmeta un gara" iestāšanās Ungārijā ir pilnīgi nodrošināta. Gembeša lielā uzvara, protams, izskaidrojama ar dažām ungāru vēlēšanu procedūras īpatnībām, kas vienmēr dod iespēju triumfēt valdības kandidātu listei. Ja pilsētās šīs vēlēšanas ir slepenas, tad uz laukiem viņas ir atklātas, un notiek ar ciema iedzīvotāju roku pacelšanu. Nav šaubu, ka tumšie ungāru zemnieki neuzdrošināsies pacelt rokas pret valdības ierēdņa vai emisāra ieteiktām kandidātūrām.

Vārdu sakot, Ungārija tagad ir ceļā uz īstu autoritāru valdību un vienas partijas režīmu, kuŗa priekšgalā atrodas ģen. Gembešs. Viņš pieteicis valstij plašu reformu projektu, kas izvedams četru gadu laikā. Savā ārējā politikā tas solās ieturēt līdzsvara taktiku, nevēlēdamies nekādus skarbumus attiecībās ar Vāciju un Italiju, kuŗas abas viņš ieskata par Ungārijai draudzīgām un labvēlīgām valstīm. Arī sakari ar Poliju ungāriem ir teicami, bet totiesu ar Čechoslovākiju — visai saspīlēti. Lieta tā, ka Ungārija arvienu vēl sapņo par kopēju robežu ar Poliju, bet tādā gadījumā Prāgai jāatsakās no Slovākijas. Sakarā ar to nav brīnums, ka Čechoslovākija tik ļoti uztraukusies par lielvalšķu lēmumu Strēzā, piešķirt arī Ungārijai vienlīdzības tiesības bruņošanās laukā!

Ja tu vēlies mieru un saticību ģimenē un mājā, tad neaizmirsti piegādāt labas grāmatas, žurnālus, avīzes; lasīs it visi, vecie un jaunie, un visi būs priecīgi un smaidīgāki.

Kārlis Ulmanis

P. Rasiņš,
Latvijas Šaušanas Savienības valdes loceklis.

Šaušana ar ložu bisēm

Ar šo rakstu gribu iepazīstināt galvenā kārtā šāvēju jauno saimi, pa daļai arī meistaršāvējus, kā jāizved treniņi, lai sasniegtu labus rezultātus. Pievestie padomi ir smelti no personīgiem piedzīvojumiem 12 gadu šaušanas praksē.

Mūsu šaušanas sports pēdējos gados ir lieliem soļiem gājis uz priekšu un atsevišķos numuros sasniegti iepriecinoši, varētu pat teikt, starptautiski rezultāti. Beidzamos gados esam sacentušies, kaut gan ne visos šaušanas veidos, ar mūsu kaimiņiem lietuviešiem un igauņiem, tos visumā pārspējot diezgan pārliecinoši. Vislielāko mūsu šaušanas sporta popularizēšanu ārzemēs ir veikusi Latvijas Aizsargu Organizācija. Tas gan nav noticis valsts mērogā, bet tā kā no aizsargiem nāk šāvēju absolūtais vairākums, tad aizsargus savā ziņā var uzskatīt arī par valsti reprezentējošu komandu šaušanā ar kaŗavīru šautenēm. Šādās sacīkstēs, kuŗas notikušas ar Igauniju, Somiju, Poliju, esam daudz ko mācījušies. Sākumā cietām neveiksmes, bet vēlāk sākām atsevišķos numuros mūsu skolotājus pat pārspēt. Aizrādu, ka somi šaušanā ieņem starptautiskā mērogā izcilus vietu. Šinīs sacīkstēs mūsu šāvēji ir daudz ko mācījušies, un ja mūsu rīcībā būtu bijuši speciāli pagatavoti ieroči un precīza munīcija, nemaz jau nerunājot par pareizi izvestiem treniņiem, mūsu rezultāti būtu daudz labāki. Mūsu šāvējos ir labs materiāls, kurš tomēr līdz šim nav pareizi izveidots. Sakarā ar šogad priekšā stāvošām valsts sacīkstēm starp Lietavu - Latviju - Igauniju, bet nākošā gadā notiekošo Pasaules olimpiādi Berlīnē, Latvijas šaušanas organizāciju savienība ir nolēmusi intensīvi izvest šāvēju sagatavošanu, lai tie spētu sasniegt visaugstākos rezultātus, kādi vien mūsu apstākļos iespējami. Līdz šim šaušanas sportā netika praktizēti ziemas treniņi un lielākā daļa šāvēju sāka savus ieročus kustināt tikai vēlā pavasarī. Tādas lietas nedrīkst notikt. Ja grib sasniegt labus rezultātus, tad treniņi jāizved netikvien vasarā, bet noteikti visu gadu. Šie ziemas treniņi tomēr saistīti ar visādām grūtībām un neērtībām. Paceļas jautājumi: Kur un kā ziemā treniņus izvest? No kurienes lai ņem tik daudz naudas līdzekļu, jo šaušanas sports ir dārgs sports un mūsu šāvēju saimē gandrīz nav neviena, kuŗu šis finansiālais jautājums neiespaidotu. Tāpēc mans nolūks ir !ot aizrādījumus, kā visvieglāk tikt šiem šķēršļiem pāri, jeb sakāmvārdā runājot: „Lai vilki būtu paēduši un aitas būtu veselas".

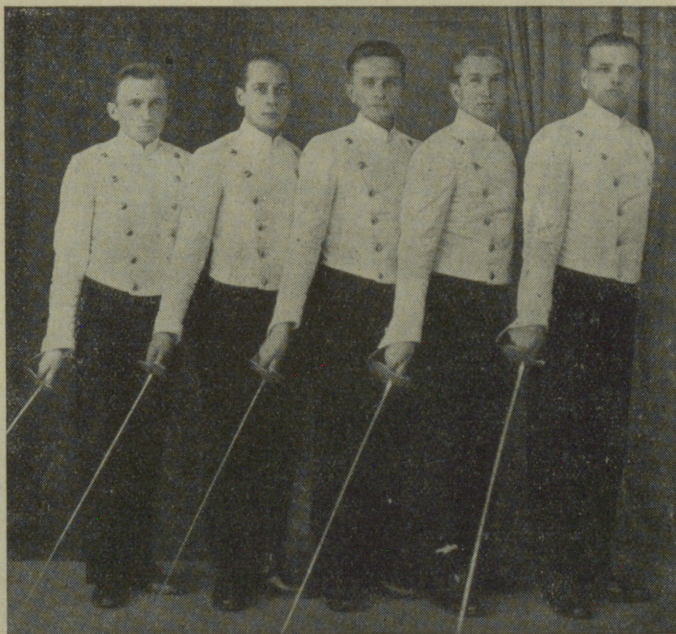
Kas attiecās uz vietu, kur treniņi būtu izvedami, tad šis jautājums mūsu apstākļos diezgan grūti atrisināms, jo līdz šim mums tādu piemērotu telpu, vismaz Rīgā, nebija. Starp citu mūsu kaimiņiem — igauņiem šādas telpas jau ir no 1929. g. — viņu aizsargu namā tika izbūvēta speciāla šautuve šaušanai ar m. kal. ložu bisēm 50 m. attālumā.

Pie mums pašreiz šis jautājums pa daļai atrisināts tādā veidā, ka ziemas treniņi tiek izvesti atklātā laukā vismaz vienu reizi nedēļā — svētdienās, kas jau arī ir solis uz priekšu. Arī provinces šāvējiem ieteiktu atrast kaut kur piemērotu vietu un, neatliekot nevienu dienu, uzsākt treniņus nekavējoši.

Bet nepietiek ar šiem vienu reizi nedēļā izvestiem treniņiem šaušanas laukumā (stendā) ar patronām. Tādi izvedami cauru gadu, ikdienas, katram šāvējam atsevišķi savā dzīvoklī, ja iespējams pat 2 reizes dienā — rītos un vakaros sekošā veidā:

Vispirms novietojat primitīvu mērķi istabā uz sienas jeb loga, kā izdevīgāki, vēl labāk, ja iespējams novietot oriģinālmērķi pareizā attālumā sētā, uz pretējas sienas vai taml.; še katrs var rīkoties tā, kā apstākļi to atļauj. Tad ņemiet nepielādētu bisi, uzvelkat gaili, ieņemiet attiecīgu stāvokli — stāvus, no ceļa, jeb guļus un pūlaties nospiest mēlīti pēc iespējas tai momentā, kad grauds ir pret pareizo vietu mērķī; to varat atkārtot 10—20 reizes katrā stāvoklī. Tēmējot nesteidzaties, bet iedomājoties, ka piedalaties sacīkstēs vai treniņos, šaujat pēc visiem noteikumiem. Mājas treniņi saprotams ir daudz grūtāki un diezgan stingri jāpiespiežas (intensīvi jāpielieto gribas spēks), lai viņus pareizi izvestu, jo, ja šāda veida mājas treniņi tiks izvesti pavirši bez piespiešanās un intereses, tad viņiem ir maza nozīme. Ko dod šāvējiem šādi treniņi bez patronām? Labam šāvējam jābūt ne tikvien labai redzei, bet arī labi trenētai muskulātūrai visā ķermenī, un tas ir sasniedzams tikai ar nepārtrauktu treniņu. — Viena daļa šāvēju varbūt brīnīsies, kādēļ gan vajadzīgs visa ķermeņa muskuļu treniņš? Tādēļ, ka pie šaušanas tiek nodarbināti gandrīz visi muskuļi. Gribu atgādināt šādus faktus — jūs paši atcerēsaties, ka sezonas sākumā pēc pirmiem treniņiem, sevišķi pie šaušanak stāvus, kāju muskulātūra sāp, itkā būtu stipri skriets vai lekts. Tas tamdēļ, ka pie šaušanas stāvus, kāju muskulātūra ir stipri nodarbināta, tas pats attiecas uz rokām. Tā tad pie treniņu izvešanas jūs, tēmējot un pūloties pareizā momentā izšaut, attīstat savu muskulātūru un līdz ar to viņu izturību; šaušanas beigās tad nebūsat noguruši resp. muskuļi būs pilnīgi svaigi. Bet tie šāvēji, kuŗi būs maz trenējušies, varbūt sākumā sasniegs labus rezultātus, bet sacīkšu beigās būs noguruši un, saprotams, rezultāti būs sliktāki. Ja ar mazā kalibra ložu bisēm, kuŗu svars dažām pārsniedz 5 kg., būs jāšauj bez treniņiem, tad skaidrs, kaut arī jūs būtu pirmklasīgs šāvējs, jūs pēc pirmiem šāvieniem jutīsiet muskuļu nogurumu, kam saprotams, kā jau teikts seko rezultātu pasliktināšanās. Tā tad šaušanas labos rezultātus stipri ietekmē muskuļu treniņi resp. to izturība, uz ko arī gribu griest šāvēju vērību.

Ja ņemam vērā, ka Latvijas meistara sacīkstes tiek izvestas divās dienās 7 numuros, tad skaidrs, ka tie šāvēji, kuŗi vairāk trenējušies, jutīs mazāk

Aizsargi — paukotāji.

noguruma un sasniegs labākus rezultātus. Citi izved katru dienu rīta vingrošanu, jūs ņemiet savu bisi un arī ikrītus vingrinājaties. Šaušanas treniņiem bez patronām būs vēl viens iebildums, ka nav trokšņa. Ja, tā ir taisnība, bet es Jums atbildēšu, ka pie trokšņa jums būs laika diezgan pierast šautuvē izvestos treniņos, kur jums visapkārt šaus un beigās neievērosat neviena cita šāviena un jūs neiespaidos arī paša šāviena troksnis. Šie mājas treniņi attiecas uz visiem ieroču veidiem, kā m. k. ložu bisēm un kara šautenēm trijos stāvokļos, tāpat arī no automatiskās un m. k. pistolem un viņi ir jāizved netikvien ziemā, bet cauru gadu katru dienu, un arī tas vēl nebūs par daudz.

Pie šaušanas ļoti liela nozīme ir arī pareizai elpošanai, kuŗa jāattīsta, un uzsveru, ka pareiza elpošana dod lielas priekšrocības šāvējam. Šaušanas brīdī nedrīkst elpot, jo elpojot ķermenis kustas un traucē precīzu tēmēšanu. No liela svara elpošana ir sevišķi „stāvus" un „no ceļa" stāvokļos. Arī tas katram šāvējam jāiemācās, un proti: jāieelpo un jāizelpo dziļi, to atkārtojot vairākas reizes un tad elpu aizturēt tik ilgi, cik vien iespējams. Tas jāatkārto vairākas reizes. Sākumā jutīsat grūtības pat 15 sek. elpas aizturēšanā, bet vēlāk jau viegli varēsat pārvarēt 30 un pat 40 sekundes. Sakarā ar to elpošana pie šaušanas netraucēs. Kā spilgtāku piemēru, kur elpošanai resp. elpas ilgai aizturēšanai liela nozīme labu rezultātu sasniegšanai, pievedīšu šādu gadījumu, tas ir pie šaušanas no kaŗa vīru un m. kalibra šautenēm stāvoklī „stāvus", it sevišķi pie liela vēja. Šādā gadījumā ārkārtīgi jāpiespiežas un jāuztveŗ pareizais moments, kad izšaut. Un nu dažreiz iznāk diezgan ilgi gaidīt, jo sakarā ar vēja traucējumiem nekādi nevarēs uztvert pareizāko momentu. Tad savu izšķirošo lomu sāk spēlēt elpošana. Tad šāvējam, kas nav ievingrinājies ilgi aizturēt elpu, traucēs elpas trūkums un, sakarā ar to, vai nu būs jāpārtrauc tēmēšana, jāieelpo un jāsāk no jauna, vai arī jācīnās ar elpas trūkumu, kas, pats par sevi saprotams, radīs zināmu traucējumu tēmēšanā resp. šāvēja uzmanība koncentrēsies ne tikvien uz tēmēšanu, bet arī uz apgrūtināto elpošanu un iespaids uz šaušanas rezultātiem būs katrā ziņā nelabvēlīgs.

Vēl šāvēju ārkārtīgi traucē labu rezultātu sasniegšanā — uztraukums. Ļoti daudzi šāvēji treniņos sasniedz ārkārtīgi labus rezultātus, bet kad tie uzstājas sacīkstēs, tādus rezultātus vairs nevar sasniegt, tie pasliktinās bieži pat stipri jūtami. Še atkal ir labas „zāles", ko neviens medikaments nespēj atvietot — tā ir dziļā elpošana. Sevišķi pirms sacīkstēm, gandrīz visi šāvēji lielākā vai mazākā mērā uztraucas un še nu katrs var pārbaudīt, cik labvēlīgu, nomierinošu iespaidu uz nerviem un, saprotams, arī uz rezultātiem atstāj dziļa elpošana. Dziļu elpošanu atkārto vairākas reizes un uztraukums noteikti samazināsies. Tā tad, kā redzams, dziļai un pareizai elpošanai ļoti liela nozīme šaušanas rezultātu sasniegšanā. — Šaušanā var gūt labus panākumus tikai tad, ja piegriež vērību visiem sīkumiem un šādu sīkumu, kas iespaido šaušanas rezultātus, ir ļoti daudz. Mans nolūks nebija iedziļināties sīkumos, jo tādus varam atrast šaušanas literātūrā, bet ar šo rakstu gribēju dot tikai īsumā dažus praktiskus elementārus padomus, smeltus no saviem piedzīvojumiem. Šaušanas sportam jāpiegriež vislielākā vērība, jo šis sports, no valstiskā viedokļa, stāv pirmā vietā un ja mēs šo sporta veidu vairāk attīstīsim un viņā progresēsim, par tik arī mūsu valsts drošība pavairosies. — Tāpēc ieteicu ik aizsargam, ik latvietim, kam mīļa dzimtene, nodarboties ar šo sporta veidu, nevis vien tikai sporta dēļ, bet galvenā kārtā valsts drošības dēļ, kas mums visiem stāv pirmā vietā.

Jānis Daliņš.

Soļošanas treniņi

Sportistiem, kuŗi jau ņem dalību sacīkstēs, grūti man nāksies ko teikt. Tie paši būs guvuši novērojumus un no tiem arī vadīsies. Bet tiem, kuŗi tikai sāk soļot vai grib to darīt, var noderēt mani novērojumi. Jo atceros, cik grūti man gāja, manos pirmajos sacīkšu gados, kad piedzīvojumu nebija un nebija arī neviena, kas dotu kādus aizrādījumus.

Pie mums ar soļošanu aizraujas parasti jaunieši, kas vēl nav fiziski nobrieduši. Pārmērīgos un nepareizos treniņos tie sabojā veselību. Tā, beidzamos gados pie mums parādījušies daži labi soļotāji, bet jau tanī pašā vai nākošā gadā nozuduši no sporta apvāršņa. Tās ir nepareizā treniņa sekas.

Jauniem sportistiem gribētu dot padomu: sākot soļot, neprasīt no sevis pārāk daudz. Ir novērots, ka jau pēc dažiem treniņiem tiek meklēts chronometrs vai pulkstenis, lai uzņemtu laiku kādā distancē. Daži, kas griežas rakstiski vai mutiski pie manis dēļ kādiem paskaidrojumiem, stāsta, cik ātri viņi spēj veikt tik un tik kilometrus. Tā rīkojoties, pašā sākumā tiek nodarīta kļūda, kuŗu vēlāk grūti vai pavisam neiespējami labot.

Pie sagatavošanās priekštreniņiem daudz nekavēšos, vadoties no pārliecības, ka lielākā daļa spējīgāko soļotāju nāks no laukiem, un tiem tas nebūtu tik daudz no svara. Jo tur jaunatne fiziski labāk attīstīta kā pilsētās, un priekštreniņa mērķis ir panākt vispārēju ķermeņa norūdīšanu. Ziemā gan derētu izvest vispārējo vingrošanu, kuŗa noderētu ķermeņa elastības iegūšanai. Par ļoti labu man ir izrādījusies arī slēpošana, kuŗu saku pēc soļošanas, apmēram pēc mēneša pārtraukuma. Izturības iegūšanai derētu slēpot lielākus attālumus. Slēpot „viensoli", jo šeit kustībām daudz radniecīga ar soļošanu. Ziemas mēnešos intensīvi apmeklēju arī pirti, 1—2 reizes nedēļā, un stipri pēros.

Parasti sāku soļot agrā pavasarī. Šogad to sāku darīt 25. februarī. Treneju tik agri tadeļ, ka gatavojos „Quer durch Berlin" sacīkstēm, kuŗas bija noliktas uz 1. maiju.

Soļoju katru pārdienu apmēram 3 km. Pēc tam minūtes 10 pastaigājos un tad lēnām skreju to pašu 3 km distanci. Tomēr tik ātri, lai nepārtrauktos svīšana. Vakaros gulēt ejot un rītos pieceļoties drusku masēju kājas un pārējo ķermeni, cik pašam iespējams. Tāpat drusku arī vingroju.

Treniņiem izlietoju meža ceļus un Gaujas krastus. Šādus treniņus turpinu un nepārtraucu ne pie kādiem laika apstākļiem apmēram 2 nedēļas. Pēc tam treniņus pārnesu uz šosejas un lielceļa, līdz ar to attālumu palielinu no 5—12 km. Sākoties pastiprinātam treniņam, pirti apmeklēju vairs tikai

Preiļu aizsardzes — vakarētājas.

vienreiz nedēļā, bet pēc treniņiem norīvējos ar slapju dvieli. Lai nesaaukstētos, tad tas jādara siltā telpā.

Šādus treniņus turpinu atkal divas nedēļas. Otras nedēļas beigās soļoju 10 km uz laiku, ar aprēķinu, lai tas daudz nepārsniegtu 50 minūtes. Tad pāris dienu atpūtai seko 20 km soļojums.

No minētā treniņa veida sportisti, kuri būtu soļojuši jau iepriekšējos gados, varētu izlobīt arī kaut ko priekš sevis. Bet iesācējiem tas katrā ziņā ir par grūtu un nav piemērots. Iesācēji pirmā gadā nedrīkst soļot garākas distances par 5 km. Lai ar to iegūtu ātrumu un lai nepārpūlētu sevi. Ja ir ļoti labi trenēts jau no agra pavasaŗa, tad rudenī, beidzot sezonu, varētu soļot līdz 10 km.

Tāpat jauniem zēniem un iesācējiem nevajaga piedalīties vispārējās sacīkstēs. Bet tiem rīkot sacīkstes atsevišķi, dalībniekus dalot pēc vecuma un gadiem. Sākumā jaunie soļotāji varētu soļot nedēļā 2 reizes, 1—1,5 km. Nākošā nedēļā jau katru pārdienu un arī attālumu palielinot no 1—2 km. Soļot divas treniņa dienas īsāko distanci, bet trešā dienā garāko. Pēc katra treniņa — pastaiga dažas minūtes, kam seko lēns skrējiens apmēram 1 km. Pēc tam lēnām soļot, kāmēr nomierinās sirds darbība. Skriešana pasargās muskuļus no sāpēm, kādas ceļas iesācējiem, bet vietas, kur sāpes tomēr rastos, rūpīgi izmasēt. Treniņos jāģērbjās silti, bet ne pārāk, lai neapgrūtinātu kustības.

ŠACHS

No Latvijas šacha dzīves.

Š. g. aprīlī pēc ilgas cīņas noslēdzās Latvijas valsts un pašvaldību darbinieku sporta savienības rīkotais **valsts un pašv. darbinieku komandu turnīrs**, kuŗā piedalījās ne mazāk, kā 180 spēlētāju. Tas pierāda, ka šachs arī Latvijas ierēdņu saimē gūst arvien lielāku piekrišanu un interesi. Turnīrs norisinājās divās lielās grupās. A — klasē spēlēja pavisam 12 dažādu resoru un iestāžu komandas, bet B — klasē 6 komandas, katrā pa 10 spēlētājiem. A — klasē **pirmo vietu izcīnīja L. dzelzceļnieku biedrība** ar 77 p., iegūstot ministru kabineta dāvināto ceļojošo kausu. Otro vietu ieguva Nodokļu dep. darbinieku biedrība ar 74, trešo Armijas sporta klubs (73,5), ceturto Valsts elektrotechniskā fabrika (72,5) un piekto Rīgas pils. darbinieku biedrība ar 69,5 p. Tālāk seko: tautas labklājības min. (56); Rīgas muitnīca (49,5), Šoseju un zemesceļu dep. (46), Latv. pasta tel. darb. biedrība (44), Latvijas banka (41,5), iekšl. min. (30) un zemkop. min. (25,5 p.). Individuālā sacensībā pirmo vietu izcīnīja meistars V. Petrovs no nodokļu dep. komandas. — Pirmo vietu B — klasē ieguva Rīgas pilsētas darbinieku biedrība.

Aprīļa otrā pusē, atgriežoties no Maskavas lielā starptautiskā turnīra, Rīgā viesojās plaši pazīstamais šacha lielmeistars **R. Špīlmans,** uzstājoties divos simultānspēles seansos un izcīnot vienu partiju ar Latv. meistaru **V. Pētrovu,** kuŗā pēdējais panāca neizšķirtu.

Lielājā **starptautiskā turnīrā Maskavā,** par kuŗu ziņojām pagājušā šacha nodaļā, visvērtīgākās partijas, pēc šacha lietpratēju vienprātīgā atzinuma, spēlējis bijušais pasaules meistars **E. Laskers.** Tas ir ievērojams fakts, jo Laskers sasniedzis jau 67 g. vecumu. Sekojošā partijā redzam, ka viņš prot revanšēties pret savu bijušo pretinieku Kapablanku, kuŗš no viņa savā laikā iekaroja 25 gadus no vietas cieši turēto pasaules meistara tituli.

Partija Nr. 3.

Baltie: **Dr. E. Laskers,** melnie: **J. R. Kapablanka**

Franču atklātne:

1)	e2—e4	e7—e6	23)	Td1—e1	Te8—g8
2	d2—d4	d7—d5	24)	Dc2—c1!	Ta8—d8
3)	Zb1—c3	Lf8—b4	25)	Te1—e3	Ld7—c8
4)	Zg1—e2	d5×e4	26)	Te3—h3	Kg7—f8
5)	a2—a3	Lb4—e7[1])	27)	Dc1—h6+	Tg8—g7
6)	Zc3×e4	Zg8—f6	28)	h5×g6	h7×g6
7)	Ze2—c3	Zb8—d7[2])	29)	Ld3×g6![7])	De7—f6
8)	Lc1—f4	Zf6×e4	30)	Te5—g5	Kf8—e7[8])
9)	Zc3×e4	Zd7—f6	31)	Th3—f3	Df6×f3
10)	Lf1—d3	0—0	32)	g2×f3	Td8—g8
11)	Ze4×f6+	Le7×f6	33)	Kg1—f1	Tg7×g6
12)	c2—c3	Dd8—d5[3])	34)	Tg5×g6	Tg8×g6
13)	Dd1—e2!	c7—c6[4])	35)	Dh6—h2	Ke7—d7
14)	0—0	Tf8—e8	36)	Dh2—f4	f7—f6
15)	Ta1—d1	Lc8—d7[5])	37)	c3—c4	a7—a6
16)	Tf1—e1	Dd5—a5	38)	Df4—h4	Tg6—g5
17)	De2—c2	g7—g6	39)	Dh4—h7+	Kd7—d8
18)	Lf4—e5	Lf6—g7	40)	Dh7—h8+	Kd8—c7
19)	h2—h4!	Da5—d8[6])	41)	Dh8×f6	
20)	h4—h5	Dd8—g5		un baltie pēc garākas spēles uzvarēja [9]).	
21)	Le5×g7	Kg8×g7			
22)	Te1—e5	Dg5—e7			

Piezīmes.

1) Kapablanka mīl mierīgu spēli. Riskantāk būtu 5) ... L×c3+, 6) Z×c3, f5, 7) f3, e×f, 8) D×f3, D×d4, 9) Dg3! ar spēcīgu uzbrukumu.

2) Šinī vietā par labāku skaitās 7) ... 0—0 ar sekojošo Zc6.

3) Ja melnie tagad spēlētu 12) ... b7—b6, tad sekotu 13) Dh5!, g6 14) Df3, Tb8 15) L×c7.

4) Kā viegli redzams, tad melnie ar 13) ... D×g2? 14) Le4, Dh3 15) L×c7 neko nepanāk.

5) Ar 15) ... e6—e5 melnie spēli atbrīvot nedrīkst, 16) d4×e5, L×e5 17) L×h7+ un 18 T×d5 dēļ.

6) Tagad redzams, ka dāmas gājiens 12) ... Dd5 bija vājš, jo dāmai jāatkāpjas ar tempa zaudējumu.

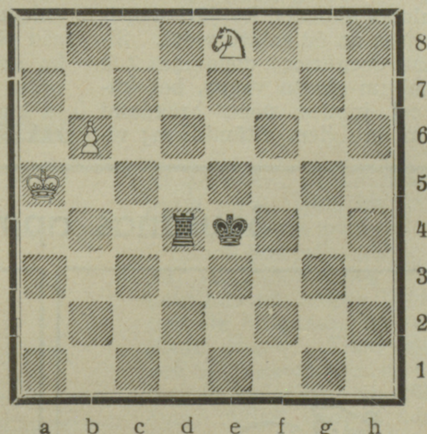
7) Skaists laidņa ziedojums, kas izšķir partijas likteni. Uz 29) f7×g6 sekotu 30) Dh8+, Tg8 31) Tf3+Ke8 32) D×g8+.

8) Arī 30) ... Td5 vairs nelīdz, jo seko 31) T×d5, e6×d5. 32) Dh8+, Ke7, 33) D×c8 u. t. t.

9) Tā kā baltajiem ir bandinieku pārsvars, tad divas figūras uz ilgāku laiku dāmai pretoties nevar, kautgan baltajiem vēl uzmanīgi jācīnās. Melnie padevās 64. gājienā.

Galotne Nr. 1.

No V. un M. Plātovu galotņu krājuma.

Baltie: Ka5; Bb6 (2 kauliņi).
Melnie: Ke4; Td4 (2 kauliņi).

Baltie sāk un uzvar.

Atrisinājums uzdevumam Nr. 2.

Baltie: Kf8; Dh6; Td2; Lb7; Zd4; Bb4, d6.
Melnie: Ke5; Za7; Bf5, g4. Mats 2 gājienos.
1) Lb7—d5, K×d5 vai f5—f4, 2) De6 mat.
1) ...., Za7 velk vai g4—g3, 2) Zc6 resp. Zf3 mat.

Pareizus atrisinājumus iesūtījuši: A. Tauriņš, J. Ūdris, Rīgā, E. Ērglis Cesvainē, J. Krūze, I. Talsu a. p. Valgales nod. un A. Klebers — 16. Jelg. a. p. Garozes nod.

Visus uz šacha nod. attiecošos sūtījumus (atrisinājumus u. t.t) lūdzam adresēt K. Bētiņam, Rīgā, Brīvības ielā 49, dz. 4.

Atrisinājumu uzdevumam Nr. 1 saņēmām vēl no J. B. Otaņķē.

Klāt atkal maija mēnesis!

Bilžu ziedi E. Rirdāna.

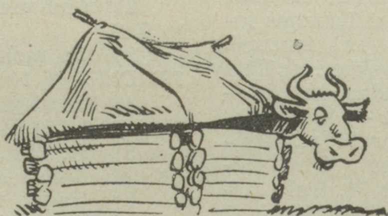
Vaļsirdīgi runājot pašu starpā — autors atrod, ka no virsraksta iznāktu jūsmīgs pavasaŗa dzejolis, kas skanētu tā:

Klāt atkal maija mēnesis,
Būs jāpērk vasar's mētelis.

Bet tā kā ziedonī neder runāt par praktiskām būšanām, tad, protams, autors tūdaļ pat uzsāk runu par dzejiskām lietām.

Maija mēnesis . . .

Jāatzīst — ne saprast nevar, kur viņš tāds radies tik pēkšņi! Vakar, aizvakar vēl bija aprīlis, bet šodien jau — lūdzu! — esot maijs. Vai gulbji un dzērves to pārnesuši no siltām zemēm? Vai viņš no zemes izlīdis kopā ar zilajām pavasaŗa puķītēm? Bet klāt viņš ir . . . Ievas jau uzmetušas zaļas krāsas vieglu pidžamu plecos, kastaņi piepūtuši brūnos pumpura vaigus un tīrumos, starp pērniem rugājiem, lepni slien galvas cekulotās skostas, ko jēri atspērušies rauj nost un ēd salātu vietā. Silos jau zvana dzegūzes, cielaviņas tek arājam pakaļ un skaita vagas, bet kūtīs ragaiņi ceļ jumtus nost, brēkdami pēc saules un svaigiem vitāminiem; viņus uztrauc pavasaŗa smaršas. Tāpat arī izsalcis cilvēks, iedams gar ēdienvei-

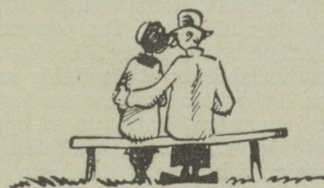

kalu, kur cej smaršīgus kāpostus, ceļ degunu gaisā un rauj smaršu nāsīs, tā — švuk, švuk, švuk . . .

Bet Maijs Ziedonis, Pavasaŗa dēls sēd ievu krūmā un modina visus uz jaunu dzīvi. Ietupies, sacīsim, zaros un met ar roku, brēkdams: „Neguļiet! Celaties uz jaunu dzīvi!"

Protams, cilvēki neguļ ar'. Lai gan vēl nobirst pa krusas graudiņam vai sniega pūciņai — vakaros bulvāra solos sēd pārīši un dedzīgi viens otram kautko stāsta. Dedzīgi stāsta tāpēc, lai būtu siltāk, jo vasaras mēteļos spiežas tā kā aukstums klāt. Mīlētāji tad vairāk par karstām lietām vien runā.

„Mīļā, tu mana!" kavaliers stāsta. „Kad es biju mazs, es savam vectēvam gāju uz riju līdz, tur tad es pie krrrāsns vien tupēju, pie krrrāsns vien . . . karstus kāļus ēdām."

„August, tu esi gan dūšīgs!" dāma šo uzslavē. „Es gan vairrrāk tā pa māju . . . dzērrru karrrstu tēju ar ievārrrījumu. — Vai tev auksti?"

„N—nē."

Ko darīsi — ziedoņa vakars velk cilvēku no istabas, neļauj tam gulēt. Ja kāds arī palicis mājās, tas tad pie loga vien dežūrē. Izliecas pa logu un skatās tālu jo tālu, pāri laukiem un siliem.

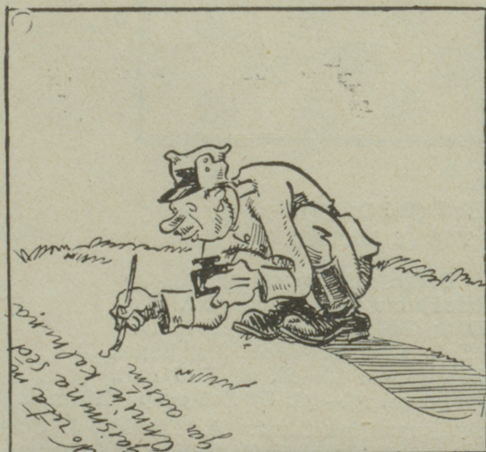
„Kas tev, dēliņ, ir?" māte bažīgi apvaicājas. „Vai nevari gulēt?"

„Nevaru, māt," dēls nopūšas. „Nav miera gultā."

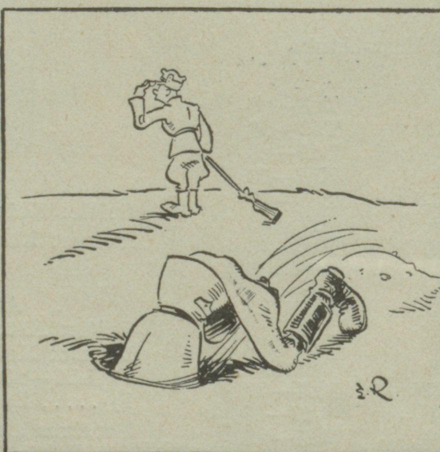
„Akis, tad jau būs kāda blusa, vai!" māte raizējas. „Kad jau tās sāk skribināt, tad guļas vairs nav."

Ak, nav ne blusa, nekā, vienīgi tas

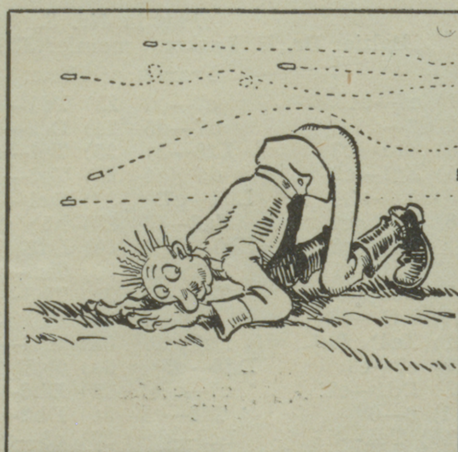
Saušanas apmācības reglaments illūstrācijās

154. l. p. Apmācība un pētīt apvidu jāsāk ar apvidus **aprakstīšanu.**

166. l. p. Pēc uzdevuma saņemšanas, strēlnieki ātri ieņem norādīto poziciju, novietojas viens otra tuvumā un pielāgo poziciju, pie kam viens novēro norādīto joslu, bet **otrs ierokas,** un otrādi.

346. l. p. Ieroču pārziņa pienākumos ietilpst: g) Šaušanas laikā **atrasties šaujlaukā** un izpildīt visas šaujlauka dežūranta un šaušanas vadītāja prasības.

maija mēnesis, tas vainīgs! Katru gadu viņš nāk par jaunu, katru gadu liekas, ka tas pirmo reiz dzīvē nācis priekšā. Bet vai mazums maiju nākuši un gājuši? Un kāds katrs no tiem nav bijis! Atceraties vien, bija laiki, kad maiju negaidīja vis kā gaidītu viesi, bet diezgan tādu bailīgu prātu! Cilvēks tad iegādājās labi dūšīgu rulli plākstera un pudeli etiķskābā mālūdens. Sievas tad maija rītā bažīgi mācīja vīrus:

„Tu nu, vīriņ, šodien daudz nešpacierē pa ielām, it sevišķi pa Glazierplaci nē! Pats zini, kāda diena šodien. Visi mēs esam mirstīgi, un ja šā vai tā, kas tev to pakausi lāpīs? Kam tā vaļa, likt tev kumpreses uz kaklu?“

„Nu, nu, nu — neuztraucies!“ vīrs pārliecinoši atbildēja. „Šodien nav tāda diena. Šodien visi zemju ... kā viņus tur sauc! — tiem visiem jāapvienojas.“

Vakarā vīrs nesa degunu kā nospiestu cāli mājās, to vārīgi rokās turēdams.

„Kas nu, kas nu!“ sieva uztraucās. „Vai iemeta gan pa pakausi?“

„Nē, pa degunu,“ vīrs paskaidroja, un tad norādīja uz muguras galējo punktu. „Tad vēl bišķi te ar īlēnu ...“

„Ja, aber, aber uz kādu pamatu?“

„Uz zulidāritātes pamatu, Teica: visiem jābūt zulidāriem, un tad ievilka.“

„Apžē! Vai tad deguns kāds zulidārs?“

„Jā, to gan nepateica.“

Vīrs apslapēja degunu aukstā ūdenī un aizgāja gulēt, klusībā nopriecādamies, ka gadā ir viens vienīgs maijs. „Ja būtu divi vai trīs maiji, tad šitā te nemaz vairs nebūtu,“ viņš pagrozīja degunu pirkstos. „Tad šņudauku fabrikantiem bankrots klāt.“

Teiksim tā: katra gada maijā jau nu gan tos degunus tā nemeklēja, bet tomēr viegli negāja maija dienā. Staigā nu, cilvēciņ, visu dienu pa akmeņiem un izkliedz nesaprotamus kliedzienus!

Un tad tās ruņas! Runāja no rīta līdz vakaram un no vakara līdz rītam. Apgāza spīdoši slaveno izteicienu: iekšā ir, bet ārā nenāk. Šiem te iekšā nekā nebija, bet ārā nāca, ka ne aizklausīties.

Nupat vēl šogad maijā divas sieviņas kādā pilsētas nomales kalnā pārrunāja pērnājo maiju.

„Štepat, māsiņ, ikurāt štepat bija,“ viena rādīja ar roku apkārt. „Uzkāpa kā tāds Zodomas ērglis laktā, sarkanā bante pie krūtīm, un tad gavarija ka gavarija. Tā vien gāja: bur, bur, bur ... Pēcāk otrs atkal pretim: ter, ter, ter ... Turpat visu dienu ... Mans vecītis klausījās, klausījās, bet kā vakarā likās ar auss cinduņku gar zemi, tā veselu

nedēļu. Gandrīz jau domāju, ka jauns kavaliers būs jāmeklē.“

„Tiesa gan, tiesa,“ otra apstiprināja. „Un kad tur kāds gals no visas tās terkšķēšanas būtu bijis.“

„Nu ja, ja ... Bet toreiz jau tā pulītika bez vārīšanās nevarēja būt. Vai tad kāds klausītu, ja nepiemuldētu pilnu galvu?“

„Ratā visu tādu pulītiku! Vai no viņas kāds labums? Tikai skāde, vairāk nekas. — Tāpat pērn pirmā maijā. Atnāca manas māsas vīrs ciemos, sāka ar manu veco ņemties par pulītiku un tikām, tikām, kamēr tēbrete pagalam. Skaidri jauna tēbrete bija. Pēcāk mans vecis māsas vīram šlipsi lai noravēja. — Kam to vajaga?“

Sieviņām taisnība. Tāda pat „tējbrešu“ dauzīšana un „šlipstiķu“ ravēšana toreiz notika arī lielo polītiķu starpā lielajā runātavā un visā tautā. Jāprasa tāpat kā sieviņai: kam to vajaga?

Galu galā notika, kā šķita, neiespējamais un vistiņa vairs nedēja, t. i. uz visuvareniem deputātiem zīmējoties.

15. maijs noslaucīja visus ar svaigu bērzu slotu klusā kaktiņā.

Un šogad maijs atnācis atkal ar sauli, zaļumiem un ziedoņa prieku. Dimd ielās soļi, skan mūzika un plīvo karogi un katrs jūt, ka šoreiz tas ir īsts maija mēnesis — darba un prieka mēnesis. Nav vis vairs jāierauj galva bailīgi apkaklē, sak: kas zin ... Tagad viņu var droši un brīvi celt augšā.

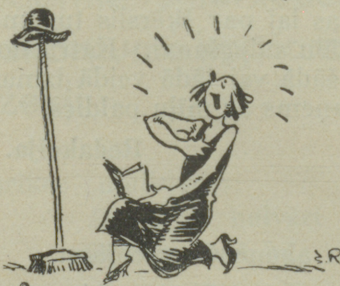
Sveicināts, maijs!

Ačuks.

Ludvigs Šanteklers.

Pavasaŗa jūtu pilnie

Traģēde.

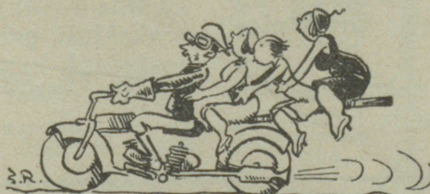

Drāmatisko kursu Ida
Traģēdijai balsi dīda;
Vasarā tā brīvā dabā
Spēlēs, izjūtā it labā,
Pati savā dzimtenē —
Rata kalnā, Krimtenē.
Loma Idai — mīlētāja,
Cietēja un zīlētāja.
Spēlēs Ida grandiozi,
Jo te Rīgā katru pozi
Režisors var gludināt,
Pamācīt, var mudināt.
Partneris būs Vilis Štrams,
Kas pret viņu ciets kā krams
Ida aizgrābīgi tēlos,

Kā uzreiz pret viņu kvēlos
Viļa sirds kā uzkurta,
Idas mākslas apburta.
Pilna pavasaŗa jūtu
Studē Ida lomu grūtu ...

Drāmatisko kursu Ida
Traģēdijai balsi dīda:
—„Kaut tev zelta daudz un zīda,
Ej tu nost no manis, gnīda!“
Kaimiņš tad aiz sienas šķendē:
„Kur lai cilvēks te var glābties;
Vai, kā nervus atkal bendē!
Nudien, vaj'dzēs jumtā rāpties!“

Jurka pūlas.

Jurka ņemas pieri miklu,
Lāpot klibu motociklu;
Ar šo zvēru Jurka drāzīs
Prom pa šosejām kā āzis,
Kam pie astes pūslis siets —
Zirņiem piebērts, pūslis ciets.
Ak, kā lepni Jurka laidīs!
Ļautiņus un zirgus baidīs.
Bet aiz muguras, uz bukas,
Sēdēs meitas. Tikai smukas.
Bet vēl motors negrib dūkt,
Negrib spārdīties un rūkt.
Jurka pūlas, lien no ādas,
Te tas nopūšas, te lādas,
Jo viņš to ar šausmām zina:
Elvīra rīt jāvizina
Prom, nu tur uz Biķerniekiem,
Sev par godu, šai par priekiem ...
Jurka sodās. Jurka rūc —
Beidzot vienreiz motors dūc! ...
Jurka ņemas pieri miklu
Izmēģināt motociklu.
Nu viņš savu mākslu rādīs,
Pasaul's rekordu pat stādīs;
Elvīra bij šaubījusies,
Braukt ar Jurku baidījusies,
Jo tas motors pārāk kŗācot —
Dvēseli tai baidot, mācot ...

— — — — — — —

Jurka mākslu rādīja,
Rekordu ar' stādīja,

Jo viņš līdzcilvēku labā —
Drāzās taisni ceļa stabā...
Ciklis drupa, šķīda guns —
Jurkam pierē tikai puns! —
Nu tam jābūt gluži rāmam,
Kad ar dāmām
Citi brauc uz Biķerniekiem —
Sev par godu — šām par priekiem.

Pavasarīga pārmaiņa.

Krustēvs Alfrīds, tāpat kā ziemā,
Ik vakaru iet savā krogā ciemā;
Tomēr arī viņš jūt ziemas galu,
No grokas pāriedams uz — alu.

Zvēru dārzā.

„Kas tas par zvēru?"

„Tas ir zilonis."

„Kamdēļ viņam tik lielas ausis? Vai viņu aiz tām rausta?"

„Nē."

„Žēl. Tik lielas ausis, bet netiek izmantotas."

Kļūdīties ir cilvēcīgi.

„Dr. Kalniņš ir ārkārtīgi sašutis."

„Kas par iemeslu?"

„Kautkas nedzirdēts! Viņš trīs gadus savam pacientam ārstējis dzeltēno slimību, bet nu tagad noskaidrojās, ka tas ir bijis jāpānis.

Padomju humors

Sarkanajā metropolē.

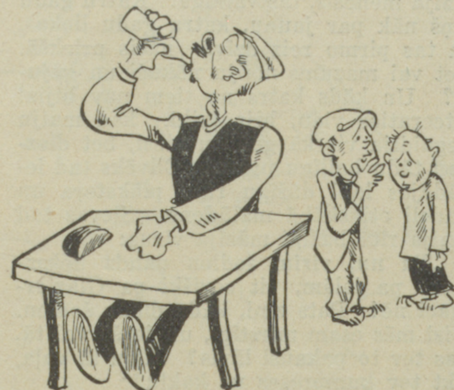
— Māmiņ, panesi manas skolas grāmatas — lai citi domā, ka mēs algojam kalponi.

No tautas mutes.

— Vai tas tiesa, ka pie sociālās iekārtas degvīna vairs nebūšot?

— Saprotams, ka nebūs...

— Ak, štā gan! Bet sacīja, ka visiem būšot labi.

„Ak, ja tēvs reiz beigtu dzert!"

„Kas tad būtu?"

„Tad es izdzertu atlikušo."

Svētā nauda.

Produktu iepirkšanai sādžā tiek atvesta jaunā sudraba nauda. Vīrieši apstājuši skatās, bet sievietes met krustus.

— Kamdēļ jūs krustaties, nauda taču nav svēta?"

„Nauda gan ir padomju, bet sudrabs ir baznīcas."

NO REDAKCIJAS UN IZDEVNIECĪBAS

Noteikumi «AIZSARGA» līdzstrādniekiem.

Līdzstrādniekus lūdzam:

1) Rakstīt koncentrēti, īsi, konkrēti, bez plašiem ievadiem, sniedzot iespējami vairāk lietišķā materiāla.
2) Pie tematu izvēles censties nodibināt kontaktu ar redakciju.
3) Rakstīt tikai uz lapas vienas puses.
4) Aprakstītai lappusei atstāt kreisos sānos 5 cm platu baltu malu.
5) Rakstīt ar tinti, skaidri salasāmi (ja iespējams, uz rakstāmmašīnas).
6) Manuskriptus iesūtīt pabeigtā veidā.
7) Kā oriģinālrakstos, tā tulkojumos un pārstrādājumos pēc iespējas atzīmēt izmantotos pirmavotus.
8) Atstāt pie sevis manuskriptu norakstus, jo neizlietotos rakstus redakcija neuzglabā.
9) Uz manuskriptiem un to pielikumiem atzīmēt autora pilnu vārdu un adresi.
10) Aizsargu-džu darbības atreferējumi iesūtāmi redakcijai caur kādu organizācijas amatpersonu (nodaļas priekšnieku, pulka kultūrālās nozares vadītāju, aizsardžu pulciņa priekšnieci u. c.).
11) Tuvākajam numuram domātie raksti iesūtāmi redakcijai līdz mēneša 20. datumam, bet aizsargu-džu dzīves atreferējumi līdz mēneša beidzamai dienai.
12) Foto uzņēmumus izraudzīties tikai raksturīgos — iz konkrētas darbības, aizsargu namus, sacīkšu un apmācību momentus, izteiksmīgas kopainas, pieminekļus, krāšņas dabas ainavas, apbalvotos aizsargus un aizsardzes u. t. t.

Par žurnālā ievietoto «Aizsarga» izdevniecība maksā honorāru (pēc sava ieskata). Līdzstrādāt lūdzam visus mūsu lasītājus un aizsargu organizācijas dalībniekus un labvēļus. Ja arī ne visu iesūtīto spējam ievietot, tad tas lai nav šķērslis turpmākai līdzdarbībai un materiālu sniegšanai. Katru domu, katru faktu redakcija šādā vai tādā veidā izmantos un ikvienu sūtījumu saņems ar mīļu paldies.

Redakcija.

Abonentiem un abonentu vācējiem.

Lai nenovēlotos un neiztrūktu «Aizsarga» 7. numurs, pusgada abonentus lūdzam abonementu par otro pusgadu atjaunot jau laikus, bet ne vēlāk, kā līdz 1. jūlijam. Abonentu vācējus, kas nav samaksājuši par pirmā pusgada eksemplāriem vai maksājuši nepilnīgi, uzaicinam nevilcināties ar savu saistību nokārtošanu.

Izdevniecība.

Atbildīgais redaktors: Kapteinis V. DEGLAVS.
Izdevējs: AIZSARGU ŠTĀBS, «ŽURNĀLS AIZSARGS».
Grāmatspiestuves A.-S. «ROTA».
Rīgā, Kr. Barona ielā 14.

Atpūtas brīžiem

Horizontāli.

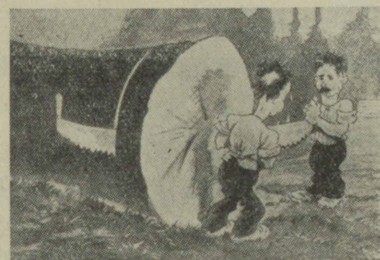
1. nepraša, 7. vidūtājs, 8. izsauciens, 9. austrumnieku titulis, 10. prepozicija, 12. upe Vācijā, 14. pāvesta kronis, 15. eksportprece, 16. koŗa sastāvdaļa, 17. garīdznieks, 18. veikalbiedru apzīmējums. 19. indusu svētki, 21. sieviešu vārds, 23. zvērs, 24. psīchologisks jēdziens.

1		2		3	4			5	6
7							■		
	■		■	8		■	9		
10	11	■	12			13	■		
14					■	15			
16				■	17				
18		■	19	20			■		
21			■			■	22	■	
		■	23					■	
24									

Vertikāli.

1. ķirurģiska operācija, 2. ūdens avots, 3. priekšzīmīga saimniecība, 4. grieķu dievs, 5. izcilus spējas, 6. izteiksmes māksla, 11. dzīvnieks, 12. ķildu dieviete, 13. upe Vācijā, 17. upe Āzijā, 20. kalni D.-Amerikā, 22. pavēles izteiksme no būt.

HUMORS

„Es tikai gribēju apskatīties, vai tu vēl esi?"

Skroders: „Bet, kungs, jūs tak esat tik daudz naudas no sava onkuļa mantojuši! Es nesaprotu, kamdēļ jūs man īsti nemaksājiet?"

Parādnieks: „Es negribu mainīt savu vienkāršo dzīves veidu."

Viešņa: „Es dzirdēju, jūsu meita esot mācījusies esperanto. Vai viņa jau runā tekoši?"

Māte: „Abet kā viena iedzimtā!"

Viņa: „Es neredzu Kārli ne pusi tik bieži, kā agrāk."

Draudzene: „Tev vajadzēja viņu apprecēt."

Viņa: „To jau arī es izdarīju."

„Nu, kā tev iet uz priekšu ar precībām?"

„Es īsti nesaprotu. Vakar viņa man teica, ka beidzamo reizi sakot nē."

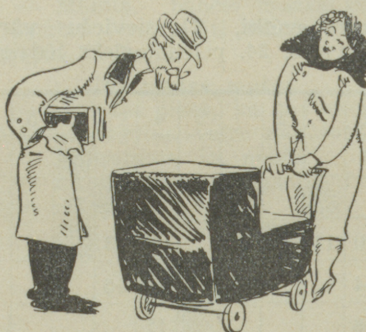
Likteņa piemeklēts.

— Lūdzu, dodat man vienu latu, lai es varētu atrast savu māmiņu.

— Bet kur tad tu domā viņu atrast?

— Ķinītī. —

Izklaidīgais profesors.

— Cik jauks bērns. Vai tas kundze ir jūsu?

— Jā, profesora kungs.

— Cik viņam gadu?

— Četri mēneši, profesora kungs.

— O! — un jau tik liels! Vai tas jūsu jaunākais?

Kaut kas tomēr...

— Vai jums nebūtu Ķīnas valūta?

— Nē, valūtas man nav, bet man ir dzeltēnā slimība.

Skats Brīvības pieminekļa darbnīcā, kur monumentālos granita tēlus izkaļ firma ED. KURAU, Rīgā, Miera ielā 10.

Viesnīcā.

— Viesmīl! Ēdiens nav lietojams. Pasauciet īpašnieku!

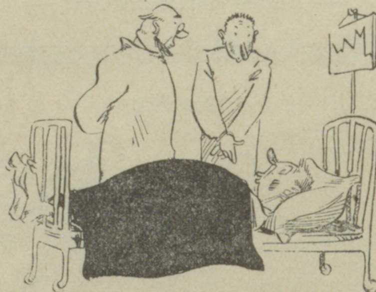
— Viņš tikko aizgāja paēst pusdienas blakus restorānā.

Arī loģika.

No darba mājās atgriežas vīrs un atrod durvis noslēgtas. Pēc vairākkārtējas zvanīšanas un klauvēšanas durvis tomēr netiek atvērtas. Neredzēdams citas izejas, viņš nolemj durvis uzlaust. Izrādās, ka neviena nav mājās, un istabā uz galda atstāta sekoša zīmīte:

„Mīļais vīriņ! Man palika garlaicīgi, un mēs ar kalponi aizgājām uz kino. Ārdurvju atslēga atrodas pie sliekšņa, zem tepiķa."

Pārbaudījumā.

Profesors: „Cik lielu porciju morfija jūs dotu šim slimniekam?"

Students: „Vienu tējkaroti."

Profesors (nopietni): „Jā, jā"

Students (pēc mazas pārdomas): „Atvainojat, profesora kungs, es gribu savu atbildi izlabot."

Profesors: „Par vēlu, kollēga, jūsu pacients jau miris."

Nenoskaidrots jautājums.

— Klausies, Kārlīt, vai tad tu domā, ka man kāds prieks par to, ka es tevi pārmācu?

— Bet, kam tad, papucīt?

Aprēķins.

„Lūdzu, vai jūs bērnus arī fotografējiet?"
„Jā."
„Un cik tas maksātu?"
„6 lati ducis."
„Ak, tad man vēl jāuzgaida — man pagaidām ir tikai pieci."

Uzmanīgs brīdinājums.

Divi zēni vizinājas ar laiviņu, pie kam viens no viņiem iekrīt upē un noslīkst. Otrs, baidīdamies satriekt viņa piederīgos, nolēma tiem notikušo saudzīgi paziņot.
„Man žēl Pēterīša jaunā uzvalka."
„Vai viņš to saplēsa?"
„Vēl sliktāki, viņa uzvalks noslīka kanālā.
„Vai dieviņ, bet kur tad Pēterītis tajā brīdī bija?"
„Viņš bija kopā ar savu jauno uzvalku."

Brāļi Midegi

Rīgā, Brīvības ielā 75. Tāļr. 92068.

Drogas, krāsas, ķimikālijas, parfimērijas un saimniecības piederumi.

Sv. Ģertrūdes baznicas vācu draudzes valde

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 27.
Tāļr. 96678.

Rezervēts mūsu labvēļiem

Pas. Nr. 237.

Ziepju fabrika & eļļas spiestuve

K. Grintals, Rīgā,

Valguma ielā 8/10. Tāļr. 33992.

Piedāvā augstākā labuma:
zilraibās ziepes,
dzeltēnās ziepes,
zaļās ziepes,
pernicu,
linsēklu raušus,
kokosa raušus.

MODES SALONS

K. Plauže

●

Rīgā, Valdemāra ielā Nr. 19.
Tāļr. 22135.

Rezervēts mūsu labvēļiem

Pas. Nr. 242.

Latvijas ražojumu izstādē 1932. g. godalgota ar **zelta medāļu**

RĪGAS NAGLU FABRIKA

Babergs un B-dri

Rīgā, M. Nometņu ielā 6, tāļr. 41793

„Cik tās oliņas maksā?"
„Šitās 16 santimi, bet šīs iedauzītās atdodu par 12 santimiem."
„Lūdzu, iedauziet man kādu ducīti no tām par 16 santimiem."

No bērnu mutes.

„Pēterīt, kad tu izaugsi liels, kas tu gribētu būt?"
„Ģenerālis."
„Bet tevi karā var vēl nošaut, ko tad?"
„Kas mani var nošaut?"
„Saprotams, ka ienaidnieks."
„Tad es labāk gribu būt par ienaidnieku."

Gribētu gan...

Tiesnesis: „Tās personas, kuŗas ar starpsaucieniem vai citādi traucēs tiesas sēdi, tiks izraidītas no zāles.
Apsūdzētais: „Urrā, urrā, urrā! Lai dzīvo tiesneša kungs!

A. Zariņa

ūdenssūkņu, vēja rotoru rūpniecība

Rīgā, Indrānu ielā 13. Tāļr. 93466.
Pašā namā (pie Brīvības ielas 161).

J. Mentels

APTIEKU KARTONĀŽU FABRIKA UN SPIESTUVE

Rīgā, Brīvības ielā 48.
Tāļr. 92584.

R. K. Treimanis

SPEDICIJAS NAMS „L Ī V A"

Rīgā, Tirgoņu ielā 5.
Tāļr.: 21333 un 22229.

TRIKOTĀŽU UN ZEĶU FABRIKA

„Triko-Merkur"

Rīgā.

FABRIKA:
M. Nometņu ielā 6.
Tāļrunis 42139.

PILS. KANTORIS:
L. Grēcinieku ielā 10.
Tāļrunis 34917.

KAULU MALTUVE

R. Margolis

Rīgā, Ganību d. Nr. 24.

Ražo:
KAULU MILTUS,
KAULU LĪMI,
KAULU TAUKUS.

A. Stegers un K. Urbans

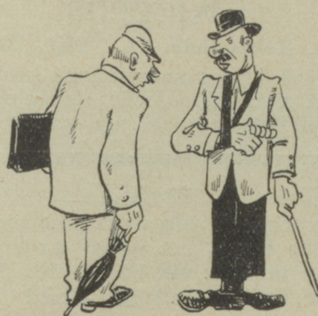
Metala apstrādāšanas darbnīca

Rīgā, Ganību dambī 31 Tāļr. 92573.

Labības un sēklu eksporta-importa A.-S.

Heimans Jakobovičs

Rīgā, Kaļķu ielā Nr. 7.

— Kur tad tu to pirkstu esi tā sabendējis?

— Vakar, nākot no viesībām, viens lops uzkāpa virsū.

Kā izdevīgāki.

— Elmār, šuvēja ir atnesusi manu jauno kleitu. Vai tu vari tūlīt samaksāt, vai likt viņai vēl reizi pārtaisīt?

Skolā.

„Ivariņ, cik būs četri plus pieci?"
Zēns domā, bet nevar izrēķināt.
„Es jautāju: cik būs 4 plus 5?"
„Septiņi" neticīgi atbild Ivariņš.
„Padomā labi. Tu paņēmi no viena zēna četrus ābolus un no otra piecus — cik tev būtu jāatdod?
„Divpadsmit."
„Par nezināšanu eji un pastāvi aiz durvīm."
Ivariņš koridorā izgājis raud.
„Kamdēļ tu raudi?" jautā viņam citas klases zēni.
„Skolotājs man jautāja: cik man jāatdod, ja es esmu ņēmis četrus un piecus?
„Tev vajadzēja teikt — deviņi, un viņš tevi būtu licis mierā.
„Nieki! Es viņam devu pat divpadsmit un tomēr viņš mani izdzina no klases.

Sludinājums.

„Vajadzīgs cilvēks, kurš pārzin angļu un franču valodas. Pieteikties . . . un t. t."
Uz sludinājuma pamata ierodas kāds cilvēks.
— Vai jūs pilnīgi pārvaldat abas valodas?"
„Nē."
„Varbūt vienu no tām?"
„Arī nē."
„Kamdēļ tad jūs ieradāties uz mana sludinājuma pamata?"
„Būdams kārtīgs cilvēks, es tikai atnācu jums pateikt, lai jūs ar mani nerēķinātos."

Vienaldzīgais papagailis.

Vīrs savai sievai kā dāvanu atsūtījis papagaili. Pēc kāda laika viņš atgriežas no ceļojuma.

„Kā tad jūtas mūsu papagailis?“ jautā viņš.

„Es viņu nokāvu un apēdu.

„Bet tas taču bija tāds papagailis, kuŗš prata runāt.

„Savādi, kad es viņu kāvu, viņš man nekā neteica.“

Kundziņsalas skolā.

Skolotājs patlaban beidzis iztēlot, cik gudri viss un tālredzīgi dabā iekārtots. „Ņemsim kaut gulbi“, viņš saka: „Vai jūs zinat, kāpēc viņam tik gaŗš kakls?“

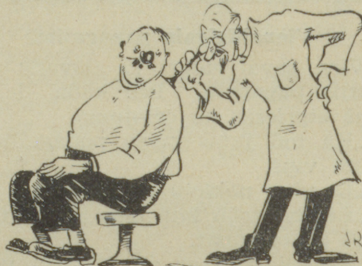
Mazais Jēpītis paceļ roku.

„Nu?“

„Lai plūdu laikā nenoslīktu“, Jēpītis paskaidro.

Pārprasts.

Ārsts: „Vai jūs dzerat?"
Pacients: „Lūdzu, ārsta kungs. Vienu glāzīti labprāt!"

Labs līdzeklis.

Mazais Gunārs saspiedis sev pirkstu un kliedz pilnā rīklē. Māte grib sagatavot viņam aukstus aplie-kamos, bet tēvocis pasteidzas ar savu padomu:

— Labi ātri bāz pirkstu mutē un sūkā!

— Bet vai tad tas ko līdzēs? — izbrīnījusies jautā māte.

— Noteikti. Redzi, zēns nemaz vairs nekliedz, — smaidot atbild tēvocis.

Provinces pilsētiņā.

— Sakiet, saimniek, vai pie jums šeit zagļi arī ir?

— Nezinu. Līdz jūsu atbraukšanai netiku manījis.

TIRDZNIECĪBAS UN RŪPNIECĪBAS AKCIJU SABIEDRĪBA

«Kurzemes Manufaktūra»

Austuve
Vērptuve
Krāsotava
Apretūra
Vate

Tēlegr. adr.: „TORNKUR — RĪGA"

Tāļruņi: 1) Direkcija 42676.
2) Kantoris 41953.
3) Fabrika 41680.
4) Pils. kantoris 26264.

RĪGA — TORŅAKALNS, Brīvzemnieka ielā 26-28.

Latvijas Kuģniecības S-ba

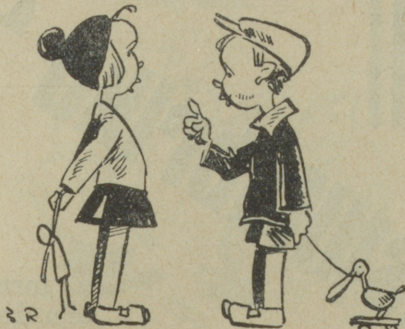
Rīgā, Pils ielā Nr. 6.
Tāļr.: 34440, 33194.

Podnieka meistars

H. Šmidts

Rīgā, Pērses ielā 6, dz. 2.
Tāļr. 22928

Droša pazīme.

„Zini, mums stārķis ir atnesis bērnu."
„Zēnu vai meiteni?"
„Droši vien meiteni. Es redzēju, kā viņu pūderēja."

Kārtīga nama māte.

Emma, atnesat man lūdzu no pieliekamā kambara petrolejas kannu ar uzrakstu: „etiķis". Tur vajag būt vēl ķiršu ievārījumam iekšā ... bet papriekšu tomēr paostat."

Rātnais Jancis.

„Vai tu skolā esi uzmanīgs, Jancīt?"
„Ja."
„Ko tu tur dari?"
„Es uzmanu, ka skolotājs mani nepieķer pie nedarbiem."

Jautājums vietā.

„Mans tēvs pēc dzimšanas svēra tikai piecas mārciņas".
„Nabadziņš! un vai viņš palika dzīvs?"

VISĀDA VEIDA APAVI

Apavu rūpniecības

P/S. „Atlas"

Rīgā, L. Ķēniņa ielā Nr. 9.

AKCIJU SABIEDRĪBA

«TEKA»

Rīgā, L. Jēkaba ielā Nr. 5.

Spedicija — transports
Nomuitošana — novietošana
Komisija — inkaso
Aizdevumi pret precēm.

Apdrošināšana.

NODAĻA VENTSPILĪ.

Juglas elektrības uzņēmumu pārvalde

Rīga,
Mārstaļu ielā 19, tāļr. 22212.

Ziepju un parfimēriju fabrika

„Delta"

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 129/133.
Tāļr. 94013.

Ražo augstvērtīgas veļas un tualetes ziepes.

Bagātīga izvēle. Latviešu uzņēmums.

„Rūķis" Dīzeļa Naftas Petrolejas motorus

„Rūķis" Labības kaltes Dzirnavas Kūdras pakaišu pluc.

piedāvā:

I. LATVIJAS MOTORU FABRIKA

V. Martinovs

Rīgā, Ēbeļmuižas ielā 9, tāļr. 42480.

Speciālas motoru un mašīnu izlabošanas darbnīcas.

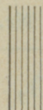

LĀČPLĒSIS
LĀČPLĒSIS
LĀČPLĒSIS

„DELKA"

A.-S.

VĒRPTUVE,
AUSTUVE,
KRĀSOTAVA,
BALINĀTAVA
APPRETŪRA.

Rīgā, Ganību dambī Nr. 31.
Noliktava: R. Kaplan, Rīgā, Audēju ielā Nr. 10. Tālr.: 22267, 23567.

Abrams Sokolovičs

Parfimērijas un bārzdas skūšanas piederumu veikals

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 10.
Tālr. 29805.

Krāsojiet mājās tikai ar īstām

Heitmaņa krāsām

Aizsargmarka:
Lapsas galva zvaigznē.
Dabūjamas aptieku pr. veik.

MALKAS APGĀDĀŠANAS **kantoris**

Otto Kaugert

Rīgā, Lāčplēša ielā Nr. 1.
Tālr. 94454.

KOOP. SAB.

„Lauku dzirnavnieks"

Vienīgais latviešu, lauku dzirnavnieku, miltrūpniecības veikals.

Rīgā, Rātslaukumā Nr. 1/3.
MAZUMĀ. Tālr. 28863. VAIRUMĀ

J. Zirnis

MĒB. RŪPNIECĪBA

Rīgā,
Kazarmju ielā Nr. 5.
Tālr. 93562.

C. J. SAKOVSKI

Vickers - Armstrongs Ltd.

PUĶU NAMS

A. Šult

Rīgā,
Smilšu ielā 1-3. Brīvības ielā 33.

Tālrunis 94423.

JUŖA IRBES
METALA POGU FABRIKA RĪGĀ,
Cēsu ielā Nr. 33. Tālrunis 91325.
Izgatavo: daž. šķiru metala pogas formas un civīlapģērbiem. Nozīmes un medaļas. Veļas pogas. Matadatas, matu sprādzītes un citus smalkus metala izstrādājumus.

Pie ārsta.

„Nu labi. Tas bites dzēliens pakausī vairs nebūs bīstams. Tomēr labāk būtu bijis, kad ievainojumu Jūs būtu tūliņ izsūkuši."

Ģimenes tēvs.

„Vai jums ir bērni Sprukstiņa kungs?"
„Ja. Trīs gabali."
„Un kā viņus sauc?"
„Pauls Lejiņš, Pauls Ozoliņš un Pauls Kļaviņš."

Pietrūcis laika.

„Nu, draugs, vai tu izlietoji manu padomu pret bezmiegu? Vai tu gulēt ejot skaitīji?
„Ja es izskaitīju līdz 18.000."
„Un tad, vai iemigi?"
„Nē nepaspēju — bij jāceļas augšā.

„Litotāji".

Vilcienam braucot gar aerodromu, kāds pasažieris, rādīdams uz lidmašīnu, saka savam kaimiņam:
„Aviācijai paredz spožu nākotni. Drīz arī mēs lidosim."
Viņa kaimiņš smaida.
„Vai tad jūs arī ar trešās klases biļeti brauciet otrā klasē."

B. Zariņš

PULKSTEŅU, ZELTA UN SUDRABLIETU VEIKALS

Brīvības ielā 1. Tālr. 27442.

S-BA ŠOKOLĀDES FABRIKA

„Prosvet"

Rīgā, Brīvības ielā Nr. 48.
Tālr. 96763.

VISLABĀKĀ TĒJA

V. Visocky & b-dri

Nr. 20, 74 un 510.

T.-N. „ANGLOLAT", Rīgā.

M. Žubīte

Namīpašniece

Rīgā, Brīvības ielā 171. Tālr. 95103.

J. Podnieks

Namīpašnieks.

Rīgā, Abguldes ielā 11. Tālr. 41316.

Bolderājas-Daugavgrīvas palīdzības biedrība

Jaunmīlgrāvja patērētāju kooperātīvs

„CELMS"

REZERVĒTS MŪSU LABVĒĻIEM
Pas. Nr. 274.

Automobiļi. Motocikleti. Piederumi un rezerves daļas.

T/n. Pauls Romans

RĪGĀ,
Elīzabetes ielā Nr. 14. Tālr. 28040.

REZERVĒTS MŪSU LABVĒĻIEM
Pas. Nr. 275.

T. Likops, Rīgā

PINGUIN TINTE NR. 104.
Vislabākā rakstāmā tinte. Th Liccop, Rīgā, Tālr. 41830.

REZERVĒTS MŪSU LABVĒĻIEM
Pas. Nr. 181.

Kalkūnes ķieģeļi

un MĀLA DRENU CAURULES
ir **kvalitātes** ražojumi

A.-S. „KALKŪNI", Andr. Pumpura ielā Nr. 5—8. Tālr. 29911.

Grāmatvedība.

„Fricis Pitreļļa dabū vietu kā grāmatvedis. Pašā pirmā dienā grāmatas lappusē „Ienākumi" uzkrīt no tintes traips. Ko nu darīt? — Kasīt vai dzēst grāmatā nedrīkst. Pitreļļa domā ilgi, tad iesaucas: „rokā!" un uzmālē vienu traipu arī „Izdevumos".

Lēti pirkts.

„Nesaprotu, kā tā var šķiest naudu. Tikai tamdēļ, ka kalpotājs jums pasniedz mēteli, jūs dodat tam 2 latus dzeramnaudas.

„Bet paskataties, kādu lepnu mēteli viņš man ir pasniedzis.

Pastā.

„Jūsu vēstule, kundze, ir ļoti smaga. Jums būs jāuzlīmē vēl viena pastmarka."

„Bet, ja nu es uzlīmēju vēl vienu marku, tad caur to taču vēstule taps vēl smagāka."